

Yerel Dergi
Kış 2025 • Sayı 43

tirşik

**ANDIRIN İÇİN
TARİH YAZILDI!**

**GEBEN VADİSİ
MİLLİ PARK OLDU**

Kabul ediyoruz. Tirşik dergisi gecikmeli çıkıyor. Biraz açalım. Bir dergi için üç aşama var. Yazı, resim ve verileri toplama, tasarım için kurgulama, tasarım yapma, basma. Bunun için iki şey lazım. Ekip ve kaynak. Ekibimiz var diyelim. Kaynak olmadan asla. Yani dergi kaynak olmadan çıkamaz.

Bu açıdan bakarsak, Tirşik dergisinin kaynağı hemşerilerimiz. Mesela yerel yönetim desteği yok. Bir kurum- kuruluş desteği yak. Dergi para ile satılmadığından satış geliri de yok. O zaman, dergi hazırlama, tasarım, bakı işi tamamen gönüllü destekler ile yürüyor.

Aksasa da bu günlere geldik. Elimizden geldiğince devam edeceğiz. Emegi geçen, maddi - manevi destek veren gönül insanlarına teşekkürümüz kalbi ve hasbidir.

Bu, Tirşik dergisinin tercihidir. Dergi yayın hayatına başladığı 2007'den beri çizgisini devam ettiriyor. Derginin ilkeleri var. Mesela parayla satılmıyor. Basılı zamanlarda reklam alarak dönmeye çalışıyordu. Şimdi dergi kâğıt baskı karşılığı olmayınca sayısal dediğimiz internette yayınlanıyor. Andırın gelişim platformu sahipliğinde yayınlanıyor.

Derginin bir ilside, tamamen yerel kalmak. Yerelin kültür, değer ve varlıklarını derlemek, işlemek, gün yüzüne çıkarmak.

Bir ilkemizde, kültür değer ve varlıklarımızı nesillere aktarmak için köprü olmak.

Dergi, ilkelerinden biri de sanat, edebiyat sahasında yazma, araştırmalara zemin hazırlamak. Dergi yayımlandıktan bu yana üç yüzün üzerinde yeni kalem sahibi, yazar, çizer yayın dünyasıyla tanıştılar. Bunların arasında gençler olması memnuniyet vericidir.

Tirşik dergisi gençleri çok önemsiyor. Her gencimiz, kendi değerlerini, kültürünü yaşama yolunda, çorbada tuz misali katkımız olsun istiyoruz. Genç kalemleri önemsiyoruz. Yetenekli gençlere kapımız her zaman açıktır.

Tirşik dergisi akademik dünyada, yerele dair ciddi bir araştırma kaynağı olmuştur. Yani bir saklı hazine gibidir. Araştırmacılar, meraklılar, geçmişini görmek isteyenler, hatta her okuyucu için bir referans kaynağı olmuştur.

Tirşik dergisi, Andırın ve içinde olduğu Toroslar, Çukurova'nın bir tanıtım kaynağı kabul edilmektedir. Yöreyi merak edenler, yörede ne var ne yok diyenler, Tirşik dergisinin sayfalarını incelemektedir.

Tirşik dergisi, aynı zamanda tarih yazmaktadır. Bugün yazılanlar, dünün tarihi, geçmişine dair kayıtlar olmaktadır.

Tirşik dergisi, içerik olarak; insan, doğa-çevre, tarih, kültür, sanat, edebiyat gibi alanlarda yerelde ne varsa bir sofraya misali hazırlayıp sunmaktadır.

Tirşik dergisi, güncele, günübirliğe takılmadan, ama onları besleyen ana damarları işlemek, kimliğimizi ve kültürümüzü yaşatmak davasını gütmektedir.

İşte Tirşik dergimiz. Maddi kaynaklarımız elvermediğinden basılı yayınlanamıyor. Esasen dergi, ele alınmalı, okunmalı, saklanmalı. Bunu elbette biliyoruz. Şartları da kabullenmek zorundayız.

Hatta Tirşik dergisinin bütün sayılarının bir arada olduğu koleksiyon soranlar, isteyenler var. Ancak şimdilik yeterli gücümüz olmadığından hazırlayamıyoruz. Yalnız, tirşik dergisi sitwesinde bütün sıklar yayınlanmaktadır. İsteyen oradan kâğıt baskı çıkarabilir.

Tirşik dergisi bu sayıda iki dosya sunuyor. Geben - kırksu - kayranlı dağları bölgesini de içine alan geben vadisi milli parkı kurulmasını işliyor.

Diğer dosya, yazın andırında yapılan tarihten günümüze Andırın sempozyumu. Diğer başlıklarla her dergi sayısı yeni, yepyeni çıkıyor.

Tirşik dergisine katılalım. Yazarak, kültür ve değerlerimizi işleyerek bize düşeni yapalım. Bölgemiz bir hazine. Bir hazine üzerinde yaşıyoruz. Yeter ki farkında olalım. Yeter ki, bilinçli olalım.

Yeni nice sayılarda buluşmak üzere....

tirşik

YEREL DERGİ • SAYI - 43

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

◆ İÇİNDEKİLER ◆

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:

Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:

Hüsnü Karcı

Yazı İşleri Müdürü:

Gökhan Gök

Yayın Kurulu:

Ahmet Narinoğlu, İskender Zengin, Hüsnü Karcı,
Tahsin Sarıbiyik, Gökhan Gök, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:

Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:

Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:

0212-274 24 54

Web Adresi:

www.andirin.org.tr

e-posta:

tirsikdersisi@hotmail.com

Yayın Türü:

Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:

Yeşim Karakoç

Baskı:

Kültür Sanat Basımevi

Dağıtım Sorumlusu:

Muzaffer Yaşar

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.

Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun

bir kültür hizmetidir.

Parayla satılmaz.

1	Bizden	71	Mesel
2	İçindekiler	72	Şiir
3-7	Dosya / Milli Park	73	Gökahmetli Köyümüz
8-9	Kayranlı Dağları	74	Şiir
10-12	1.Ulusal Andırın Sempozyumu	75	Gül ve Diken
13-16	Mama Krallığı	76	Şiir
17-20	Andırın Etüdü	77-81	Yaşar
21	Fransa'nın Adana'yı İşgali	82	Şiir
23	Andırın	83-86	Hikaye
24-25	Ağıl	87	Şiir
26-27	Havadan Sudan	88	Şiir
29-31	Yayla	89	Hoca
32	Yıkık Minare	90	Şiir
33	Akifiye	91-95	Alayı Göçtü
34-35	Öküz	96	Şiir
36	Pazar	97	Mesel
37	Çerçiler	95	Şiir
38	Evlerimiz	96	Şiir
39	Hacıveliusağı Köyü	97	Mesel
40-41	Kışla Bahçesi	98	Şiir
42-44	Türküler Bizi Söyler	99-100	Serçe Kuş ve Adam
45-46	Atışmalar	101	Şiir
47	Geben'de Çocuk Olmak	102	Lakaplar
48	Kültür Dağarcığımız	103	Şiir
49	Ramazan Temel	104-105	Şiir
50-51	İnsan Yetiştiren Çiftçiler	106	Ada Ormanı'nda Gezinti
52	İnsan	107	Şiir
53	İki Resim İzinde	108-109	Değirmeler
54	Anı	110	Şiir
55-59	Ağıtlarımız	111-112	Hayat, Yük ve Yol
60	Aşık Feymani	113	Türkü
61	Deneme	114	Işık ve Gölge
62	Şiir	115	Şiir
63-66	Aile	116	Ayşe Nur Doğan'dan Çizgiler
67	Günlük	117	Şiir
68	Şiir	118	İbrahim Temiz'den Çizgiler
69	Fıkra	119	Songül Pampal
70	Şiir	120	İki Kitap

ANDIRIN İÇİN TARİH YAZILDI!

YÜZYILIN YATIRIMI, KAHRAMANMARAŞ'IN İLK MİLLİ PARKI
ARTIK ANDIRIN'DA!

GEBEN VADİSİ MİLLİ PARK OLDU!

Geben vadisi milli parkı resmî gazetede yayınlandı.

Milletvekili Mehmet Şahin milli park hakkında şu mesajı yayınladı.

Cumhurbaşkanlığı Kararıyla Resmî Gazete'de yayımlanan "Geben Vadisi Milli Parkı Alanı" projesinin kadim şehrimize ve kıymetli hemşerilerimize hayırlı olmasını diliyorum.

Proje içerisinde yer alan başta Geben Vadisi olmak üzere Andırın, Göksun ve Onikişubat ilçelerimizdeki halkımızın haklarını da yapmış olduğumuz girişimler neticesinde koruma altına almış olduk.

Doğal güzelliklere sahip olan Geben Vadisi, koruma altındaki milli mirasımız arasında yer almış olacak."

Geben vadisi milli parkı, Andırın, Göksun, Onikişubat ilçeleri arasında, coğrafi zenginlikler taşıyan doğal coğrafyayı kapsamaktadır.

Geben vadisi milli parkı, İran-turan ve Akdeniz flora bölgelerinin bulunduğu zengin önemli biyoçeşitliliği içinde barındıran, bakir bölgemizdir.

Geben vadisi milli parkı doğayı, doğadaki zenginliği ve çeşitliliği hem koruyacak hem de yaşatacaktır. Doğal

koruma yanında, yörenin turizm potansiyelini de harekete geçirerek, yerel kalkınmaya destek verecektir.

Milli park ilanı, yöreye yabancı bir durumdur. Yerel toplumun milli park konusunda aydınlatılması ve sahiplenmesi sağlanmalıdır. Sahiplenme ve koruma bilinci geliştikçe iş birliği de artacaktır. Milli park mevzuatı ve yönetimi yanında, toplumda desteğini verecektir.

Milli park yönetimi, planlaması, kurumlaşma zaman alacaktır. Yerel halkın doğadan yararlanma alışkanlıkları, milli park kurallarıyla örtüşmesi için halkın eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Milli parkın, doğal hayatımızı; koruma, kullanma ve yaşatma anlayışı ile yönetileceğine inanmaktayız. Andırın'ın elinde kalan tek varlığı doğal hayatıdır. Unutmayalım.

Andırın, milli park ile yeni bir değere ve bu sayede yeni fırsatlara sahip olacaktır.

Geben vadisi milli parkının ilan edilmesinde; başta cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Tarım Bakanlığı yetkilileri ve emeği geçenlere, yerelde Andırın belediye başkanı Sinan Gökşen e teşekkürlerimizi sunarız.

Andırınımıza, memleketimize hayırlı olsun.

MİLLİ PARKLAR HAKKINDA

Türkiye'nin doğal güzelliklerini ve biyolojik çeşitliliğini korumak ve sürdürülebilir bir şekilde kullanmak için milli parklar büyük bir öneme sahiptir. Milli parklar, endemik türlerin yaşam alanlarını koruma, ekosistemleri koruma, doğal ve kültürel mirasın korunması, turizm ve eğitim olanaklarının sunulması gibi birçok fayda sağlar. Bu makalede milli parkların önemi ve faydaları detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Doğal Kaynakların Korunması

Milli parklar, doğanın bozulmadan korunması ve canlı türlerinin yaşam alanlarının sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına olanak sağlar. Milli parklarda yapılan koruma çalışmaları sayesinde nadir olan bitki ve hayvan türlerinin soyu tükenme riski azaltılır ve popülasyonları koruma altına alınır. Böylece, biyolojik çeşitlilik korunur ve gelecek nesillere aktarılır.

Ekosistemlerin Korunması

Milli parklar, farklı ekosistemlere ev sahipliği yapar ve bu ekosistemlerin denge ve işlevlerinin korunmasına yardımcı olur. Sadece bitki ve hayvan çeşitliliği değil, aynı zamanda su kaynakları, ormanlar, dağlar, göller ve denizler gibi doğal unsurlar da milli parklar aracılığıyla korunur. Bu sayede, ekosistemlerin işlevleri sürdürülerek iklim dengesi ve su kaynakları gibi önemli doğal süreçler devam eder.

Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması

Milli parklar, sadece biyolojik çeşitliliği korumakla kalmaz, aynı zamanda tarihi ve kültürel mirası da koruma altına alır. Milli parklar içerisinde yer alan tarihi yapılar, arkeolojik alanlar ve geleneksel

yerleşim birimleri, geçmiş kültürel değerlerimizi gelecek nesillere aktarır. Bu mirasın korunması, toplumsal hafızanın ve kimliğin sürdürülmesine yardımcı olur.

Turizme Katkı Sağlama

Milli parklar, yerli ve yabancı turistlerin doğal güzellikleri keşfetmelerine olanak sağlayan önemli turizm noktalarıdır. Milli parklardaki trekking, dağcılık, doğa yürüyüşü, bisiklet gibi faaliyetler turizmi hareketlendirirken, aynı zamanda yerel ekonomiye de katkı sağlar. Milli parklar, bölgeye turist akışını artırarak istihdam ve ekonomik büyüme potansiyelini de destekler.

Eğitim ve Araştırma Olanakları

Milli parklar, doğa eğitimi için ideal ortamlardır. Öğrenciler, araştırmacılar ve doğa severler milli parklarda doğal süreçleri ve çevreyi inceleme fırsatı bulurlar. Bu alanlar, biyolojik çeşitlilik, ekosistem işleyişi ve doğal kaynakların kullanımı gibi konularda bilimsel araştırmaların yürütülmesine de olanak sağlar. Böylece, doğal yaşam hakkında daha fazla bilgi edinilir ve çevre konusunda farkındalık artırılır.

Netice

Milli parklar, doğal kaynakların korunması, ekosistemlerin korunması, doğal ve kültürel mirasın korunması, turizme katkı sağlama ve eğitim-araştırma olanakları sunma gibi birçok önemli fayda sağlar. Bu nedenle, milli parkların korunması, sürdürülebilir turizm anlayışıyla kullanılması ve halkın eğitilmesi büyük bir öneme sahiptir. İçindeki zengin doğal ve kültürel değerlerle Türkiye'nin milli parkları, hem yerli halkın hem de ziyaretçilerin doğayla daha yakından iç içe olması için önemli bir fırsat sunmaktadır.

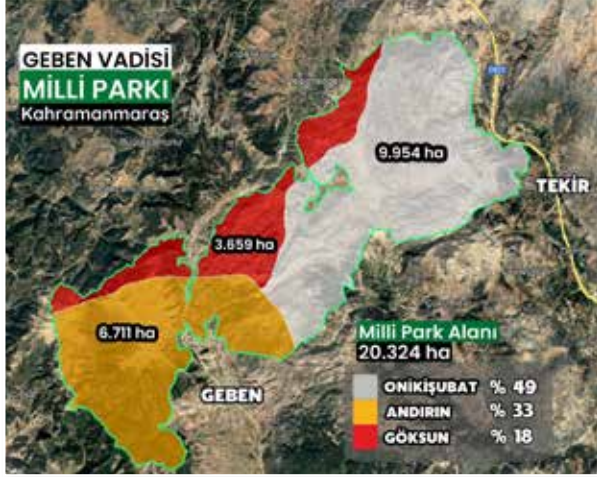
Kahramanmaraş Geben Vadisi Milli Park İlan Edildi

Ülkemizdeki Milli Park Sayısı 50'Ye Yükseldi

Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar (DKMP) Genel Müdürlüğü, ülkemizin doğal zenginliklerini korumak ve korunan alanların sayısını artırmak amacıyla çalışmalarını aralıksız sürdürüyor.

DKMP Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çalışmalar sonucunda, doğal zenginliği ve biyolojik çeşitliliğiyle öne çıkan Kahramanmaraş'taki Geben Vadisi'nin korunan alanlar arasına alınmasında mutlu sona ulaşıldı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın imzasıyla, 30 Mayıs 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan kararla söz konusu alan 'Geben Vadisi Milli Parkı' ilan edildi. Bu ilanla birlikte ülkemizdeki milli park sayısı 50'ye, toplam korunan alan sayısı ise 679'a yükseldi.

Geben Vadisi Milli Parkı 83'ü Endemik 603 Bitki Türüne Ev Sahipliği Yapıyor

Geben Vadisi Milli Parkı, ülkemizde bulunan fitocoğrafik bölgelerden, İran-Turan Bölgesi ve Akdeniz Bölgesi geçiş alanı ile önemli ekolojik koridor olan Anadolu Çaprazı üzerinde yer alıyor. 83'ü endemik olmak üzere 603 adet bitki türüne ev sahipliği yapan Geben Vadisi Milli Parkı'nın ilanı ile ilgili bir değerlendirmede bulunan DKMP Genel Müdürü Kadir Çokçetin, "Zengin bitki örtüsü ve yaban hayatı çeşitliliğiyle dikkat çeken alan, birbirinden etkileyici doğal değerleriyle eşsiz bir ekosistem özelliği taşımaktadır. Bu kaynak değerler arasında öne çıkan Kayranlı Dağı, adeta yekpare bir kayadan oluşmuş izlenimiyle bölgeye özgün bir silüet kazandırmaktadır" ifadelerini kullandı.

Alanda yer alan Kırksu Gözeleri ile turna, leylek ve angut gibi kuş türlerine ev sahipliği yapan Karagöl Karstik Gölü'nün, ekoturizm meraklıları için önemli bir ziyaret noktası olduğunu belirten Genel Müdür Çokçetin, 272 metre uzunluğa sahip, iki ayrı giriş ve çıkışı bulunan Söğütovası Travers Mağarası'nın yanı sıra Roma Dönemi'nden kalma Merzemçil Kalesi, Kızıl Kale ve Roma Hamamı gibi tarihi yapıların da bölgeye ayrı bir değer kattığını vurguladı.

Genel Müdürlük olarak, korunan alanları sahip oldukları doğal ve kültürel değerlerle birlikte korurken, aynı zamanda ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmalar yürüttüklerini belirten Genel Müdür Kadir Çokçetin, Geben Vadisi Milli Parkı'nda gerekli altyapı ve donanımın da tesis edileceğini ve bu sayede çok sayıda ziyaretçiyi ağırlamayı hedeflediklerini ifade etti.

ANADOLU AJANSI HABERİ

Milli park ilan edilen Geben Vadisi'nde ekoturizmin canlanması bekleniyor. Kahramanmaraş'ın merkez Onikişubat, Göksun ve Andırın ilçeleri sınırlarında yer alan Geben Vadisi'nin Türkiye'nin 50'nci milli parkı ilan edilmesi, kentte sevinçle karşılandı.

Fotoğraf: Sinan Doruk / AA

Resmi Gazete'nin 30 Mayıs tarihli sayısında yayımlanan kararla milli park ilan edilen Geben Vadisi, merkez Onikişubat, Göksun ve Andırın ilçeleri sınırları içindeki yaklaşık 200 bin dönümlük alandan oluşuyor.

Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürü Faruk Tülüci, AA muhabirine, Geben Vadisi'nin milli park ilan edilmesinin, kentin kültürel varlıklarının turizme kazandırılması açısından önemli olduğunu söyledi.

Geben Vadisi Milli Parkı'nın tarihi Roma Akyol güzergahında olan Meryemçil Kalesi ve Türkmen göç yolunu barındırdığını belirten Tülüci, Karacaoğlan'ın bölgeyi anlatan şiirleri, büyüleyici Kayranlı Dağı ve jeolojik oluşumları gibi birçok özelliği ile dikkatleri üzerine çeken vadinin flora açısından çok zengin olduğunu ifade etti.

200 bin dönümlük alanı kapsıyor

Geben Vadisi'nin milli park yapılması için çalışmalar 2019 yılında başladıklarını, sahanın özelliklerini kayıt altına aldıklarını dile getiren Tülüci, şöyle konuştu:

"30 Mayıs 2025 tarihinde yaklaşık 200 bin dönüm alana sahip olan Geben Vadisi Milli Parkı, Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın imza-

sıyla ilan edilmiştir. Büyüleyici jeolojik oluşumları, Anadolu diyagonalinin alan üzerinden geçmesi sebebiyle flora açısından hem zenginlik hem de endemik tür oranının fazla olması, fauna açısından incelendiğinde ayı, çizgili sırtlan, vaşak, kurt, yaban keçisi gibi büyük memeli türlerin yanında kemirgenler, sürtingenler, kuşlar, özellikle göçmen kuşlardan angut ördeğinin üreme alanı olması, kaya mezarları, Söğüt Ovası'nda bulunan 272 metre uzunluğundaki mağara, saf kayın ormanları, yaşlı doğal karaçam-sedir-gökmar ormanları ve eşsiz güzelliği ile Kırksu bölgesi, alanı önemli kılmaktadır. Milli park ilan edilen alan, uluslararası bir marka olup ilimizi uluslararası doğa turizmi açısından cazip hale getirecektir.”

“Kente büyük bir katkı sağlayacak”

Kahramanmaraş Doğa Sporları Topluluğu Kurucusu Mustafa Yıldız, kentin kırsal turizminin gelişimi açısından Geben Vadisi'nin milli park ilan edilmesinin sevindirici olduğunu belirtti.

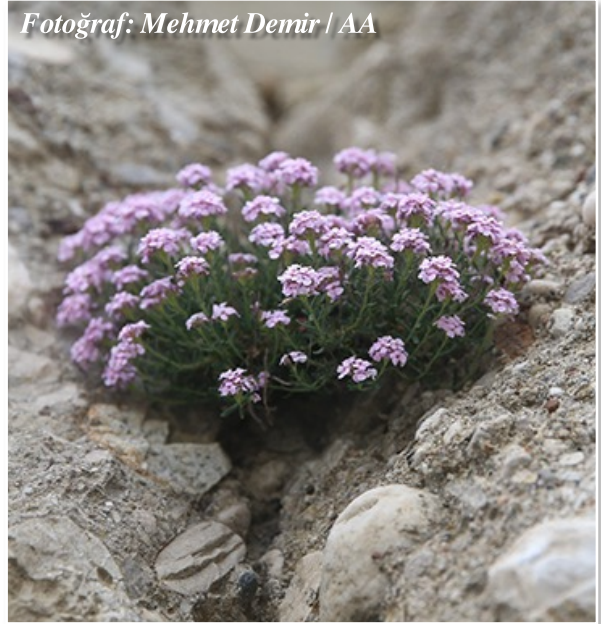
Yılda iki kere bölgeyi ziyarette gittiklerini dile getiren Yıldız, “İlkbaharda ayrı bir güzel, sonbaharda da ayrı bir güzel. Renk cümbüşüne dönüşüyor. İnsanların mutlaka gidip görmesi gerekiyor. Kente

büyük bir katkı sağlayacak. Endemik bitki türleri, yabani hayvan popülasyonu var, akarsuları var ve çok fazla endemik bitkiye sahip. Yaylaları çok güzel, bahar aylarında gidip görülmesi gerekiyor. İnsanları şehirden çekip bu alanlara yöneltmeye çalışıyoruz. Ekoturizme katkı sağlamak için çabalıyoruz.” diye konuştu.

Doğaseverlerden Alper Şişman, yaylaları, endemik bitki çeşitliliği, hayvan popülasyonu ile güzellikler sunan alanda doğa yürüyüşleri, trekking, kamp ve doğa çekimleri yapılabileceğini anlattı.

Fotoğraf: Mehmet Demir / AA

Nimet Çokbüyük de bölgenin şehrin sayısız güzelliklerinden sadece biri olduğunu, alınan kararın kendisini çok mutlu ettiğini söyledi.

Doğasever Ecenur Şişman da şehrin doğal güzelliklerinin değerlendirilmesinin herkes gibi kendisini de sevindirdiğini belirtti.

KAYRANLI DAĞLARI

Aşağıdan esen garbi yeli, kayranlı dağlarının dik yamaçlarında ılık ılık çarparken, kuzeyden esen, soğuk, kavurucu poyraz yeli fırtınalar koparır ovada. Ordular gibi karşılaşır, hesaplarını paylaşırlar. Garbi yeli poyraza hep yenik düşmüştür.

Kayranlı dağları, Geben ovasını kucaklarcasına sarar. Kuzey rüzgarlarına, poyraz yeline karşı dulda olur ovaya. Aşağı, yukarı buluşunca, bu hale ağlayan gökyüzü, saçını başını yolar misali yaşın yaşın, uğrun uğrun gözyaşı dökerde puslu bir hava olur, ovayı sarar. Dağların eteklerine yanaşarak bir deniz derya olur uzaktan görenlere. Aşağılarda göz gözü görmez puslu hava.

Kayranlı dağları duruşu ve heybetiyle ürpertir göreni. Gören göz yanılmaz. Dik yamaçlarında bir zamanlar yaban ayıları, kurtlar, alageyikler, ceylanlar gezer, kartallar, şahinler, alıcı kuşlar, keklikler, akbabalar uçar süzülür, tavşanlar zıp zıp zıpladı. Börtü böcekler dolaşır, kelebekler uçuşur, arılar çiçekten çiçeğe konardı. Şimdilerde kimileri anılarda, çobanların hikâyelerinde, avcılarının mavralarında kaldılar.

Bilinçsizce ve hoyratça doğaya saldırılardan kayranlı dağları da nasibini alıyor, doğa vahşi saldırılara yenik düşüyor. Gün geçtikçe bir tür yok oluyor. Gün yok ki, günü gününü, senesi senesini tutmasın. Dağlar şahit. Meyremçil şahit.

Kayranlı dağlarına, avcı hikâyeleri, konargöçer aydın hikâyeleri, yavukluların kavuşturan kız kaçırma hikâyeleri, eşkıya hikâyeleri, avcı hikâyeleri, ormancı hikâyeleri, çoban hikâyeleri ve nice hikâyeler yaşanmış gelmiş, dillere destan olmuştur.

Geben ovasını geçip de Göksun yoluna saptığınızda Kayranlı dağlarının dik yamaçları olanca heybetiyle başınıza eğilir gibidir. Başınızı eğersiniz. Hele zirveye çıktığınızda gökyüzü elinizle dokunacaksınız gibi gelir. Gökyüzü bu kadar mı mavi olur? Ya bulutlar? Kayranlı dağlarını kıskanır, kimseyle paylaşmak istemezcesine koruyucu misali dolanır durur.

Ovadan kayranlı dağlarının yamaçlarına tırmanırken rast geldiğiniz suyun adı da Kayranlı çayıdır. Yaz kış kurumadan, yıllar yılı, nağmeli, değmeli kayranlı suyu Geben ovasını sular. Ovanın aşağısında Kırksu çayı buluşur körsulu çayı olur. Körsulu, yolcuları kata kata katar olan kervan gibi, çağlaya çağlaya, ovalar, derler, vadiler aşşa aşıya ceyhana kavuşur Ceyhan durur mu? O da hasretini çektiği Akdenize ulaşır.

Dağ eteklerinde ve kuzeye bakan öyle bir pınar var ki görülmeye değer. Soğukluğu ve ağaçtan yapılmış oluşu ile geçmişe meydan okuyor gibi gelir. İşte bu pınarın adı Hacı Meryem Pınarı. Yazları başında eylenmek, tahta haymalar da oturmak, el yüz yıkamak, sırtını kayranlı

dağlarının heybetine vererek yaslamak değme güzeldir. Yalçın yamaçlarından, kıvrılan patika yollardan geçerek, her kıvrımında aşağıları seyrederek, epey zahmetli bir o kadar da macera dolu yürüyüşler ile ulaşırsınız Kayranlı dağlarının zirvelerine. Adeta bir kale burcunu andıran alıcı kuşların yuva yaptığı dik, sarp yamaçların aşağısını süzmek yürek mi yürek ister.

Aşağılar gözünüzün alabildiğine Geben ovası. Ayaklarınızın altında gibi. Saatler öncesi ovadaydınız, şimdi, zirvelerde. Zirveler öylesine heybetli ki, aşağılar kuş bakışı misali mini minnacık gözükür. Ova uçsuz bucaksızmış gibi ötelere, ötelere dağların yamaçlarına kadar uzanır. Kayranlı çayı ise, aşağıda ovada kıvrım kıvrım, büküm büküm yayılarak körsuluya kavuşur. Durmaz ötelere vadide kaybolur.

Umursamadan haykırmak gelir içinizden. Her sese kayranlı kayaları yankı verir, konuşur gibi ses sese karışır. Birden alıcı kuşlar yuvalarından aşağılara süzülür. Kartalı, şahamı, atmacası, doğanı. Bu hal, sarsar eder benliğinizi. İşte. Çukurova'nın Orta Anadolu'ya geçen gedik ayaklarınızın altında. Tarihi ipek yolunun geçitlerine zirvelerden şahitlik etmek hazmı haz verir.

Sarı sıcaklı Çukurova'nın serin esen yüzüdür Toroslar. O yüzden Çukurova sarı sıcakları bunaltmaya başlarsa, akın akın Toroslara göç başlar. Hele meryemçil, kırksu, see yaylaları. Kayranlı dökelerine konargöçer aydınlar konaklar. Her dök bir konalga. Ve Toroslardaki nadide yerlerin başında gelir Kayranlı dağları.

Kayranlı dağlarında esen rüzgârın uğultusu, birbirine karışır sesler, kuş cıvıltıları, nadide çiçek kokuları duya duya gezerken bir Yörük çadırına uğrar, kara çadır da yere serilen mindere oturur, soğuk ayrıntı yudumlar, bir yanda yordun atar, bir yandan huzurun iklimine dalarsınız.

Kış aylarının soğuk, karlı zamanlarında geçit vermeyen Kayranlı dağlarına uzaktan seyir doyumsuzdur. Yoğun kar yağışı, baharın, yazın, güzün bereketlerini hazırlar. Bu zamanlarda yöre insanı kaderine razı, hanelerine çekilmişse de, aşağılarda yazın çekilen yayla hasreti yerini, buralarda kışın Çukurova özlemine bırakır.

Dağ değil, dağlar sırası bu. Heybet deyiveriyor insan. Bir Destan, bir efsane. Adı kayranlı dağları. Burada dağ demezler. Dağlara ait ne varsa bağrında olana dağlar derler. Mesela tırıl dağı, elma dağ, meşe dağ, dumanlı dağ iken kayranlı dağlardır.

Bir dağa sadece tırmanırsın. Zirveye kolayca varırsın. Kayranlıda sıralı zirveler. Zirvelere tırmanmak zordur. Arkadan dolanıp. Bin bir zahmetle ulaşılır.

Bir dağa sadece tırmanmak varken, kayranlı dağları geride hikâye bırakarak tırmanılır.

Dağların zirvesi enginlere bakış sunarken, kayranlı zirveleri kuş misali uçuş heyecanı ve coşkusu verir. Ovaya süzülüyor gibisiniz zirvelerde.

Dağa tırmanır yorulurken, sanki küsmüş gibi tırmanırken, kayranlı dağlarına tırmanırken sanki onunla dertleşirsin. Neler neler derde dinlersin. Dost evinde sohbetle koyulursun. Yorgunluklarını atarsın yamaçlarında, zirvelerinde.

Geben ovasını bekleyen kale burçları gibidir kayranlı dağları. Özgür, asi, seçkin, heybetli, vakur.

Her dağın kuralları vardır. Kayranlı dağları bir başka. İnişi, çıkışı tecrübe ister. Dağın coğrafyasına göre davranmak ister.

Her dağın nimetleri var. Kayranlı dağları diplerinde çıkan değirmen döndüren sular. Sular buz gibi. Köpüre köpüre kaynarlar, dere yataklarına akarak bolluk, bereket sunarlar. Zirvelerinde, dökleklerinde çeşmeler, oluklar. Buz ne demek. Kana kana içmek nasip işi.

Kayranlı dağlarından çıkan sular şiire benzer. Bir şiir gibi kendi dilinde terennümler eyler.

Hele rüzgâr, suları kıskanır gibi kendi dilinde kâh meltem, kâh rüzgâr, kâh poyraz, kâh deli fırtına olurda şiirin okunuş halleri işte der gibi seslenir.

Yamacından çıkabilmek için dağcı olmalısın. Veyahut ta yol bilmelisin. Yolu da yol bilenler bilirler. Gide gele yolu bilirler ama her yanını bilmezler. Batıdan çamurlu taraflarından, güneyden kırk su yamaçlarından, kuzeyden meyremçil yaylasından çıkılır. Yürüyüş saatlerini alıyor. Bir ucundan bir ucu günü tamlıyor.

Yamaçları gizemler taşır. Hele zirvelere çıkıp ta aşağılara, ötelere bakınca yorgunluğunuz coşkuya dönüşür, bir kartal olup süzölmek istersiniz.

Kayranlı sadece bir dağ değil. Onu görenlere, kendine inanma, güven, heybet, dirayet aşılır. Ve bunu da yaşayanlar temsil eder. Buralarda yaşayanlara dağlı denmesi, dağ gibi kudret, şahsiyet temsiline kinayedir. Yoksa kabalık anlatımı değildir.

Kayranlı dağlarında gezerken nice endemik bitkiler. Sakın ot deyip geçme. Yürürken çiğnediğin ot, belki de dünyada sadece burada yetişiyor olabilir. Her biri bir derde şifa. Ya bulunuk ya bulunmadık.

Yazın konar göçerler yaylar. Aydınli derler namlarına. Gelmeden edemezler. Yörede tek konar göçer yaylası kayranlı tepeleri, döklekleri kaldı.

Sırtlarında yaban hayvanları, alıcı, yırtıcı kuşlar barınır. Kayranlıya çıkarsan gönlün orada kalır. Yine, yine gitmek istersin.

Bir dağla tanışırsın ama kalbinin bir parçası orada kalır. Yolun gebene düşerse, şimdi milli park olan dağlar halisane niyetle korunmazsa bugünleri ararız. Bu çağrı yabanların, kurtların kuşların, otların, bitkilerin sesiz dileğidir.

TARİH İÇİNDE ANDIRIN ULUSAL SEMPOZYUMU

Sayın Araştırmacı,

Sizi, düzenleyeceğimiz tüm yönleriyle Andırın ilçesinin konu edileceği; 'Tarih İçinde Andırın' konulu 'Ulusal' sempozyumuna davet etmekten büyük mutluluk duyuyoruz. Bu önemli etkinlik, 15-16 Ağustos 2025 tarihinde Andırın K.Maraş'ta gerçekleştirilecektir.

Sempozyumda, Andırın'ın Tarihi, Andırın'ın Kültürel Mirası, Somut Olmayan Kültürel Miras: Kent Planlaması ve Mimarlık, Andırın Ekonomisi, Andırın'ın Turizm Potansiyeli, Gelenek ve Görenekler, Andırın Yöresindeki Geleneksel El Sanatları, Mutfak kültürü, Andırın Coğrafyası, Doğa ve Çevre, Zanaat, Sanat ve Edebiyat, Andırın Sosyolojisi, Andırın Kurumları ve bugüne kadar Andırın ile ilgili yapılan akademik çalışmaların değerlendirilmesi konu edilecektir.

Andırın'ın gelecek vizyonu her yönüyle ele alındığı, tarihi, coğrafyası, kültürel ve sosyal yapısı hakkında akademisyenler, tarihçiler ve yerel uzmanlar tarafından önemli bildiriler sunulması, bölgenin tarihi zenginlikleri ve geleceğe yönelik değerlendirmeler tartışılması hedeflenmektedir.

Tarih bilincimizi güçlendirmek, geçmişimizi anlamak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla düzenlenen bu etkinlikte, siz değerli katılımcılarımızın bilgi ve deneyimlerinizi paylaşmanız bizler için büyük bir onur olacaktır.

Katılımınız, Andırın'a olan ilgiyi artırmak ve bilgi paylaşımına katkıda bulunmak açısından büyük önem taşımaktadır. Sizleri aramızda görmekten onur duyacağız.

Prof.Dr. Celil ARSLAN
Sempozyum Başkanı

1. ULUSAL ANDIRIN SEMPOZYUMU¹

1. Andırın Ulusal Sempozyumu nun, 15/16. Ağustos.2025 tarihleri arasında Kahramanmaraş ili, Andırın ilçesi, Andırın Meslek Yüksekokulu, Konferans Salonunda gerçekleştirildi.²

Sempozyum öncesi, konu ile ilgilenen araştırmacı ve akademisyenlerle görüşüldü, bazı sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin de yer aldığı düzenleme kurulu oluşturuldu.

Sempozyumun aşağıda belirtilen konu başlıklarını içermesi ve bu alanlarda çalışan akademisyenlerin davet edilmesi kararlaştırılmıştır.

Andırın Tarihi: Andırın tarihi, Türk yerleşimi öncesi, Türk yerleşimi, Anadolu beylikleri dönemi, Osmanlı dönemi, Cumhuriyet dönemi.

Osmanlı Dönemi: Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki rolü ve sosyal yapısı

Andırın'm Kültürel Mirası: Kentteki tarihi yapılar, mimari özellikler, korunması gereken kültürel unsurlar, arşivler, kütüphaneler, kitabeler, tarihi eserler, kültür kurumları vb.

Somut Olmayan Kültürel Miras: Folklor, Andırın yöresi ağızları, yemek kültürü, vb.

Kent Planlaması ve Mimarlık: Andırın'nun geleneksel mimari yapıları, konaklar, evler ve sokaklar.

Andırın ekonomisi: Tarım, ticaret, sanayi, turizm, Andırın'nun turizm potansiyeli, sürdürülebilir turizm uygulamaları vb.

Gelenek ve Görenekler: Andırın yöresindeki geleneksel el sanatları, mutfak kültürü ve yerel festivaller.

Korumacılık ve Restorasyon: Tarihi yapıların korunması, restorasyon projeleri ve bu konudaki Ulusal / uluslararası standartlar.

Andırın coğrafyası: Coğrafi özellikler, jeoloji, flora ve vejetasyon, bitki örtüsü, fauna.

Eğitim ve Bilinçlendirme: Kültürel mirasın korunması için eğitim programları, toplum bilinci, genç nesillere miras aktarımı.

Doğa ve Çevre: Andırın'nun doğal kaynakları, çevresel sorunlar ve sürdürülebilirlik çalışmaları.

Zanaat, Sanat ve Edebiyat: Andırın'nın sanata ve edebiyata etkisi, bölgedeki sanatçıların çalışmaları, Andırın'da unutulmaya yüz tutan geleneksel sanatlar ve zanaatlar, vb.

Andırın sosyolojisi: Nüfus, aile, toplum
Andırın kurumları: Kültür kurumları, eğitim-öğretim kurumları, Andırın vakıfları, vb.

Bugüne kadar Andırın ile ilgili yapılan akademik çalışmaların değerlendirilmesi Andırın'ın gelecek vizyonunun ortaya konması.

Sempozyum kriterlerine uygun takvim işletildi. Sempozyum kabul yazısı gönderildi ve program yapıldı, ilan edildi.

Bildiri özeti göndermek isteyen araştırmacılar web sitesine özeti yüklediler. Yükle/ye/ meyenler mail gönderdiler sisteme yüklendi.

Bazı araştırmacılar aradı ve katılamayacaklarını belirttiler, bazıları aramadı ve katılmadı.

Andırın belediyesi, sempozyum web sitesi ve sosyal medya hesaplarımızda Sempozyum bilgileri paylaşıldı. Ancak, program ıcrasından sonrası Sempozyumdan haberdar olmadıklarını ifade edenler oldu.³

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Andırın Meslek Yüksekokulu ev sahipliğinde, Sempozyum, düzenleme kurulu tarafından planlanmış, kayıt işlemleri, sunum teknikleri ve lojistik hizmetlerde herhangi bir aksaklık yaşanmamıştır. Kahramanmaraş Büyükşehir ve Andırın Belediye Başkanlığının katkı ve destekleri ile 15/16. Ağustos. 2025 tarihleri arasında başarıyla gerçekleştirilmiştir.

Sempozyum sonrası katılımcıların bildiri metinlerini göndermeleri, makalelerin hakem sürecinin tamamlanması akabinde kitap olarak yayınlanacaktır.

Sempozyumda, Andırın'nın doğal, kültürel ve sosyal değerlerini; akademik çevreler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve halkın katılımıyla ele alarak, bu değerlerin sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Andırın ilçesinin çeşitli yönleriyle akademik ve yerel düzeyde tanıtılması, bölgeye yönelik farkındalık oluşturulması ve ilgili paydaşların bir araya getirilmesi hedeflenmiştir.

Sempozyuma Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinden akademisyenler, araştırmacılar, yerel yöneticiler ve sivil toplum temsilcileri katılmış; toplamda gönderilen 55 bildiriden, 49 katılımcı, açılış oturumu ve 10 oturumda tebliğlerini sunmuştur. Katılımın geniş olması, Andırın'a yönelik ilginin ve iş birliği arzusunun güçlü olduğunu göstermiştir.

Açılış Programı ve Açılış Oturumu
Sempozyumun açılışında yapılan protokol konuşmaları, fotoğraf sergisi ve sunumlar, etkinliğin önemini ortaya koymuştur. Açılış oturumunda Andırın'ın doğal kaynakları, ekolojik yapısı, deprem

riski ve yerel kalkınma modelleri üzerine bildiriler sunulmuştur. Özellikle iklim değişikliğinin tarım ve ekoloji üzerindeki etkileri ile yerel kalkınmada odaklı modeller konuları dikkat çekmiştir. Bu bölüm, Andırın'ın geleceğe yönelik planlamalarında doğa ve ekolojinin mutlaka dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Birinci Oturum – Tarihî Temeller

Bu oturumda Andırın'nın tarihi farklı dönemleriyle ele alınmıştır. Andırın'ın genel tarihini ele alan sunumlar, ilçenin tarihsel sürekliliğini ortaya koymuştur.

Araştırmacı yazar ve şair Celil ÇINKIR tarafından sunulan “Koloni Çağında Çok Önemli Bir Krallık: Mama” bildirisi, Andırın'ın bilinmeyen tarihine ışık tutmuştur. Bu yönüyle sürpriz bir çıkış olmuştur.

Antik çağın ticari, siyasi ve kültürel bağlamı ile Orta Çağ'daki stratejik konum değerlendirmeleri, bilinen konulara yeni yorumlar getirmiştir.

Bu oturumda özgün bulgu, Mama Krallığı'nın yerinin belirlenmesi olmuş, Buna ilaveten diğer bildiriler de bilinen tarihi çizgiye önemli katkılar sağlamıştır.

İkinci, Dördüncü ve Altıncı Oturumlar – Osmanlı Dönemi ve Tarihî Yapılar

Bu oturumlarda Osmanlı dönemi ve sonrasına ait bildiriler sunulmuştur. Yer adları, nüfus ve idari yapı konuları, Osmanlı arşiv belgeleriyle desteklenmiştir.

Ekonomik yapıya dair sunumlar, XVI. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar Andırın'ın üretim ve ticaret özelliklerini ortaya koymuştur.

Dulkadiriler döneminden itibaren Andırın'ın tarihî gelişimi ele alınmış, Osmanlı hâkimiyetinde vakıf müesseseleri ve demografik yapıya dikkat çekilmiştir.

Cumhuriyet döneminde Andırın'ın siyasi hayatı, tek parti dönemi raporları ve demokratikleşme süreci değerlendirilmiştir. Bu bildiriler bir bütün halinde değerlendirildiğinde, Andırın'ın tarih boyunca sürekli bir idari ve stratejik merkez olma özelliği taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü, Beşinci ve Yedinci Oturumlar – Sosyo-Ekonomik ve Kalkınma Konuları
Bu oturumlarda Andırın'ın sosyo-ekonomik yapısı farklı açılardan ele alınmıştır:

Ormancılık ve tarımsal faaliyetler, ilçenin geçim kaynakları açısından önem arz etmektedir.

Hayvansal atıklara dayalı biyogaz potansiyeli, sürdürülebilir enerji açısından dikkat çekici bir öneridir.

Kooperatiflerin bölgesel kalkınmadaki rolü ve sosyo-ekonomik yapı üzerine in-

celemeler, yerel ekonomiye dair çözüm yolları sunmuştur.

Okul öncesi çocukların dijital bağımlılığı, ebeveynlik becerileri ve sosyal sorunlara yönelik bildiriler, güncel toplumsal meselelere ışık tutmuştur.

Bu bölümden çıkan en önemli sonuç,

Andırın'ın doğal kaynaklarını sürdürülebilir kullanması ve kalkınmayı kültürel mirasla birlikte düşünmesi gerektiğidir.

Sekizinci, Dokuzuncu ve Onuncu Oturumlar – Kültürel Bellek, Halk Kültürü

Bu oturumlarda Andırın'ın kültürel çeşitliliği ve doğal yapısı ele alınmıştır:

Âşık Veysi Kabaca, Karacaoğlu geleniği, yörede derlenen türküler, şiir ve hikâyeler, kültürel belleğin yaşatılması açısından önemli katkılar sağlamıştır.

Çerkes köyleri, Maraş Varsakları, sosyo-kültürel yapılar, Andırın'ın etnik ve kültürel çeşitliliğini ortaya koymuştur.

Tırşik kültürü, el dokuma araçları, su değirmenleri, geleneksel yapılar, hem somut hem de somut olmayan kültürel miras açısından dikkate değerdir.

Andırın florası ve dağ ekosistemleri üzerine yapılan çalışmalar, bölgenin biyolojik çeşitliliğini bilimsel bir temelde ortaya koymuştur.

Kentsel dönüşüm, yapı stoğu ve depremlere dayanıklılık gibi bildiriler, güncel ihtiyaçlara doğrudan katkı sunmaktadır.

Bu oturumların ortak noktası, Andırın'ın hem kültürel hem de doğal mirasının korunması gerektiğini güçlü bir şekilde ortaya koymalarıdır.

Sempozyumda aşağıdaki temel konular öne çıkmıştır:

Tarih ve Kültür: Andırın'ın tarihsel geçmişi ve kültürel mirası, bölgenin özgün kimliğini oluşturmaktadır. Bu mirasın korunması ve tanıtılması için arkeolojik çalışmaların ve kültürel envanterin desteklenmesi gerekmektedir.

Doğal Zenginlikler: Andırın'ın biyolojik çeşitliliği, orman ve dağlık alanları ile öne çıktı, bu yapının ekoturizm açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu vurgulanmıştır.

Tarım ve Kırsal Kalkınma: Bölgede üretimi yapılan geleneksel tarım ürünlerinin (örneğin keçiyoynuzu, ceviz, nar vb.) markalaştırılması ve yerel ekonomiye katkısının artırılması önerilmiştir.

Eğitim: Genç nüfusun büyük şehirlerde yaşama eğilimi, ilçede nitelikli insan kaynağı eksikliğine neden olmaktadır. Eğitim olanaklarının geliştirilmesi, tersine göçü teşvik edecek stratejilerle

desteklenmelidir.

Dil ve Edebiyat: Yöresel ağızlar, halk edebiyatı örnekleri ve sözlü kültür ürünlerinin belgelenerek akademik çalışmalara kazandırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Katılımcı Geri Bildirimleri

Sempozyum sonrası yapılan anket ve sözlü geri bildirimlerde öne çıkan değerlendirmeler şunlardır:

Akademik düzeyin yüksek olduğu,

Yerel sorunlara odaklanan özgün bildirilerin yer aldığı,

İkram ve konaklama hizmetlerinin yeterli olduğu,

Sempozyumun geleneksel hale getirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Gelecek sempozyumlar için bildirilerin tam metinleriyle yayınlanacağı akademik bir kitap hazırlanması, Yerel halkın daha fazla katılımını teşvik edilmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Andırın Sempozyumu, tarih, kültür, sosyo-ekonomi ve doğa bilimlerini bir araya getiren çok disiplinli yapısıyla önemli bir bilimsel toplantı olmuştur.

Bilim camiasının dikkatini çeken bulgu, 1. Oturum'da sunulan Mama Krallığı'nın yerinin tespiti.

Tarihî araştırmalar, Andırın'ın sürekli bir stratejik merkez olduğunu ortaya koymuştur.

Sosyo-ekonomik çalışmalar, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına ve kalkınma stratejilerine ışık tutmuştur.

Kültürel ve doğal miras konuları, ilçenin kimliğini güçlendiren ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken değerler olarak kayda geçmiştir.

Sonuç olarak, sempozyum yalnızca bilimsel bir buluşma değil, aynı zamanda Andırın'ın hafızasını güçlendiren, yerel kimliğini pekiştiren ve geleceğe dair yol gösteren bir platform olmuştur. Bu sempozyum içerdiği konuların önemi yanında ikinci bir çok önemli bir değer daha ifade etmektedir. Andırın'da ilk defa böylesine bir bilimsel çalışmaya imza atılmıştır.

Öneriler

Sempozyum sonunda aşağıdaki öneriler dile getirilmiştir:

Andırın'ın çok boyutlu potansiyelinin tanıtımı için ulusal düzeyde organizasyonların yapılması teşvik edilmelidir.

Sempozyum bildirilerinin tam metinleriyle birlikte bir kitap olarak yayımlanması sağlanmalıdır.

Yerel yönetimler ile üniversiteler arasında iş birliği protokolleri imzalanarak, somut projelerin hayata geçirilmesi teşvik edilmelidir.

Andırın'ı bütün yönleri ile ele alacak, belirlenecek bir tarih aralığında (tercihen her yıl Ağustos ayı ilk haftası, yerel ve kültürel odaklı 'KÜLTÜR HAFTASI' haftası düzenlenmelidir.

Etkinlikte:

a. Mehter takımı ya da yerel müzik dinletisi, Halk oyunları gösterisi (Andırın yöresine ait)

b. Yöresel Ürün ve El Sanatları Sergisi: Ceviz, tarhana, pekmez, yöresel ürünler, Yöreye özgü kilim, dokuma, oya, tahta işleri,

c. Yemek Yarışmaları ve Tanıtımları: Andırın tırşığı, tarhanası, içli köfte, gibi geleneksel yemeklerin sunumu, Yöresel tatlılar ve içecekler (örneğin gül şerbeti, üzüm hoşafı) En iyi yöresel yemek ödülü

d. Kültürel Gösteriler ve Sahne Etkinlikleri: Yerel tiyatro topluluğu tarafından halk hikâyeleri ve skeçler, Âşık atışmaları ve türkü geceleri, Gençlik korosu ve folklor ekibinin gösterileri, Bağlama ve saz eşliğinde yöre türkülleri, Misafir sanatçılarla konserler (TRT sanatçısı getirilebilir), Köy düğünü canlandırması

e. Sempozyum; İkinci Ulusal Andırın Sempozyumu'nun, önümüzdeki yıl düzenlenmesi ve geleneksel hale getirilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır.

f. Yarışmalar ve Etkinlikler: Yöresel kıyafet defilesi, Çocuklara özel geleneksel oyunlar (ip atlama, seksek, mendil kapmaca), Fotoğraf yarışması: "Andırın'ın Güzellikleri", Doğa yürüyüşü veya bisiklet turu (örneğin Yedikuyular, Binboğa Dağları eteklerinde)

g. Kapanış Töreni ve Ödül Töreni: Yarışmalarda dereceye girenlere ödül verilmesi, Kültüre katkı sağlayan kişi ve kurumlara plaket takdimi,

Teşekkür

Ulusal Andırın Sempozyumu, hem bilimsel hem de yerel paydaşlar açısından başarılı bir organizasyon olmuştur. Bölgenin potansiyelinin daha geniş kitlelere tanıtılması açısından önemli bir adım atılmıştır.

Sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçen tüm akademisyenlere, düzenleme kuruluna, bilim kuruluna, başta Andırın Belediye Başkanı Ahmet Sinan GÖKŞEN beye, Kahramanmaraş Belediyesi, Kültür Spor ve Turizm Dairesi Başkanı Duran DOĞAN beye, Andırın Meslek Yüksekokulu Yetkili ve çalışanlarına, destek veren kurumlara ve Andırın'lı hemşehrilerimize teşekkür ederiz.26.11.2025

1. Ulusal Andırın Sempozyumu

Düzenleme Kurulu Adına

Prof. Dr. Celil ARSLAN

¹ Prof. Dr. Celil ARSLAN Erzurum Erzurum, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi

Bölümü, Kayseri, caslan@erzurum.edu.tr

² SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU:

Mustafa ARSLANSAHİN Andırın Kaymakamı

Ahmet Sinan GÖKŞEN Andırın Belediye Başkanı

Prof. Dr. Celil ARSLAN Erzurum Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ÇABUK KSU Andırın Meslek Yüksekokulu Müdürü

Prof. Dr. Kadir SALTAN Süleyman Demirel Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin TEMİZ Emekli Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Mustafa MAYDA Çankırı Onsekiz Mart Üniversitesi

Duran DOĞAN Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Spor ve Turizm

Dairesi Başkanı

Öğr. Gör. Dr. Camalî YAŞAR Çankırı Onsekiz Mart Üniversitesi

Ahmet NARİNOĞLU Araştırmacı, Şair ve Yazar

Celil ÇINKIRI Araştırmacı, Şair ve Yazar

Ahmet KOLUTEK K. Maraş Tarih-Turizm-Kültür ve Spor Platformu Başkanı

Yunus TEMİZ Aladeni: K. Maraş Dernekler Federasyonu Başkanı

Adem KUNDAKÇI K. Maraş Andırınlılar Dernek Başkanı

Muallâ BOLAT Adana Andırınlılar Dernek Başkanı

Mustafa DEMİRCİ Kadirli Andırın Platformu Başkanı

³ Sempozyum planlama aşamasında kendileri ile telefonla görüşülmesine,

sisteme bildiri özeti yükleyemediği için mail olarak göndermeleri neticesinde

kendilerine kabul yazısı gönderilmesine ve sempozyum programında yer

verilmesine rağmen, sempozyuma katılmayıp, haber vermediler-haberim olmadı

şeklinde sosyal medya paylaşımı yapılmış durumda olmaları değerlendirilerek

biçirleri menmum etmiştir.

MAMA KRALLIĞI

ANDIRIN İLÇESİNDE ANTİKÇAĞ
KÖKENLİ ZİYARET YERLERİ VE
MAMA KRAL-LIĞI BAĞLAMINDA
KÜLT MERKEZLERİ

ÖZET: Bu makalede, Andırın ilçe sınırlarında bulunan ve günümüzde “ziyaret”, “çal”, “asar” gibi adlarla anılan yüksek tepe kült alanlarının, Antikçağ’ın erken dönemlerine, özellikle Hurri-Luvi kökenli Mamalı topluluklarının inanç sistemine dayanan eski ibadet merkezleri olabileceği analiz edilmektedir. Sahada tarafımızdan yapılan etütlerde, ziyaret adı verilen alanların tamamının bölgenin en yüksek noktalarında, geniş yerleşim izlerine, seramik parçalarına, harçsız duvar temellerine, kale ve sur kalıntılarına, antik yol hatlarına komşu olduğu görülmüştür. Bu bulgular, söz konusu yerlerin Bizans-Roma kaleleri olmanın ötesinde, çok daha eski bir kullanım tabakasına sahip olduğunu işaret etmektedir. Makalede ayrıca Hurri-Luvi inanç yapısı, Zunmartu (din adamı) geleneği, Asur ticaret kolonileri tabletlerindeki yönetim unvanları ve Mamalı şehir kültürü çerçevesinde bu alanların muhtemel işlevi tartışılmıştır.

Giriş

Andırın ve çevresi, Anti-Torosların yüksek geçitleri, stratejik kervan yolları, verimli vadileri ve korunmaya müsait topoğrafyasıyla tarih boyunca birçok kültürün ya-

şadığı bir bölge olmuştur. Bölgedeki yüzün üzerinde kale, höyük, mezarlık, ibadet noktası ve eski yerleşim alanı, yalnızca Roma-Bizans döneminin değil, daha erken tarihli bir yerleşim sürekliliğinin de bulunduğu işaret eder.

Sahada Yaptığımız Çalışmalarda, Tespit Edebildiğimiz Adı Ziyaret Olan Tüm Bölgeler Şunlardır

Alnoluk Mahallesi Alibeke Ziyareti: Alnoluk mahallesinin eski muhtarının verdiği bilgiye göre Alibeke Tepesi’nin zirvesindedir. Muhtemelen ziyarete konu olan kişi veya topluluk adını bu tepeye vermiş olmalıdır. Alibeke ismi bu bölgede Gedik obası (Karabörklü) olarak anılan yerde bir tarlaya da verilmiştir. Tarlanın tapu sahibi Alibeke isminin etimolojisi hakkında hiç bir bilgiye sahip değildir. Tepenin zirvesinde mahzeni andıran yer vardır. Ayrıca bol miktarda taş yığını ve duvar kalıntıları mevcuttur.

Bulgurkaya Mahallesi Kargılık Ziyareti: Kargılık mahallesinin kuş uçuşu yaklaşık 900 metre kuzey-doğusunda 714 rakımlı tepenin zirvesindedir. Güney kısmının dışında bütün cephesi sarp ve dik

kayalıklarla çevrilidir. Ziyaret’in olduğu tepenin zirvesi geniş bir düzlük alandan oluşmaktadır. Ziyaret olarak anılan yerde bol miktarda hayat izleri hakkında ipuçları veren seramik parçalarına rastlamak mümkündür. Diğer ziyaret yerlerinde olduğu gibi burada da taş yığınları ve harçsız yapılan duvarların temel izlerine rastlamak mümkündür. Ziyaret mevkinin batısından Keşiş Çayı akmakta olup güneybatısında Kadirli sınırlarında kalan Aşılı Kalesi ile Andırın Karadut Kalesi’nin güney-batısındadır. Karadut Ziyareti’ne olan mesafesi kuş uçuşu yaklaşık 4 km. dir. Kargılık Ziyareti de kaçak defnecilerin ilgi odağı olmaktan kurtulamamıştır.

Çığsar Mahallesi Çığsar Ziyareti: Adından anlaşılacağı üzere 1.843 rakımlı Çığsarziyare-ti aynı isimle anılan tepenin zirvesindedir. Beyoluğu ve Çığsar mahallelerine kuş uçuşu 4 km. civarındadır. Bu ziyaret bölgesine, Çokak – Çığsar arasındaki Başikesik isimli bölgeden yaklaşık 1 saatlik yaya yürüyüşünden sonra ulaşılmaktadır. Tepeye götüren çığır dahil herhangi bir yol mevcut değildir. Çığsarziyareti mevki üzerindeki tepenin topografik konumuna göre şekillenmiş, yapı izlerini harabe bir vaziyette de olsa görmek mümkündür. Harç kullanılmadan yapılan duvar izleri ve harabeler arasında seramik parçalarını görmek mümkündür. Çığsarziyareti’nin konuşlandığı tepenin güneybatısındaki ilk tepenin adı Hastepe’dir. Kervan yolu güzergahlarından bir tanesi Hastepe’nin hemen eteğinden geçerek Beyoluğu - Çokak arasındaki Tapır Beli’nden Çokak mahallesine ulaşmaktadır. Mama Kralı Anum-Hirbi hem Hastepe’de hem de Tapır Beli’ndeki geçit noktalarında sur duvarı örerek kervan yolunu kapatmıştır. Sur

duvarları harabe halde olsa da, bir boğaz ya da geçidi kapatmak için yapıldığı ayan-beyan ortadadır.

Efirağzılı Mahallesi Sazak Ziyareti: Efirağzılı mahallesinin Sazak obasının sınırları içerisindedir. Sazak obasının kuş uçuşu 400 metre kadar güneydoğusundaki tepenin zirvesin-dedir. Yöre insanı buraya Ziyarettepe demektedir. Sazak obasından bilgisine başvurduğumuz rehberimiz bu bölgeyi çok iyi tanıdığını tepenin zirvesinde küçük bir mağara olduğunu, mağaranın etrafında çağılı andıran bol miktarda taşların olduğunu ve burada kaçak defineci-lerin para aradığını ifade etti. Hem Sazak obası hem de Efirağzılı mahallesindeki arkeolojik yerleşim alanlarının çokluğu dikkati çekmektedir.

Geben Mahallesi Kayranlı (Zirhuna) Ziyareti: Geben mahallesi sınırları içerisinde 2.281 rakımlı Kayranlı Dağları'nın 2.224 rakımlı Ziyarettepe denilen Tepenin zirvesindedir. Kayranlı Ziyareti'ne Geben-Göksun kara yolu üzerindeki Büyükkutu yol ayrımına varmadan Dardere üzerindeki köprüye de varmadan 50-60 metre kalasıya 1839 rakımlı Köleten Tepe'nin doğusundaki Bingildak sırtı ile Dardere'nin arasındaki vadi tabanını takip ederek, 2.240 rakımlı Çirişkaleni Tepe'sinin 500 metre kadar doğusundan patika yolunu andıran çizgiyi takip ederek Korkuyu Sırtına ulaştıktan sonra güneydoğu istikametine yönelerek 1200 metre kadar yürüdükten sonra ulaşılabilir. Tıpkı Çığışar Ziyareti'nde olduğu gibi burada da Ziyarettepe'nin zirvesinde harabe hale gelen bir yapının izlerini görmek mümkündür. Büyük Kutu ve Geben mahalle sakinlerinden bazı insanların yılın belirli dönemlerinde burayı ziyaret ettiklerini Meyremçil Yaylası'nda ikamet eden Erdal Savran isimli bölge rehberimizden işitmiştim. Kayranlı Ziyareti'nin, Meyremçil (Geben) Kalesi'ne olan mesa-fesi kuş uçuşu 1,5 km. kadardır. Meyremçil (Geben) Kalesi'nin 400 metre kadar kuzey batısında Geben – Göksun kara yolunun üzerindeki köprüden hemen sola dönerek derenin açtığı vadinin tabanını takip ederek de Ziyaret Tepesi'ne ulaşmak mümkündür. Ancak 1.700 metre uzunluğundaki bu yol hem

çok dik ve sarp hem de oldukça yorucudur. Acaba Hurrilerin tanrıçası Mama burada mı yaşıyordu diye bir sorunun cevabını düşünmüşümdür hep.

Gökgedik (Keşkahlı) Mahallesi Kepekli Ziyareti: Gökgedik mahallesinde iki adet Ziya-ret Tepesi mevcuttur. Bunlardan birincisi Karlıktepe, Gökgedik, Çirtik Tepe, 1592 rakımlı Yavşan Tepesi ve Elmadağı'nın tam orta noktasında Gökdere'nin Göbüt mevkinde bulunan tarlanın kuzeyinde Kepekli'nin bitişiğindeki 1.380 rakımlı Ziyaret Tepesi. Bu tepenin üzeri tamamen harabeye dönmüş şekilde çağılı andıran taş yığınları ve kaybolmaya yüz tutsa da harçsız duvarların izleri halen tarihe meydan okurcasına varlığını sürdürmektedir. Maalesef burası da kaçak definecilerden nasibini almış ve almaya da devam etmektedir. Yoğun miktarda seramik parçalarına rastlamak mümkündür. Gözönüne alınacak en önemli hususların başında Kahramanmaraş – Karasu vadisi – Gökgedik – Elmadağı – Kargaçayırı –Halbur'dan geçen Akyol'a ulaşması. Bu yolun bir başka güzergahı ise Kahramanmaraş – Ha-sancıklı – Karbasan – Körsulu Çayı'nın oluşturduğu vadi tabanını takip ederek Kocadağ bölgesinden güneye dönerek Sarımollalı'nın batısından, Ayşepınarı ve Kasımlı'nın hemen güneyinden Gökgedik – Eroğlu (Pertler) Emirler – Karasu mahallesi – Çukurkoz mahallesi – Mehe-lepçik üzerinden Azgıt bölgesinde Ak-yol ile buluşmaktadır. Karbasan – Azgıt hattında bulunan kalelere göz attığımızda: Kabaöz – Çebiş – Hisar (Gökgedik-Keşkahlı) – Kalekısığı (Kalası) ve Çağdaş kalelerini görmekteyiz. Yöre insanları bu yola kervan yolu demektedir.

Ziyaret Tepesi: Gökgedik mahallesindeki ikinci Ziyaret Tepesi, Hisar Kalesi'nin kuş uçuşu 1 km. kadar kuzey doğusundaki 1.372 rakımlı tepedir. Gökgedik mahallesinden buraya yaya yoluyla gidilebilir. Tepenin zirvesinde haçsız yapı izlerine tesadüf etmek mümkündür. Bu bölgede bol miktarda hayat izleri olan seramik parçalarını görmek mümkündür. Bölgede 5 km.lik alan içinde Antikçağ Dönemi'ne ait mezarlar vardır. Kaçak definecilerden en fazla nasibini

alan yerlerin başında gelmektedir.

Kaleboynu Mahallesi Kaleboynu Ziyareti: Kaleboynu Ziyaret Tepesi, Kaleboynu mahallesinin kuş uçuşu olarak 4 km. kadar tam kuzey-batısındadır. Rakımı 1.844 metredir. Ge-ben mahallesinin 1114 yılında meydana gelen depremden önce konuşlandığı Gümüşoluk – Çınçın Sırtı – Uçuk Sırtı – Çürükkale Sırtı'na sadece ve sadece 3 km. kadardır. Gümüşoluk – Çürük Kale arasında bol miktarda höyük vardır. Özellikle 1.295 rakımlı Çınçın Sırtı ile Kale-boynu – Kırksu arasında işleyen kara yolu arasındaki oldukça yoğun arkeolojik alanın varlığı dikkati çekmektedir. Bu bölgede su kaynakları oldukça zengindir. Aynı arkeolojik yoğunluğu-nu Uçuk Sırtı'nın hemen doğu tarafında görmekteyiz. Şarлак Deresi'nin 200 metre kadar kuzeyindeki Çürükkale'nin 1114 yılında meydana gelen depremde yerle bir olduğunu değerlendirmekteyim. Belki de aynı depremde yıkılmayan Meyremçil (Geben) Kalesi ile mukayese edilerek bu yüzden adına Çürükkale denilmiştir. Orta Anadolu'yu Çukurova Bölgesi'ne bağ-layan Akyol bu hattan geçerek devam etmektedir. 10 km.lik bir mesafede 3 adet ziya-retin olması çok anlamlıdır.

Karapınar Mahallesi Karadut Ziyaret Tepesi: Ziyaret Tepe, Kisecek olarak da anılan Karapınar mahallesinin Saralıuşağı obasının 1.5 km. kadar güneyindedir. Anılan ma-halle Tırlı Dağı'nın güney eteklerindedir. Ziyaret Tepe, Gaziantep M36 - c4 isimli memleket haritasında Kaletepe olarak belirtilen yerin 1 km. kadar güney-batısında yer almaktadır. Halk bu kaleye Karadut Kalesi demektedir. Ziyaret Tepe'nin doğu kısmında Ziyaret'in olduğu tepenin hemen bitişiğinden itibaren 1064 rakımlı Miriklitepe'nin batısındaki kayalık bölgenin oldu-ğu yere kadar oldukça geniş bir alan arkeolojik yerleşim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Karadut Kalesi tepenin topografik konumuna göre şekillenmiş olup tipik bir Antikçağ Kalesi'dir. Karadut Kalesi'nin kuzey-batısında Kadirli ilçesi sınırlarında bulunan Aşılı Kalesi vardır. Aşılı Kalesi'nin olduğu bölgeden Kadirli ilçesini Orta Anadolu'ya

bağlayan Çiçeklidere yolunun Aşılı tali bağlantı yolu geçmektedir. Andırın ilçesinin arkeolojik yönden çok önemli bir bölgesidir. Ziyaret Tepe – Mirikli Tepe – Karadut mahallesi – Deveuçan Tepesi – Kaletepe arasındaki bölge, sadece Antikçağ Dönemi'ne ait izler değil Roma, Bizans ve Ermenilerin hükümlerlik sürdürdüğü dönemlere ait de mezar, saray kalıntısı gibi emareleri de günümüze kadar taşımıştır.

Köleli Mahallesi Ziyaret Tepesi: Köleli mahallesi sınırları içerisindedir. Asaroba yerleşim yerinin 500 metre kadar güneyindedir. 517 rakımlı tepenin üzerindedir. Yöre insanı buraya Ziyarettepe demektedir. Hisar ve Kale sözcükleri Arapça kökenlidir. Her ikisi de kale anlamındadır. Burgaz sözcüğü de Rumca olup o da kale anlamındadır. Biz bu emanet sözcükleri Araplardan ve Rumlardan almadan öncü bu sözcüklerin yerine “Asar” sözcüğünü kullanmaktaymız. Her ne kadar kale anlamına gelen asar sözcüğünü kullanmasak da yer isimleri olarak bol miktarda karşımıza çıkmaktadır. Genellikle “asar” sözcüğünü içeren yerlerde de Antikçağ Dönemi'ne ait kaleler ile karşılaşmaktayız. Bunlardan bir tanesi de Köleli mahallesindeki Asarkaya mevkidir. Asarkaya heybetli bir görünümüyle bir kaleyi andırmaktadır. Hem Asarkaya'da hem de Ziyaret Tepe'sinde yoğun bir şekilde seramik parçalarına rastla-maktayız. Maalesef buralar da kaçak definecilerin hedef yeri olmaktan kendini kurtaramamıştır. Kahramanmaraş – Çukurova hattına devam eden ve özellikle Ceyhan Nehri'nin açtığı vadi boyunca işleyen kervan yollarından birkaç tanesinin güzergahı buradan geçmektedir.

Osmancık Mahallesi Ağcadağ Ziyareti: Dikkati çeken önemli hususların birisi de büyük tepelerin neredeyse tamamına yakınının zirvesinde ziyaret adıyla anılan yerler vardır. Bunlardan bir tanesi de Ağcadağ Ziyaret Kayası'dır. Ağcadağ Andırın ilçesinin Höbek Tepesi'nden sonra ikinci yüksek bölgesidir. Rakımı 2.285 metredir. Ziyaret Kaya'sı Akçağ'ın zirvesinin kuş uçuşu 1.600 metre kadar güney-batısındadır. Ziyaret Kaya'sı'nın rakımı 2.260 metredir. Zi-

yaret Kayası'na Ağcadağ'ın güney tarafında bulunan ve Fenk olarak anılan yerden dere yataklarını takip ederek çıkılabilir. En kolay ulaşım, Ağcadağ'ın Terliktepe üzerindeki Orman Bekçi Kulübesi'ne giden traktör yolunu takip ederek mümkün olabilir. Akçadağ Tepe-si ile Ziyaret Kayası arasında bol miktarda geniş düzlükler vardır. Bu düzlüklerin etrafı adeta bir sur duvarı gibi kuzey-doğu, güney batı istikametinde sağlı-sollu dik ve sarp kayalık alan-larla çevrilidir. Ziyaret Kayası ile Fenk mevki arasında Andırın bölgesinde başka hiçbir yerde olmayan kestel mezar olarak tabir edilen mezarlara benzeyen bir mezarlık mevcuttur. Burada belki de yüzlerce mezar vardır. Fenk mevki yaklaşık olarak 800 dönümden oluşan bir pla-todur. 800 dönümlük alanın özellikle kuzey kısımları yol boyunca arkeolojik alandır. Fenk sözcüğü Ermenice kilise yahut manastır anlamına gelen Vank sözcüğünün bozulmuş halidir. Çukurova ve Toroslarda özellikle Kozan'da kurulan Sis Krallığı'nın hükümlerlik ettiği alanlarda Fenk isimli yerleri görmekteyiz. Fenk olan yerlerde kiliseden başka bir de din adamı yetiştirilen yapıları görmekteyiz. Andırın'da 3 adet Fenk ile anılan yer vardır. Bunlar Ağca Fenk, Sarımsak Dağı (Durna) Fenk'i, halk arasında Bössek olarak anılan Boz Fenk'tir. Bunların en görkemlisi de Sarımsak (Durna) Fenk'idir. Gözden irak olduğu için en fazla talan edi-len yerlerin başında gelmektedir burası.

Tatarlı Mahallesi Çukurkoz - Kâtik Ziyareti: Tatarlı mahallesinin Tahirli (Daharlı) obası ile Andırın ilçesinin Arıklar mahallesi arasında yer alan Kâtik adlı coğrafi bölgenin Tahirli istikametinde Çal Sırtı isminde bir yer var. Burası Tahirli Kalesi'nin yaklaşık 500-600 metre tam batısındadır. Ziyaret ismiyle anılan yer Çal Sırtı'ndadır. Diğer ziyaret yerlerinde olduğu gibi burasında da harçsız yapı izlerini görmek mümkün. Bölge insanlarından Erdal TAHTA'nın verdiği bilgiye göre eskiden Kâtik denilen bölgede burada heykeli andıran koca koca taşlar varmış. Kaçak defineciler para bulmak umuduyla bu kaya parçalarını un ufak etmişler. Yine Kâtik bölgesinde içinde re-

simleri andıran çizgilerden oluşan bir mağara varmış. Bu mağaranın içinden şifalı olduğuna inanılan bir su akarmış. Tıpkı Damlatas Mağarası gibi.

Bu çalışmalarımın büyük çoğunluğunu 2013 – 2018 yılları arasında yaptım. Bu çalışmalarımın tamamını kaçak defineci durumuna düşmemek için bazen Andırın Kaymakamlığı'nın çoğu zaman da Andırın Belediye Başkanlığı'nın tahsis ettiği resmi araçlarla yaptım. O dönemde araç tahsis ederek çalışmama destek veren eski Andırın Kaymakamı Sn. Alper ÇİFÇİ'ye ve Andırın Belediye Başkanı Sn. Baki TEZCAN'a şükranlarımı sunuyorum. Benim yaptığım çalışma geçmişte yağın yağmura kepenek tutmak gibi bir şeydir.

Sahada yaptığımız çalışmalarda, adı Ziyaret olan tüm bölgelerin ortak özellikleri şunlardır:

Bölgenin en yüksek noktalarında konumlanmaları, çevrelerinde harçsız taş örgülü duvar kalıntıları, seramik, çanak-çömlek parçaları ve çağıl taşları, yakınlarında mutlaka harabe halde kale veya gözetleme noktaları, kervan yollarını kontrol eden geçitlere hâkim konumda olmaları, su kaynaklarına ve geniş düzlük plato alanlarına komşu olmaları.

Bu özellikler ziyaret yerlerinin yalnızca “halk inanışıyla kutsal kabul edilen alanlar” olmadığını, aksine MÖ 3.000–1.200 arası dönemde bölgede hâkim olan Hurri–Luvi kültürünün birer açık hava kült merkezi olabileceğini düşündürmektedir.

Makalenin devamında, ziyaret yerlerinin tarihsel bağlamı ve Hurri–Luvi inanç sistemine göre bu alanların işlevleri değerlendirilecektir.

Mama Krallığı ve Bölgenin Eski Halkları: Andırın ve çevresi, özellikle Kadirli–Göksun–Kozan hattıyla birlikte antik kaynaklarda adı geçen Mama, Mammatu, Mammitum, Mammatum gibi adlarla bilinen şehir krallıklarının coğrafyası içinde yer alır. Bu krallıkların nüvesini oluşturan toplulukların Hurri ve Luvi kökenli olduğu geniş bir bilimsel kabuldür. Hurri kökenli krallıklarda bölgesel yöneticilere verilen unvanlar arasında

“KÖPEK” anlamına gelen tabirler vardır. Asur tabletlerinde şehir eşrafının yöneticilerine “KALBU” veya “KÖPEK” anlamında lakaplar verilmiş, bu unvan Orta Çağ’da bile yaşamış, Selçuklu’da Halep Valisi Sadet-tin Köpek örneğinde olduğu gibi Anadolu’ya kadar uzanmıştır. Selçuklu döneminde zulme dönüşmesi nedeniyle kaldırılmıştır. Asur ticaret kolonileri çağından (MÖ 1974–1719) gelen tabletlerde ise şehirlerde ZUNMARTU adı verilen, bugünkü anlamıyla müftü/başrahip diye-bileceğimiz din adamlarının varlığı kayıtlıdır. Bu din adamları; kutsal alanları gözetir, kurban törenlerini icra eder, ritüelleri yönetir, rahiplik sistemini düzenlerdi. Andırın’daki yüksek tepelime “ziyaret” yerlerinin, bu Zunmartuların ritüel icra ettiği Gök Tanrı kült alanları olduğu kuvvetle muhtemeldir.

Hurri (Prototürk) İnanç Sistemi: Tanrılar, Kült Merkezleri ve Kutsal Dağlar:

1. Hurri dini, Anadolu’nun en eski çok katmanlı inanç yapılarından biridir. Temel esaslar şöyledir: Gök Tanrı Merkezlidir, Hurri panteonunun baş tanrısı Teşub, fırtına ve gökyüzü tanrısıdır. Dağ zirveleri, geçitlerin tepeleri ve yüksek kayalık sırtlar tanrıya en yakın yerler sayılırdı. Bu nedenle ibadet merkezleri daima en yüksek noktalara kurulurdu.

2. “Dağ-Tapınak” eşleşmesi vardır. Hurri ve Luvi toplumlarında dağlar tanrının tahtı kabul edilir. Bu yüzden günlük ibadetler, kutsama törenleri ve kurban ritüelleri dağın zirvesinde yapılırdı.

3. Açık hava kültleri yaygındır. Andırın’daki ziyaret yerlerinde gördüğümüz harçsız taş duvar temelleri, taş yığınları ve düzleştirilmiş platformlar, tipik Hurri açık hava tapınaklarıyla birebir örtüşmektedir.

4. Kutsal Sular ve Kaynaklar Değer Görür: Birçok ziyaret alanının yakınında pınarlar, vadilerden geçen akarsular ve su kaynakları bulunur. Hurri kültüründe “kutsal su” ritüellerin temel unsurudur.

5. Hititlerle Bütünleşmiş Bir Teoloji: Hurri tanrıları Hitit panteonunda da kabul görmüş, Kum-

manni ve Kizzuvatna bölgesinde (bugünkü Maraş–Kadirli–Andırın üçgeni) en yoğun kült yerleri oluşmuştur.

Bu bilgiler, Andırın’daki “ziyaret” adı verilen tüm yüksek noktaların Hurri–Luvi döneminden kalma tapınma alanları olduğuna yönelik değerlendirmeyi güçlendirmektedir.

Ziyaret Yerlerinin Arkeolojik Özelliklerine Genel Bir Bakış:

Saha çalışmalarımızda tespit edilen bulgular, Andırın’ın neredeyse tüm tepelerinde benzer özellikleri göstermektedir.

1. Zirveye kurulu ibadet alanları: Kayranlı Ziyareti, Çığışar Ziyareti, Alibeke Ziyareti, Kargılık Ziyareti, Kepekli Ziyareti, Çal Sırtı Ziyareti gibi alanların hepsi zirvede kuruludur. Bu, Gök Tanrı inancının gereğidir.

2. Harçsız duvar temelleri: Hurri ve Luvi mimarisinin en belirgin özelliklerindendir. Ziyaretlerin tamamında görülür.

3. Seramik yoğunluğu: Günlük yaşam, tören, kurban ve ritüel kaplarının kalıntılarıdır.

4. Yakınlarında kale olması: Bu durum iki anlama gelir: ibadet merkezi aynı zamanda askeri gözlem noktasıdır, kale-kült yapısı Hurri kültürünün tipik özelliğidir.

5. Kervan yollarına komşuluk: Akyol–Ağyol hattı antik ticaret yolu üzerindeki dini durakların varlığı, bölgenin MÖ 2000’lerden itibaren ticaret ve kültür akışının merkezi olduğunu gösterir.

Ziyaret Yerlerinin İşlevi: Mamalıların Kutsal Alanları

Saha izleri ile Hurri–Luvi inancı karşılaştırıldığında ziyaret yerlerinin işlevleri şöyle yorumlanabilir:

1. Tanrıya adak ve kurban alanları: Seramik parçalarının yoğunluğu ve düzleştirilmiş platformlar bu yorumu destekler.

2. Mevsimsel tören merkezleri: Yılın belirli günlerinde yapılan güneş–gök ritüelleri burada icra edilmiş olabilir.

3. Zunmartu din adamlarının kutsama mekânları: Asur tabletlerinde bahsi geçen bu din sınıfı,

muhtemelen bu yüksek alanlarda görev yapıyordu.

4. Kutsal yol ağının durakları: Andırın’ın kuzey–güney ve doğu–batı ticaret yollarını kontrol eden noktaların aynı zamanda kült merkezi olması tesadüf değildir.

Sonuç ve Değerlendirme

Andırın’da “ziyaret” adı verilen tüm yüksek tepeler alanları: topografik konumları, arkeolojik buluntuları, su kaynaklarına yakınlıkları, kale ve kervan yollarıyla olan ilişkileri, harçsız taş duvar temelleri, seramik yoğunlukları göz önüne alındığında Antikçağ’ın çok daha erken bir döneminde Hurri–Luvi etkili Mamalı toplulukların ibadet ve kutsama alanları olarak değerlendirilmelidir.

Bu yerlerin tamamında yüksek yer tercih edilmesi, bölgede Gök Tanrı inancının egemen olduğunu göstermektedir. Söz konusu kültürün etkisi daha sonra Hitit, Geç Hitit, Roma, Bizans ve Orta Çağ dönemlerine kadar devam etmiş olabilir.

Andırın’da yüzün üzerinde arkeolojik alanın bulunması, bölgenin yalnızca askeri veya ticari değil; aynı zamanda kutsal bir coğrafya olduğunun en güçlü göstergesidir.

Gelecekte yapılacak arkeolojik kazılar, bu kutsal alanların tarihsel katmanlarını daha net ortaya çıkaracak, özellikle Mamalı şehir devletlerinin coğrafyasını yeniden inşa etmede belirleyici rol oynayacaktır.

Kaynakça (Öneri)

1. Asur Ticaret Kolonileri Çağı Tabletleri
2. Hitit ve Hurri Araştırmaları (Singer, Wilhelm, Hoffner)
3. Çukurova–Kizzuvatna Tarihi Üzerine Çalışmalar
4. Saha Notları: Tarihî Eserler Yöniinden Andırın Etiüdü (Celil ÇINKIR)
5. Strabon, Geographika
6. Bryce, The Kingdom of the Hittites
7. Hawkins, Kizzuwatna and the Luwians

TARİHİ ESERLER YÖNÜNDEN ANDIRIN ETÜDÜ

Yaptığım çalışmalar sırasında, Andırın ilçe sınırları içerisinde bulunan kalelerin, herhangi bir sur duvarı yahut kaleleri oluşturan unsurların varlığını günümüze kadar taşıyamasa da kaleleri andıran harabe halde bulunan bu yapıların etrafında yoğun bir yerleşim izinin varlığının yanı sıra ibadet mekânlarının ve kamu hizmetlerinin yerine getirildiği binaların ve bunların hemen yanı başlarında mezarlık alanlarının mazinin mührü olarak varlığını koruduğu gözlemlendi.

Bu bölümde, Antikçağ Dönemi'ne ait olabileceği değerlendirilen yerler hakkında elde edilen bilgiler ve bu bilgileri teyit edecek fotoğraflar, tespit çalışmalarımı yaptığım andaki tuttuğum notlarla birlikte paylaşılacaktır. Kim bilir belki de bu yerler Mama Krallığı'nın birer şehirleridir.

Bu meydana Andırın'da tespit edilen, Bizans, Roma, Selekoslar ve hatta Arkaik ve Antikçağ Dönemi'ne ait olabileceği değerlendirilen ve günümüzde büyük çoğunluğunda çağdaş yerleşim alanı olarak kullanılmayan arkeolojik yerleşim alanlarının sayısı, 100 civarındadır. Aşağıda hakkında bilgi verdiğim arkeolojik yerleşim alanlarının, kalelerin ve diğer tarihi eserlerin hangi kavim ya da uygarlığa ait olduğu buralarda yapılacak arkeolojik kazılardan sonra tespit edilecektir. Yine aşağıda hakkında bilgi verilen yerler, yakınından Akyol (Ağyol) olarak bilinen kervan yolu veya başka yerden gelip de bu yolla birleşen tali yollar üzerindedir.

Göz önünde bulundurulacak hususlardan bir tanesi de Andırın ilçe sınırları içerisinde “ziyaret” ve “çal” sözcüğüyle anılan yerlerdir. Kayranlı Ziyareti, Çığışar Ziyareti, gibi. Adında Ziyaret sözcüğü bulunan yerlerin tamamına gittim ve ziyaret yerlerinin hepsinin ortak özelliği, bunların mümkün olduğu kadar bulundukları bölgenin en yüksek yerinde olmaları ve buralarda devasa taş yığınlarının ve hayat emarelerini günümüze kadar getiren seramik parçalarının olması. Daha da önemlisi Ziyaret olarak anılan yerlerdin oldukça yakınlarında birer harabe vaziyette kalelerin olmasıdır. Adının içinde ziyaret sözcüğü geçen yerler şöyledir:

ALINOLUK MAHALLESİ

Alibek Ziyareti: Alınoluk mahallesinin eski muhtarının¹ verdiği bilgiye göre Alibek Tepesi'nin zirvesindedir. Muhtemelen ziyarete konu olan kişi veya topluluk adını bu tepeye vermiş olmalıdır. Alibek ismi bu bölgede Gedik obası (Karabörklü) olarak anılan yerde bir tarlaya da verilmiştir. Tarlanın tapu sahibi Alibek isminin etimolojisi hakkında hiç bir bilgiye sahip değildir. Tepenin zirvesinde mahzeni andıran yer vardır. Ayrıca bol miktarda taş yığını ve duvar kalıntıları mevcuttur.

BULGURKAYA MAHALLESİ

Kargılık Ziyareti: Kargılık mahallesinin kuş uçuşu yaklaşık 900 metre kuzey-doğusunda 714 rakımlı tepenin zirvesindedir. Güney kısmının dışında bütün cephesi sarp ve dik kayalıklarla çevrilidir. Ziyaret'in olduğu tepenin zirvesi geniş bir düzlük alandan oluşmaktadır. Ziyaret olarak anılan yerde vol miktarda hayat izleri hakkında ipuçları veren seramik parçalarına rastlamak mümkün. Diğer ziyaret yerlerinde olduğu gibi burada da taş yığınları ve harçsız yapılan duvarların temel izlerine rastlamak mümkün. Ziyaret mevkisinin batısından Keşiş Çayı akmakta olup güneybatısında Kadırlı sınırlarında kalan Aşılı Kalesi ile Andırın Karadut Kalesi'nin güney-batısındadır. Karadut Ziyareti'ne olan mesafesi kuş uçuşu yaklaşık 4 km. dir. Kargılık Ziyareti de kaçak definecilerin ilgi odağı olmaktan kurtulamamıştır.

1. İbrahim DOĞAN, Abdullah ve Emiş'ten olma, 1949 doğumlu, ilkokul mezunu, emekli.

ÇIĞŞAR MAHALLESİ

Çığşar Ziyareti: Adından anlaşılacağı üzere 1.843 rakımlı Çığşarziyareti aynı isimle anılan tepenin zirvesindedir. Beyoluğu ve Çığşar mahallelerine kuş uçuşu 4 km. civarındadır. Bu ziyaret bölgesine, Çokak – Çığşar arasındaki Başikesik isimli bölgeden yaklaşık 1 saatlik yaya yürüyüşünden sonra ulaşılmaktadır. Tepeye götüren çığır dahil herhangi bir yol mevcut değildir. Çığşarziyareti mevki üzerindeki tepenin topografik konumuna göre şekillenmiş, yapı izlerini harabe bir vaziyette de olsa görmek mümkündür. Harç kullanılmadan yapılan duvar izleri ve harabeler arasında seramik parçalarını görmek mümkündür. Çığşarziyareti'nin konuşlandığı tepenin güneybatısındaki ilk tepenin adı Hastepe'dir. Kervan yolu güzergahlarından bir tanesi Hastepe'nin hemen eteğinden geçerek Beyoluğu - Çokak arasındaki Tapır Beli'nden Çokak mahallesine ulaşmaktadır. Mama Kralı Anum-Hirbi hem Hastepe'de hem de Tapır Beli'ndeki geçit noktalarında sur duvarı örerek kervan yolunu kapatmıştır. Sur duvarları harabe halde olsa da, bir boğaz ya da geçidi kapatmak için yapıldığı ayan-beyan ortadadır. Çığşarziyareti'nin, tarihinin Antikçağ Dönemi'ne kadar uzanabileceğini göz ardı etmemek gerekir. .

2. Veli DEMİR, Kocaali Lakaplı Ali DEMİR'in oğlu, 1956 doğumlu Ortaokul terk, emekli.

EFİRAĞIZLI MAHALLESİ

Sazak Ziyareti: Efırağızlı mahallesinin Sazak obasının sınırları içerisindedir. Sazak obasının kuş uçuşu 400 metre kadar güneydoğusundaki tepenin zirvesindedir. Yöre insanı buraya Ziyarettepe demektedir. Sazak obasından bilgisine başvurduğumuz rehberimiz² bu bölgeyi çok iyi tanıdığını tepenin zirvesinde küçük bir mağara olduğunu, mağaranın etrafında çağılı andıran bol miktarda taşların olduğunu ve burada kaçak defnecilerin para aradığını ifade etti. Hem Sazak obası hem de Efırağızlı mahallesindeki arkeolojik yerleşim alanlarının çokluğu dikkati çekmektedir.

GEBEN MAHALLESİ

Kayranlı Ziyareti: Geben mahallesi sınırları içerisinde 2.241 rakımlı Kayranlı Dağları'nın 2.224 rakımlı Ziyarettepe denilen Tepenin zirvesindedir. Kayranlı Ziyareti'ne Geben-Göksun kara yolu üzerindeki Büyükkutu yol ayrımına varmadan Dardere üzerindeki köprüye de varmadan 50-60 metre kalasıya 1839 rakımlı Köleten Tepe'nin doğusundaki Bingıldak sırtı ile Dardere'nin arasındaki vadi tabanını takip ederek, 2.240 rakımlı Çirişkaleni Tepe'sinin 500 metre kadar doğusundan patika yolunu andıran çizgiyi takip ederek Korkuyu Sırtına ulaştıktan sonra güneydoğu istikametine yönelerek 1200 metre kadar yürüdükten sonra ulaşılabilir. Tıpkı Çığşar Ziyareti'nde olduğu gibi burada da Ziyarettepe'nin zirvesinde harabe hale gelen bir yapının izlerini görmek mümkündür. Büyük Kutu ve Geben mahalle sakinlerinden bazı insanların yılın belirli dönemlerinde burayı ziyaret ettiklerini Meyremçil Yaylası'nda ikamet eden Erdal Savran isimli bölge rehberimizden işitmiştim. Kayranlı Ziyareti'nin, Meyremçil (Geben) Kalesi'ne olan mesafesi kuş uçuşu 1,5 km. kadardır. Meyremçil (Geben) Kalesi'nin 400 metre kadar kuzey batısında Geben – Göksun kara yolunun üzerindeki köprüden hemen sola dönerek derenin açtığı vadinin tabanını takip ederek de Ziyaret Tepesi'ne ulaşmak mümkündür. Ancak 1.700 metre uzunluğundaki bu yol hem çok dik ve sarp hem de oldukça yorucudur. **Acaba Hurrilerin tanrıçası Mama burada mı yaşıyordu diye bir sorunun cevabını düşünmüşümdür hep.**

GÖKGEDİK (KEŞKAHLI) MAHALLESİ

Kepekli Ziyareti: Gökgedik mahallesinde iki adet Ziyaret Tepesi mevcuttur. Bunlardan birincisi Karlıktepe, Gökgedik, Çirtik Tepe, 1592 rakımlı Yavşan Tepesi ve Elmadağı'nın tam orta noktasında Gökdere'nin Göbüt mevkisinde bulunan tarlanın kuzeyinde Kepekli'nin bitişiğindeki 1.380 rakımlı Ziyaret Tepesi. Bu tepenin üzeri tamamen harabeye dönmüş şekilde çağılı andıran taş yığınları ve

kaybolmaya yüz tutsa da harçsız duvarların izleri halen tarihe meydan okurcasına varlığını sürdürmektedir. Maalesef burası da kaçak definelerden nasibini almış ve almaya da devam etmektedir. Yoğun miktarda seramik parçalarına rastlamak mümkündür. Gözönüne alınacak en önemli hususların başında Kahramanmaraş – Karasu vadisi – Gökgedik – Elmadağı – Kargaçayırı –Halbur’dan geçen Akyol’a ulaşması. Bu yolun bir başka güzergahı ise Kahramanmaraş – Hasancıklı – Karbasan – Körsulu Çayı’nın oluşturduğu vadi tabanını takip ederek Kocadağ bölgesinden güneye dönerek Sarımollalı’nın batısından, Ayşepınarı ve Kasımlı’nın hemen güneyinden Gökgedik – Eroğlu (Pertler) Emirler – Karasu mahallesi – Çukurkoz mahallesi – Mehelepçik üzerinden Azgıt bölgesinde Akyol ile buluşmaktadır. Karbasan – Azgıt hattında bulunan kalelere göz attığımızda: Kabaöz– Çebiş– Hisar (Gökgedik–Keşkahlı) – Kalekısığı (Kalası) ve Çağdaş kalelerini görmekteyiz. Yöre insanları bu yola kervan yolu demektedir.

Ziyaret Tepesi: Gökgedik mahallesindeki ikinci Ziyaret Tepesi, Hisar Kalesi’nin kuş uçuşu 1 km. kadar kuzey doğusundaki 1.372 rakımlı tepedir. Gökgedik mahallesinden buraya yaya yoluyla gidilebilir. Tepenin zirvesinde haçsız yapı izlerine tesadüf etmek mümkündür. Bu bölgede bol miktarda hayat izleri olan seramik parçalarını görmek mümkündür. Bölgede 5 km.lik alan içinde Antikçağ Dönemi’ne ait mezarlar vardır. Kaçak definelerden en fazla nasibini alan yerlerin başında gelmektedir.

KALEBOYNU MAHALLESİ

Kaleboynu Ziyareti: Kaleboynu Ziyaret Tepesi, Kaleboynu mahallesinin kuş uçuşu olarak 4 km. kadar tam kuzey-batısındadır. Rakımı 1.844 metredir. Geben mahallesinin 1114 yılında meydana gelen depremden önce konuşlandığı Gümüşoluk – Çınçın Sırtı – Uçuk Sırtı – Çürükkale Sırtı’na sadece ve sadece 3 km. kadardır. Gümüşoluk – Çürük Kale arasında bol miktarda höyük vardır.

Özellikle 1.295 rakımlı Çınçın Sırtı ile Kaleboynu – Kırksu arasında işleyen kara yolu arasındaki oldukça yoğun arkeolojik alanın varlığı dikkati çekmektedir. Bu bölgede su kaynakları oldukça zengindir. Aynı arkeolojik yoğunluğunu Uçuk Sırtı’nın hemen doğu tarafında görmekteyiz. Şarлак Deresi’nin 200 metre kadar kuzeyindeki Çürükkale’nin 1114 yılında meydana gelen depremde yerle bir olduğunu değerlendirmekteyim. Belki de aynı depremde yıkılmayan Meyremçil (Geben) Kalesi ile mukayese edilerek bu yüzden adına Çürükkale denilmiştir. Orta Anadolu’yu Çukurova Bölgesi’ne bağlayan Akyol bu hattan geçerek devam etmektedir. 10 km.lik bir mesafede 3 adet ziyaretin olması çok anlamlıdır.

KARAPINAR MAHALLESİ

Karadut Ziyaret Tepesi: Ziyaret Tepe, Kisecik olarak da anılan Karapınar mahallesinin Sarıaliuşağı obasının 1.5 km. kadar güneyindedir. Anılan mahalle Tırıl Dağı’nın güney eteklerindedir. Ziyaret Tepe, Gaziantep M36 - c4 isimli memleket haritasında Kaletepe olarak belirtilen yerin 1 km. kadar güney- batısında yer almaktadır. Halk bu kaleye Karadut Kalesi demektedir. Ziyaret Tepe’nin doğu kısmında Ziyaret’in olduğu tepenin hemen bitişiğinden itibaren 1064 rakımlı Mirikli-tepe’nin batısındaki kayalık bölgenin olduğu yere kadar oldukça geniş bir alan arkeolojik yerleşim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Karadut Kalesi tepenin topografik konumuna göre şekillenmiş olup tipik bir Antikçağ Kalesi’dir. Karadut Kalesi’nin kuzey-batısında Kadirli ilçesi sınırlarında bulunan Aşılı Kalesi vardır. Aşılı Kalesi’nin olduğu bölgeden Kadirli ilçesini Orta Anadolu’ya bağlayan Çiçeklidere yolunun Aşılı tali bağlantı yolu geçmektedir. Andırın ilçesinin arkeolojik yönden çok önemli bir bölgesidir. Ziyaret Tepe – Mirikli Tepe – Karadut mahallesi – Deveuçan Tepesi – Kaletepe arasındaki bölge, sadece Antikçağ Dönemi’ne ait izler değil Roma, Bizans ve Ermenilerin hükümlerlik sürdürdüğü dönemlere ait de mezar, saray kalıntısı gibi emareleri de günümüze kadar taşımıştır.

KÖLELİ MAHALLESİ

Ziyaret Tepesi: Köleli mahallesinin sınırları içerisindedir. Asaroba yerleşim yerinin 500 metre kadar güneyindedir. 517 rakımlı tepenin üzerindedir. Yöre insanı buraya Ziyarettepe demektedir. Hisar ve Kale sözcükleri Arapça kökenlidir. Her ikisi de kale anlamındadır. Burgaz sözcüğü de Rumca olup o da kale anlamındadır. Biz bu emanet sözcükleri Araplardan ve Rumlardan almadan öncü bu sözcüklerin yerine “Asar” sözcüğünü kullanmaktaymışız. Her ne kadar kale anlamına gelen asar sözcüğünü kullanmasak da yer isimleri olarak bol miktarda karşımıza çıkmaktadır. Genellikle “asar”

sözcüğünü içeren yerlerde de Antikçağ Dönemi'ne ait kaleler ile karşılaşmaktayız. Bunlardan bir tanesi de Köleli mahallesindeki Asarkaya mevkidir. Asarkaya heybetli bir görünümüyle bir kaleyi andırmaktadır. Hem Asarkaya'da hem de Ziyaret Tepe'sinde yoğun bir şekilde seramik parçalarına rastlamaktayız. Maa- lesef buralar da kaçak definecilerin hedef yeri olmaktan kendini kurtaramamıştır. Kahramanmaraş – Çu- kurova hattına devam eden ve özellikle Ceyhan Nehri'nin açtığı vadi boyunca işleyen kervan yollarından birkaç tanesinin güzergahı buradan geçmektedir.

OSMANCIK MAHALLESİ

Ağcadağ Ziyareti: Dikkati çeken önemli hususların birisi de büyük tepelerin neredeyse tamamına yakı- nının zirvesinde ziyaret adıyla anılan yerler vardır. Bunlardan bir tanesi de Ağcadağ Ziyaret Kayası'dır. Ağ- cadağ Andırın ilçesinin Höbek Tepesi'nden sonra ikinci yüksek bölgesidir. Rakımı 2.285 metredir. Ziyaret Kaya'sı Akçağ'ın zirvesinin kuş uçuşu 1.600 metre kadar güney-batısındadır. Ziyaret Kayası'nın rakımı 2.260 metredir. Ziyaret Kayası'na Ağcadağ'ın güney tarafında bulunan ve Fenk olarak anılan yerden dere yataklarını takip ederek çıkılabilir. En kolay ulaşım, Ağcadağ'ın Terliktepe üzerindeki Orman Bekçi Ku- lübesi'ne giden traktör yolunu takip ederek mümkün olabilir. Akçadağ Tepesi ile Ziyaret Kayası arasında bol miktarda geniş düzlükler vardır. Bu düzlüklerin etrafı adeta bir sur duvarı gibi kuzey-doğu, güney batı istikametinde sağlı-sollu dik ve sarp kayalık alanlarla çevrilidir. Ziyaret Kayası ile Fenk mevki arasında Andırın bölgesinde başka hiçbir yerde olmayan kestel mezar olarak tabir edilen mezarlara benzeyen bir özarlık mevcuttur. Burada belki de yüzlerce mezar vardır. Fenk mevki yaklaşık olarak 800 dönümden oluşan bir platodur. 800 dönümlük alanın özellikle kuzey kısımları yol boyunca arkeolojik alandır. Fenk sözcüğü Ermenice kilise yahut manastır anlamına gelen Vank sözcüğünün bozulmuş halidir. Çukurova ve Toroslarda özellikle Kozan'da kurulan Sis Krallığı'nın hükümlerine tabi olduğu alanlarda Fenk isimli yerleri görmekteyiz. Fenk olan yerlerde kiliseden başka bir de din adamı yetiştirilen yapıları görmekteyiz. Andı- rın'da 3 adet Fenk ile anılan yer vardır. Bunlar Ağca Fenk, Sarımsak Dağı (Durna) Fenk'i, halk arasında Bössek olarak anılan Boz Fenk'tir. Bunların en görkemlisi de Sarımsak (Durna) Fenk'idir. Gözden ırak olduğu için en fazla talan edilen yerlerin başında gelmektedir burası.

TATARLI MAHALLESİ

Çukurkoz - Kâtik Ziyareti: Tatarlı mahallesinin Tahirli (Daharlı) obası ile Andırın ilçesinin Arıklar ma- hallesi arasında yer alan Kâtik adlı coğrafi bölgenin Tahirli istikametinde Çal Sırtı isminde bir yer var. Burası Tahirli Kalesi'nin yaklaşık 500-600 metre tam batısındadır. Ziyaret ismiyle anılan yer Çal Sırtı'n- dadır. Diğer ziyaret yerlerinde olduğu gibi burasında da harçsız yapı izlerini görmek mümkün. Bölge insan- larından Erdal TAHTA'nın verdiği bilgiye göre eskiden Kâtik denilen bölgede burada heykeli andıran koca koca taşlar varmış. Kaçak defineciler para bulmak umuduyla bu kaya parçalarını un ufak etmişler. Yine Kâtik bölgesinde içinde resimleri andıran çizgilerden oluşan bir mağara varmış. Bu mağaranın içinden şifalı olduğuna inanılan bir su akarmış. Tıpkı Damlatış Mağarası gibi.

Bu çalışmalarımın büyük çoğunluğunu 2013 – 2018 yılları arasında yaptım. Bu çalışmalarımın tamamını kaçak de- fineci durumuna düşmemek için bazen Andırın Kaymakamlığı'nın çoğu zaman da Andırın Belediye Başkanlığı'nın tahsis ettiği resmi araçlarla yaptım. O dönemde araç tahsis ederek çalışmama destek veren eski Andırın Kaymakamı Sn. Alper ÇİFÇİ'ye ve Andırın Belediye Başkanı Sn. Baki TEZCAN'a şükran- larımı sunuyorum. Benim yaptığım ça- lışma geçmişte yağın yağmura kepenek tutmak gibi bir şeydir.

FRANSA'NIN ADANA'YI İŞGALİNDE AMERİKAN BAYRAĞI SALLAYANLAR

Ellerinde Amerikan Bayrakları Olduğu Halde...

Hey koca tarih! İnsanoğlunun sebep olduğu olayların “bir garip hikayesi” içinde Çukurova ve Anadolu’nun işgal yıllarında yaşanan olaylar da vardı. Osmanlı’nın 1. dünya Savaşı’nı kaybetmesi ve Mondros Antlaşmasını imzalayarak teslim olasından sonra Aralık 1918 tarihi başlarında Fransızlar ve İngilizler Çukurova’yı işgal etmeye başladılar. Mısır, Suriye ve Kıbrıs’ta bulunan sayıları 100.000’e yaklaşan Ermeniler Tehcir ile sürgün edildikleri yerlerden ayrılarak Anadolu’ya, evlerine dönmeye başlamışlardı.

Çukurova’nın işgali başlangıçta Fransız-İngiliz ortak askeri işbirliği ile gerçekleşti. Fransız askerlerinin 20 aralık 1918 tarihinden sonra Adana’ya gelişleri, ana caddelerden yürüterek şehre yerleşmeleri esnasında derin bir sessizlik vardı. İşgal kumandanlığı ilk zamanlarında ay yıldızlı Türk bayrağının hükümet binalarına, okullara, dükkanlara ve evlere asılmasını yasaklamıştı. Adana belediyesinden ve Taşköprü yakınındaki Lise binasından Türk bayrağının indirilmesi esnasında olaylar yaşanmış, burada görevli Türk memurlar işgalcilere karşı çıkmışlardı.

1919 yılında Fransız işgal idaresi Çukurova ve çevre Maraş, Antep, Urfa vilayetlerine tamamen yerleşmişti. İlginç olan ise işgal günlerinde Adana şehir merkezinde ve Çukurova’da yaşanan olayların fotoğraflarını çekmesi için Yahudi asıllı Osmanlı vatandaşı Gaston Mizrahi’ye de izin verilmişti. Fransız işgalinin Mersin’de gerçekleştiği günlerde şehrin ana caddesindeki evelerin ve işyerlerinin üzerinde çok sayıda Amerikan bayrağının bulunması dikkat çekiyordu. Bir başka fotoğraf karesinde de Mersin’de yağmurların yağdığı bir günde Fransız ordusunda lejyoner (paralı silahlı asker) olarak görev yapan Ermeni gençlerin üzerinde palto ve yağmurluk olduğu halde sıra halinde yürüyüş düzeninde fotoğrafları alınırken ellerinde sıkı sıkıya sarıldıkları ABD bayrağının olması da düşündürücü idi.

Adana şehir merkezinde günümüzde 5 Ocak meydanı olarak bilinen yerde tarihi binalar vardı. Uzun yıllar Adana Belediye binası ve Ramazanoğulları Kütüphanesi olarak da hizmet veren tarihi bina iki katlı idi. Bina önünde zafer takı kurulmuş, insanlar coşku içinde yapılacak töreni izlemek için burada toplanmıştı. Fransız atlı süvari askerlerinin meydana ve bina önüne gelmesi esnasında onları izleyen kalabalığın alkışları da fotoğraf karesine yansımıştı. Bir başka fotoğrafta ise tarihi belediye binasının ikinci katındaki teras’da asılı duran bayraklar içinde ABD bayrağının da bulunması düşündürücü idi.

Fransızların Çukurova’yı işgalleri 1919-21 yılları arasında 3 yıl gibi uzun süre devam etti. Nice olaylar yaşandı, acı ve gözyaşlarının da kaynağı olan. Arşivlerden çıkan bir fotoğraf ise yıllardan beri topluma sunulan öğretilen bilinen

resmileştirilen tarihin sorgulanmasını gerektirecek kadar önemli idi. Bir grup asker, başlarında miğferleri olduğu halde siperde saldırıya hazır halde bekliyor bir durumda görülüyor. ellerinde bulunan tabanca ve tüfenkler ile verilecek “ateş emri” ile ileriye saldıracaklar. Karşılarında bulunan hedefi yok edecekler, öldürecekler, yaralayacaklar, kan dökecekler. Asker topluluğunun ortasında bulunan bir askerin elinde tuttuğu çubuğa asılı olarak duran ABD bayrağı var. ABD bayrağını sallayarak onu yüceltmek için kurşunlar, bombalar atılacak...Belli ki ABD bayrağını tutarak fotoğraf çektirenler “arkamızda ABD var, desteklerini de alıyoruz. Onlar için çalışıyoruz” mesajını vermeye çalışıyorlar.

ABD HEYETİ MANDA İDARESİ İÇİN ADANA’YA GELİYOR

20 Tarihinde ve sıcak bir yaz günü...Mersin’den trenle Adana’ya gelen ABD heyeti, istasyondan indiğinde kendilerini hazır bekleyen arabaya binerek şehir merkezine doğru hareket ettiler. Heyet içinde KING ve CRANE isimlerindeki uzmanlar bir proje çalışmasının sorumluları olarak Adana’ya gelmişlerdi. Adana şehrine geldiklerinde şehir merkezinde bulunan BOARD’a bağlı Tepebağ Kız Koleji’ne yerleştiler. Okul Müdürü Nizbit Chambers adındaki uzman bir eğitimci idi. Adana o günlerde yaz mevsiminin en sıcak günlerini yaşıyordu. Şehir merkezinde ve işgal ortamında yaşayan herkes sıcak gecelerde evlerinin damına cibinlik kurarak serinlemek ve siniklerden de korunmaya çalışıyordu. ABD Heyeti’nin beraberinde fotoğraf ve film çekenler de vardı.

ABD heyeti, 21 Temmuz günü şehirde yaşayan toplulukları görüşme yapmak üzere Valilik binasındaki toplantı salonuna çağırılmışlardı. Hristiyan azınlıklar ve İslam inancında olan topluluklar sabah 09.00’da başlamak üzere 15’er dakikalık süreyle ABD Heyeti ile görüşeceklerdi. Kendilerine sorulan sorulara cevaplar vereceklerdi. Gündemin ana maddesi ise “ABD Mandası ister misiniz?” konusuna olan ilgileri idi. Adana şehirde yaşayan Türkler, Kürtler, Çerkezler, Araplar, Ermeniler, Rumlar, Assuriler, Keldaniler, Süryaniler, Yahudiler görüşmelere katılacaklar arasında idi. Toplantı süresince Montgomery adında bir strateji uzmanı da alınan bilgileri tutanak halinde yazacak halkın eğilim ve düşünceleri rapora yansıyacaktı.

ABD Heyeti’nin “Manda ister misiniz?” sorusuna Ermeniler Fransa’dan yana olmayı kabullenen görüş açıkladılar. İslam inancında bulunan Türk, Kürt ve Arap topluluklarının önde gelen temsilcileri Osmanlı yurttaşı olarak birlikte yaşamaya devam edecekleri görüşlerini açıkladılar. Bunların sayısı Adana vilayetinde büyük bir çoğunluğu

teşkil ediyordu. Adana şehrindeki Ramazanoğulları ailesinden gelen herkesin sevdiği saydığı Suphi Paşa ve tarihi olayları araştıran, yazar, Türk varlığını kararlılıkla savunan Lise Müdürü ve Tarih öğretmeni Niyazi Ramazanoğlu'nun ABD Heyetine verdiği bilgiler etkili oldu. King -Krone Heyeti, aldıkları bilgiler çerçevesinde Kilikya'nın (Adana) Fransa idaresinde Ermenistan olarak kabul edilmesinin doğru olmadığını, bölgenin Anadolu'nun bir parçası olması gerektiği görüşlerini desteklediler. ABD Heyeti, Adana'dan ayrılarak İstanbul'a gitti. Ağustos ayı içinde de Osmanlı Devleti'nin geleceği ile ilgili raporlarını yazarak Paris'te devam eden Uluslararası Konferans'a katılan kendi ülkeleri temsilcilerine verdiler.

ABD Heyeti, Suriye ve Filistin'de, Adana'da araştırmalar yapmıştı. Suriye'de yaşayan toplulukların büyük çoğunluğu İngiliz ve Fransız idaresinde olmaktan ziyade ABD Mandasını kabul etmeye hazır oldukları yönünde görüşler açıkladılar. ABD'li General Harbord'un Osmanlı'nın gelecekteki idaresi ile ilgili rapor hazırlama çalışmalarının sonucu ise İzmir merkezli Ege bölgesinde Yunanistan'a verilmesi, Anadolu genelinde ve Ermenistan olarak da bilinen topraklarda ABD Manda idaresinin halkın istemesi halinde gerçekleşmesi idi. Özetle ABD, Anadolu'nun tamamının yönetimini kendi manda idaresi altında olmasını istiyordu.

Adana şehir merkezindeki binanın önünde ABD bayrağı dalgalanıyor, 1920 yılı.

ABD HEYETİ'NİN ÇANTASINDAKİ GİZLİ DOSYALAR

King-Krone Heyeti'nin Suriye ve Filistin'den Adana'ya gelmeleri ve ABD Mandasını ister misiniz sorusunu topluluklara yöneltmesi esnasında "çok gizi" belgelerin bulunduğu dosyaları da yanlarında taşıyorlardı. Belgeler arasında bulunan haritalarda Samsun'dan mersin'e kadar uzanan bir çizikginin doğusundaki Anadolu toprakları tarihi Ermenistan olarak görülmüyor. Bir başka harita da etnik azınlıkların dağılımına yer verilmişti. Açık ve koyu sarı renklerde gösterilen geniş bir alanda Doğu Anadolu "Kürtlerin yaşadığı yerler" veya gelecekte kurulması düşünülen "Kürdistan" olarak da kaynak olarak gösterilecek bir belge idi. Belliydi ki, ABD, 19. yüzyıl boyunca dünyaya açılırken özellikle Osmanlı coğrafyasında Türklerin varlığını ortadan kaldıran projeleri hazırlamış, uygulamaya koymuş, sonuçlarını almak üzere de 1919 yılında General HARBORD ve ona bağlı çalışan King-Crane heyetlerini göndermişti.

Çukurova'da işgal yıllarında ellerinde ABD bayrağı taşıyanların çektiği fotoğraf bir "yanılgı" sonucu olamazdı. Tarih sahnesinde bir proje uygulanmaya konulmuştu.

Not: Tarihçi Cezmi YURTSEVER'in TÜRK-AMERİKAN SAVAŞLARI KİTABINDAN ALINTIDIR.

Fransız işgal askerlerinin ellerinde ABD bayrağı var. 1920 yılı, Adana

Sonbahar güneşi doğayı aydınlığı ile yıkarken, mavi gökyüzünün altında ağaçlar, renkarenk yapraklarıyla bir renk şöleni sunarlar. Yeşil yapraklar sarı ile turuncu arasında bir renk alırlardı. İğne yapraklılar hep yeşilin tonlarında bir renk cümbüşü sunarlar. Bu mevsimde çamların yaprakları güneşin altında sarıya çalan bir yeşil renkte görünürde. Göçmen kuşlar yavaş yavaş bizim bölgeden ayrılıp daha sıcak ülkelere gitmeye hazırlanırlardı. Ufuk çizgisi ile sınırlanmış, görkemli dağlar, bütün heybeti ile hep karşımızda dururken, bizlere gurur ve cesaret verirdi.

Bütün evler toprak damlıydı o yıllarda. Sakin, huzurlu ve toprak renginin verdiği güven, doğayla uyumlu yaşamın rahatlığı kimseyi rahatsız etmezdi. Binlerce yıldan beri bu topraklarda yaşayan insanların, sıradan ama derin bir yaşamın izlerini taşırdı hayat burada. Eskilerin çoğu okuma yazma bilmezlerdi. Yazılı kaynaklardan edilmeyen bir bigelikleri vardı. Bu insanlar doğanın kitabını okumayı öğrenmişlerdi. Yaptıkları her işin bir zamanı vardı. Buna göre hareket ettikleri için hiç yanılmazlardı. Güneş ve Ay'ın mevsimlere göre hareketleri onlar için yeterliydi.

Nadasa(Felhan) bırakılmış tarlaların sürülmesi yapılmış ve yağmurlardan sonra ekimi bekleniyordu. Buğday temel tarım ürünüydü. Ata tohumları biderlik(**) olarak ambarlarda saklanmışlardı.

O devirlerde ekilebilen bütün tarla ve bahçelerin çevresi ağıllarla çevriliydi.

Ağıl söven denilen sağlam ağaçlardan yapılmış, yaklaşık boyları iki metreyi bulan dikeçlerin belli aralıklarla tarlanın çevresine çakılması ve aralarının çalılarla örülmesi ile elde edilen fiziki bir engeldi. Sövenler genellikle Ardıç ağacından yapılırdı. Ardıç ağacından yapılan Sövenler, ağıl çürüse de

uzun yıllar ayakta kalır ve dayanırlardı.

Uzun yıllar Ormancılık yapan ve Cinli Osman denilen, sazı sözü ve fıkraları ile iz bırakan abimiz, yaşlı ve dinç insanları, tabi kendisi de dahil, ağıllardaki Ardıç sövenlerine benzetirdi. Ekili tarlaların evcil ya da başı boş hayvanlardan korunması için, ağıl gerekliydi. On, on

beş metre aralıklarla sövenler toprağa sağlamca çakılır ve iki söven arası kurumuş veya yaş çalılarla örülür ,yaklaşık olarak iki metreye yakın bir engel ya da koruma çiti oluşturulurdu. Bazen de var olan bir ağılın tamiri yapılır ,eksilen yerleri onarılır ve daha sağlam hale getirilirdi ağıllar. Tarım ürünlerine bir koruma sağlayan ağılları tekrar tekrar onarmak ve yeniden yapmak için sürekli olarak ağaçların dalları kesilmek zorunda kalınırdı. Keçilerin beslenmesi içinde ağaç dalları kesilirdi.

Yakacak odun,kereste üretimi ve ağıllar için ağaçlar kesilir ve ihtiyaçlar karşılanırdı.

Ağaçların ve ormanın gelişme hızı ,tüketim hızının çok gerisinde kaldığı için, ormansızlaşma ve buna bağlı olarak, erozyon ,sel ve heyalan tehlikesi her geçen mevsimde giderek artıyordu.

Bu tehlike seksenli yıllardaki ,kesim teraslama ve tohum , fidan ekimiyle önlendi. Bölge, şimdi yeni orman ve ağaç çeşitleriyle yeniden doğal güzelliğine kavuştu.

Benim babam Karaca Süleyman iyi bir ağıl ustasıydı. Bütün ekilip biçilen tarlalar dedem Karaca İbrahim den kalmıştı. Bu nedenle tarlaları amcamlarla birlikte ,sürer ,eker ,biçerdik. Amcam tarla işlerinde pek başarılı biri değildi. O daha çok hayvanları gütmeyi severdi, yani onun işi çobanlık.

Dedemin kardeşi Osman Yemen e gidipde dönmeyenlerdi. Amcamın adı onun adıydı.

Adı sahibini kimse tanımıyor,ama amcam Karaca Osman halim selim bir insandı.

**“ Gütle Yemen e Yemen e
Yemen uzak dayanaman
Dan borusu erken çalar
Sen çocuğun uyanaman.”**

Çocuk yaşta Yemen e gönderilen Anadolu gençleri,-Yemen çöllerinde telef oldular. Çoğu geri dönüp,yavuklusuna,şişine sarılamadı. Anasını ve babasını bir daha hiç göremediler.

Dereden tepeye, oradan yamaçlara, kayalıklardan vadiye kilometrelere varan ağıllar örmüştür benim babam. O her yere ağıllar örebilirdi. Gökyüzüne bile ağıl örebilirdi.

Bu ağıllar her ailenin geleceği için, önemli bir hizmet görürlerdi. Beslenme, güç hayvanlarının bakımı,ertesi yılın tohumları, hep bu ağılların içinde yetiştirilen,bugday,arpa, mısır,küşne (burçak) ,nohut, mercimek,dometes,fasulye, hep bu ağılların çevrelerini sardığı tarlalardan, bahçelerden elde edilir ve yaşam böylelikle sürer giderdi.

Oğlaklar,kuzular bahar yaz aylarında ağılların çevrelediği kuzuluk denilen küçük dairesel alanlarda tutulurlardı. Çünkü annelerinden süt sağılıp, yoğurt ,tereyağ ve ayran için bu gerekliydi.

Yoğurttan elde edilen tereyağ, daha sonra sade yağ yapılmak için biriktirilirdi. Ayrıca tarhana yapımı için de ayran gerekiyordu.

Hazırlanan tereyağ, Çiriş kökünden yapılan ve Hızman denilen özel küplerde saklanırdı.

Kışlık odunlar kağnılarla taşınıp dışarıda depolanırdı. Sa-

manlar,samanlıkta, otlar otluklarda depolanır ve uzun kış günlerinde hayvanlar bunlarla beslenirlerdi.

Tahta ambarda biderlik tohumları ve yedek besinler saklanırdı. Büyük kalaylı kazanlarda kışın ,Lahanadan bulgur unu turşusu yapıldı.

Rüzgar,yağmur,kar,-soğuk kuşlar ,ağaçlar, dereler,tepeler ve hayvanlarla birlikte doğayla uyum içinde yaşar giderdik. Gündüzleri mavi gökyüzü ve beyaz bulutlarla,-geceleri lacivert gökyüzü ve yıldızlı gökyüzüyle mutlu ve huzurlu bir yaşam sürer giderdi buralarda.

Geceleri yalnız olmadığımızı alt kattaki ahırda hayvanların hareketlerinden dolayı çıkardıkları seslerden anlardık. Ocakbaşında bir masal,bir heykaye ile hayal dünyasına dalar giderdik.

Gündüzleri radyodan türküler dinlerdik. “Başı pare pare dumanlı dağlar” türküsü çaldığında, bizim dağlar,bizim gökyüzü,bizim başı dumanlı dağları anlatıyor sanırdık. Babam bu türküyü çok severdi. Bu türküyü ne zaman dinlesem babamı hatırlarım.Türkü ile coğrayamızı ve yaşıntımızı özdeşleştirirdik.

Babam henüz kırklı yıllarda çok genç ve güçlü iken,ilk taş evimizin bütün ağaçlarını omzunda getirmiş. Yaptığı bu ağır ve yorucu iş, gözünde “zorlama” denilen ağır bir yara çıkmasına neden olmuştu.. Zor bir iyileşme süreci sonunda sol gözünü kaybetmişti. Göz kapakları ile birlikte göz kasları da zor tedavi sırasında (yakma yoluyla) tahrip olmuş ve bu nedenle sol gözü hiç kapanmazdı.Geceleri gözüne bir tülbent bağlayarak yatardı. Gündüzleri de güneş gözlüğü takardı.

Ben bazen babamın arkasında yatardım. Omuzları yüksek bu koca adamın arkasında küçücük kalırdım. Babam bir dağ parçası gibi gelirdi bana. Dışarıda çok neşeli,esprili biri olarak bilinirdi. Bütün olaylara mizahi bir yaklaşımı vardı. Herkesi güldürtür ve kendisi de sürekli gülerdi.Gençliğinde üç telli dambra (Cura) da çalar ve güzel Türkü de söylemiş.

Ailesinin ve çocuklarının hayatta kalması ve yaşaması için zor bir hayat sürmüştü babam. Bütün hayatı çalışmakla geçmiştir.

Üç yaşında bir erkek kardeşimizi, ve daha küçük yaşta bir kız kardeşimizi ,halk arasında Saplıcan (Zatürre) dan kaybetmişiz. Yokluk,yoksulluk,sağlık hizmetine ulaşamama bu ölümlerin nedeniydi. Anam kaybettiği bu çocuklarını biz unutmayalım diye zaman zaman anlatırdı. Hatta bu çocuklar sabi ,günahsız oldukları için öbür Dünya da ona yardım edeceklerine ,belki de birlikte Cennet e gideceklerine inanırdı.

Havadan Sudan

*Havalar nasıl diye söze başlamalar.
Masalların bir varmış, bir yokmuş u gibi.
Havalar nasıl?*

Oralar nasıl?

Bugün havalar...

Buyurun sohbet.

*Hayatın içindeki havalar sular bambaşka.
Her kültürün, coğrafyanın havalar sular
hadiseleri var. Dilene dillene, yayıla yayıla
mesel olmuşlar.*

Buyurun mesellere.

Yıldızlar savaşı

Kuyruk yıldızı dermiş ki, elimde olsa dünyayı kış yaparım. Zöhre yıldızı, elimde olsa dünyayı yaz yaparım. Neticede laf atan yıldızlar ağustos ayında karşılaşmışlar. Ağustosun çekirtip durmuşlar. Olmayınca bölüşmüşler. Derler ki, ondan dolayı, ağustosun yarısı yaz, yarısı kıştır. Ötesinden sen haber ver.

Gölge

Gölgede marifet çok. Gölgeye bak boyunu posunu gör. Gölgeyi atalarımız saat gibi kullanmışlar. Göl-

geden vakit ayarı yapmışlar.

Gölge; ağacın iki boyu güneş batışına doğru ise kuşluk, ağaç gölgesi ağaç boyu kadar ise öğle, doğuya iki ağaç boyu ise ikinci vaktidir.

Kaya gölgesi üsütürse havalar soğuk, serinletirse havalar sıcak olurmuş.

Zemheri

Zemheri, 22 Aralık'ta başlar ve kırk gün sürer. Kışın en soğuk günleridir. Halk dilinde zehmeri derler. Meryem, meyrem gibi. Sarımsak, sarımsak gibi.

Halk derki, aboo zemheri geldi. Ortalık ayaz, buza kesildi. Dondurur alimallah. Beyaz karayı kovar. Koca bir kış hükmünü sürdürür. Hele fırtına eserse kavurur geçer.

Atalar neler neler demişler. Zemheriye dair.

Ağustosta beyni kaynayanın zemheride kazanı kaynar

Ağustosta gölge kovan zemheride karnın ovar
Ağustosta yatani, zemheride büvelek tutar

Esasen uzun kış gecelerinin adıdır zemheri. İşini bitiren Anadolu insanı uzun kış gecelerinde bir araya toplanır, odalarda, ocak başlarında ne marifetleri varsa dökerler. Saz, söz, hekaye, mesel, masal, lafazanlıklar. Aşıklar alır sazı ele, dokunur tele, gelir dile. Memleket, gurbet, yemen türküleri. Hele cenkler. Hz. Ali cenklere, battal gazi, deli dumlul, köroğlu, ve ötekiler... her hikaye bir serüven. Bir memleketin, uzak diyarların baştan sona fethi. Gönüllerle fethi. Aman dileyene kalmayan ellerin, şefkatli kolların, bükülmez bileklerin hekayeleri.

Hikayeler, gurbete, harplere gidip de gelmeyenlerin hikayeleri.

Akşam başlayıp gece otuna kadar süren hikayeler, arkası yarın gibi yarına kalır... yarının merakı şimdiden sarar.

İşte zemheri günleri hayatı hayata, gönlü gönle, sevgiyi sevdaya bağlar. Bağlar gider.

Kar

Ülkemde kar günü. Ülkemin her yerinde kar.
 Karı karşılamalar
 Kar resmi atmalar
 Kar telaşı
 Kar nedeniyle zahmet çekenler
 Kar esaret diyenler
 Kar bereket diyenler
 Hayvanları koruyanlar
 Camdan seyredenler
 Karda koşanlar
 Karda eğlenenler
 Biliriz kar bereket, kar beyazlık. Kar temizlik. Kar güzellik.
 Kar doğaya yağar. Doğa hayat nebat bulur.
 Ya kirlenen içimiz. Kar yağsın içimize. Erisin içimizdeki kirlilikler.
 Karı gönlümüz, ruhumuz, benliğimiz arınsın.
 Karı severim.
 Kar ruhumu ısıtır, ellerim üşüse de
 Kar beyaz
 Bembeyaz
 Beyaz, düğün, dernek, şenlik, sevinç, güzellik demek
 Kar diriliş.
 Dirilişin rengi beyaz.
 Gelin beyazlara bürünelim
 Dışarı büründü.
 Sıra içimizde.

Cemre

Adam tamda kara kışın ortasında dağda sürüle-riyle kalmış. Kar bastırmış. Adam boyu yağmış. Zemheri soğuğu. Kimse kıpırdamaz olmuş. Herkes çobanı merak eder dururmuş. Dışarı çıkamazlar, ellerinden bir şey gelmezmiş. Köyün yaşlı başlı, akli başında, güngörmüş, görmüş geçirmiş kocasına gitmişler. Ne yapalım, bir çare var mı demişler. Koca parmağıyla saymaya başlamış. Dönmüş yine saymış.
 Bu gece cemre havaya düşecek, eğer çoban gece yarısına kadar dayanırsa, yarından sonra ılıklik his-seder, donmadan kurtarır.
 Ertesi gün çoban sürüsüyle çıkagelmiş. Donma-dığına herkes sevinmiş.
 Nasıl kurtuldun demişler.
 Çoban gece yarısına kadar dayandım. Sonra

havada bir ılıklik oldu. Donmadan kurtuldum demiş.

Cemrenin böyle marifetleri var.

Rüzgâr

Her rüzgâr istediği yönde eser mi? Acaba doğru mu? Rüzgârı istediği yerde ve yönde estiren bir kuvvet yok mu? Rüzgârın esişini hazırlayan şartlar olmadan oluşum meydana gelir mi? Sonra bu tesadüf mü? Geçmişte olduğu gibi şimdide, gele-cekte de rüzgâr hep aynı esiyorsa, bir değişmez kurala tabii olduğu anlaşılabilir mi?

İlim söylüyor ki, tabiatta cereyan eden her olayın değişmez kanunları vardır. Bu süreklilik ve de-ğişmezlik sayesinde hayat engellerle karşılaşmaz. Hayat sahiplerinin (canlıların) işi, ona uymak veya tedbir almaktır.

Rüzgâra niye deli rüzgâr demişler. Deli oluşu istediği yönden esmesi. İsteddiği zamanda esmesi. Ama insanımız rüzgârı zamansız gözlemiş, hal ve hareketini yakalamış. Şimdi rüzgâr tanıdık. Mevsimi de gününde, saati de önceden alametlerine bakarak biliniyor.

Her mevsimin rüzgârı var. Her coğrafyanın rüzgârı var. Geceninki ayrı, gündüzünki ayrı. Sıcakta da lazım. Soğukta da lazım.

Yaz mevsiminde, rüzgârın öteki adı serinlik. Kış mevsiminde dinginlik.

Rüzgâr dostumuz.

Geben'de **SONBAHAR...**

YAYLA

SOSYAL VE KÜLTÜREL BİR YAŞAM ŞEKLİ

Yayla göç yolu. Çukurova ve Toroslarda yayla sosyal kültürel hayatın bir yanı. Herkesin bir yaylası var, Çukurova ve etrafında. Andırın'a yaylaya çıkmak yüzyıllardır süregelen köklü bir gelenek.

Yayla hazırlık. Sıcaklar bastırmadan hazırlıklar tamamlanır. Herkes imkânları ölçüsünde yerleşeceği mekâna göç eder. Kimileri çadır, kimileri küçük bir baraka, bazıları da görkemli yayla evlerine doğru yolculuğu çıkar.

Yayla sade hayat. Güzel bir yayla yaylamak. Yerleşik halk da dört gözle bekler yaylacının gelmesini. Özellikle kışı kıt kanaat geçiren esnaf için hayati önem arz eder bu sene gelecek yaylacının sayısı. Yazın kazanır, kışın kazandıklarıyla idare eder.

Yayla yaşam biçimi. Yayla kültürünün atalardan bizlere kalan genetik bir mirasın izlerini taşır. Aynı göçmen kuşlar gibi vakti geldiğinde göç etmek zorundasın. Daha iyi olanaklarda daha güzel zaman geçirmek için imkânları olanlar dahi, yayladaki sade mütevazı yaşamın izlerini sürerler keyifle.

Yayla kardeşlik. Binlerce insan içerisinde birbirini hiç tanımayanlar bile aynı çatı altında yaşayan büyük bir aile gibi yaşarlar yaylada. Aynı ağacın gölgesinde piknik yaparlar, aynı domates kasasından domateslerini beğenirler, köylü kadınların getirdiği sınırlı sayıdaki köy yumurtalarını kardeşçe paylaşırlar

Yayla sohbet mekânı. sanki kırk yıllık dostmuş gibi muhabbet ederler. Şakalaşır. Kışla Bahçesi sohbet ve muhabbet mekânı, ayrı bir güzeldir Andırın'da.

Yayla paylaşım. Şehirlerde, yaylaya geldiklerinde hiç tanımadıkları insanlara dahi sofrasını açar, ekmeğini paylaşır. Çünkü bilir ki yayladayken paylaşmak gerekir; ekmeği, suyu ve hayatı. Yaylanın tadı paylaşmakla ve kaynaşmakla çıkar.

Yayla buluşma yeri. İnsanın paylaştıkça daha da mutlu, huzurlu olabileceğini anlatır sana yaylanın kaldırım taşları. Yayla yayla olmaktan çıkar. Kutsal bir buluşma mekânı halini alır.

İşte yaylacılık asırlardan beri Toroslarda Çukurova ile Anadolu içlerine bir hayat göçü. Andırın da yaylacılığın bütün özelliklerini yaşamaktadır.

KARA ÇADIR

Yörük çadırı, gara çadır, kıl çadır da derler.

Doğup. Büyüyen. Özleyen. Yaşamak isteyen var mı?

Yağmur; siğim siğim , sicim sicim yağarken sığınağımız kara çadır. Üste kıyamet kopsun. Altına bir damlacık aşlmaz kıl çadır. Yağmurun sesini duya duya dışarıyı seyre dalarsın. Kara çadırların yağmur zamanı tek zayıf tarafı çevresi. Çevresinden su girer. Onun için çadırı tam dölek yere kurmazlar. Ha<fif eğimli yer istenir. Etrafı toprakla sıkıca kabartılır. Su da çadıra girmez akar gider.

Çadırın köşesinde yüklük. Döşek, minder, halı, kim serili yere. Ocakta odun veya kütük; kütür kütür yanıyor. Ocaklıkta sac yağı üzerinde kurulu kazan. Yanda ibrikte; su fokur fokur kaynıyor.

Ağılda koyunlar topluca sinmişler. Kuzuluk ta; kuzuların meleşmeleri. Kuzular meler, koyunlar meler. Bir orkestradır tutar gider. Türkü gibi gelir insana.

Yerde keçe, ak keçiden şekilsiz sergi. Koyun Yününden yorgan. Mışıl mışıl uyuması, içine gömülüp rüyalara dalması ne güzel olur.

Ocakta tandır. Tandırda kömbe. Yetmez birde ateşin yalazında kızartmalar. Ah o kömbeler. Tandır kömbeleri. Üstüne sürülen tereyağları, kaymaklar. Üstüne serpilten toz şekerler. Ah o lezzetler. Üstüne birde pınarın gözünden gelen suyla bir tas soğuk su içmek. Varsa çalkamaç veya ayran veya katık. Ah o karın doyurmalar. Ya rabbi şükür diyerek karın doyurmalar.

Süte, yoğurda, katığa ekmeği üfeleyerek karın doyurmalar. Tarhanaya darı ekmeği ufalayıp buharlaşıp dururken sıcaklığı üfleye üfleye içmeler.

Kıl Çadırında Bağdaş kurmak, Yer Sofrasında yemek yemek. Bir gök sofrası gibi gelir. Hele varsa çay, kahve içmenin keyfi.

Derler ki, yaylacının derdini bir katır çekerde keyfini kırk katır çekemez.

YAYLA DAMI

Yaylada, konalgalarda düzenli göç varsa, oralarda yayla damları, komlar olurdu. Bu yerler tapulu veya zilletlik olduğu için başkaları konamazdı. İsimleri vardı. Konulacaksa sahibinden müsaade alınırdı.

Barınaktı, yurt yeri, haneydi bu yapılar.

Taş ve ahşaptan yapılan bu evlerin çatısı su geçirmez toprakla örtülürdü. Kimileri ahşap çatılardı. Damlarda lo olur, çekilir, toprak sıkılaştır, su geçirmez.

Eskiden damın bir yarışanda hayvanlar kalırdı. Sonraları ayrılır oldu. Bir yarısını ahır, diğer yarısını barınmasına yeri. İki bölümün arası çoğu zaman tahta ile bölünür. Yaşam alanında ocaklık bulunurdu. Ve de bacası. Baca tüterse yaylacılar gelmiş derlerdi.

Şimdilerde yayla damları ya yok olup gittiler. Yahut ta bugünün yayla evlerine çevrildiler. Artık günümüzde yaylalara hayvancılık için göçülüyor. İnsanlar dinlenmek için göçüyorlar. Yaşanabilir yapılar yapıyorlar.

AĞIL

Ağıl yaylaya hayvanlarıyla göçenlerin olmazsa olmazı. Yaylaya göçmeden önce yurtluk yani yurt yeri için çıkılır. Çadırın kurulacağı yer, hayvanlara ağıl yeri tespit edilir. Esasen her yıl çıkılınca çadır, ağıl yerleri zaten bellidir. Bu işler yeni yerler için lazım gelir.

Ağıl, çir, çalı ile çevrilki olmalıdır. Bazen bir kaya dibi, bir ağaç altı çevrilir. Ağıl olur.

Koyun ağılı ayrı, kuzu ağılı ayrı. Büyük başlar için ayrı. At, eşekte çayıra örklenir.

Hayvanlar akşam ağıla konur. Sabahın şafağında ağıldan meraya, otlaklara, çayırılara sürülür. Akşam ağıla konurken çoban değneğine oyulan kertişle sayılır. Eksik gedik bakılır.

Geceleri ağıla bakılır. Çoban köpekleri ağılın etrafında fır döner. Ağıldan bazen hayvanlar ürker. Bir tarafı bozarak kaçarlar. Onun için geceleri tekin olmak gerek. Ağılda mal melal var uyanık olmak gerek. Çoban o ki, uykusu hafif ola.

YAYLA YOLU

Yayla yolu. Yayla yolları. Her yaylaya ulaşan yollar. Yolar çok. Uzunlu, kısası, kestirmesi, yüklüsü, sürüsü. Hepsini için yollar var.

Yayla yollarına koyuldu mu, insanın keyfi yerine gelir. Yayla varacak, yaylayacak, soğuk sular içecek, çaylılar, meralar, dağlar görecektir. Neden sevinmesin

Yayla yollarında tutturulan türküler. Yayla yolunda insanın aklına nazlısı gelir, yâri gelir, bir türkü başlar. Derinden, içten, keyfinden. Yalaya varana kadar yol boylarında hayvan sürüleri. Yola düşen yolcular. Peş peşe, kıvrıla kıvrıla giderken edilen sohbetler. Ah o koyu sohbetler. Hikayeler, meseller, anılar. Yayla yolu yolculuğu ne tatlıdır.

Yayladan inişte, yaylaya çıkışta yayla yollundan. Eskiden eşkıyalar yayla yolunu keserlermiş. Hasımlar birbirinin beklermiş. Yaylacının elinde ne varsa alırlarmış. Onu için yayla yolları tekin olmaz derler.

Ne oluşa olsun, yayla yollarında ne göç anıkları var. Yayla yolu buralarda göç yoludur. Göç yolu hikayeleri yaşana gelir. Dillene gelir.

YAYLALARI ÖZLEDİM

Şu Höbeğin Kenger'e bakan yüzü
Yıllardır görmedim yaylalar özledim sizi.
Allah nasip eyledi gördük biz bizi,
Allah nasip etti gördük biz bizi,
Valla ben o yaylaları özledim.
Mayıl, Başkonuş'u, Dokurcun'u özledim.

Tekkuyu, Dörtkuyu yaylası,
Nerededir buraların ağası?
Kayranlı'da yaylaların hası,
Ben yaylaların soğuk suyunu özledim,
Valla ardıçların gölgesini özledim.

Der Velim çıkmaya kalmadı halım,
Bu türküyü Meryemçil'de söyledim.
Ne hallere düştüm diye ağladım,
Bu hallere de mi düşecektim diye ağladım,
Valla kardaş ben gençliğimi özledim.
Eşme'yi, Kırık'ı, Akarca'yı özledim.

Veli ÇETİN

PINARLAR

Pınarlar. Ah o su gözleri. Ah o yayla yerlerinde gürül gürül gürül akan pınarlar. Bir dinle dertlenir, dillendir neler söylerler.

Yaylacılar mutlaka su başlarına konar. Konalgalar hep su başları ve civarında olur. Ya bir çeşme, oluk, göze, çıkak, dere boyu. Yoksa bir kuyu başı veya yakını. Tarihte ve Toroslarda yayla davaları su nedeniyle olmaktadır. Su elzendir. İnsana lazım. Hayvanlar sulanacak.

Pınarlarda genellikle ağaçtan oyulmuş su tekneleri vardır. Yalakta derler. Bunlar alt alta sıralı konur. Su hepsini doldurur. Hayvanlar da sıraya dizilircesine sulanırlar. Sulanırken çoban bir ısıltı tutturamaz mı? Hayvanlar musiki eşliğinde kâh yumularak, kâh başını kaldırarak sulanır. Keyiflerine deme gitsin. Hele tuz taşlarında tuz yalamışlarsa suyu kana kana içerler.

Pınar başlarında esbab kazanları kurulur. Çamaşırlar kaynaya kaynaya yıkanır. Çul, halı, kilim yıkanır. Kırkılan yünler yıkanır. Soğuk sularla bakraçlarda yoğurt ayran saklanır. Mevsimine göre, karpuz ve öteki meyveler. Bakraçla doldurulup çadırlara taşınır.

Pınar altlarında, dere boylarında tereler. Su terleri. Yarpuzlar. Yarpuz, sıcak çorbaya yani toygaya katık, soğuk çorbaya yani ayran çorbasına zenginlik katar. Mis gibi kokar.

Her pınarın, oluğun, su başlarının adı var. Yıllardan beri sahipleri var. Sahipsiz olsa da bir isimle anılırlar.

YIKIK MİNARE

Kuraklık

Andırın Gökahmetli köyü Aslantaş barajı yapınca köy sular altında kaldı. En verimli andırın ovası Çukurova sulansın diye feda edildi.

Neyse, köyde ve civar boşalan köylerde göç hikâyeleri başladı. Her eve düşen göç, insanları gurbet memleketlere savurdu. Yamaca çekilen yerde kalan evler eski köy değil artık. Göçen köylerin hikayelerini duya duya hüzünlenirler. Ekim dikim varsa da eski verimli ovanın bereketli ürünlerini anlatı dururlar.

Aslantaş barajı göl olup su depolayıp ovayı sularken bir taraf kırık, bir taraf sevinmede. Ama hayat hesap edildiği gibi değil. Doğada öyle. İnsanoğlu doğaya savaş açtı ya. İşte o günden beri iklimler değişiyor, kuraklık artıyor. Buralar Akdeniz iklimi. Yan yazları sıcak ve kurak, kışları serin ve yağışlı. Bu tarif kitaplarda kaldı. Eski karlar, yağmurlar, kışlar, baharlar yok artık. Çölün baskısıyla kurak mevsimlere girmişiz. Geleceği kestirmek elbette zor. Ancak, insanoğlu kendine düşeni yapmıyor. Doğaya hıcum hızıyla sürüyor.

Gelecek, kurak olacak. Kuraklık ne demek dersiniz, tarifini yapamayız ama fotoğrafını çekebiliriz. İşte yıkık minare. Kuraklığın has fotoğrafı.

Bakin tabloyu Hüseyin gök şöyle dile getirmiş.

Yıkık minare. Su altında kalan köyümüzden bu kare, Andırın'a bağlı Gökahmetli köyümüzden. Çocukluğumuzun gençliğimizin köyünden eser yok şimdi. Hatıralar kaldı elimizde salt, bizimle yaşayan. Buna benzer hikâyeleri çok ülkemizin. Bir yerin hikayesi her yerin hikayesi aslında. Göç, hicret ruhumuzda var.

Not: karşıda görünen yüce dağ, meşhur Döldül Dağı'dır. Karacaoğlan'ın üzerine şiir yazdığı."

Geriye kalan

Bir zamanlar Göhahmetli köyü aşağı andırın ovasında tokmaktıktan sonra en büyük ve canlı köydü. Arazisi geniş ve verimli, küçük Çukurova gibiydi. Tokmaklı kasaba olunca da devam etti. Ta ki baraj yapılana kadar.

Baraj yapılırken şöyle hesap edilir. Baraj nedeniyle kayıplarımız nedir? Kazançlarımız nedir? Yani Çukurova ovayı sulayan Aslantaş barajı'nın suladığı Çukurova topraklarına aşağı Andırın özellikle Gökahmetli toprakları feda edildi. Düz ve can biten topraklar su altında kaldı. Gökahmetli, Köleleli, Üzücek ve diğer ovadaki mahalleler de su altında kaldı.

Bunun adı göçtü. Göçle beraber sadece topraklar gitmedi. Asırların kültür birikimi de beraberinde göçtü. Bu göç kayıptı esasen. Yeri doldurulamayan ve geri gelmeyen kayıplar. Barajın getirdiği kayıpları Halil Arslantaş "aslantaş barajı neler yuttu" kitabında çok güzel anlatır. Gökahmetli tarafında kimse bu sosyal hadiseyi yazmadı. Yaşayan eli kalem tutanlardan bekliyoruz.

Gökahmetlinin ağaları, beyleri vardı. Hikâyeleri vardı. Toplumsal konumları vardı. Okuyan iş ve meslek sahibi olan insanları vardı. Göçle bu çalışkan insanlar başta Kadirli, Osmaniye, Adana, biraz da Andırına göçtüler. Gurbet yolunu tuta uzak şehirlere gidenler de oldu.

Gökahmetliler, memleketlerinden kopmadılar. Kalan arazilerini ekip biçiyorlar. Bu topraklarda tutunma çabası güdüyorlar. Bugün yaşadıkları yerde iş, meslek, sanat, ticaret işleriye uğraşıyorlar. Memleketlerine faydalı olmaya devam ediyorlar.

Köy yerleşkesinde kalanda su altında hala zamana inat direnen cami minaresi. Silayı rahimden, anılardan, yaşanmışlıklardan geriye kalan tek şahit. Buradayım, neler neler anlatmadayım der gibi.

AKİFİYE

ÖKÜZ

Bir çift öküzümüz vardı. Biri Sürmeli, biri Çelik. Aileden biriydiler.

Konuşurduk. Açlık susuzluk hallerini anlardık. Tımar ederdik, severdik. O da bizimle konuşur gibiydi. Ne desek anlardı. Kağının çamura batışlarında "ha Çelik, ha Sürmeli" deyişlerimizde hemen gayrete gelirlerdi. Sırtına meses (çibık) ile vurup da zorlamazdık. Hatta kıyamazdık. Traktör alana kadar yaşadılar. Traktöre yan yan bakışlarını hatırlarım. Herhalde bir his sonlarının geldiğini kulaklarına fısıldıyordu. Neticede satıldılar. Evden ayrılırken hem Sürmeli hem Çelik geri dönüp dönüp baktılar. Gözlerinden akan damlalara şahit olduk. Ailece ağladık. Sanki yas tutuyorduk.

Evden iki can gitmişti. O boşluk yıllarca sürdü. Traktör homurtulu, kaba, saba. Canı yok, ruhu yoktu.

İşte Anadolu'da öküz deyip geçmeyelim. Onlar aile ocağına ait idiler. Nelere nelere tanık oldular. Neleri neleri başardılar. İsyansız, itirazsız, itaat üzere, can havliyle.

Anadolu'da kağı, yaylı, araba çeken hayvanlara koşum hayvanı derler. Öküz kağı çeker. Kara saban çeker. Öküz, camız, eşek, at 'beygir, kısarak, katır). Eşek de bu sınıftan.

Öküz aileden biridir. Evden biri olunca, kıymette o nispette verilir. Anadolu'da öküzün teki ölünce kara sabana koşulan nice köylü hikayeleri vardır.

Biri uğruna öküzü koşmak, bağışlamak, varını yoğunu onun uğruna feda etmek manasındadır. Bir çift öküz bir evdir Anadolu'da. Evi ayrılan oğlana evvela bir çift öküz verilir. Yoksa ne yapar eder tedarik eder. Olmadı keşik yapar.

Öküzü ölene çit bozuldu derlerdi. Çit ekonomi, dirlik, düzen, kısaca hayat demek. Öküzü olmayan köylü fukaradır. İki yakası birbirine kavuşamaz.

Öküz, kara saban, pulluk onlarsız olamadık hep. Öküz aile ekonomisinin temelidir. Ona koşum derler. Çift olur. Bir çift koşum, üç çift koşum gibi. Zenginlik toprağın büyüklüğüne değil, koşuma göre bilinir.

Öküzün tarihimizde yeri ve önemi büyüktür. Tarihçiler Avrupa içlerine giden atalarımızın öküzle gittiklerini söylerler. Ta Viyana önlerine kadar. Ve Kurtuluş Harbi. Hikayelere, şiirlere, destanlara

konu olan fedakâr, emektar öküzler kağılarla top, gülle, mermi, erzak, yük taşıdılar. Tarih cephe gerisinde, hatta cephede kadınların kağı ile harbe katıldıklarını kaydeder.

Şahsen yaşadığım bir hikâye bunun şahididir. Yer Kars Çıldır. Rus sınırına yakın bir dağ köyünde Hatçe Nine, bize selam göndermiş, hakkını yani alacağını istemiş, haber yollamıştı. Bizde bir dağ köyünde doksanlık ninenin devletten ne alacağı varmış da, istiyor demiştik. İkinci haberde hikâyesiyle geldi.

Kurtuluş Harbinde Hatçe Nine, yeni evlenmiş, kanlı canlı, cefakâr bir Anadolu kadınıymış. 17'sinde var yok. Beyi evlendiği yıl seferberliğe katılmış. Evde bir başına kalmış. Kurtuluş Harbi can havliyle sürüyor. Devlet köylere, evlere kadar haber yollamış. Herkes elinde ne buğdayı, arpası varsa devlete ödünç versin. Askerin erzağa ihtiyacı var. Hatta kazak, çorap, eldiven yünlü ne varsa. Hatçe gelin de o yıl öküzüyle sürdüğü tarlada bir çuval buğday çıkarmış, saklamıştı. Ben aç dursam da olur amma vatansız olunmkaz diyerek buğdayı kağına yüklemiş, gelmiş Çıldır Hükümet Konağı'nda Kaymakama teslim etmiş.

O gün, bu gün de susmuş. Beyi Çanakkale'de vatana emanet vermiş. Yalnız başına yaşayıp, bu günlere gelmiş. Şimdi yaşlı, halsiz, çaresiz, bakana da yok. Devlet aklına gelmiş, o günler aklına gelmiş. Bize haber göndermiş. "o gün gücüm vardı devlete verdim, şimdi güçsüz, çaresiz kaldım devletimden isterim".

Koşa koşa köye gittik. Erzaklarımızı, kolilerimizi götürdük. Ziyaret ettik. Elini öptük. Anılarını dinledik. Beraber duygulandık, beraber tarihi yaşadık.

Hakkını helal etmesini istedik. Helalleştik. Hatçe Ana bu milletin, devletin anasıydı. Ta uzak bir köyden, bir çift koşum hayvanı olan öküzlere, kağısını sürerek vadiler, dereler, dağlardan geçerek Çıldır'a gelmişti.

Öküzün vatanımızın bağımsızlığındaki hakkı teslim edilmelidir.

Gelelim öküzü tanımaya. Vefakâr, cefakâr hane hayvanını anlatmaya.

Ta Orta Asya'dan beri gelen geleneklerde ekin işinde çalıştığı, buğdayı işledikleri için değer verilmektedir.

Edebiyatımızda da kızıl öküz, sarı öküz efsaneleri var. Efsaneye göre dünya sarı öküzün boy-nuzları arasındadır.

Öküz nimet saydığımız buğdaya emek verdiği için kıymet biçilmiştir. Adına şiirler, türküler yazılmış, hikâye ve masallar anlatılmıştır.

Öküz cefakardır. Vefakardır. Topraktaki çatlak, eldeki nasır, yüzdeki kırışıklar zamana karşı Anadolu insanının sabrıysa öküzde bunun canlı şahidi-ortadır. Kendimizden kabul etmişiz de ne adlar takmışız. Sarı öküz Kara öküz Ala öküz Koca öküz Boz öküz

Özel isimler vermiş. Yıldırım Çelik Ebeş Kabadayı Sürmeli Karaca Derman

Yaman Sarı Kızıl

Öküz kelimesi için Türk Dil Kurumu sözlüğüne baktım. Kayıtlarda atasözü, deyim bulamadım. Derleme sözlüğünde de aynı. Nerdeyse insanlık kadar eski, hele geçmiş kültürümüz ve hayatımızda yeri doldurulamaz hayvana dair elbette güzel sözler, atasözü/deyimler üretilmiştir. Bu noksanlık sözlük yapılarına ait olmalıdır. Tarihte, toprak düzeni bozulup da insanlar işsiz kaldığında bu hallerine çift bozan denmiştir. Koşum hayvanlarını çalıştıran olmamış, üretim azalmıştır. Ve dahi düzen bozulmuş devlet zora girmiştir.

Yerel de olsa söylenen öküz üzerine sözler var. Argoyu burada kabullenmiyor ve kayda geçirmiyoruz.

- Öküz öldü ortaklık bozuldu
- Öküzü teke düştü, iş başa düştü
- Öküzsüz hane olmaz
- Yetim kaldı, ne çifti var, ne öküzü

- Öküzün aklıyla gitsen, kağıyla gidermiş.
- Öküz sadece kağıya mı koşulur. Çift sürer. Düz, yamaç, eğimli arazilerde döne döne kara sabanın ucu toprağı yara yara çifte koşulur. Harmanlarda döne döne döven. Güven sürer. Sap ezilir saman olur. Yelde savrulur, saman ile tane ayrılır.

Su kuyularında döne döne su çıkarılır, canlılara(hayvanlara) hayat verir. Dağlardan boyunduruğa bağlı kendir (urgan-halat) ile tomruk sürükler. Dik yamaçlardan düze çıkarır. Dağlardan odun çeker.

Öküz tam bir üretim aracı. Onsuz Anadolu'da üretim olmazdı. Onsuz fetihlerde olmuyordu. O hem kültürün hem ekonominin vazgeçilmeziydi.

Öküz argoda da kullanılır. O tabirleri kullananlar, öküze, bu asil hayvana yazık ederler.

Şimdi hayatımızda yoklar. Yoklar ama tarih kadar bir gerçek yaşıyorlar. Kültür kadar canlı ara-

ÖKÜZ DEYİP GEÇMEYELİM

*Keşke olsa birer öküz,
Her bir yere girer öküz,
Tarlamızı sürer öküz,
Öküz deyip geçmeyelim.*

*Harman sürer, kağın çeker,
Ot diken kökten söker,
İşte kalkar, iste çöker,
Öküz deyip geçmeyelim.*

*Anlamadım bilmem niye?
Hor görülür öküz diye?
Qysa servet her köylüye,
Öküz deyip geçmeyelim.*

*Yedileri sekizleri,
Sabanında ikizleri,
Severim ben öküzleri,
Öküz deyip geçmeyelim.*

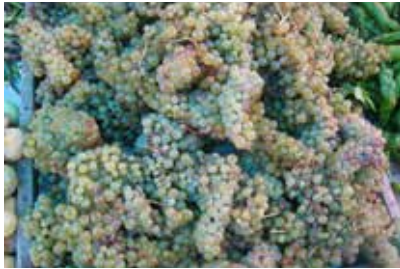
*Kimi morlu, kimi çapar,
Sanılmasın hattın sapar,
Traktörle yarış yapar,
Öküz deyip geçmeyelim.*

*Duranoğlu kaç elimde?
Taşırdım ben taş elimde,
Hakareten geçelim de
Öküz deyip geçmeyelim.*

OZAN DURANOĞLU

ANDIRIN'DA PAZAR

ÇERÇİLER

Bir darbe meselle başlar her şey.
Olamazsın iç beldenin birinden
Darende, Gürtin, Eğinden
Hakikaten bu coğrafya zor. Zor coğrafya insanlara savaşmayı, başarmayı öğretmiş.
Eskiden iki sermaye vardı.
Fakirsın bilek gücün
Zenginsin atın, eşeğin
Darende de kalkıp yetişen bir çocuğa eşek bulunur, yanında iki sandık. Sandıkta koku, incik boncuk. Düş yollara.
Ticaret.
Ticaret bu zor coğrafyanın tek geçim kaynağı
Ticaret insanı gurbete düşürür, gurbet pişirir
Ticaret, şartlar ne olursa olsun insanı ayakta tutar
Ticaret insanı, zeki, uyanık, becerikli kılar
Ticaret insanı pişirir, olgunlaştırır, oyunu kurallarıyla oynamayı sağlar.
Zor coğrafya insanları, bir eşek, iki sandıkla coğrafyalar aşa aşa, sata sata, insan memleket göre göre hayat adamı olurlar.
Darende bölgenin ticaret kültürü atasözü değerinde tecrübeler, nasihatler bırakmış geride.
Darendelinin eşiği de satılık (tek geçim kaynağı)
Eldeki bir kuş, daldaki iki kuştan iyidir
Al sat, muhtaç olma
Darende aklı yoksa, memleket geze-mezsın
Pul alınıp satılırsa, altından kıymetlidir
Satarken değil, alırken kazanırsın
Darendelinin malı muhayyer
Ticaretten önce söz gelir
Hatır yerinde sayar, ticaret yol aşar
İncik boncuk satan Darendeliler eşiği önde köy köy dolaşırlar. Köylüler onu, o köylüleri tanır. Aralarında memleket taksim edilmiştir. Birinin uğradığı yere öteki uğramaz. Sık gelindiği için itimat keşfedilir. Siparişler verilir getirilir. Bilindik hanelerde konaklanır. Günlerce kalınır. Sohbet, muhabbet edilir. Ticaret yanında kültürlerde taşınır, öğrenilir, öğretilir.
Dostluklar asla unutulmaz. Ekmeğin kırk yıllık hatırı vardır. Baba, ata dostlukları vardır. Hediye, ikram vardır.
Darendeli çerçiler takas yapmazlar. Para ile alışverişleri döner. Lain taşınır kıy-

metli hafif eşyalar olursa takas yaparlar. Köylüler gelen çerçileri uzaktan tanır. Gelişinden bilirler. Hemen etrafa toplanır, ne getirmiş, neyi var, meraklar artar. Sipariş varsa sorulur. Köylü memnun, çerçi memnun
Maraş tarafının adamı da bağında bahçesinde mevsimine göre ne varsa bir katıra, sandıkları yükler düşer yollara. Dağlar, beller aşar köylere ulaşır. Çerçilerin getirdiği ürünler buralarda olmaz
Üzümlük (pekmez)
İncir
Domates
Salatalık
Kabak
Biber
Patlıcan
...
Köylerde yol yok. Vesait yok. Yaya gidilir, gelinir. Bu zamanlarda ihtiyaçları çerçiler karşılar. Bir çerçinin malı bir köye yetmez bile. Gruplar halinde gelir, köylere dağılırlar.
Evvela köye konaklayacağı haneye uğranılır. Yol uzun olduğundan sabah kalkıp akşam köye gelinir. Misafir kaldığı hanede yük (sandıklar) indirilir. Hayvan yemlenir, sulanır. Çerçi ağırlanır. Sabah olur hayvan yeniden yüklenir, evler gezilir. Çoğu zaman takas, kimi zaman para alınır. Yükle gelen çerçi zahra yüküyle döner.
Çerçilerde ayrı ayrıdır. Birde kap kakak satan çerçiler var. Sadece bu işi yaparlar. İşleri alırken ticaret, satarken ticaret. Kapları Maraş bakırcılar çarşısından alır, katıra yükler, dağlar, beller aşılar, köylere ulaşılır. Bakır, kap kakak satanlar sebze meyve satanlar gibi bir köyde eğleşmezler. Çok köy kasaba, kaza gezerler. Mallarını parayla satarlar. Para olmazsa karşılığında eski bakır kaplar, halı, kilim gibi yüklenecek eşyalar ile takas ederler.
Köylüler bakırı alır ama, bakır kaplar kalaylanmak ister. Yazları köylere Maraş tarafından kalaycılar gelir. Köyün bir münasip yerinde, bir hane avlusunda ocak kurar, körükle ateş yapar, bakır kapları döne döne, evire çevire kalaylar. Kalay işi bir yaz sürer. Köylülerin tabiriyle kalaylı kaplar "appak" olur. Hanelerde bakır kaplardan başka, toprak ve ağaç oyma eşyalarda (kaplarda) olur. Daha sonra alüminyum kaplar çıktı. Yeniydi, açık renkliydi, parlaktı, hafifti, al benisi vardı. Her yeniye hemen kabullenmeyen köylüler alüminyum kapları hemen (pekte) sevdiler. Zira ucuzdu. Kalay derdide yoktu. Takas ile satılıyordu.
Daha dün bakır kap alanlara şimdi alüminyum kap satılıyor, karşılığında da bakır kap alınıyordu. Alüminyum ucuz olduğu için bire iki takas ediliyordu.

Köylü güzele değil edere bakıyordu. Köylülerin diliyle "bir bakır sehene, iki alüminyum sehene veriyorlar. Kimin kötüsü" deniyordu. En kıymetlimiz gidiyor, en değersizimiz geliyordu. Kimsede farkında değildi.
Öte yandan kalaycı mesleği giderek zayıflıyor, kalaycılar bırakıyordu. Köylere gelen kalaycılar bu defa daha pahalı kap kalaylıyorlardı. Hem kap azdı hem malzeme pahalıydı. Bu hal köylüyü iyice bakırdan uzaklaştırıyordu.
Derken halı, kilimciler ortaya çıktı. Artık köylere yol yapılıyor, vesait köylere ulaşılıyordu. Halı kilimcilerde arabalarla köylere geliyor, çok çeşit ve zengin desenli makine dokuma halı, kilimler naylon sergiler pazarlıyorlardı. Köylerde geleneksel, tarihten beri gelen halı, kilim, çul, heybe, çorap, kazak, eldiven, aba, şalvar gibi dokuma daima vardı. Neredeyse her evde bulunurdu. Ticaretin, üretimin başladığı ve Anadolu'ya yayıldığı dönemlerde bir tekerleme bunu en güzel şekilde anlatır. "Köylü üç şeye para verir. Gaza, beze, tuza"
Halı-kilim dokumacılığı bu denli olunca, her evde halı-kilim fazlasıyla vardı. Gelinlik kızlara dokuma çeyizler yapılırdı. Hediyeler yollanırdı. Sentetik iplikten makine dokuma halı-kilimler (hemde desenli, renkli) çıkınca, tüccarlar bilinçli veya bilinçsiz köylere yöneldiler. Bir el dokuma halıya, en az iki tane, hemde ondan büyükçe, en beğenilen halı veriyorlardı. Kilimlerde kilimle iki katına takas ediliyordu. Çul, çuval cinsinde yine naylon olan hafif, temizliği kolay, renkli desenli yer sergisileri ile takas yapılıyordu. Köylü para vermeden yeni halı-kilime sahip oluyordu.
Eskinin ne kıymeti vardı gözünde. Zaten binbir zahmetle, emekle dokunuyor, üstelik satılmıyordu bile. Şimdi renk renk, desenli, geniş ebatlı halılar, kilimler evi süsleyecekti. Öylede oldu. Yıllar yılı devam etti bu. Geride köy hanelerinde el dokuma halı-kilim kalmadı. Dokuma tezgâhları çürümeye atıldı. Binlerce yıl Türk dokuma geleneğimiz sessiz sedasız Anadolu coğrafyasından silinip gitti. Kimse ne merak etti ne sordu ne karıştı ne müdahale etti. Dokuma kültürü, sosyolojisi, ekonomisi göçtü gitti. Bugün evlerde, atalardan kalan hiçbir dokuma kalmadı. Naylon suni üretimleri kullana kullana ne göz ne sanat ne estetik ne hatıra ne sahiplenme duygusu kaldı. Anadolu toprakları çoraklaştı.
Çerçiler dokuma, naylon, sentetik, halı-kilim satarken iki taraflı bol kazanç sayılırken, iki taraflı kültürümüz yok ettiğimizi hiç düşünmedik bile.

Evlerimiz

“Ev başını sokacak bir yer” bizde.
Onlarda “İçinde insanca yaşanılacak yer.”

Batı ile aramızdaki fark böyle anlatılır. Acaba doğru mu?

Hepimizde çocukluğumuzun yaşandığı, geçtiği ev özlemi var.
Hem çocuksu özlem hem de hakikaten sade yaşanan hayatlar.

Her ev sade idi

Her ev sade yaşanırdı

Her evde hayat kolaydı

Her ev telaşsızdı

Her ev kendi nevi şahsına münhasardı

Her ev sırlar sakları

Her ev yaşanmışlıklar biriktirirdi.

Şimdi diyoruz. Nerede3 o eski evler. Sosyoloji bu kadar hızlı de-
ğişir mi? Değişen dünya mı, biz mi, toplum mu? Değişim neden
bu kadar yakıcı ve yıkıcı?

Nerede kaldı o sade, sakin, telaşsız evler

Nerede birbirimize yettiğimiz günler...ş

Şimdi.

Hayat zora bindi

Hayat daraldı

Hayat kısaldı

Hayatın bereketi azaldı

Hayat parçalandı

Hayat karmaşıklaştı

Hayat sade olmaktan çıktı

Hayat kalabalıklaştı

Hayat yalnızlaştı

Hayat basit değil artık

Ne evde ne hayatta sade düşünebiliyoruz.

Ne evimiz ne düşün dünyamız bize ait değil

Ve o hayatın içinde geçen evlerde sadakat vardı

Ne basit düşünüyor ne sade yaşıyoruz

Bedel ağır

Yük ağır

Dönüş zor

Kayıp gitmede hayat

Şimdi, düşünce neyse hayat, hayat neyse ev o.

Ve sarmalı kıramayan düşün dünyamız.

Ve kaçış.

Eskiye, eski evlere, eski hayatlara

TAŞ EVLER

Eskiden taş evlerimiz vardı. İçinde harbi yaşanırdı. Kalıcı idik.
İçinde yaşanmışlıklar vardı. Adı yuvaydı.

HACİVELİUŞAĞI KÖYÜ

1- Tarihçesi:

Köyümüz 70-80 yıl önce Çukurovadan göceden sürü sahiplerinden birkaç tanesinin burayı benimsemesi sonunda ilk defa yerleşim bölgesi olma yoluna girmiştir.

Yerleşim bölgesinin susuz olması ve arazinin tarıma elverişli olmadığı için bir ara ilçe yetkilileri Andırına kaldırmışlar ama köylüler yeniden Andırın'dan köye gelmişler, bu olay birkaç kez devam etmiş ve sonunda yerleşme bölgesi olarak kalmış.

Yukarıda tarihçesi anlatılan merkez yani köyün orta kısmıdır, buradan başka köyümüzün birkaçta merası vardır.

Karataşlı: Aynı sebeple kurulmuş köyümüze bağlı bir mezradır.

Çakırcı: Burasıda hayvancılık için müsaid bir yer olduğu için kurulmuştur.

Kızıloluk: Hayvan beslemeye elverişli olduğu için az bir nüfus oraya yerleşmiştir.

Yahyalar: Hayvancılık yapmak için kurulmuş köyümüze bağlı bir mezradır.

2- Ekonomik durumu:

Günümüzden 20 yıl öncesine kadar Hacıveliuşağı köyü hayvancılıkla kendisine yetebilen bir köy durumunda idi. Gelişen toplum toplum yapısı ve ekonomik koşullar nedeniyle insanlar geçimlerini değişik yollardan kazanmak için bir arayış içine girmişler. Bu yoldaki arayışlar içinde tarım işçiliği büyük şehirlerdeki işçilik sektörü nedeni ile şehire göçler başlamış.

Köy halkı iletişim araçlarının gelişmesi sonunda eğitim ve öğretim öneminde kavramış ve 1978 yılında köy okulunun eğitim-öğretime açılmasını sağlamış buyıldan sonra ilk öğretimi bitiren kız

erkek çocuklarını ayırım yapmadan Tokmaklı orta-okuluna ve yatılı okullara göndermeye başlamışlar.

Köyde yünlü dokuma hayvancılığa bağlı olarak gelişmiş ama hayvancılığın azalması nedeniyle gerilemeye yüz tutmuştur. Yerleşim bölgesinde arıcılık üzerine yeni yeni gelişmeler vardır.

Ekonomik değeri olan zeytin yetiştiriciliğinde deneme safasında olan ekonomik bir girişim olarak yer almaktadır. Bu yeni arayışla insanların tarım ve hayvancılık tutkusu nedeni ile çok yavaş gelişme kaybetmektedir. Gelişmelerin yavaş gidişine halkı yönlendirici kuruluşlar etkisiz kalmaktadır.

3- Coğrafi durumu:

Hacıveliuşağı köyü Kadirli-Andırın asfaltının 35. Km.sinin sol yanında yer almaktadır. Köyümüzün doğusunda Andırın suyu batısında Sarıbyıklı ve Karamanlı köyü, güneyinde harboğazı mevki, kuzeyinde ise orman fidanlama bölgesi vardır.

Köyümüz iklim bakımından Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü bölgeye girer ve bir geçiş bölgesi durumundadır. Bazen kar düştüğü görülür. Yüzey şekli olarak arazi engebeli ve kayalarla kaplıdır. Bu yüzden araziye ancak öküzlerle sürmek, öküzün gi-remediği yerleri kazarak ekmek mümkündür.

Bitki örtüsü bakımından günden güne fakirleşen bir durum arz etmektedir. En fazla yörede kesme ağacı vardır. Bu ağaçlarda yakacak ve keçi yiyeceği olarak kullanılmakta yeniden fidan büyütmek mümkün olmamaktadır.

Köyümüzde akarsu ve kaynak yoktur. Ancak açma kuyularve köyümüze 7-8 km. yukardan gelen içme suyu kullanılmaktadır. İçme suyu hattı sağlıklı yapıldığından sık sık arıza vererek evlerimize uzak olan kuyulardan temin edilmektedir.

KIŞLA AKADEMİ

Kışla bahçesi Andırında yazları dinlenme, hoşça vakit geçirme, sohbet, muhabbet eyleme, yorgunluk atma, zaman geçirme yeri bilinir.

Andırın ayanında, kasaba, ilçelerde, hatta il merkezi şehirlerde, o şehri temsil eden park ve bahçeler vardır. Bunlar, şehri temsil ederler. Şehrin imajıdır. Şehre deyince akla hemen onlar gelir. Meydanlar gibi.

Ülkemizde şehirleri temsil eden park ve bahçeler arasında hemen akla gelenler.

İstanbul Gülhane parkı

Ankara gençlik parkı

İzmir Alsancak parkı

Adana Atatürk parkı

Kadirli çamlık parkı

Andırın kışla bahçesi

.....

Ve sayamadıklarımız.

Parklar bir şehir için neden bu denli önemlidir.

Şehirlerde, park ve bahçeler; dinlenme, hoşça vakit geçirme, sohbet, muhabbet eyleme, yorgunluk atma, zaman geçirme yeri bilinir. Ama daha öte mana ve değer yönleri vardır.

Buralar, ta çocukluk günlerinden bu yana insanların oyalandığı yerler. Nice hatıralar/anılara ev sahipliği yapar. Nice yaşanmışlıklar saklar. Aidiyet duygusu kazandırır. Şehri sevdirebilir. Şehrin ayrılmaz parçası olur. Şehirle bütünleşen, kendini şehirli sayan insanlar buraları şahit gösterirler. Şehirlerini tanıtanlar, bunlardan Başlar. Hasılı şehir onlarsız bilinmez.

Şehir sosyolojisi derki, şehirleri en iyi yabancılar tanımlar, anlatır. Hangi yabancı şehre gelse ilk işi, dinleneceği bir park

arar. Mesela talebelik yıllarında, Ankara ya gittiğimizde ilk gördüğümüz yer gençlik parkı olmuştur. Park ve bahçeler aynı zamanda buluşma, randevulaşma mekânlarıdır. Ger gelen anı bırakır. Her anı insanı çeker. Buralara bir gelen bir daha gelir.

Andırın da bu gelenek hala devam eder. Biriyile mi söleşilecek kışla bahçesi. Birine mi bakılacak kışla bahçesi. Sohbet, muhabbet mi edilecek, kışla bahçesi. Biri şehre davet mi edilecek, kışla bahçesi. Biriyile randevulaşsak, kışla bahçesi. Şehrin hallerine mi bakılacak, kışla bahçesi. Şehir mi gözlenecek, kışla bahçesi. Şehirde hava mı alçaksınız, kışla bahçesi.

İşte kışla bahçesi şehirde böyle bir yere ve konuma sahip. Şehirlerin sembol parkları da hep öyledir.

Düşünün, andırın kışla bahçesi olmasa, şehirde hayat nasıl olur. Toplum buluşmaları, insan biriktelikleri, sosyalleşme ne halde olurdu? Bu sorular, öteki şehirler içinde doğru değil mi?

Andırın kışla bahçesinde eyleşenler; her biri bir hafıza, birikim, tecrübe yumağı, yaşanmışlıklar sahibi, kültür dağarcığı, medeniyet taşıyıcısı, bir dünya, hayatlarıyla mesaj yüklü. Burada zaman geçirenlerin beyninde, hafızasında ne öğütler/ nasihatler, ibretlik hayatlar, fikirler, projeler, dünya görüşleri dolu dolu.

Kışla bahçesi, her gün gelenlerin, konaklayanların enerji deposu gibidir. Ne yazık ki, buradaki enerji heba olup gitmektedir. Keke yararlanabilsek. Keşke kayda geçse. Keşke hayata yansısı? Keşke işe yarasalar. Keşke uygulamaya geçseler.

Biliyorum ki, şehirlerin park ve bahçeleri hep aynıdır. Burada biriken enerjiler heba olup gitmektedir.

Peki, park ve bahçeler şehirde, yalnız buluşma, sohbet, zaman geçirme, hava lama yerleri mi olmalı? Hayır. Daha fazlası olmalı. Ama nasıl? Her nasılın cevabı, o şehrin sosyolojisinde, toplum yapışanda, gelenek ve kültüründe saklı. Şehir neyse park ve bahçeler öyledir. Bileşik kap gibi birbirine benzerler.

Gerçi park ve bahçelerdeki bu enerji üzerine kafa yoruluyor. İnsanları eğitmek, sosyal – kültürel etkinlikler, iş- beceri- sanatsa faaliyetler girişimleri var. Dedğimiz gibi her şehir, bu enerjiden faydalanma yolunu kendi bulacaktır. Yerel yönetimler, sivil hareketler motor görevi üstlenecektir. Üstlenmelidir de.

Andırın kışla bahçesine dönelim. Yerel yönetim, Enderun akademi başlatmıştı. (Andırın adı Enderun dan geldiği kabul

ediliyor) buna izafeten tecrübe ile gençliği, toplumu buluşturma programları başlatıldı. Nedense yaşamadı. Keşke yaşasaydı. Benzer güzellikler yapılabilir.

Yine tekrar ediyoruz. Şehirler, park ve bahçelerde biriken enerjiden mutlaka yararlanmalıdır. Bu enerjiler heba ol-mamalı, boşa gitmemelidir.

GENÇLER

Kışla bahçesinde buluşmak. Kışla bahçesinin sohbetleri doyumsuz olur. Hele yıllar yılı birbirini görmeyen merak edenler için hasret giderme, buluşma yeridir kışta bahçesi.

Kışla bahçesinin her saat müdavimi farklıdır. Namaz öncesi ve sonrası çokça camiden çıkanlar buluşur. Ek-serisi de emekli. İş gücü olanlar bu saatte meşguliyet içinde iş yerindeler.

Emekliler, yaşlılar da nostalji hatıraları takılırlar., Kâh eski günlerin peşinde koşarlar, kâh sağlığından dertlerinden bahsediler. Ah o eski günler. Eski günlerin peşinde koşarlar. Birbirleriyle biraz da öntüne ve öne çıkma kabilinden hatıralar anlatırlar .ne konuşsalar iş gelir güncele oradan siyasete dayanır.

Kışla bahçesinde bu defa öyle olmadı. Önceden telefon görüşmeleri ile buluşma yeri ve saati ayarlandı. Yer el-bette kışta bahçesi. Kışla bahçesinin serin havası ile sohbet derinliği bir-birine karışıyor içilen çaylarla sürtüp gidiyordu.

Sohbet; kültür, edebiyat, sanat ve şiire geldi, aldı başını gitti. Halkada kiler şair, yazar, sanatçı adamlar. Hepsi de dirsek çürütmüş emekli insanlar. Kendimizi bir alıp bir veren şairlerin hikayeleri, şiirleri de başka alemlere bıraktık. Hepsi seviyeli, gönle ruha hitap eden, insan kokan şiirler. Ortam kültür sanat edebiyat dersi gibiydi. Adeta doyumsuz muhabbet sürerken keşke gençler de aramızda olsa, bu muhabbeti keşke gençlerde duyabil-seler, keşke gençlere de sunabilirsek dedim. Etrafa baktım hiç genç yoktu.

Hepsi de kaderine bekleyen insanlar. Halbuki kışta bahçesi yeşilliği ile doğasıyla serinliğiyle canlı ve diri. Gençliğe hitap eden bir ortam ve mekân. Peki gençler nerede olabilir. Ya bir kuytuda ya kafede elde cep te-lefonları cazibesini esir oldukları te-lefonlarla meşguller, yalnızlar.

Kışla bahçesi gibi ortam varken gençlerle buluşmalıyız. Bu buranın sahibi gençler olmalı. Yaşını başını almış insanlar bir sandalye bir bank

buldular mı şükür üstüne şükür ederlerken gençler yeni dünyaların hayal-lerini kuruyorlar. İşte tam yeri kışta bahçesi. Hayal kurmanın tanışmanın, sohbetin, eğlenmenin, dinlenmenin, öğrenmenin, hoşça vakit geçirmenin mekânı. Onlarda; yetişkinlerde bulu-şamamanın buluşamamadan nihayet-lenmedeler.

Peki neden?

Andırın sözlü kültürü, mavrası, mar-tavalı, şiiri, hikayesi derken bu zengin sofranın halkasında eksikimiz gençler. Gençlerle buluşmak, genç nesillerle buluşmak. Kışla bahçesinin yetişkin-lerden vakit öldürme buluşmaların ne nasıl üzültüyorsa, gençlerin hallerine, bir köşelerde kaybolup gidişlerine, şu tecrübeli insanlar ile nasıl buluşma-dıklarına da o kadar üzültüyorum. Evet hata biz büyüklerde. Gençleri anlıyor ve hak veriyorum.

SOHBET

Biri dedi ki,

Şurası var ya şurası. Sanır mısınız sadece şehirde bunalanların serinlediği bir bahçe. Hiç düşündünüz mü;

Buraya gelenler sohbet, muhabbet ediyor,

İçini döküyor, dertleşiyor,

Hatıralarını anlatıyor, geçmişini anıyor,

Yeni insanlarla tanışıyor,

Bildikleri, yakınlarıyla buluşuyor,

Her konuşmadan bir ders ibret alıyor,

Konuşuyor, konuştuğu rahatlıyor,

İnsan hallerine bakıyor ibret alıyor,

Sevgi saygı muhabbet doğuyor,

Hava alıyor, hoşça vakit geçiriyor.

Dinleyenler hak verdiler. Kimisi su-sarak, kimisi başını sallayarak, kimisi haklısın diyerek tasdik ettiler.

Hepsini konuşmadığı söylemedi ama bildiği bir şey vardı. Konuşan devam etti.

Eğer toplum içine çıkmazsan, insan-larla düşüp kalkmazsan, hele kışla bahçesine uğramazsan, konuşmazsan, unutkan olursun. Aklın zayı olur. Ha-fızan kaybolur. Hastalıklara kalırsın.

Kışla bahçesi sanki psikoloğa gitmiş içini dökmüş, tavsiyeler almış bir adama verdiğini veriyordu. Verdiği huzur. Üstelik cebinden parada çık-mıyordu. Taze demli çayı, doğal bitki çaylarını, kızılçık şerbetini yudum-larken keyfinin tarifi var mıydı? so-hbettekiler kışla bahçesinde olmaktan mutluydular.

Kışla bahçesinin bir güzel yanı daha

var. Evet serinletir, sohbet ettirir, gü-zelde, daha güzeli var. Buluşmak. İster haberli ister habersiz bahçeye gelir buluşursun. Birini mi arıyorsun orada kilere sorarsın, haberini alırsın. Kışlaya inince bakar tanıdıklarını görürsün. Hangi tanış yanına varacağını seçimini yaparsın. Bazen davet edilirsin, bazen davetsiz selam verir oturursun. Yalnız mı kalmak istiyorsun sağa sola bak-madan ve takılmadan aşağı eniş dibine bakan bantların birine oturursun. Yal-nızlığın tadını çıkarırsın.

Ya tanışmalar? ah ne muhteşemdir o tanışmalar. Eski tanış olup da unut-tuklarını hatırlayamadıkların, ismini namını duydukların, yeni gördüklerin, yabancı bildiklerin. Bir kere tanışmaya başla; oradan, buradan, memleketten, tanıdık- bildikten, yakından, akra-badan, köyden, mahalleden derken 40 yıllık ahbap gibi olursun. Akrafa çı-karsın. Burada insan insana bağlayan geçmiş, yaşanmışlık, olaylar gurbet, hatıralar ortaya dökülür. Kaynaşır gi-dersin.

Bir de yabancılar. Kışla bahçesi An-dırın 'da yaşayacaklardan çok yay-lacılarının eyleştiği, günler saatler geçirdiği yerdir. Hele bir de alışır sa-duramaz. Her daim uğrar konaklar, zamanı keyfince tüketir. Kışla bahçesi yerlilerden çok yaylacıların desek yanlış olmaz. Mesela bir esnaf yılda 1-2 kez cuma vakit namazı vesilesiyle uğrar otururken, yaylacı her gün sa-atler geçirir.

Bir gün kısa bahçesinde oturuyorduk. Gören geldi gelen oturdu derken beyaz plastik sandalyelerden halka oluştu. Nereli olduklarını merak et-miştim. Çoğu Çukurova 'dan Kadirli den yaylacı. Yazın Andırın kışın Ka-dirli'de. Atalar gibi, Kadirli kışlak Andırın yaylak geleneğini, kültürünü yaşıyorlardı.

Şöyle diyorlar efendim kısa bahçesi işi gücü olmayan, bolca vakti olan-ların uğrak yeri. Hayır öyle değil. Kışla bahçesi bir yaşam kültürüdür. Kışla bahçesinin her mevsim, her gün, günün içinde her saat farklı mü-davimleri var. Kışla bahçesi Andırın sosyolojisini temsil eder, anlatır tarif eder. Şehri kısa yoldan tanıma fırsatı verir. Bahçeyi gözlemleyerek andırını tanırırsınız. Yani toplumun damıtılmış bir haline tanık olursunuz.

Kışla bahçesine gelen insan sosyal-leşir, konuşur, dinler, sohbebe katılır, oradaki insan hallerini seyredir, haline şükür eder. Kısaca burası yazın sıca-ğında serinleme gibi insanlar ruhen manen nefes aldırır ve serinletir.

Bir Türkü Bir Hikaye

• TÜRKÜLER BİZİ SÖYLER - 1 •

Âşık Feymani'nin babası Van'ın Gevaş ilçesinin Engülür köyünden Mehmet Taşka-ya'dır. Engülür'den 1914 yılında göç eden Taşkaya, Adana'nın Karaisalı ilçesinin Çatalan köyüne yerleşir. Takriben burada 2-3 yıl ikamet ettikten sonra çeşitli sebepler onun Adana'nın Kadirli ilçesinin Azaplı köyüne yerleşmesine sebep olur. (O zaman Kadirli Adana'nın ilçesi idi. Osmaniye'nin 24 Ekim 1996 tarihinde il olmasından sonra Kadirli ve bağlı köyler Osmaniye il merkezine bağlandı.) Bu zaman içerisinde iki evlilik yapan Mehmet Taş-kaya bu seferde son evliliğini Dadaloğlu aşiretinden, Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinin Afşar Potuklu köyünden Hüsne adında bir dul kadınla gerçekleştirir. Yıl 1938'dir. Mehmet Taşkaya'nın üçüncü evliliğinden, yani Hüsne Hanım'dan 1940 yılında bir kızı, 1942 yılında da bir oğlu olur. Kızına Hasibe, oğluna da Osman (Taşkaya) adını verir. (Osman Taşkaya âşıklık dergâhına girdikten sonra zaman içinde Feymani mahlasını alacak, şiirlerinde ve türkülerinde Feymani adıyla tapşıracaktır.)

2 Mayıs 1942 tarihinde Kadirli'nin Azaplı köyünde dünyaya gelen Osman Taşkaya (Feymani) 7 yaşında ilkokul tahsiline başlar. 1953-1954 öğretim yılında ilkokuldan mezun olur. İlkokulu bitirdikten sonra Mersin'de bulunan Astsubay okuluna gitmek istese de bir türlü kısmet olmaz. Bu kısmetsizlikler içerisinde askerliğe kadar geçen günlerini çobanlık ve çiftçilikle değerlendiren Osman Taşkaya 25. 9. 1962 tarihinde Balıkesir'in Burhaniye ilçesinde piyade olarak askere alınır. Temel eğitimini burada tamamladıktan sonra Balıkesir'in Edremit ilçesinde özel muhabere eğitimi gören Osman Taşkaya, Tekirdağ'ın Malkara ilçe-sinde II. Kolorduya bağlı 95. Piyade Alayından telsiz operatörü olarak terhis olur. Telsiz operatörü olarak bir iş bulmak amacıyla 1967'de İstanbul'a giden Osman Taşkaya mesleği ile ilgili bir iş bulamaz. Ancak arkadaşlarının yardımıyla bir oyuncak fabrikasında montajcı olarak işe başlar. Aralıklı zamanlarda çeşitli işlerde çalışan Osman Taşkaya istediği sonuca ulaşamayınca köyüne dönmek durumunda kalır. 1968 yılında Tanıştığı Kozan'ın Bucak köyünden Âşık Hazım Demirci'nin kızıyla evlenir. İşte bizim hikâyemiz de bundan sonra başlar. Hikâyenin sonunda da Ahu Gözlüm tut elimden türküstü ortaya çıkar. Hikâye kötü bir ayrılıktan sonra mutlu sonla biter.

Feymani Âşıklığa ilk adım attığı yıllarda âşıklık sanatıyla ilgili bilmediği konuları öğrenmek, kendisini daha iyi yetiştirmek için, Adana ilinin Kozan ilçesinin portakalıyla ünlü Bucak köyünde yaşayan Hazım Demirci'yle tanışır. Ona birkaç yıl çıraklık yapar. Azap-lı'dan Kozan'ın Bucak köyüne gidiş gelişler birkaç yıl sürer. Bu gidiş gelişler ustasının kızı Fatma'ya âşık olmasını sağlar. Karşılıklı olan bu sevdâ hakkaniyet ölçüleri içinde resmiyete dönüşür. Feymani'nin ailesi Allah'ın emriyle Fatma'yı Ustası Âşık Hazım Demirci'den ister. İstek kabul görür. Fatma Feymani'ye verilir. Bütün işlemler tamamlanır. Gelinin yaşı küçük-tür. Köy muhtarı yaşını büyüterek engelleri ortadan kaldırır. Engeller ortadan kalktıktan sonra düğün kurulur. Azaplıda başlayan düğün Bucak'ta devam eder. Gelin Kozan Bucak'tan düğün alayıyla Azaplı'ya getirilir. Gelin arabasının içinde Feymani gelini arabadan indirmek üzere harekete geçer. İşte arabadan gelini indirecekken bir jandarma arabası dü-ğün evinin önünde durur. Komutan Osman Taşkaya'yı sorar(Feymani). Feymani acaba davet konusunda bir eksiklik mi yaptık diye düşünürken... Buyurun benim der. Komutan bir dakika arabaya kadar gelmesini ister. Feymani kusursuz olduğu için herhangi bir korku yoktur içinde. Hemen arabaya geçer. Bundan sonra hiç sorgu sual yoktur. Komutan arabanın kapısını kapatır. Feymani'nin eline vurur kelepçeyi. Doğru Kozan Hapishanesi. Feymani neye uğradığını şaşırır. Suçum nedir diye düşünmeye başlar. Fakat bir türlü yorum yapamaz. Hadise ciddidir. Artık Feymani Kozan hapishanesinde resmen mahkûmdur.

Düğün evi de neye uğradığına şaşırır. Gelin araba da damat yok. Gelin damatsız eve indirilir. 5-10 gün gelin evde kaldıktan sonra baba Hazım Demirci gelir "Kızımı hapisteki adama veremem" der. Alır götürür. Feymani ise sorgusuz sualsiz 33 gün Kozan Hapishanesin de yatar. Bir isim benzerliği sonucunda hapishaneye getirilen Feymani gerçek ortaya çıkınca salıverilir.

Feymani Kozan'dan Azaplı'ya döner. Baba evine gelir. Olay bir köy için çok büyüktür. Feymani'nin çıktığını duyan köylüler Feymani'nin baba evine toplanırlar. Feymani ise yana yana gelini arar. Öte bakar, beri bakar. Fakat gelin yok. Feymani'nin arandığını gören köylüleri. "Gelin geldi sen gittin.

Sen geldin gelin gitti” derler. Akrabaları gelinin babasının geldiğini, “Ben hapisteki adama kızım vermem” diyerek kızını alıp götürdüğünü söylerler. Feymani deliye döner. İşi gücü bırakır dünya evine giremediği eşi Fatma’nın peşine düşer. İlk işi Kozan Bucak köyüne gitmek olur. Hazım Demirci’nin evi Bucak köyünün dışındadır. Bir heyecanla eve varır. Fakat ne görsün... Koca ev bomboş. Pencereler açık. Sanki deprem olmuş. Feymani’nin tepesinden bir kova sıcak su dökülür. Destekli bir tokat yemiş gibi evin etrafında fırladık gibi döner. Hazım Demirci’nin nereye gittiğini öğrenmek için Bucak köylülerine sorar. Maalesef hiç kimseden cevap alamaz. Zira Hazım Demirci gece evini taşımış. Daha doğrusu kızını vermemek için iz azdırmıştır. Kime sorduysa eli boş döner. Bu boş dönüş, haber alamama içine ok olur saplanır. Deliye döner. O arayış içinde bir umut diyerek beklemeye başlar. Ha bugün ha yarın. Gün doğar, güneş batır. Fatma’dan bir haber yok. Uçan kuştan esen yelden bir haber. Ama yok yok, yok. Beklemekten başka çarenin olmadığını kabul ederek işi zamana bırakır.

Taze gelin düğün günü Feymani hapse girdikten sonra Azaplı’da bir hafta on gün neticeyi bekler. Bu zaman içinde ağabeyinin kızlarını, gelin olduğu evin hısım akrabasını tanır. Beklemek çare olmaz. İşte bu bekleyiş sırasında baba Hazım Demirci Azaplı’ya gelir kızını alır götürür. Taze gelin gerdeğe girmeden baba evine geri döner. Fatma Feymani’dan haber beklerken baba buna fırsat vermez. İz azdırmak için evini Adana’da hiç kimsenin bilmediği bir mahalleye taşır. Gerçekten Bucak köylüleri de bilmez Hazım Demirci’nin Adana’da hangi mahalleye taşındığını. Çünkü Hazım Demirci resmen iz azdırmıştır.

Aylar günleri, günler ayları kovalarken Adana’da çalışan arkadaşı Hasan Azaplı’ya gelir. Feymani’yi bulur. Adana’da Küçük Saat civarında Fatma’yı gördüğünü söyler. Hasan “Gerçekten o Fatma idi. Kesinlikle oydu. Adım gibi biliyorum” deyince... Feymani coşkun akan deli çaylar gibi coşar, akar bulanır. Arkadaşı Hasan’a ben söylüyorum sen de yaz der. Feymani bundan sonra Fatma yok. Ahu gözlü var diyerek irticalen dörtlükleri sıralar. O söyler Hasan yazar.

1

*Ahu gözlüm tut elimden / Vazgeçmeden emelimden
Aşkın beni temelinden / Yıkmadan gel, yakmadan gel*

2

*Derde salmadan başımı / Noksan etmeden işimi
Damla damla gözyaşımı / Dökmeden gel, akmadan gel*

3

Göz değmeden yapımıza / Yıkılmadan tapımıza

Kara deve kapımıza / Çökmeden gel ıkmadan gel
4

*Kader bağlamadan zincir / Bağlar ise gönül incir
Felek ocağıma incir / Dikmeden gel ekmeden gel*
5

*Bu ayrılık telimizi / Bulandırır selimizi
Hasret, gurbet belimizi / Bükmeden gel, bıkmadan gel*
6

Feymânî’yim kaçma benden / Gönül usanmadı senden

Ecel tatlı canı tenden / Çekmeden gel, çıkmadan gel

diyen Feymani Ahu Gözlü’ye diyeceklerini dörtlüklerle dile getirir. Yazılan dörtlükleri dürer bükür zarfa koyar. Hasan’a teslim eder. “Ola ki Adana’da Küçük Saat’te tekrar bir daha görür-sen bunu muhakkak Ahu Gözlü’ye ver. Verdikten sonra oradan hızla uzaklaş. Belki sana bir kötülük yapabilirler” der. Hasan’a dörtlükleri teslim etmesine rağmen kendisi de Adana’ya giderek Ahu Gözlü’yü aramaya başlar. O mahalle senin, bu mahalle benim. Her sokağı, her caddeyi karış karış dolaşır. Kaldırım taşları arkadaşı, yol kenarındaki ağaçlar yoldaşı olur. Ama maalesef amacına ulaşamaz. Yok yoka karışmıştır. Ah Gözlü’yü bulamaz. Adana’dan her dönüşte boynu bükük. Mahzun. Artık tek umut Hasan’dan gelecek haberdır. Zira tüm umut kapıları kapanmış. Feymani aradığına ulaşamamıştır. Gözü yolda kulağı sestedir. Bir gün, beş gün derken dileği kabul görür. Hasan Adana’da Küçük Saat’te büyük bir şans eseri tekrar Ahu Gözlü’ye rastlar. Feymani’nin dörtlükleri cebinde. Zarfı eskimiş olsa da içindeki dörtlükler dipdiri. Sağlam ve taptazedir. Hasan el çabukluğuyla zarfı Ahu Gözlü’nün eline tutuşturur. Ve hızla uzaklaşır.

Feymani’nin dileği kabul görür. Hasan Feymani’nin dörtlüklerini büyük bir ustalıkla Ahu Gözlü’ye ulaştırdığının haberini Feymani’ye bildirir. Bundan sonra marifet Ahu Gözlü’dedir. Feymani artık ondan gelecek cevabı beklemeye başlar. Mektubunun cevapsız kalmayacağını düşünür. Ha bugün, ha yarın. Heyecan dorukta. Yüreği kıpır kıpır. Aşkla şevk-le, Ahu Gözlü’nün kendisini beklediğini bilmektedir.

Ahu gözlü eve varınca merakla eskimiş zarftan dörtlüklerin yazıldığı kâğıdını çıkarır. Yudum yudum okur. Derin bir oh çeker. Çok mutlu. Gözleri ışı ışı. Bu güne kavuştum gerisi de gelir muhakkak diyerek teselli eder kendisini. Ve Azaplı’da Feymani’ye nasıl ulaşacağını düşünmeye başlar. Ahu Gözlü, gelin olarak geldiği evde yaklaşık on gün kaldığı için, bu zaman içinde Feymani’nin hısım akrabalarını tanır. Onun için kime mektup yazayım da Feymani’ye

ulaştırsın diyerek mektup göndereceği kişiyi tespit etmeye çalışır. Feymani'nin ağabeyinin çocuklarının ilkokulda okuduğunu, köyde iken onlarla iyi bir diyalog kurduğu aklına gelir. Azaplı ilkokulunda okuyan ağabeyin kızına yani Feymani'nin yeğenine mektup yazmaya karar verir. Düşündüğünü uygular. Yazdığı mektubu Azaplı Köyü İlkokulunda okuyan Feymani'nin yeğenine gönderir. Sonra da gelecek cevabı beklemeye başlar.

Ahu Gözlü doğru bir karar vermiştir. Gerçekten de mektupları Azaplı İlkokulunda okuyan Feymani'nin yeğenine ulaşır. Mektup açılır okunur. Fakat gelen aşk mektubu olduğu için kimse bir şey anlamaz. Ama Ahu Gözlü bir gün meramım anlaşılacak diye 15-rarla mektubu aynı kişiye tekrar tekrar gönderir.

İşte o sırada evli ve Mersin'de oturan kız kardeşi annesini görmeye Azaplı'ya gelir. Mektup meselesine tanık olur. Feymani'ye gelen aşk mektuplarının Ahu Gözlü tarafından yazıldığı kız kardeşi tarafından tespit edilir. Böylece de muamma çözümlür. Kız kardeşi annesinden izin alarak acilen tekrar Mersin'e dönmesi gerektiği söyler. "Bir iki gün sonra tekrar gelirim" der. Aslında amaç Mersin'e gitmek değildir. Kız kardeş, Mersin'i bahane eder. Mektuptaki adresin peşine düşer. Doğru Adana'ya. Mektupta verilen adreste Ahu Gözlüyü bulur. Karşılıklı konuşarak, anlaşarak Ahu Gözlü'yü Mersin'deki evine götürür. Feymani'ye de haber salar. "Tez zamanda Mersin'e gelesin" der.

Feymani'ye bir ateş düşer. Dizleri titrer. Gönül bahçesinden ılık ılık bir yel eser. Yel alır onu Toros Dağları'nın başına çıkarır. "Dağlar başı karlı olur" türküsü gelir aklına... Acaba gönül bahçeme karlar mı yağacak. Yoksa güller mi açacak. Ya karlar yağarsa. Naderim, nasıl ederim? Ne yaparım. Bacı-sın; Tez zamanda gelesin diye haber göndermesini düşü-nür. Kararını verir. Ve tez zamanda Mersin'e ulaşmak için Azaplı'dan hareket eder.

Beyninde kırk tilki dolaşır. Acaba niye? Neden? Niçin? soruları yüreğini deler deler geçer. Nedenler niçinler acabalara dönüşür. Acabalar sıra sıra gönül tahtına gelir oturur. Aklından geçenleri hayra yorumlar. Tez zamanda Mersin'e ulaşmak için de yoluna devam eder. Az gider uz gider nihayet Mersin'e ulaşır. Yine bir tuzak mı yaşayacağım endişesi, içinde büyüdükçe büyür. Kabına kaşığına sığmaz. .

Korka korka kız kardeşinin kapısını çalar. Bakar ki kapıyı açan Ahu Gözlü. Gözüne inanamaz. Rüya gördüğünü sanar. Fakat rüya değil gerçektir. Ses ver o sen misin? Evet, benim de. De haydi korkma. Ahu Gözlü ses verir. Evet, bu ses onun sesidir. Yolda bulmuşa döner. İki âşık mutluluk dağlarını

aşar. Sevinç gözyaşları sel olur akar. Sevgililer kenetlenir. Kucaklaşır. Sarmaş dolaş. Uzun bira ayrılıktan sonra iki âşık birbirine kavuşur.

Konu, baba Hazım Demirci'ye iletilir. Durum değerlendirilir. Kabul edilir. Feymani kaybettiği eşine ikinci kez düğün yaparak evlilik penceresinden içeri girer. Ellerine aşkın kelepçesi vurulur. Yarım kalan evlilikleri 1972 yılında tamamlanır. Feymani sabırla kuruğu helva yapar. Serencamlı başlayan evlilik mutlulukla son bulur. Ve bu hikâyeden geriye üç dörtlük olarak kayıtlara geçen *Ahu gözlüm tut elimden / Vazgeçmeden emelimden* türküsü baki kalır. Ahu gözlünün adı Fatma mahlası ise Mahramı'dır.

Yukarıda anlattığımız Ahu Gözlü hikâyesinin bir de Eskişehir ayağı var. Feymani Eskişehir valiliğinin düzenlediği Yunus Emre şenliklerine katılır. Şenliğe yurdun çeşitli yörelerinden halk ozanları çağırılmıştır. Feymani ile bir âşık sahnede karşılıklı atışma yapar. Atışma biter. Seçici kurul başkanı "Feymani sen sahnede kal. Diğer âşık insan" der. Atıştığı âşık indikten sonra kurul başkanı: "Şu Ahu Gözlü'nün hikâyesini anlat, türküsünü söyle bakalım" der. Feymani Ahu Gözlü türküsünün hikâyesini anlatır. Sonuçta arkadaşım Hasan yazdı bende türküyü irticalen söyledim diyerek programı bitirir. Sahneden iner.

Program bittikten sonra tüm katılımcı âşıklar otobüsle kalacakları misafirhaneye giderler. Feymani de âşıklarla birlikte. O dönem anarşinin kol gezdiği yıllar. Misafir haneye giderken ağaçlık bir yolda üç dört kişi arabanın önüne geçerek otobüsü durdurur. Herkeste bir korku. Eyvah basıldık. Teröristlerin baskınına uğradık diyerek koltukların dibine pusarlar. Otobüste çıt yok. Sinek uça duyulacak. O sırada biri otobüsün kapısından içeri girer. "Âşık Feymani kimse aşağıya insan" der. Feymani eyvah der. Büyük bir korku içinde yasıla yasıla arabadan iner. Eller havada. Otomatik silahla ha tarandık ha taranacağız endişesiyle küçüldükçe küçülür. Yasıldıkça yasılır. Ölmeyi silahla taranmayı bekleyen Feymani'ye yol kesenlerden biri iyice yaklaşır. "Hikâyenin sonu ne oldu"? Sorusundan sonra âşıklar derin bir nefes alır. Herkes kendini toplar. Ahu Gözlü türküsünün hikâyesinin sonu yol kesenlere anlatılır. Artık âşıklar serbest. Otobüse yol verilir. İşte Ahu Gözlüm tut elimden böyle serencamlardan sonra türküleşerek yoluna devam eder. Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevete.

ATIŞMALAR

Atışmalar âşıklık geleneğinde bir mertebedir. Âşıklar ustalarından atışma icazeti alarak astlaşırlar. Atışmalar dönemin toplumsal, sosyal, kültürel, olay ve değerlerini yansıtır. Bu yönüyle dönemine ait belgesel veya derleme niteliği taşır.

*(Atışmalar bölümler halinde yanlanacaktır)
Değerli dostlar merhaba.*

Aşağıdaki atışma, Celil ÇINKIR tarafından verilen ayak üzerine yapılmıştır. Âşık Feymânî ve eşi Fatma TAŞKAYA aynı ayağı kullanarak kendi aralarında birlikte atışma yapmışlardır.

Fatma TAŞKAYA'nın dörtlükleri de genel atışma içinde yer almıştır. Atışmaya toplam 10 kişi katılmış olup atışma 12 tur sürmüştür.

Bazen şairlerin kalemlerinin frenleri tutmuyor. Bu atışma da öyle oldu. Bu atışmaya katılan gönül dostlarına teşekkür ediyorum. Sizlere atışma dörtlükleriyle baş başa bırakıyoruz. Saygılarımızla.

Geçirirken günleri, sakiler sokağında
Bahtım bana gülünce, ömrün bahar çağında
Yazdığım şiirlerle, sosyal medya ağında
Gönül dağı derdini, yaymışım haberim yok!...
Gülay

Sıra dışı yaşadım aşkı bulayım deyi
Hayâle takas ettim doğduğum şirin köyü
Gözümde çok büyüttüm beş para etmez beyi
Baldırı çıplak yâre varmışım haberim yok!...
Güleser

Rahmet engin bir deniz benlik çorak bir ada
Gökyüzüne yükselir gönülden çıkan nidâ
Büyüklik taşıyorum utanmadan meydanda
Halk içinde değersiz, hiçmişim haberim yok!...
İzzet

Allak bullak olunca düşlerimin düzeni
Duygular ekseninde indirince yelkeni
Ara verdiğim zaman merak edenler gani
Şiirlerle kalplere sızmışım haberim yok!...
Nurseli

Muhabbet arzularken yanmışım hasretine
Canımı diyet diye sunmuşum pusatına
İtirazım olmazken kesilen biletime
Kesenlerin dalına basmışım haberim yok!...
Şinel

Bakardım gök yüzüne yıldızı tek tek sayar
Daldardım bir hayale başım yastığa koyar
Seyyah olup alemi gezerim diyar diyar
Arı olup çiçeğe konmuşum haberim yok!...
Veysel

5. Tur

Esti hasretin yeli, savurdu harmanımı
Dizim takatsiz kaldı, yol kesti dermanımı

Kaç kez geçtim, görmedim, yâr yazmış fermanımı
Sanki ölüm orucu tutmuşum haberim yok! ...
Âşık Feymânî

Güneş dünya arası mesafe tam ayarlı
Bugünkü konumundan daha yakın olsaydı
Veyahut daha da uzakta yer bulsaydı
Donardık ya yanardık korkmuşum haberim yok! ...
BEHLÜL

Cenneti düşlemeden, kaldığım cehennemde
Özne olmadan önce, beynimdeki depremde
Cahiliye devrini, yaşadığım dönemde
Düşmanın davulunu, çalmışım haberim yok!...
DELİBAL

Sen avcı ol, ben ahu, tutsağınam vur beni
Namerde muhtaç etme, ey sevgili yâr beni
İşte ahtapotumsun, dört yanımdan sar beni
Kader bahsinde sana şartmışım haberim yok!...
Fatma

Beni üzen feleğe şimşekler çaktığımda
Aşka değer verene abayı yaktığımda
Gülümseyen gözlerle onlara baktığımda
Yıldızları üzmekten caymışım haberim yok!...
Gülay

Ben değer bekliyorken değer istendi benden
Dediklerini yaptım ödün verdim kendimden
Hiç beklentim kalmadı doğacak yeni günden
Uçuk kaçık hayâller kurmuşum haberim yok!...
Güleser

Kelimeler iniyor semâlardan rengârenk
Her birinin içinde inanılmaz bir ahenk
Cümleler diziyorum Lisa tablosuna denk
Satırların başında taçmışım haberim yok!...
İzzet

Koklayınca gülleri, gülistan diyarında
Yanılmam tahminimde sevgi az ayarında
Sızlamanın sonu yok, yalan dünya varında
Fani aşk yaşamaktan, bezmişim haberim yok!...
Nurseli

Üşümüşüm, donmuşum, yalnızlığın tahtında
Adıma pay düşmemiş sevdiğimin yâdında
Şimal rüzgârlarının hazana vaadinde
Dağlar başına çöken sismişim haberim yok!...
Şinel

Kırlıgan olduk camdan gaz bitti söndü şamdan
Kanatlanıp uçarken aşağı düştük damdan
Başım kurtulmaz gamdan kına getirdik zamdan
Dolar'ın ateşiyle yanmışım haberim yok!...
Veysel

6. Tur

Bir uzak yoldan geldim, yorgun-argın bu ele
Hayat mülkümde eyvah koptu büyük zelzele
Boş hayaller kurmuşum akıbetten evvele
Bal diyerek zehiri tatmışım haberim yok! ...
Âşık Feymânî

Farklı tohumları biz bir saksıya ekince
Yetiştirdi deyip onu toprağından çekince
Biri turp biri havuç Hak emri gereğince
Mucizeye hayretle bakmışım haberim yok! ...
BEHLÜL

İlaç olan gamların, ayarlarken dozunu
Almadığım gün yoktu, düşlerimin tozunu
Garipliğin ilacı, ruhumun ikizini
Gökte ararken yerde bulmuşum haberim yok!...
DELİBAL

Sevgi, hayat bahşeder, ümitvar olanlara
Nasihat çok şey verir, hanlara, hakanlara
Nefsinin peşi sıra çağlayıp akanlara
Sözünün eri olan fertmişim haberim yok!...
Fatma

İki kapılı handa muradımı alınca
Bu durumun verdiği nimetlere gelince
Kalbimi tıklatan yâr, asilzade olunca
Hanedanlık cüppesi giymişim haberim yok!...
Gülay

Yüreğimdiki volkan patladı patlayacak
Her şeyim uluorta gizlim yok saklayacak
Diken içine düştüm gül yok ki koklayacak
Bedesteni çiğneyen körmüşüm haberim yok!...
Gülezer

El aldım sâkilerden âşıklar meclisinde
Kayboldum tenhalarda o günün gecesinde
Kendime gelmek için ayaklandığım anda
Yârenlik meydanından kaçmışım haberim yok!...
İzzet

Sabırım pes etse de, umutlarım siperde
Rolüme devam ettim, kapanmadan son perde
Bırakmışım herkesi layık olduğu yerde

Hak edeni gönlümden süzmüşüm haberim yok!...
Nurseli

Karanlık nur olurken ufku açık âmâya
Bakarkörler inemez özündeki manaya
Buz tutan ellerimle uzanarak semaya
Umutları dergâha asmışım haberim yok!...
Şinel
Gözümüze bakarlar canımız
ı sıkırlar
Cayır cayır yanarken bir de benzin dökerler
Biz ehlini ararken denk geliyor sakarlar
Sabır derken küplere binmişim haberim yok!...
Veysel

7. Tur

Çıkamadım yokuşu, yorgun düştüm dizüstü
Bu hali fırsat bilip talihim bana küstü
Zaman saf dışı etti, ahvalinde düristü
Anladım ki ben hapı yutmuşum haberim yok! ...
Âşık Feymânî

Kırlangıç yuva yapar sanki usta sanatkâr
Sadece gagası var işinde çok sebatkâr
Allah öyle yaratmış fitrata itaatkâr
Genetiğe abayı yakmışım haberim yok! ...
BEHLÜL

Can verip can beklerken, candan öte batanın
Kargalarla bir olup leşe çılgılık atanın
Menzilime yürürken, beni yolda satanın
İsmi defterimden silmişim haberim yok!...
DELİBAL

Sonbaharda yaprağım tek tek düştü dalımdan
Üç, beş adım geriye kalmışım emsalimden
Şahinlerim aç kaldı, çinçik uçtu çalımdan
Eli gurbete göçmüş yurtmuşum haberim yok!...
Fatma

Yüzüme her dem gülen, şansımın süksesinde
Umutla direndiğim, sabrımın sayesinde
Zahmetlere endeksli rahmetin ötesinde
Hatalı güzergâhtan kaymışım haberim yok!...
Gülay

Kırk kapıyı tıkladım çare aradım durdum
Allah'ın bir kulundan gelmedi gelmez yardım
Vurgun vuran kayboldu yarımı kendim sardım
Yarama hançer ucu sürmüşüm haberim yok!...
Gülezer

Dalgalarla boğuşup bitirdim ilk sürgünü
Yerleştim kıyısına sırtlandım güneşini
Ruhumu dinlendiren okyanus bilip seni
Güvenli liman diye seçmişim haberim yok!...
İzzet

Kendi muhtaç olanın, çilesini çekmedim
Doğru olan dururken, yanlışlara bakmadım
Vefasızlar uğruna gözyaşımı dökmedim
Mutluluk formülünü, çözmüşüm haberim yok!...
Nurseli

GEBEN'DE ÇOCUK OLMAK

Eski çocukluk yıllarımı hatırladım bir an
Şöyle bir bakınca günümüze
Kışlar değil yalnız değişen
Sanki bir şeyler olmuş yazımıza, baharımıza, güzümüze

Elektriksiz köyün kış gecelerinde
Metrelerce kar yağardı toprak damımıza
Kaygılı geçerdi derin uykularımız
Ayrı bir renk katardı hayallerimize, rüyalarımıza

Büyüklerin anlattıkları cin masallarından
Nasıl da korkardık geçerken geceleri mezarlıklardan
Okumak, içlemek, susmak, bağırarak gelirdi içimizden
Hayali varlıklar bile varmış gibi görünürdü gözümüze

Horoz ötümü çıkardık dam kürimeye
Çünkü akardı damumuz üstümüze üstümüze
Bitirince ne kadar sevinirdik bir bilsen
Ancak o zaman küçücük görünürdü koca dam gözümüze

Damdan iner inmez sofraya koyulurduk
Ağaç kaşıkları birbirlerine vururduk
Her gün sabah çorbayla karnımızı doyururduk
Can katardı sanki canımıza, kanımıza, her yanımıza

Bir gün malta bir gün çıtımk çorbası
Bulguru, tarhanası, simidi, döğme togası
Bize hiç bıkkınlık vermezdi her gün alsak bile
Küsemezdik, kızamazdık bunu hazırlayan anamıza

Okula gitme zamanı gelirdi ardından
Bir önlük, bir yaka, bir çanta at torbasından
Ayakta bir azım konya, bir şalvar bez parçasından
Hiç önem vermezdik ne atletimize ne donumuza ne de
donsuzluğumuza

Sonra oyunlarımız vardı çeşit çeşit
Kılıcı, sülempesi, loğçası, kaydırmacı
Ya o güzelim taş güller neredeler
Oynamak için yalvarırdık akramıza, arkadaşlarımıza

Enekle, paralı, düğmeli güller
Eveller, evel önüler, gavallar, gazeller
Lığlamalar, süpüttürmeler, lök atmalar
Ne bir halsizlik duyar ne de kramp girerdi elimize, kolumuza

Tutayım derken damdan düşen taş gülesini
Gülle ile beraber yerde bulurdu kendisini
Nasılsa Allah saklardı hep böylesini
Bir şey olmazdı kolumuza, bacağımıza, hiçbir yanımıza

Şimşirden, gürgenden, yapraktan olurdu kızaklarımız
Dal kazağıyla, ayağı ile kayardı bazılarımız
Islansa da, donsa da popomuz, elimiz, ayağımız
Düşünmezdik zarar mı gelecek sağlığımıza

Ne yarışlar yapardık karan kırına
Yetişip önündekine vuran vurana
Nasıl da iddialı geçerdi bir bilsen
Yalnızca birinci gelmek yakışırdı adımıza, şanımıza

Biraz sınırlıydı oyunları kız çocuklarının
Lügümleri meşhurdu, pombikleri, eskişehirleri
İp atlamaları, epçikleri, saklambaçları, çizgileri
Katılmazlardı pek aramıza, ne de oyunlarımıza

Baharla birlikte oyunlarımız da değişirdi
Patlamış plastik toplarımız doldururdu sokakları
Bundan gayri çaput toplar, et toplar, kıl toplar
Başka bir sevinç katardı çabuk geçen baharımıza...

Geceleri oynanan o çılgin eşkıya oyunları
Ay ışığında nasıl da aşarmışız dereleri, tepeleri koca yazıyı
Nasıl da sopalar atlırdı yakalanan eşkıyalara
Nasıl da yalvarırlardı ceza veren komutanımıza...

Dikensiz çayırda oynanırdı köşker oyunu
Kazıkta ip tutan ebe bekelerdi sonunu
Ebe kurnaz olmalı fırsat bu fırsat
Lastik ayakkabılar yağmur gibi yağardı sırtımıza sırtımıza...

Çellik derdik deynekli, çallı bir oyun vardı
Meresi, yannaması, gitsin gitsin gelmesini
Dört oyun cezası en kötüsü, diş kırması, dalağı, cıcıttırması
Heçirim hüçürüm .. bile zarar vermezdi arkadaşlığımıza...

Toprak damlarda oynanırdı eşli el tutmaca
Nasıl da hurslanırdık zumzuklar sırtımıza sırtımıza konunca
Pek oynamazdık uzun eşşeği zorda kalmadıkça
Çünkü bilirdik zarar verir gavur südükleri belimize...

Bana göre en güzel oyunumuz çotulum eşşeğiydi
Bir de ebeye çullanmak olmasa daha iyiydi
Hele hoppucuğa binmek yayla gimiydi
Vallah diyecek yoktu ne keyfimize ne rahatımıza...

Unuttun mu birdir biri, üç turuncu, yedim yamanı
Sekizim seksekle dolanırdık kocaman damı
Kavgalı seksek de sanırım en komik olanı
Horozlar gibiydik nasıl da saldırdık birbirimize.

Ne hareketli oyundu o seksek çizgi içinde
Ama bir depik oyunumuz vardı tam da bir savaş biçiminde
Sonra uzun atlamalar, adım atlamalar, top atlamalar...
Tınlamazdık çamur mu, mayıs mı bulaşacak zaten kirli olan
şalvarı...

KÜLTÜR DAĞARCIĞIMIZ

Kültür dağarcığı derken kültüründen geriye kalanlar neyse onlar dersek daha doğru olur.

Bunları derlemek, yazmak, yaşatmak yaşamak vazifemiz ve ödevimizdir.

Kültür bizi var eder .biz döner kültürü var ederiz. Yaşarsız kültür olur. Yaşam değıştikçe kültürde değışime uğrar. Eski toplum eski yerleşik hayatlarının kültürleri ayrı şimdiki modern şehir hayatlarımızın kültürleri ayrı.

Yani kültür değışmedi eskiler gitmede yeniler gelmede.

Kültür değışiminden korkmamalıyız. Kültür terkenden korkmalıyız.

Kültürümüzü bilelim ki, dünden bugüne köprüler kuralım.

Esasen bazı kültürler var ki fazla değışime uğramaz. Böylece yaşanması kolay.

En başta yaşadığımız yuva gelir. Hanedeki kültürler dünden bugüne yaşaya gelirler.

İşte yaşadıklarımız yaşattıklarımız bu kültür varlıklarımızdan bazılarını şimdi sayalım.

SEPET

Dün sepet evlerimizin vazgeçilmezdi. İçinde her şey konurdu. Her şey saklanırdı. Yeri; kiler, yüklük, kaplık da asılırdı. Hatta hayvanlara yem içinde kullanılırdı. Kulplusu var kulpsuzu var.

Meyve sebze toplama da başyardımcı. Kola takılır, sırtlanır, elde taşınır. Büyü var küçüğü var. Yöreye göre şekli var. Yine yöreye göre çeşitli ağaçlardan, fidanlardan, filizlerden, sazlardan, kamışlardan yapılır.

Şimdi evlerde Nostaljik saklamalar var. Yine ev öteberileri içine konuyor. Çiçek konup asılıyor. Evin süsü şimdilik.

Turizm tanıtımında da kullanılıyor. Ebatları her türden var. Her türden, şekilden tasarlanıyor. Hala yaşıyor, yaşamalıdır da.

Ticarette, pazarda, alışverişlerde kullanılıyor. Yumurtalar, meyveler, sebzeler konuyor, taşınıyor. Hayvanlarla taşınıyor, araçlara taşınıyor. Sepet hala vazgeçilmezimiz. Sepet hala kullanışlı bir aracımız. Yani kültür varlığımız.

ÇIKIN

Çıkın kim icat etmişse iyi içine neler neler konup saklanan bez örtüden yapılan hacet.

Hayatın tamamen tabiatın içinde geçtiği zamanlarda herkes kullanırdı.

Çobanlar beline sarsa azıklarını taşırdı. İçine

yiyecekler konur çobanlara verilir, onlarda omuzlarında taşırdı.

Tarlalar da çalışanlara azık edilip götürülürdü.

Nineler, ta büyüklerinden beri sakladıkları neler varsa içine koyar, sarar sarmalar en ulaşılma yerlerde dururdu.

Analar gelinlik çeyizlerinden en nadide olanları sarar, bohça yapar, çeyizlik sandığın en kuytu yerine saklardı.

Nineler, hacet olur diye saklarlar, en umulmadık zamanda işe yarar şeylerin çıkınına kirli çıkın derler. Çıkın yapıp yolcular yola savulur.

Çıkınlar omuzlanıp gurbet ellerin yolu tutulur.

Bizler köy okuluna uzun yollarla ulaşırken yanımızda çıkınımlarımız olurdu. Şimdi okul çantalarına konanlara beslenme çantası diyorlar. Çıkınıma ne olmuştur da terk edildi.

Herkesin bir kirli çıkını vardır nine çıkını kabilinden. Her hayat, omzunda kirli çıkını taşıyır. Hatta sırlı, görüldüğü ile kendi ayrı olanlara ne kirli çıkındır derler.

Çıkına kimi yerlerde çıkı, kimi yerlerde bohça derler. Sofra bezi, para kesesi, kese, torba diyen yöreler var.

Çıkın üzerine sözlerimiz var. Dillerden düşmeyen.

Kirli çıkın

Çıkının olsun taşıyan bulunur

Çıkın torba sahibi

Çıkını mı var, malı mülkü var

Çıkınsız nine olmaz

Çıkın sahibi ikram sahibi

Çıkına bağlamışsa zırmık çıkmaz

Çıkınına duvara açmış

İş çıkına gelirse yaş başa gelir

Ya atasözleri ve deyimlerimize gelirsek.

Akçası var kesesi yok

Akça ister üstüne çıkın ister

Ekmek çıkında gözü yolda

Çıkını mı var yaşı başı var

Ne kirli çıkındır o

Ninemin kirli, çıkını gibi.

DAĞARCİK

Dağarcık kelime değil bir hikâye. Bu topraklarda kim yaşamışsa dağarcığı olmuş, onunla gezmiş, onu doldurma ve boşaltmayla hayatlar geçmiş. Geriye bizlere sadece kelimelerle anlatımı kalmış.

Dağarcık insanda hafızanın karşılığı. Hayatta ise, yaptıkları ettikleri. Hatasıyla, sevabıyla.

Dağarcığı ta orta Asya'dan getirmişiz. Anadolu'yu aydınlatan dervişler, erenler, abdallar sırlarında dağarcık, gönüllerinde insanlık, omuzlarında dünya yükü gezer dururlarmış. Dağarcığın içinde, nice dertler, dermanlar taşıy dururlarmış.

Dağarcık içinde insan yükü taşıyan, omuzlarda taşıdığımız yük kabı. Kendisi yerli. Kendisi bu toprakaltın asırlardır hafızası.

Ah dağarcıklarımız açıp sunabilsek, aç ve susuz insanlığa azık eyleyebilsek.

RAMAZAN TEMEL

Kadirli'nin ticaret tarihine adını dürüstlüğü, çalışkanlığı ve öngörüsüyle kazımış değerli bir isim, Ramazan Temel vefat etti.

Ölüm haberini, ilkokuldan arkadaşım, öğretmen oğlu Şahin Temel'in durum mesajından öğrendim.

Aklıma hemen Kadirli'nin en canlı noktalarından olan "uzun çarşı" geldi. Çarşı boyunca sıralanmış dükkânlar, her biri ayrı bir hatırayı taşıyan esnaflar... Ancak en çok da, Kadirli'nin nabzının attığı, öğretmeninden müdürüne, yaşlısından gencine, kalfasından ustasına, işçisinden işverene kadar herkesin bulunduğu, insan sesinin hiç eksik olmadığı lokantası, berberi, köşkeri, oteli ve çay ocaklarıyla dolu o sıcak "ara çay ocakları..."

Ramazan Amca'nın ilk mağazası olan ayakkabı dükkânı "Temel Kundura", uzun çarşının en hareketli noktasında, ara çay ocaklarına yalnızca 50-100 metre mesafedeydi. Ramazan Amca, yalnızca bir mağaza sahibi değildi; şehrine yön veren, bulunduğu yere vizyon kazandıran, insanlığı ve ticaret ahlakını her adımında ön plana çıkaran bir esnaf büyüğüdü. Temel Kundura, Kadirli'de modern ticaretin, yenilikçi esnaflığın ve güven temelli alışveriş kültürünün merkezlerinden biriydi. Ramazan Amca, kundura ve hazır giyimdeki yenilikleri Kadirli'ye taşır, yeni olanı denemekten çekinmezdi. Büyük şehirlerdeki marka ve modeller, onun cesaretiyle ilk kez Temel Kundura vitrininde ve raflarında yer bulurdu. Ramazan Temel, bu girişimci ve yenilikçi ruhuyla, Temel Mağazası'nı sadece

bir kundura ve hazır giyim dükkânı değil; değişimin, güvenin ve yeniliğin adresi hâline getirdi.

Ramazan Temel, Kadirli halkının ve şehrin ileri gelenlerinin çoğunu tanırdı. Her alışverişte insanlarla dostane ilişkiler kurar, bir müşteri memnun ayrılmadıkça içi rahat etmezdi. Ticaret anlayışının merkezinde hep dürüstlük vardı. Onun için ticaret yalnızca mal satmak ve para kazanmak değil, Kadirli'ye kaliteyi taşımaktı. "Halkı aldatmayan mağazacılık"

onun en önemli ilkelerindendi. Verdiği her söz, onun vicdanında bir akitti; kime ne söz veriyse mutlaka yerine getirirdi.

Ramazan Amca, yalnızca ticaretin değil, ahlakın, emeğin ve güvenin de temsilcisiydi. Başta çocukları olmak üzere çevresine ilham veren bir insan oldu. Aile hayatında çocuklarını dürüst, güvenilir, çalışkan ve özgüven sahibi bireyler olarak yetiştirdi. Sözünde durmayı, alın terine saygıyı, insanları ve müşterileri aldatmamayı yaşatarak örnek oldu. Sonra; isimlerini bugün hatırlamadığım, ama onları yüzlerinden tanıyacağım yanında yetiştirdiği çocuklarına devretti mağaza yönetimini.

Doğum varsa, ölüm de vardır. Başlangıç varsa, bitiş de vardır. Ramazan Temel'de fani dünyadan baki âleme göç etti.

Ölümüyle evlatlarına yalnızca bir bina, bir tabela ya da Temel Mağazalar Zinciri'nin yüksek cirosuyla ölçülen maddi bir miras bırakmadı. Onun asıl mirası, çocuklarının, gelinlerinin, damatlarının ve torunlarının gururla anacağı; Anadolu'nun orta ve küçük kasaba ile ilçelerinde kıymeti ölçülemeyecek bir değer taşıyan, tertemiz bir ticari geçmiş, güven dolu hatıra ve saygıyla yâd edilen bir soyadı oldu.

Bugün, 10 Kasım'da, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebediyete irtihal ettiği günde, Kadirli bir esnafını değil; bir değerini, bir örnek şahsiyetini Hakk'a uğurlandı.

Ramazan Temel adı, çalışkanlığın, dürüstlüğün ve yenilikçi ruhun sembolü olarak hep hatırlanacak. Temel Mağazacılık, onun emeğini, adını ve mirasını yaşatmaya devam edecek.

Ruhu şad, mekânı cennet, makamı âli olsun. Allah rahmet eylesin.

Başta oğlu Şahin Temel olmak üzere; çocuklarına, gelinlerine, torunlarına, aile yakınlarına başsağlığı diliyorum.

Bir ömür boyunca kazandırdığı her güven, bundan sonra adıyla anılacak bir dua olsun.

İNSAN YETİŞTİREN ÇİFTÇİLER

Sarıbıyık Ailesinin Başdoğan'dan Türkiye'ye Açılan Hikâyesi

Andırın'ın kalbinde, Torosların eteğinde, sisle güneşin birbirine karıştığı bir vadide yer alır Başdoğan Köyü...

Başdoğan köyü çiçekli köyünün üç bölünmesiyle Çiçekli, Yeşilyurt ve Başdoğan köyleri oluştu. Başdoğan adını köy sınırları içinde bulunan Başdoğan Tepesi ve Başdoğan Deresinden almaktadır. Büyükşehir olunca tüm köyler mahalleye dönüştü.

Bir yanı sarp kayalıklar, bir yanı derin vadiler; baharda kekik kokusunun, yazın ardıç gölgesinin hâkim olduğu bir yurt... Sarp yolları, soğuk suları ve insanın

içini aydınlatan o mütevazı doğasıyla Başdoğan, yalnızca bir köy değildir; insanı yetiştiren koca bir mekteptir.

İşte Sarıbıyık ailesinin kökleri bu topraklarda, Başdoğan'ın çetin doğasında filizlenmiştir.

ÖNCE SARIBIYIK İSMİ

Büyüklerimizin anlatımlarına göre Sarıbıyıklıların Kozan bölgesinden geldiği söylenir. Kozan bölgesinden gelen, sarı bıyıklı, babayiğit bir adam... Sarıbıyıklı bölgesine yerleşir, komşuluk ilişkileri içinde yaşamını sürdürür. Bir gün komşu düğününe davet edilir. O dönem düğünlerde “kücü çekme” müsabakası vardır: iki kişi sopayı tutar ve ayaklarını yere dayayıp birbirini çekmeye çalışır. Düğünde gelen misafirlerin hepsini yenen biri çıkar ve meydan okur. Köylüler sarı bıyıklı adama “Sen de kücü çek” der. Çeker ve kazanır. Ünü yayılır. “Sarıbıyık şöyle yaptı, böyle yaptı” diye lakap olur. Soyadı Kanunu çıkınca aile “Sarıbıyık” diye kaydedilir.

KÖKLERİMİZ: TOPRAKTAN GELEN İLİM VE İRFAN

Bilinen en eski büyükler:

- Süleyman oğlu Mehmet Sarıbıyık – Andırın'da esnaf kooperatifinin kurulmasına öncülük etti, uzun süre başkanlık yaptı.
- Ali oğlu Halil Sarıbıyık – İki dönem il genel meclisi üyeliği yaptı.
- ...

Hepsi bu dağların kournunda doğdu, büyüdü, alın teriyle hem toprağı işledi hem de insanlığın ne demek olduğunu evlatlarına öğretti.

Bu ailenin hikâyesi meşe ağaçlarının gölgesinde başlar; sabah güneşinin vurduğu tarlalarda, koyun seslerinin içinde, bir çocuğun hayvanlarını otlatıktan sonra okul yoluna düşmesiyle devam eder. O çocuk bugün Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Sarıbiyık'tır.

BAŞDOĞAN: ZORLU COĞRAFYADA YOĞRULAN KARAKTER

Başdoğan'da hayat erken başlar, geç biter. Meşe ağacının altındaki sınıfta, karatahtanın önünde, rüzgârın ortadan ikiye böldüğü bir okulda öğrenmiştir okumayı Mehmet Sarıbiyık. Çantasını yarı yola kadar taşıyan annesinin duası, gözündeki umut, onun en büyük gücü olmuştur. Bu coğrafya zordur ama zor insanı yetiştirir.

EĞİTİME AÇILAN KAPI: KUŞAKTAN KUŞAĞA UMUT

Sarıbiyık ailesi Başdoğan'a sığmamış; okuyarak, çalışarak, hizmet ederek Türkiye'nin dört bir yanına iz bırakmıştır.

Bu aileden eğitimciler, mühendisler, sağlık çalışanları, imamlar, akademisyenler ve kamu görevlileri yetişmiştir.

"Toprak ekin yetiştirir; ilim ise insan."

BİR AİLENİN REKTÖRE UZANAN YOLCULUĞU

Mehmet Sarıbiyık'ın hikâyesi köyden çıkan bir çocuğun ülkesine hizmet etme idealinin en güzel örneklerindendir.

- Başdoğan'da koyun güden,
- Kadirli'de tatlı ve simit satarak okuyan,
- Adana'da yurttan karakterini şekillendiren,
- Ankara'da imkânsızlıklara rağmen üniversiteyi bitiren,
- İngiltere'de dil bilmeden bilime atılan,
- Ailesine yük olmamak için direnen bir Anadolu çocuğudur.

Babası okuma yazma bilmezdi ama oğlunun gönlündeki ışığı görür, şöyle derdi:

"Karneni sorma bana... Sen bana gördüğün güzellikleri anlat."

'İNSANI YETİŞTİREN CÜMLE İŞTE BUDUR'.

MEHMET SARIBIYIK'IN UZUN YÜRÜYÜŞÜ

1969'da Kahramanmaraş'ta doğdu. Beş sınıfın bir arada okuduğu, gaz lambasında ders çalışılan bir çocukluktan geçti. Adana'da teknik liseyi bitirdi. Gazi Üniversitesi'nde okudu. Eskişehir'de öğretmenlik yaptı. Sakarya Üniversitesi'nde akademisyenliğe adım attı.

Newcastle Üniversitesi'nde malzeme mühendisliği alanında yüksek lisans ve inşaat mühendisliği alanında doktora yaptı. Döndüğünde artık sadece köy çocuğu değil, "sorumluluğu olan bir bilim insanı"ydı.

Sakarya'da fakülte yöneticilikleri, meslek yüksekokulu koordinatörlüğü, teknoloji fakültesi dekanlığı yaptı. Türkiye'ye örnek olan 3+1 ve 7+1 uygulamalı eğitim modellerini hayata geçirdi.

2018'de SUBÜ'nün kurucu rektörü oldu. YÖK Üstün Başarı Ödülü, tam kurumsal akreditasyon, dijital dönüşüm, yapay zeka laboratuvarları, teknoloji yarışmaları koordinatörlüğü gibi birçok yeniliğin öncüsü oldu.

Bugün hâlâ şuna inanıyor:

"Bilgi insana dokunmuyorsa eksiktir."

SARIBIYIK AİLESİ: TOPRAĞIN YETİŞTİRDİĞİ İNSAN USTALARI

Bu ailenin ortak derdi insandır. Kimi sınıfta öğrencisine, kimi hastanede hastasına, kimi camide cemaatine, kimi üniversitede gençliğe dokunur. Hepsi gönlü geniş, hizmeti kendine görev edinen insanlardır.

SON SÖZ: KÖKÜ BAŞDOĞAN'DA, GÖLGESİ TÜM TÜRKİYE'DE

Dar imkânların büyük hayallere, çetin yolların sağlam karakterlere, küçük köylerin büyük insanlara dönüşme hikâyesidir Sarıbiyık ailesinin hikâyesi.

Kökleri Başdoğan'dadır; gölgeleri Türkiye'nin dört bir yanında insan yetiştirmeye devam etmektedir.

KEMAL HOCA

Kemal hocayı sordum. Gurbete gitti dediler. En gurbete gitmeyecek adamdı hoca. Gurbet eskiden yoksulların, felek vurgunlarının, aşıkların işiydi. Gidip geri dönmek vardı. Tutunamadığı toplumunda yerini sağlamlaştırmak, yeniden yer edinebilmek için çıkılırdı gurbete. Oralarda da ya hemşeri veya iyi kalpli insanlar etrafında telef olmadan kurtulur duygu yüklü, pişmiş, güven edinmiş olarak dönerdi sılaya. Gurbete gidişte gaye vardı, zaman vardı. Bir nevi cemiyetin gözetimi altındaydı gurbetçi. Sık sık haberi sorulur, dönünce de geçirdiği değişimler (maddi ve manevi) süzgeçten geçirilirdi. Gurbet gören pişmişti. Adam olmuştu. Gurbeti göremeyenlerden de aynı ümit askerlikten beklenirdi. İşte böyle bir devir geldi ve geçti.

Şimdi gurbet herkesin alınyazısı haline geldi. Kader bir yerde insanı gurbete atıveriyor. Gerçekten gurbet çaresizliğin sığıldığı bir olay mı? Bu kanadı taşıyamayız. İnsanoğlu köyünde, kasabasında, kentinde iradesini zorluyor hala tutunamayıp gurbet yolu kalıyorsa belki. Fakat bu devirde yerinden yurdundan oluşları aynı kefeyle koyabilir, tartabilir miyiz?

Adam tembelliğin esiri, mücadelesini yurdunda vermiyor, çalışmıyor ve didinmiyor. Daha da ötesi toplumunun değerlerine uymuyor, nefsinin ve dış tesirlerin altında oluşmamış kişiliğinin arayışıyla gurbete çıkıyor. Biz de gurbete çıkış bir kimlik meselesi olmuştur. Bin yıllık medeniyetinin adamı olma ve onunla yaşayıp ömür bitirme davasını edinmezsen taşımazsan ne kadar elde etsen de tatmin olamazsın. Neticede doyumsuzluğun seni toplumun dışına iter. Gurbetçi bir tutunamayan olur. Nerde olursa olsun toplumuyla yaşayanlar yani sılayı rahimi yaşayanları ayrı tutuyoruz. Neredeyse imanın bir parçası varsayılan cemiyetle, çevresiyle uyum içinde kopmadan yaşama denilen sılayı rahim şimdiki gurbet vakasıyla büyük darbe yiyor. Toplum ve onun nüvesi aile yara alıyor. Bundan geleceklere sahip çıkacak filiz doğarmı?

Kemal hoca gurbete çıkmış. İşi bozulmuşmuş ta... geçinememişmişmiş te... Sıkılmışmış ta... Edememişmişim te...

Çözülen toplumun bir aksülamelidir gurbet...
O gurbetteyken beni bu duygular sardı.

İki İdris

İki idris. Biri yakınım, öteki dostum. İkisi de dostum. İkisi de hoş sohbet. İkisi de candan, cana yakın.

Her Cuma ararlar. Mesaj atarlar. Cumalarda, bayramlarda, acı tatlı zamanlarda. Ararlar, ihmal etmezler, karşılıksız, hilafsız bir bağ bu.

Hani zaman dostlukları söndürür, küllendirir derler. Desinler. Dostluk ocakta kor gibidir. Üzeri külleniverir. Karıştırırsan canlanır. Dostlukta öyle. Arar, anar, sorarsan tazelenir, yenilenir, canlı, diri kalır. Onun için dostluk eskimez, eski dostlar unutulmaz derler.

Dostluk emek ister. Tıpkı sevgi gibi.

Tıpkı sevgi gibi, dostlukta karşılıksızdır.

Karşılıksız olduğu içinde kalıcıdır.

İki idris de dostluğun numunesi insanlar. İyi ki varlar. Dostluğa ayan tutuyorlar. Dostluğun Sırrını öğretiyorlar.

İkisi de Anadolu insanı. Sıradan, sade ama asil, gönül ehli, vakurlu, vakarlı.

Namı diğer

Deli Ahmet

Namı diğer Deli Ahmet hepimizin deli Ahmet'i. Her yerde söylendiği gibi yiğide deli derler. Ahmet'te öyle bir insan.

Andırın'ın gerçekten bir kimliği var. Bu kimlikte Hacı, Deli Ahmet, boyacı ördek, boyacı yu gibi maskot olmuş insanların payı var. Andırın onlarla tanınıyor, onlarla ayrılıyor, onlarla seviliyor, onlarla özleniyor.

Deli Ahmet herkesten harçlık alır. Bunu herkesle paylaşır. Düğünler, dernekler, toplantılar Deli Ahmetsiz olmaz. Çarşıya inen yabancıyı tanır. Tanıdıkların çekinmeden yanına sokulur.

Deli Ahmet düğünlerde çok az oynadığı görülmüştür. Kışla bahçesinde yayla şenliği konserinde onu tek başına çifte telli oynarken görenler hayrete düşmüşlerdi. "Deli Ahmet'e bak. Ne güzel oynuyor" demeden edemediler.

Andırının gülü olmuş böylesi insanlar var oldukça toplumumuzun hoşgörü, paylaşımcı, kucaklayıcı yüzü yaşıyor. Onlar bizden birer parçalar.

İKİ RESİM İZİNDE Ortaokul Yıllarından Geriye Kalanlar

Andırın ortaokulu 1967-1970 yıllarında geçti demiştim. Andırın da ortaokuldan sonra tabir yerinde ise talebeler çıl yavrusu gibi dağıldı. Sonradan yollarımız kesişenler hariç ötekilerden ancak sorarak haber alıyorduk. Kim nerde, nereye gitti, hangi okul okuyor gibi sorularla merakımızı giderirdik.

Ortaokul sonrası biraz daha hayata adım atıyor, gerçeklerle yüzleşiyorduk. Okulda Andırını gurbet sayarken, şimdi daha öte memleketler, uzak coğrafyalar gurbet oluyordu. Bu duygu, hemşerileri birbirine akraba gibi yaklaşıyordu. Gurbette bir Andırınlı köylü- mahalleli, komşu oluyordu. Yakınlık ve sıcaklık duyuyorduk. Hemşerilik denen duyuyu ortaokuldan sonra tadıyorduk.

Mesela, şimdi Andırında gezerken, biriyle karşılaşırken gurbet görmüş olan hemen seçiliyor. Hali, davranışı, yaklaşımı, bakışı. Hoş Andırında gurbet gormemiş bulamazsın ya.

Gurbet bir okul gibiydi. Eğitiyor, öğretiyordu. Başta, memleketi sevdirdiyordu. Aileyi, akrabaları özletiyor sevdirdiyordu. Hemşerilerle birlikte olmayı, paylaşmayı, bölüşmeyi, öğretiyordu. Geçmiş yaşatıyor, hafızayı güçlendiriyordu. Yeni insanlar ile memleketini kıyaslatıyor, gelenekleri karşılaştırıyor, toplumu tanıttıyordu. Hem psikolojiyi hem sosyolojiyi öğretiyorduk.

Bir talebe anlatmıştı. Adana'da okurken Andırınla bir Abdal görmüş. Köye düğün çılmaya geldiğinde tanışmış. Diyor ki, görünce birbirimize öyle sarılışımız var ki, görmeye değerdik. İkimiz de ağlamıştık. Gurbeti yaşarken sılayı rahime gitmiş gibiydik.

Andırın ortaokulundan dağılan talebeler, hayatlarının gerçeklerine göre okul ve şehir seçtiler. Yatılı sınavları kazananlar uzak vilayetlere gittiler. Ortaokuldan üst okul il merkezlerinde vardı o zamanlar. Okumaya vilayete gidilirdi. Osmaniye'de lise vardı.

Yayla kolunun çocukları maraşa, liseye, sanat okuluna, imamhatipe gittiler. Biz Maraş'ta kara lisede okuduk. Komşu köy çocukları da vardı. Lisede yatılı kalanlarda vardı. Birbirimizi görmeden edemedik. O yıllar ideolojilerin doğduğu Anadolu şehirlerine yeni yeni yayıldığı yıllar. Aramızdaki bağlar daha çok memleket bağlarıydı. Tanırken; Andırınlı, Göksunlu, Elbistanlı derdik. Sonra siyasi akımlar başlayınca, sağ, sol gibi ayrımlar doğdu. Öyle tanımlar yapılır oldu. Yine de hemşerilik başkaydı.

Yakınlarda Bekir hocayla uzun uzun sohbet ediyoruz. O günleri arıyoruz, anıyoruz. Hoca, bir gün hakkını helal ediniz demişti. Bendenizde sarılmış bin kere helal olsun hocam demiştim. Mevzu dövme idi. O zamanın öğretmenleri talebeleri acımasızca döverdi. Toplum kültürü buna müsaitti. Karakola düşersen devlet, aile ocağında ana- baba- dışarda gücü yeten aynı işi yapardı. Yalnız öğretmenlerinki, tamamen eğitim ve terbiye amaçlı idi. Kin ve nefretin sonucu değildi. Öyle olunca hocalardan çekinir ama kızmaz, kin gütmездik. Onlar da hem döver hem severdi. Bir terbiye metodu olduğu muhakkaktı. Öğretmen merkezli eğitim ve eti senin kemiği benim kültürünün bir tezahürüydü. İyi de etmişler. Sayelerinbe hem çalışkan hem de kimlikli kalabildik.

Andırında bir diploma almıştık ama, bir de toplum adamlığı diploması almıştık. Bunu İlerleyen yaşlarda ve yıllarda fark edecektik.

Andırın ufaklığına kinaye iki dükkân bir fırın deseler de çocuksa gözümüzde çok büyüktü. Çarşı yürümeyle bitmezdi. Kırılara ders çalışmaya gitsek akşam olurdu. Her esnaf bir eşraf ve kültür adamıydı, dopdoluydu. Çarşı adeta bir kültür merkezliydi. Her davranışını, tutumu, tepkiyi, münasebeti, yaklaşımı orada görürdünüz. Dolayısıyla kasaba, bize medeni yaşamı, hal ve davranışları, saygıyı, sevgiyi, nerede ne yapacağımızı öğretiyordu.

Kasabada, eşraf, ağalar, beyler, esnaf, memurlar belirgin sosyal tabakalardı. Her birine nasıl davranılacağını öğreniyorduk. Babam herkesi tanıdığı için bende tanıyordum. Her esnafa girip alışverişlerimiz olurdu. Her büyüğüne selam vermelişin tembihini yapmıştı. Çarşıda kafamızda koca şapka her gördüğüme selamı verince kolum cadde boyu şapkadan ayrılmazdı.

Çarşıda her büyükten bir hisse kapardık. İyi adamlar, sert adamlar, hoş görümlü olanlar, yardım sevenler, kabadayılar, kavgacılar, resmi olanalar, beyefendiler, ağalar, beyler, amirler, memurlar ... her biri insana ders verirdi. Hakkını yemeyelim. Andırında kadınlar toplumdan kaçmaz, cemiyet adamı idiler. Her biri iyi giyimli, hanımefendi insanlardı. Bayan memurlar, öğretmenler çarşıda giderken erkekler ayağa kalkar selamlar, saygılarını sunardı. Yerli hanımefendiler vardı. Adın hatun takılı hitap edilirdi. Kadının toplumda yerinin, o toplumun gücü olduğunu hayatta hep gördüm. Bun da Andırına borçlu olduğumu kabullendim.

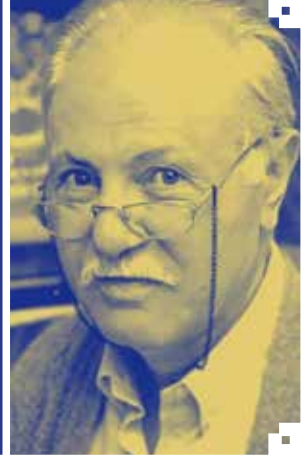
O dönem kasaba- şehirlerde, köylü- şehirli ayrımı vardı. Köy kökenli talebeler bunu hissederdiler. Bu realite Andırında olsa da iz bırakacak hadiseler yaşamadık.

Andırın ortaokul yılları bize, ayakta kalmayı, hayata tutunmayı, direnmeyi- dayanmayı, kendi işini kendin yapmayı öğretmişti. Hayatta en kıymetli şeyin kimseye muhtaç olmadan kendi işini kendin yapmak olduğunu çocukluk yılları öğretiyordu. Mesleğe girdikten sonra kimi mesleki araştırmalarda, köy kökenli çocukların dayanıklı, kasaba – şehir kökenli çocukların daha sosyal olduğu tespitleri yapıldı. Biz ise, Andırın iki yönlü yetiştiriyorduk. Şehir çocukları ne yapıyorsa onu yapardık. Yalnız şehir çocukları futbol oynarken köy çocukları voleybol oynardı. Okulda spor karşılaşmaları olurdu. Voleybol en heyecanlı idi. Şehir halkı seyre gelirdi.

Andırında sosyalleşme, eğlence alanları sınırlıydı. Düğünler, bayramlar, okul etkinlikleri. Şehrin en coşkulu günü 19 Mayıs bayramı olurdu. Bayrama ta sene başında seçmeler olur, gösteri gurupları seçilirdi. Bazı günler tam gün hareketler provası yapardık. Erlerin komutan karşısına çıkar gibi bir disiplin hazırlığıyla gösteri hazırlığı yapardık. Güzel bir ekip çalışması olurdu. İleriki zamanlarda hayat başarısının ekip çalışması ve disipline bağlı olduğunu o günlerde öğreniyorduk. Bayramda Andırın halkının huzuruna çıkacak, tezahürler, alkışlar, beğeniler alacaktık. Kendimizi, okulumuzu halka sunacaktık. Bu hal hem heyecan hem sorumluluk veriyordu. Bayram günü geldiğinde şehir alana toplanır, hareketleri seyre4der, alkışlardı. Sonra aylarca konuşulurdu. Yani emeğimize değerdik. Şehir mutlu bir gün geçirirdi.

Hasılı kelem. Andırın ortaokul yıllarında sadece okumadık. Hayatı da öğrendik. Öğretmenimiz Andırındı.

Ali Püsküllüoğlu

Değirmenin yanı başında bir küçük ova
Şurada bir bahçe, ötede ceviz ağaçları, daha ötede
çınarlar
Kavaklar çay boyunca
Ve keçiler tırmanır Kocataş'ın orada
Ya bir çitlembiğe ya bir andıza

Seslenir Yusuf

Uzakta çok uzakta, bir kuş gibi görünen Yusuf

Sesi yankılanır koyakta
Balıklar, alabalıklar, pullu balıklar
Çayda
Suları soğuk çayda
Elimizi uzatır tutardık balıkları
Kimi zaman da iltayla, zıpkınla
Koca Bütet'te yüzerdik
Atlardık kayalardan sulara
Sular köpük köpük kalırdı
Keğiş derdik o zamanlar ona, şimdi de öyle diyorlar
Ama balık kalmamış şimdi
Suları da bir karşı ya var ya yok
Değirmeni bile döndürmüyor
Değirmenin önündeki uzun kavak
Kesilmiş
Ve dallarında sincaplar gezinen ceviz
Çeyiz sandığı olmuş)
Geceleri Ay doğardı
Vurdu mu şavkı koyağa
Ağaçlar masal ağacı olur
Yusufçuklar öterdi
Gecenin hüzünlü kuşları
Karşı yamaçtaki komşular
Silah atar Ay'a karşı
Çocuklar ateş yakar
Çocukların yaktığı ateşte
Gölgeler uzar gider
Ta uzakta bir başka yamaçta Memet Ali
Bir Karacaoğlan söyler

Aheyle

Dağlipin sesi gıcır gıcır gelir
Kendim Çavuş'un bahçesinden
Şeftaliler çalınır
Neye yarar bütün bunlar
Çocukluk bir daha geçer mi ele
Ne gençlik ne yaşlılık
Baba yurdu bu dağ köyünde
Yaşanmış günleri getirir mi geri
Nerde Yusuf
Nerde Fettah
Nerde Acem Ahmet, Memet Ali
Avluk'un oralarda
Pürçek'in oralarda
Kale'nin, Çardak'ın
Kozalaklarından sakız topladığımız ağaçlar
Suyundan içtiğimiz pınarlar
Beni sırtından atan at
Arıkuşu gelmez şahin yok
Abdallar konup göçmez yazılarında

Akifiye

Boynumda bir muskadır
Değirmendere
Nice yıllardan sonra bile
Toprak bir damdır
Büğleğen'le, Adaca'yla, Gök Bütet'le birlikte
Kirazlarının, cevizlerinin, fındıklarının
Tadı yaşar dilimde

Gökyüzünde bir bulut
Nasıl giderse dağlara doğru
İnsan nasıl düşerse yollara usulca
Anılar da öyle
Yol alır gönlümüzde
Eskimez çocukluktaki düşler
İnsan eskise de
Doğa eskise de

AĞITLARIMIZ

Kültürümüzün önemli konularından biri olan ağıtların çoğunun söyleyenleri kadınlar olsa da erkeklerin de ağıt söylediği olur. Ağıtlar acıklı bir besteyle söylenir. Her iki bireyinde ağıda kendini kaptırdığında hem kendileri hem de dinleyenleri gözyaşlarına hâkim olamazlar!

Hatta, geçmişte ağıtla geçimini sağlayan kadınlar bile olmuştur. Bunlardan biri de Avşarlarda Elif adında bir kadının anası ölmüş o da bir ağıtçı kadın çağırması “bacım anama ağıt söyle! sana keçi kılı koyun yünü veririm” diyerek ağıtçıyı ağlatmış. Sonra kadının babası ölmüş sonra yine ağıtçıyı çağırıp ücretini keçi kılı ile yapağıyla ödemiş. Böylece babasına karşı da önemli bir görevi yerine getirmiş.

Derken, günlerden bir gün acımasız Azrail onsekiz yaşındaki oğlunu arayıp bulmuş. Artık bu evlat acısını ağıtçı kadın dindiremez! kadın bu sefer ağıtçı kadını çağırılmamış kendi ağıdıyla dağı taşı inletmiş. Ağıtçı kadın da para kazanma umuduyla cenaze (ölü) evine doğru geliyormuş, o an yüreği yanık Elif ana ağıtçı kadına şöyle demiş:

Vermem gayrı yapağımı, kılımı
Azrail de bülbül etti dilimi

.....
Böyle demişken biz yine ağıtlarla devam edelim, görelim bakalım. Daha önceleri” ağıtlarda atışma olur mu?”
Diyenlere karşılık atışma olur mu olmaz mı onlar da görsün okusunlar!

MEHMEDİN (Düğün Günü öldürülen Damadın) AĞIDI

Andırın’ın bir köyünde bir düğün kurulur. Düğün Cuma günü başlar gece gündüz şenlik şamata içinde geçer. Pazar günü yengeler, ciritçiler kız evine giderler.

Gelin alıcıları bin bir ezaya katlanarak kız evinden gelini alıp gelirken köyün tam annacına gelince damat derki; “emmioğlu şimdi ben sıksam ayıp olur şu benim tabancayı al da seğmeni karşıla!” der. Emmisinin oğlu silahı alır ve emmioğlu “bu şöyle mi sıkılır?” derken beraber silahın patlaması ve damadın vurulup yuvarlanması bir olur. Herkes toplanır oğlanın anası geline dönerek şöyle söyler:

İlk akşamdan doğan yıldız
Ona kervan karan derler
Adın batsın gelin senin
Sana bayrak diiren derler

Gelin, kaynanasının bu ithamına karşılık şaşırır kalır
ve o da başlar söylemeye:

Ben görmedim yerinizi
Süpürmedim evinizi
Bana bayrak diiren dersin
Ben mi-öldürdüm oğlunuzu?

Kele dezze kele dezze
Yaz gününiin otu teze
Sanki bende gelin m’oldum?
At üstünde geze geze

Az giderim uz giderim
Dere depe düz giderim
Ben elimden gelin geldim
Geri döner kız giderim

Evlerinin önü kavak
Kavaktan dökülür tevek
Sanki bende gelin m’oldum?
Elim kına yüzüm duvak

FADİMA'NIN AĞIDI

Kahramanmaraş Düziçi arasında
sarp kayalarda dağ sarımsağı
yâ da yayla sarımsağı denen
bir tür sarımsak bulunur. Bu
sarımsak fakir köylülerin bir
kısmına geçim kaynağı olur.
Bu diğer kültür sarımsağından
daha kuvvetlidir. Bu bölgede
yaşayanlar mevsimi geldiğinde
bu sarımsağı toplamaya giderler.
İhtiyaç fazlasını buğday veya
para karşılığında satarlar.

Karısını ve bir çocuğunu yanına
alıp Dağa sarımsağa giden
bir adamın, karısı Fadima'nın
ayağı kayar, uçurumdan aşağı
yuvarlanır. Bunun üzerine Avşar
Elif arkasından şu ağıtı söyler:

*Epeler gönliim epeler
Yağmur yağar kar sepeler
Hüseyin'im kaçar amma
Osman küçük mal depeler*

*Ücelerde yanar mazı
Engine dökülür közü
Amanatı sana attım
Kel Omar'ın hacca kızı*

*Döndü'ye vebal atarım
Her ağıda beni katsın!
Osman küçük dayanamaz
Anası yok nasıl yatsın?*

*Hüseyin'im sefil amma
Osman oğlum gezer densiz
Ben ölürsem öldü demen
Sabah gelir bizim densiz*

AĞ MEMİŞ'İN AĞIDI

Ağ Memiş adında bir genci hanımı
bir dedikodu yüzünden bayram
gecesi öldürülür. Damadın bacası
kardeşine aşağıda ki ağıtı söyler.

*Ağ Memiş'im Ağ Memiş'im
Ben sana neler demişim
Ben de gelin aldım diye
Meğer bir düşman almışım*

*Yekin babam oğlu yekin
Çıkamaz yüreğimden yakın
Sabah ulu bayram günü
Gardaşa çalarım koku*

*Yekin babamoğlu yekin
Uzat kolunu kolunu!
Ana baba gardaş da yok
Kime veriyim belimi?*

*Çuha şalvar bacağında
Beşli martin kucakında
Nere gidiyim komşular?
Kanlı gömlek kucakında*

*Kâfir misin kâfir kızı
Çıktım sarayın başına
Elimi tuttum döşüne
Adam kıyar mı eşine?*

Bu ağıt 1983 yılında Düziçi
/ Gökçayır Köyünden Ali
Demirci'den Bekir DAĞSEVER
tarafından derlenmiştir,

ELİF'İN AĞITI

*Savrun akıp bulanıyor
Dağı taşı dolanıyor
Yekin Elif bacım yekin
Emmin yerde beleniyor*

*Ağşamınan çimilir mi
Derin suya tumulur mu
Babası yok ebesi yok
Böyle yavru gömülür mü*

*Elif yüzün al istiyor
Siyah saçın tel istiyor
Biz Elif'e düğün kurduk
Bayraktarlar yol istiyor*

*Şabaplı'nın altı eniş
Çarşıdan alırlar yemiş
Döndü avrat çık deyince
Bir daha tumayım demiş*

KÜŞNE AĞIDI YALAN YOK ATIŞ SERBET

Hüseyin Bilici ve eşi Eşe Bilici

Ağıt, halk arasında en iyi bilinen tanımıyla; bir kişinin(insanın) ölümünden duyulan acıyı anlatan doğaçlama olarak söylenen şiirlerdir.

Türk toplumu arasında ağıt yakma geleneği Anadolu'da ölenin arkasından yas törenleri düzenleme ve ağıt söyleme geleneği çok eskiden beri devam edip günümüze kadar süre gelmekte ve günümüzde de devam etmektedir.

Halkımız arasında, sevdikleri kişilerin ölümünde, herhangi bir doğal felaket yaşandığında kaybettikleri için ağıtlar yakılırken, bazen de beslediği sevdiği bir hayvanının, ürettiği bir meyvesinin, bitkisinin, mahsulünün yok olması, elinden kaybetmesi sonucunda bu kaybettiklerine dair üzüntülerini dile getiren doğaçlama olarak ağıtlar yakmışlardır. Bu ağıtları bazen bir şiir şeklinde doğaçlama okurken bazen de ağıt biçiminde-türkü biçiminde söylenmiştir-söylenmektedir.

Vaktiyle Geben halkı hayvanlarını beslemek amacıyla "küşne" adı verilen yem bitkisi ekerlerdi. Hüseyin Bilici de o sene Geben Köyü ile Sisne Köyü (Altınyayla Köyü) arasındaki Köprüağızı mevkiindeki tarlasına hayvanlarını beslemek için küşne (Burçak) ekmıştır. Küşnenin hasadını yapmak amacıyla Hüseyin Bilici, eşi Eşe Hanım ve eli iş tutabilen aile fertleri ile birlikte Köprüağızı'nda bulunan küşne ekili tarlaya hasat yapmak amacıyla giderler.

Küşne bitkisinin tam olgunlaşmadığını, yapraklarının yeşil vaziyette olduğunu, hasada uygun olmadığını görünce, küşne hasadını birkaç gün sonra yapmak üzere geri Geben'de bulunan evlerine dönmek üzereyken komşu Sisne Köyü (Altınyayla) öğretmeninin elinde tüfeğiyle avcılık yapmak için arazide dolaştığını ve kendilerine doğru geldiğini görürler. Öğretmen içme suyu ihtiyacını karşılamak için yanlarına geldiğini söyler. Yanlarında getirdikleri suyu soğuk tutmak için hayvan derisinden yapılmış su tulumundan öğretmene içmesi için su ikram ederler. Suyu içen ve çok beğenen öğretmenle Hüseyin Bilici aralarında başlayan diyalogda; Hüseyin Bilici küşnenin tam olgunlaşmadığından hasadını birkaç gün sonra yapmak istediğinden bahisle bu birkaç günlük bekleme sürecinde küşnenin çevrede bol miktarda bulunan yaban güvercinleri tarafından yenilmesinden korktuğunu anlatır. Öğretmen de siz korkmayın, ben onları korkuturum, silah sıkarak uzaklaştırmam gibi sözlerle küşnelerini güvercinlerden koruyacağını söylemesi üzerine kendisi de geçmişte çok iyi bir avcı olan ve avcılarının atıcılığını yani "yalan yok atış serbest" ilkesini hatırlayamayan Hüseyin Bilici küşnelerinin Sisne Köyü (Altınyayla Köyü) öğretmeni tarafından korunacağından emin bir şekilde tarlasındaki küşneyi Sisne Köyü öğretmenine amanet eder ve Sisne Köyü öğretmenine teşekkür ederek veda ederken küşne ekili tarlasından aile fertleri ile birlikte ayrılırlar.

Önlerindeki bir haftayı boş geçirmemek için Abisi Köy Kâtibi Mehmet Bilici'nin daha önceki günlerde teklif ettiği ve üzerine tapulu olan tarlanın yarısının Hüseyin Bilici'ye verilmek üzere Andırın Tapu Dairesinde işlem yaptırmak için Andırın'a giderler ve tapu işlemlerini halledip geri Geben'e dönerler. Tarlanın kendine düşen bölümünün tapusunun da kendi adına düzenlenmesinden doğan sevincini yaşama gayreti içerisinde bir hafta biter...

Bir hafta sonra Hüseyin Bilici ve aile fertleri hasat yapmak üzere Köprü Ağzı'ndaki küşne ekili tarlaya giderler. Tarlaya vardıklarında ne görürler? Küşne tohumlarının dallarında olmadığını, doğrusu hiç küşne kalmadığını, küşnenin tamamını yaban güvercinlerinin yediğini anlarlar. Geben'e elleri boş vaziyette döneceklerinin üzüntüsü içerisinde tarlanın başındaki ardıc ağacına yaslanan/dayanan Hüseyin Bilici karşısında ayakta bekleyen aile fertlerine hitaben doğaçlama olarak aşağıdaki dörtlükleri ağıt şeklinde "Küşne Ağıdı" olarak söylemeye başlar.

KÜŞNE AĞIDI

*Azığımı yağlı eyle,
Yağlığımı doğru bağla,
Küşneyi güvercinler yemiş,
Dizlerine vur da ağla.*

Eşi Eşe Hanım Hüseyin Bilici'ye hitaben; "Karamet etme, hepsini mi yediler, azıcık yemiştir. Tarlada kalan küşne bize yeter." der. Geçmişinde iyi bir avcılık hikayesine sahip olan Hüseyin Bilici ağdına şöyle devam eder.

*Geldim ardıca dayandım.
Sisne öğretmenine güvendim.
Böyle olacağımı bilsem,
Birini vurur asardım.*

*Tarlama alırım tapu,
Evime yaptırırım kapı,
Küşneyi güvercin yemiş,
Dikilmiş kalmış sapı.*

*Tüfeği yağladım astım.
Yalınayak yere bastım.
Gözüm görmez dizim tutmaz,
Avdan da umudum kestim.*

Diyerek ağdını tamamlar. O gündür bugündür Hüseyin Bilici'nin ailesi ve çevresindeki hısımları akrabası tarafından dilden dile söylenir gelir bu "Küşne Ağıdı."

Geben: K.Maraş İli Andırın İlçesine bağlı köy.

Sisne: K.Maraş İli Andırın İlçesine bağlı köy.

Küşne: Hayvanları belemek için yetiştirilen yem bitkisi.(Burçak olarak da bilinir.)

Garamet etmek: Hezeyan duymak, kötüye yorumlamak.

Yağlık: Hanımların başlarına bağladıkları örtü.

Yalınayak: Ayağa ayakkabı-çorap giyilmemiş hali.

Anlatan: Hüseyin Bilici'nin oğlu Dursun Bilici
Derleyen: Veli Bilici
Derleme Tarihi: 30 Ekim 2025

BEBEK AĞIDI

ANDIRIN'DAN GİDEN KERVANDA YAŞANAN BİR OLAYIN HATIRASIDIR: BEBEK AĞIDI

Andırın - Göksun güzergahında Halbur ve Geben yaylaları arasında gerçekleşir. Eskiden gelinler kayın babası ile uzun yıllar konuşamaz imiş. Ta ki değerli bir hediye sonucu icazet yerine getirilip "artık konuşabilirsin" deninceye kadar...

Bu bir gerçek olay...

Nasıl bir töre, nasıl bir gelenek ki?

Develerle yaylaya göçerken, gelinin bebeğinin beşiği çam dalında asılı kalır, gelin ise; beş adım önünden giden kayın babasına "Baba bebeğimin beşiği çamın dalında asılı kaldı" diye seslenemez, diyemez. Ve bebek kuzgunlar (Yırtıcı kuşlar kartallar) tarafından bölüşülür?

BEBEK

Deveyi deveye çattım
Yaylanın yolunu tuttum
Kaynatamdan hicap ettim
Bebek kaldı diyemedim
Nennii nenni, nennii nenni
Nennii bebek oyyy...

Deveyi yüklettim gece
Devede deveden yüce
Varıp yurda konmayınca
Bebek kaldı diyemedim
Nennii nenni, nennii nenni
Nennii bebek oyyy...

Yekin kara löküm yekin
Dal geldi beşiği sakın
Halbur ırak Geben yakın
Bebek kaldı diyemedim
Nennii nenni, nennii nenni
Nennii bebek oyyy...

Yurda vardım kondum idi
Eller bana gülüşüyor
Geri döndüm baktım idi
Kuzgun bebek bölüşüyor
Nennii nenni, nennii nenni
Nennii bebek oyyy...

Kuru yerde kâmiş bitmez
Bitersede cıynak atmaz
Mevlâm gene verir amma
Ağ bebeğin yerin tutmaz.
Nennii bebek, nennii bebek
Nennii bebek oyyy...

Kara lök: deve
Kaynak : İsmail TUNCER (babam)
Yazan : Hacı Musa TUNCER

HALAM, SULTAN DERELİ
ARSLANTAŞ'IN HATIRASINA

Yıl, ikibin yirmi beşte
İçimize bir kor düştü
Dört Mart günü Adana'da
Üstümüze bir çiğ düştü

Fâni yalan dünya fâni
Yaşadık, gördük tûfânı
Ay Ramazan, mübarek gün
Gitti Köleli Sultanı

Yaradanım bir dert vermiş
Toplandılar âlim, ermiş
Aldı, götürdü yanına
Mevlâm bizden çok severmiş

Arkamızda bir dağ idin
Kanımızdan bir bağ idin
Halam niye vedâ ettin?
Bir gün önce sen sağ idin

Yorgun düştü abim Ali
Koşturmaktan bitti hâlî
İlaç fayda etmez oldu
Halamın bitti mecali

Daha henüz erken hala
Korkusuzca bindin sala
Gelin diye yol bekleriz
Hiçbir ümit yok mu hâlâ?

Toprak serdik alt yanına
Güller diktik üst yanına
Kabasakal mekan oldu
Köleli'nin Sultan'ına

Başucunda kızın Esin
Çağırıyor gelmez sesin
Hasan İstanbul'dan gelmiş
Duymuyorsun bir şey desin

Çaresiz dert koydu darda
Bir hikmet var her bir sırda
Halam köyü çok severdi
Mezarını koyman burda!

Düşündükçe yanar sînem
Yer verem atımdan inem
Pampara kızın geliyor
Koş, karşıla Fatik ninem!

Biri gider biri gelir
Yas yerine beri gelir
Ağır hasta Şevket Abin
Seni daha diri bilir

Halamı gördüm düşümde
Bir kor yanar şu düşümde
Ne söylenin Hacı Musa?
Azrail gezer peşimde

04.03.2025 günü Aramızdan ayrılan
Halam Sultan DERELİ ARSLANTAŞ'ın hatırasına

KEKLİK

BİR NOT

Ağıt her zaman giden insana yakılmaz. Bazanda bir hayvana, canlıya yakılır. Bizim kültürümüzde merhamet eylediğimiz her varlık kutsaldır. Gidince hayatımızdan bir boşluk bırakır. Ağıtta onun boşalan yerine bir destansı övgüdür. Ki, her zaman, anılır, hatırlanır. Ağıtın kalıcı olması, yakılanın aramızda yaşamasına delalet eder.

Buna güzel bir misal palazdır.

Mesela andırın yöresinde tirşik ağıtları meşhurdur. Aramızdan ayrılacakmış gibi anar ve yanar ağıtlar. Halbuki tirşik her zaman olsa da ona kıymet verenin gözünde yokluğu bir boşluktur. Tirşiğe verilen değerın yaşatılması istenir. Bunu en iyi yaşatacak olan da ağıtlardır.

PALAZIN AĞIDI

Kadirli'nin Oruç Bey Köyünden, Emekli öğretmen arkadaşım Hayrettin KİSAOĞLU'nun bir "Ağıt" derlemesini paylaşmak istedim. (Olay 145 yıl önce yaşanmış)

1880'li yıllarda Oruç Bey Köyünün Tursun Mezrasında yaşamış dedelerimizden, Osman bir çocuktur.

Osman, dağda keçi güderken bir keklik yavrusu yakalar. Suka-bağından bir kafes yaparak palazı beslemeye başlar. Palazın en önemli besin kaynağı çekirgeci.

Osman, Palazı soğuktan korumak için bazen de koynunda taşır. Haziran ayında yakaladığı Palazı bahar ayına kadar özenle besler. Bir gün Palaz hastalanır. Ne yaptıysa Palazın hastalığını gide-remez.

Anlatılanlara göre bir gün Palazın karşısına geçip "Palazım, gözünü yumma, beni korkutuyorsun," demiş. Ne yaptıysa çare olamamış, Palaz ölmüş. Oğlunun çok üzüldüğünü göre Cennet Karı, şu ağıdı yakmış.

*Malpınar'ın deresine,
Kona vardık sırasına
Bir cerrahçık bulunmadı
Şu Palazın yarasına.*

*Ekke'de de koca çamlar
Yel estikçe sallanıyor
Kurban olayım Osman
Palaz yeni dilleniyor.*

*Kocayar'ın başı düzgün
Atım yavuz vurdum dizgin
Gadanı alayım Osman
Palaz ölmüş yüzün azgın.*

*Sarı emmiler eker koza
Uza kırpık saçım uza
Palazım keklik tutucu
Yediririm size bize.*

Palaz: Keklik yavrusu, Ekke, Malpınarı,
Kocayar: Oruçbey Köyünde yer isimleri

Aşık Feymani

ALİ AKHARMAN

Kadirli'mizin değerlerinden biri olan ŞAIR ALİ AKHARMAN kardeşimiz çok beğendiğim ve sevip muhabbet duyduğum bir muhteremdi. Hele de şairliğini yani şiirlerini çok beğenirdim; çünkü Ali Akharman kardeşim şiirlerini yöresel ağızla çok güzel işler kendi tavrıyla da çok güzel okurdu, hayta görev yaptığı bölgenin de şivesini katarak bir kültür hazinesi haline getirirdi şiiri.

Ali Akharman kardeşim Kadirlide yapılan birçok şiir yarışmasına katılır, derecelerde alırdı, O yarışmalarda ola ki jüri taraf tutacak olursa o bir doksanlık boyu ve yüz yirmi yüz otuz kiloluk cüssesiyle “ sizin vurduğum mu ağzınızı burnunuzu kırarım” demez ve “ size öyle bir şiir yazarım ki, evinizden dışarı başınızı çıkartamazsınız “ derdi. Yeri dolmayacak bir üstat şairimizi kaybetmenin üzüntüsüyle yakınlarına sabır-selamet, kendisine de yüce Rabbimden rahmet dileyerek;

*Ali Akharman kardeşim
Yolun dost eline olsun
Sade dua etmek işim
Yolun dost eline olsun*

*Bu yolda çektiğin çile
Aşkı sevdiğin bile bile
Kervan başın Nebi ile
Yolun dost eline olsun*

*FEYMANİ derki uçasın
Ab'ı Kevser'den içesin
Sıratı kolay geçesin
Yolun dost eline olsun.*

FEYMANİ AĞIT

15.07.2025'te VEFAT eden Kayınbiraderim
YILBAY MEHMET DEMİRCİ için Eşim
FATMA'nın söylediği AĞIT

*Gardaş beyazlar giymişsin,
Uzak yolunu gidiyon.
Boynun bir yana eğmişsin,
Buze birşeylermi diyon.*

*Noldun bire gardaş noldun
Bu derdi nereden aldın
Ne bekliyon arabada
İn gayrı evine geldin.*

*Gardaşların bacılarının
Yürek yaktı acıların
Sessiz duruyorsun; yoksa
Dindimi ki sancuların.*

*Bize vasiyetmi ettin
Gelipte yoklasın diye
Bahçende güllerin açmış
Alıpta koklasın diye.*

*Ben feleğe nasıl küsem
yağmur yağar püsüm püsüm
Gardaş Arabadan inde
Ayağına Kurban kesem.*

*Daha erken idi vakit
Sen kimlerle ettin akit
Mademki gidiyon gardaş
Dur helâllaşak da öyle git.*

*Kabristanlık diyarına
Gittin katıldın varına
Babamıza selam söyle
Kavuşun Analarına*

*Ecel kara haber saldı
Kapını erkence çaldı
Arif gardaş perperişan
Adil boynu bükük kaldı.*

*Daha Temmuz Yaz geçmedi
Senden oğul - Kız geçmedi
Binlerce gelenin oldu
Çinke taşta söz geçmedi.*

*Kader yüzüne gülmedi
Felek kozunu bölmedi
İkiside gurbet elde
Hakanla Serdar gelmedi.*

*Sormayın gardaş acısı
Ölüm den daha zorudu
Zeynebin boynu büküldü
Gözlerinde yaş kurudu.*

*Ölene kadar yanarım
Gardaş acısı zorumuş
Kabristanlık doldu, taşdı
Ne çok seveni varımış.*

*FATMA BACISI'yım nettim
Ağlayı ağlayı gittim
Buruk Mezarlığı sana
Gardaşı emanet ettim.*

HOŞGÖRÜ

Bugün, hoşgörüyle uyanıyoruz. Çünkü insan, insanla güzelleşir. Ve hoşgörü, bu güzelliğin en derin aynasıdır. Farklılıklara tebessüm etmek, yargı yerine anlamayı koymak, içimizdeki sevgiyi çoğaltmak için yeni bir gün, yeni bir şans...

Feylesof Delibal şöyle der:

“Hoşgörü, ruhun en nadide bahçesidir; orada her türlü çiçek barış içinde açar.”

Evet, bu bahçede her çiçek kendince güzeldir, her koku ayrı bir hikâyedir. Önemli olan, o bahçede bir dikenin bile sevilerek yeri olduğuna inanabilmektir.

Yunus Emre'nin “İnce sinek uçar, ince söz uçurur” dediği gibi, hoşgörü de ince bir söz, ince bir ruhtur. Kalın sözlerle yıkılan köprüler, ince yüreklerle yeniden kurulur.

Ve Mevlânâ'nın çağrısı hâlâ yankı bulur içimizde:

“Gel, ne olursan ol yine gel.”

Bu çağrı, yalnızca kapıları değil, kalpleri de açar. Çünkü hoşgörü, ötekini değil, bir diğer “ben”i görmeyi öğretir.

Khalil Gibran, hoşgörüyle şöyle tanımlar:

“Hoşgörü, başkasının kalbinde kendi yansımanı görebilmektir.”

Ne güzel bir sözdür bu. Zira hoşgörü, bir başkasına bakarken aslında kendine daha çok yaklaşımdır.

Albert Einstein, zekânın gerçek zirvesinin hoşgörüyle başladığını söylerken,

“Hoşgörü, zekânın en yüksek formudur” demiştir. Çünkü akıl büyüdükçe kabalık küçülür; anlayış genişledikçe öfke daralır.

Baruch Spinoza ise daha sessiz bir hakikate dikkat çeker:

“Hoşgörü, aklın barışıdır.”

Çünkü her öfke, bir anlayışsızlıktan doğar. Her kavgâ, bir dinlememe hâlidir.

Marcus Aurelius şöyle fısıldar içimize:

“Başkaları kaba olabilir; ama senin hoşgörün, senin yüceliğindir.”

İşte gerçek güç, kırmakta değil; yumuşaklıkla sarmaktadır.

Hoşgörü, sadece başkalarını kabul etmek değildir; aynı zamanda kendi sınırlarımızı genişletmektir. Rabindranath Tagore der ki:

“Başkalarının yanlısına hoşgörü göstermek, insanın kendi doğrusunu anlamasıyla başlar.”

Anlamak, büyümehtir. Yargılamak ise küçülmek...

İbn Arabi, kalbin evrensel dilinden konuşur:

“Kalbim her şekli aldı... bir mabet, bir manastır, bir çayır... Çünkü sevgiyle dolu bir kalpte hoşgörü hüküm sürer.”

Hoşgörüyle bilen kalp, yalnız kendine değil, tüm varoluşa yer açar.

Victor Hugo der ki:

“Hoşgörü, dünya barışının anahtarıdır.”

Ve biz bu anahtarı her sabah elimizde tutarız, ya açarız ya unuturuz.

Nelson Mandela, kendi karanlığından aydınlığa yürürken şöyle demişti:

“Hoşgörü, insanın kendi özgürlüğüne giden yoludur.”

Çünkü bağışlamayan özgürleşemez, anlamayan barışamaz.

Helen Keller, karanlıkta görmeyi bilen bir yürek olarak şöyle seslenir:

“Hoşgörü, insan ruhunun gücüdür.”

Gerçek güç, neyin üstüne bastığınla değil, neyin altına kalp koyabildiğinle ölçülür.

Ve unutma sevgili yürek,

Seneca'nın dediği gibi:

“Hoşgörü, insanın kendine karşı olan sabrıdır.”

Kendine sabrı olmayanın, başkasına merhameti olmaz.

Feylesof Delibal, yüreğin derinliklerinden şöyle der:

“Gerçek hoşgörü, yürekteki en derin sevgiyle beslenir, bilgeliğin ışığında büyür.”

Bu söz, sabahın en güzel duasıdır aslında.

Kıssadan hisse:

Hoşgörü, insan olmanın en kutsal köprüsüdür; o köprüden geçen herkes biraz daha özgürleşir, biraz daha aydınlanır.

Bugün, hoşgörünün ışığıyla konuş, sabrın sesiyle dinle, sevginin gözüyle bak...

Çünkü hoşgörüyle uyanan bir insan, hem kendine hem dünyaya barış getirir.

Günaydın sevgili yürek!

AVŞAR GELİNİ

Bir gelin ağlıyor sînesi benli
Belli ki bu gelin Avşar Gelini!
Feleğe kırılmış, hayata kinli
Here heçe çatmaz Avşar Gelini!

ANADOLU ANASI

Yarından ümitsiz başlar geçime
Ana olmak zor-dur Anadolu'da
İnceden bir sızı sızar içime
Baba olmak kor-dur Anadolu'da

Sabah tan vaktinde başlar telâşe
Sütü erken sağıp koyar ateşe
Çalışır, didinir sağlar iâşe
Avârelik hor-dur Anadolu'da

Şehit verir evladının hasını
Sînesinde saklar gizli yasını
Sezdirmes acıyı sunar tasını
Yüreklere har-dır Anadolu'da

Büyüyen evlatlar uzun yol tutar
Tükenir sermaye yoksulluk yutar
Elde ne var ne yok varını satar
Kent'e bakar kör-dür Anadolu'da

Düğünde, bayramda aynı kıyafet
Soğan ekmek ile çeker ziyafet
Yoksulluk içinde ömür nihayet
Bulsa da çok dar-dır Anadolu'da

AZÂBİ, Analar uyanır erken
Eğilmez başımız duâsı varken
Eğilip elinden öpeyim birken
Ne analar var-dır Anadolu'da...

Esbabı eskimiş, oyallı şeşi
Doğduğundan beri yaralı döşü
Yığidi yollamış, Askerdir eşi
Gece gündüz yatmaz Avşar Gelini!

Bakışları mâsum, gözleri ürkek
Utanır kelâmdan yüreği korkak
Yerinde anadır, yerinde erkek
Başın alıp gitmez Avşar Gelini!

Onarır damının sügüklerini
Yarı aç büyütür bebeklerini
Atası bellemiş büyüklerini
Saygıdan ses etmez Avşar Gelini!

Şafakla yol alır davar damına
Süt sağır çitile, bakmaz gamına
Salınır yaygın durur yanına
Zorsunupta ötmez Avşar Gelini!

Uykusu kaygılı yumulmaz gözü
Kaynana dilinden yanıktır özü
Ar eder, sabreder kızır yüzü
Derdine hal yetmez Avşar Gelini!

Yarı yetim büyür ağlar bebesi
Kucağına alıp okşar ebesi
Kol kanat gererek sever dedesi
Şefkati unutmaz Avşar Gelini!

Sabırla bekleyip gözler er-ini
Mektup gelse ağlar siler terini
Kimseler bulamaz sapa yerini
Dert, tasası bitmez Avşar Gelini!

Bebek hastalansa bulunmaz ilaç
Kalikitir ömür, sevgiye muhtaç
AZÂBİ, hepside başımıza taç
Yolda adam satmaz Avşar Gelini!

DOĞANIN ÇIĞLIĞI

Cehennem ettiler cennet doğayı
Talhana doymadı orman yakanlar
Kıyasıya ağaç kesti, kuş vurdu
Yersiz yurtsuz kaldı ağaçkakanlar

Git gide çölleşti, toprak, köy, yöre
Ne çağlayan kaldı ne akan dere
Rant'a göz yumuldu, göz göre göre
Bununla iftihar etti bakanlar

Dağlarda ne keklik ne turaç kaldı
Ne nergis ne kekik ne kıraç kaldı
Her kendini bilmez bir tırpan çaldı
Hoyratça av yaptı ava çıkanlar

Bir bakın göllere! ördek, gaz var mı?
Onlarsız hayatta heves, haz var mı?
Övünerek bir de anlatmazlar mı?
Tavşana, ceylana kurşun sıkırlar

Doğa, risk altında! öldü ölecek!
Tebdir alınmazsa n'olur gelecek?
Herkes hakk hududu; görüp bilecek!
Onmadı, doğayı yakıp yıkanlar!

Nesil, yarınlara sahip çıkmadı
AZÂBİ ne dedi? dönüp bakmadı
İnsanlık adına çivi çakmadı
Kutlu geleceğe kibrit çakanlar

AİLE

1. GİRİŞ

Toplumu çözme planlayanlar önce aileden başlar. Aile temel taşı. Sarsılan temel üzerine sağlam bina inşa edilemez. Aile- toplum (millet)- devlet sacayağında en zayıf halka yani cereyanlara açık ayak aile. Aileyi bina etmek zor, sarsmak kolay.

Bu nasıl olacak? Önce kimden başlanacak? Hangi şartlar hazırlanacak? Hepsinin cevabını sosyoloji vermekte.

- Önce batılılaşma
- Medeniyetten kopuş
- Şehirleşme
- Göç
- Küçük aile (ve yalnız)
- Bozulan şehirler
- Yozlaşan değerler
- Mihenk siz aile
- Savrulan insan

Ailenin dönen çarkı işlemeyince siz deyin bozulunca bütün nizam ve dengeler alt üst oldu. Kadın erkek, büyük küçük, sevgi saygı, ebeveyn evlat bağları gevşemekte, kopmakta. Ağaca giren kurt misali dışardan sağlam, içerden çürüten aile yaptı. Tam istenen buydu istenen oldu.

Yeni düzende aile yerine kadın, bağlılık yerine karşılıklık, şefkat yerine görev, sevgi saygı yerine ilişki, bağlar yerine menfaatler, disiplin yerine özgürlük, idare yerine karışmama hali geçerek tanışıklıklar çoğalıyor. Yeni aile ölçütleri, yeni değerler(!), yeni kavramlar aileye hâkim. Ni-hayette, aileye vurulan neşter meyvesini veriyor.

Toplumda kadın erkek ayrımı giderek kapanıyor. Kadın yerinde dururken erkek kadına yaklaşıyor. Yani erkek kadınlaşıyor. Bunu evvela giyim kuşamda görmekteyiz, sonra sözde, daha sonra davranışlarda, daha sonra da karakterde. Esasen bunun ortamı var. Aile yapımız. Aile yapımız bir yandan da kadın merkezli/ eksenli hale geliyor. Bunu da gösteren basit misaller var.

- Kadın ailesiyle kaynaşma erkek ailesinde görülme
- Kadın memleketine yerleşme
- Kadın hısım ve akrabalarla yaşama
- Kadın tarafı kültür ve yaşamını yaşama
- Kadın yönetimi/ hakimiyetine girme

Daha da saymak kolaydır.

Bu ahval altında doğan bebek kadına, kadın ailesine bırakılmakta. Öncelikli kan bağı, hısımlık, duygusal bağlar kadın ailesiyle kurulmaktadır. Ataerkil aile, anaerkil bile olamayıp kadın erkil aileye dönüşmektedir. Erkek ege-

menliği bir tarafa bırakın erkek akrabalık bile zor tesis edilmektedir. Yeni aile tipi kadın tarafı güçlü, erkek tarafı kanadı kırık bir kuş misaline dönmektedir. Bu kuştan yeni aileden uçuşması beklenemez.

Anadolu da hikmetli bir söz var. Kitaplar yazılsa bile kâfi gelmez. 'İki baş bir ar4aya gelir bir baş olur. 'İki kültürden bir araya gelen iki insan harman bereketiyle yeni bir kültür yaratır. Millet te bu temel aile taşlarından vücut bulur.

Aileden kısa tespitler.

- Ailenin hamuru çocuk, yani tutkacı/tutkalı
- Çocuk yemekle katılır aileye
- Evlat sermaye, torun kardır
- Evlat babanın sırrıdır
- Ailenin resmi; gözü yaşlı anne, hisli baba, duygulu çocuk
- Ailenin sırrı; itaat, sadakat, merhamet
- Millet büyük aile. Her aile, ailem denirse büyük millet olunur
- Aile emanet ocağı. Her kişi değil, er kişi taşır

2. AİLEYE DAİR

Atalarımız ana gibi yar, baba gibi diyar olmaz demişler. Yine baba gider dağ devrilir, ana gider otağ yıkılır. Ana ve baba terazinin kefelere.

Ailenin bir yanı da mensubiyet. Kök, soyu, sop... Köktü kömeci derler Anadolu da. Ne asillik.

Ne acı, sözlüklerimizde aile üzerine atasözü, deyimler kaydı yok.

Aileye hane gözüyle bakılır. Hanenin; çatısı, duvarı, kapısı, eşikliği var. Aile hafife alınarak yapıya oradan da baş soku-lacak binaya kadar indirgendir.

Aile insanda vücut gibidir. Vücudun bir yeri sızlarsa bütün beden hisseder misali ailede öyleyken, acı bir yana kolayca kesilip atılıyor. Edeni sızı kalmadı. Sızı yani duygular, yani kutsallık.

Aile kutsal. Kutsal olmalı daim.

Evlilik

Biri gençleri bulmuş nasihat ediyor mu?

Evlilik eğer geçirebilirsen dünyada evlilikten güzel bir şey yok. Düşün her şeyinle teslim oluyorsun. Her şeyiyle teslim oluyorsun. Ötesi var mı?

Evlilik; insanın insana insanca tutunması ve teslimiyeti de-nerdir.

İyiliğe ve güzelliğe dair ne var ise yaşadıklarından tatmak almaktır.

Unutmayalım acıların içinde tatlar, tatların içinde acılar saklıdır. Marifet arı olmada.

3. AİLE TİPLERİ

Aile insanlığın temeli. İnsanı var eden yapı. İnsanlığın sürüşüyle aile hayata, hayat topluma döner.

Bütün toplumlara özgü aile düzeni kurulur, şekillenir. Aile de insan gibi, her aile kendine mahsus. Aile her kültür ve medeniyetin içinde yoğrulmuş olarak şekillenir. İnsanlığın örf değeri, temeli olan aile, insanlığın gidişatına göre yol almakta.

İnsanlığın hikayesinden anlıyoruz. Her medeniyetin, toplumun kendi aile yapısı vardır. Böyle olsa da şimdiye kadar ailenin üç şekil aldığı kabul edilmekte. Büyük aile, küçük aile, parçalı aile. Her toplumunda ortak derdi bu seyir. Mücadele burada veriliyor.

• Büyük Aile

Medeniyetimizi kuran milletimizin kadim aile yapısı büyük ailedir. Sosyolojiye göre büyük aile dede/nine, amca/hala, anne/baba, evlatlar, torunlar bir arada ayrılmaz ve sarsılmaz bir yuva halinde yaşayandır.

Büyük aile tamamen bir sistem ve yönetim şeklidir. İçinde üretim, tüketim, iş bölümü, dağıtım, bölüşüm, yetkilenme, planlama, hukuk var. Büyük ailede en büyüğün liderliği ve ona itaat var. Aile töre (gelenek/görenek) ile yürütülür. Ailede büyüğün iradesi hakimse de aile toplanır meşveret eder. Aileyi derleyen toplayan büyükler. Ana çatı, baba direk. Ailede sözden çok hal dili konuşur. İtaat esastır.

Büyük ailenin hassas yapısı var. Bir hatanın acısını nesiller çeker. Bir güzellik nesillerce sürer. Büyükler aklı selim, akıbeti görür. Basiretli, fedakâr, cefakâr davranır. Üyeler bu ocakta büyüklerin dizi dibinde hikayelerle, nasihatlerle pişerler. Ailede ne görülürse ilerde o yaşanır.

Büyük ailenin kaderi kritik. Dağılmaya da çoğalmaya da namzet. Marifet büyüklerde. Ya yetişeni yuvadan uçururlar veyahut ayrılık tohumu atarlar. Ne yazık ki, bizde aile birliğini büyükler candan isteseler de zamane bir karabasan gibi tizerine çöker.

Topraklar çoğalan nüfusu beslemez

Haneler dar gelir

Üretim kâfi gelmez, tüketim artar

Toprak doyurmaz

İş sahası açılmaz

Eğitim sınırlı kalır

Yerinde tutunamazlar

Göç başlar

Büyük aile içerden, dışardan esen yeller önünde çatlar. Muhite göre erken veya geç dağılma, küçülmeye başlar. Hala büyük aileye en direnenler. Küçük ailelerde hala büyük aileden kalan inanç, kültür, değer, gelenek ve birikimlerden beslenmektedir.

Büyük aile asırlardır var. Köy, mahalle, kasaba, şehir hep onun üzerine kuruldu.

• Küçük Aile

Küçük aile, büyük ailenin tabii sonucu olarak doğmadı. Büyük ailenin içerden dışardan zorlamasıyla/ baskısıyla istemeye istemeye doğdu. Küçük aile göç neticesi şehirlerde doğar. Küçük aile şehirlerin eseri. Sonra kasabaya,

köye yayıldı. Medeniyetimizden beslenmediği için hala bocalamaktadır.

Küçük aile anne, baba ve çocuklardan meydana gelir. Ötesi yok. Küçük aile büyük aile ile bağlarını mecburen kesiyor. Geçmişi yok, hafızası yok, bağları kopuk bir aile elbette esen rüzgarların önünde savrulacaktır. Hala da savruluyor. Savrulma bir yana küçük aile köksüz olduğundan daha kolayca dağılıyor, parçalanıyor.

Aile bir ağaca benzer. Kökleriyle topraktan beslenmek zorunda. Kökleri büyük aile, toprağı medeniyet olan kaynaklardan kopunca savrulmak mukadder.

Sosyoloji küçük aileyi patlamamış bir bombaya benzetiyor. Ne olacağı, kimleri nerelere savuracağı bellisiz. Küçük ailenin geleceğı belirsiz. Zira daha bölünme yapısı yok. Kaderi parçalanmak.

• Parçalı Aile

Parçalanmış ailenin adı var, kendi var, tarifi yapılamıyor. Anlatılmaz, yaşanır misali, bu yeni aile bir değil parça parça. Aile kırıntıları olan aile görtünümlü yapılar. Tamamen köksüz, kopuk, bağısız. Neyle beslendiğı tartışmalı.

Şehirde kalıcı olan, geri dönmesi mümkün olmayan, köklerinden kopan, uyumsuz, hatta tutunamayan fertlerin içinde yaşadığı aile hali doğdu. Küçük aile kırk yamalı bohça gibi. Yamalardan yanı hısmılık, kan, can bağı kişilerden hayatın sürüklenmesiyle meydana geliyor.

Tarifi değil ama bir hikâye onu anlatıyor. “Karı, koca arasında konuşuyorlar. Seninki ile benimki bir oldu, bizimkini dövüyor”.

Parçalı, parçalanmış, dağılmış, bozulmuş, savrulmuş, uflanmış, çatlamış ve benzeri isimlerle anılan parçalı aile onlarca sayılarla ifade edilmektedir. Her parçalı ailenin birden çok hikayesi ile anılıyor. Her parçalı aile tipi sosyolojinin yanı bilimin konusu. Araştırılmaya, üzerinde konuşulmaya, ibretlik hallerinin anlatılmasına, aktarılmasına değer. Ders alınarak bari elde kalan küçük aile yeniden hayat bulsun.

Parçalanmış aile ne büyük ne küçük aile tarifine sığan, ailelerden koparak aile bireyleri yeni hali anlatır. Bunların hayatlarına bakılarak yeni isimler takılır.

Dul aile

Boşanmış aile

Yalnız aile

Yetim aile

Öksüz aile

Çocuklu aile

Çocuksuz aile

Üvey aile

Bu aile tipi, koptuğı ailelerden bir parça olduğundan parçaların bir araya gelmesiyle oluşuyor. Mekân birliği olanlar da var, ayrı mekanlarda olanlarda. Bu aile tipinin tarafların bir tarafı kırık, bir tarafı yarım. Gerek ruhsal gerek sosyal hayatlarında hesaplaşma içindeler. Bu yüzden yeni birlikleri gevşek bağlarla bağlı. Çözülme veya kopuş kolay. Samimiyet ve bağlılık, irade ve itaat, paylaşma, bir ve beraber olmaz dokusu gevşek.

Bu ailede doğan veya yetişenlerde sorunlarıyla boğuşmakta, içindeki boşluğu dolduramamakta. Uyumsuz, çatışmacı, kuralı, düzensiz hayat sürmedeler. Uzun vadede sağlam aile, sağlam toplum kuramamakta. Geleceğın kaygısı da burada yatmakta.

Artık parçalı ailenin ortamı kalmadı. Köy, mahalle, kasaba, şehir fark etmeden her yerde var. Toplum içine sindirmiş vaziyette. Kabul görüyor, makul görünüyor.

4. ÇOCUK

Çocuk ailenin hamuru, mayası. Çocuk dünya tatlısı. Çocuğun bir tarifi de dünyası küçük insan. Dünyası küçük ama akıllı var, duyguları var. Çocuk tahterevallinin tam mihengi. Çocuk aile saadetine membaı.

Herkes kabul eder ki, içimizde bir çocuk var. Cennette de çocuk yaşta olunacağı söylenir. Çocuk yaşı; saflığın, temizliğin, yaşam sevincinin zirvesi ve yaradılışa mütenasip hayat çizgisidir. Ruhumuz çocukluğu sever. Ve bu çocuk içimizde yaşar durur.

Çocuk gösterge. İdarenin, merhametin, paylaşmanın, huzurun, mutluluğun, güzelliğin, sevginin.

Çocuk kuşa benzer. Kuş gibi kanat açar. Çocuk kelebeğe benzer. Avucuna alınca naiflik ister. Sıkarsan örselenir. Bırakırsan ötelenir.

Çocuk sevgiyle büyür.

Çocuk dertleriyle büyür.

Çocuktan al haberi.

Çocuk bizim işte.

5. ÇÖZÜLME

İngiltere’de insanlığın akıbeti üzerine yapılan araştırmalar ortak üç çözümme tespit eder.

1. Maneviyat azalıyor
2. Disiplin kayboluyor
3. Aile çöküyor

Çözülmenin tam karşılığı neler oluyor sorusuna verilen cevaptır. Gidişatı görmek için aile ne halde sorusuna karşılık bulmakta. Aile ne halde demekten daha önemlisi aileyi saran sarmalları görmek lazım. Zira aile çıkılmaz bir sarmalın içinde bulunuyor.

Aileyi saran sarmallar

Sarmal bir yumağın ilk sarıldığı makaraya denir. Yumak onu sarar ve çözülmez hale gelir.

Aile sarmalı tespitlerimiz. Yıl 1975

- Ailede lüks ve israf artıyor
- Ağır ferdiyetçilik baş gösteriyor. Sonu bencillığe kayıyor
- Yalnız yaşama isteği ve tutkusu artıyor
- Dünya görüşleri aileye giriyor. Hafiften tartışmalar başlıyor
- Ahiret inancı olmayan yani dünyevi değerler hoşla gidiyor
- İnsanlara duyulan kuşku, aile içine sızıyor
- İnsan davranışları aile içinde ölçülürken bu sokağa doğru kayıyor
- Devlet veya sistem aileye girmeye çabılıyor
- Çocuk anne- babanın ortak nimeti (Allah vergisi) yerine senin/benim şeklinde paylaşma işaretleri veriyor
- Kentleşme ve göç aileleri küçültüyor
- Modern araçların kullanılmaya başlaması ve onun ge-

tirdiği rahatlıkla aile içi iş bölümü, dayanışma azalıyor

- Modern araçlar değer yargılarını sarıyor
- Geçim davası aileyi bir ve diri tutma yerine parçalama eğilimi sunuyor
- Kazançlar bir havuzda/kesede toplanırken şahsi kazanç adına hesaplar ayrılıyor
- Herkes kendi kazandıkça, rekabet, hırs, çekişme, kıskançlık boy gösteriyor
- Kadın erkek ayrımı kalkıyor
- Kadın giderek ön plana çıkıyor
- Kadının istek ve beklentileri artıyor. Düzen bunu pompalıyor
- Kadın sömürtü düzeninin aleti oluyor
- Kadın teşhire yöneliyor
- Feminizm artıyor
- Kadın toplumu yani dışarıyı istiyor. Adını da koyuyor
- Giyinmek kuşanmak
- Gezmek
- Sinemaya gitmek
- Dışarda oturmak
- Davetsiz düğünler
- Modayı takip
- Dışarda yemek yemek
- Kalabalıklara karışmak

Aile yuvası kurulduktan sonra hamuru, birleştirici kudreti, perçini çocuktu. Çocuk Allah’ın yarattığı en kıymetli nimetti. Çocuk masumluluğu kutsaldı. Anne de baba da kendini unutup bu kutsalın etrafında pervane olurlar.

Çocuğa yüklenen değerler aile değerlerinin ta kendisi olmaktadır.

Çocuğa nasıl bakılırdı (1975)

- Çocuk ailenin süsü
- Allah’ın yarattığı
- Dünya nimeti
- Ailenin neşe kaynağı
- Yürüdükten sonra bebeklikten çıkış
- Sosyal bir varlık
- Yuvanın ortak hamuru
- Ailenin bağı

Ailenin akıbetini görmek için neler oluyor a bakılmalı. Bunun adı ipuçları.

Aileye dair ipuçları (1977)

- Baba aileyi yöneten olmaktan çıktı.
- Ebeveynler aileye yön veremiyor
- Kadın erkek ayrımı giderek kalkmakta
- Kadın sömürtü aracı haline gelmekte
- Ailede disiplin azalmada
- Feminizm pompalanıyor, toplumu sarıyor
- Kadınlar kurulu düzene uyuyorlar/bağımlı hale geliyorlar
- Aile eğitim yuvası / kurumu olmaktan çıktı
- Aile üretim merkezi olmaktan çıktı

6. AKİBET

Gidişat niyet hayr akıbet hayra dayanıyor. Sistemle yönetilen toplumlarda –ki hep öyle yönetiliyoruz- niyet’in yerini sistem, onu canlı hali düzen almıştır. Ezcümle aile düzeni neyse, ailenin akıbeti de o’dur deniyor.

Netice

Aile daim var olacak. Kimse buna hayır diyemiyor. Fakat şekilden şekle giriyor. Esas olacak şey aileye yüklenen kavramlarda. Kavramların kutsallığında. Kutsaldan bakıldığında her bakana göre aile. Parçalanmanın adı da budur. Aileye değerlerden çok, onu besleyen inançtan bakılması doğru. İnanç bir eksen. Bu eksenin bakılan aile de kendine eksen olacak. Üzerine toplum inşa edilecek.

Evlilikler kolay kuruluyor, kolay yıkılıyor. Çözülmenin ipuçları da burada. Toplumlar aile araştırma merkezleri kurulmalı, sosyolojik, bilimsel araştırmalar ile gerçeklere ulaşılmalı.

Ailenin yol haritası akıbetimizin okumasıdır.

İnançlarımız felsefeye, felsefe insana, insan değerlere, değerler aile düzenine yol açmalı.

7. ÇARE

Bir aile dostumuza uğradık. Mesleğini bırakmış ev hanımlığını seçmişti. İki yaramaz çocuğuyla haşır neşirdi. “Zamanım dolu” diyordu. Her saatini yavrularına ayırtmıştı. Onlar hayatına yön veriyordu. Yanımızda yaramazlık yaparlarken, konuşurlarken gözleri parlaktı. Belli ki anne şefkatine doyuyorlardı. Anne baba sevgisine doymayan çocuklar karanlık bakarlar. Hele hayatta ne karanlıkların beklediği kestirilemez. Anneler! Siz yavrularınızın mimarisiniz/ekmekçisisiniz. Hamurdan dimağı istediğiniz şekilde yoğurursunuz.

Ev sahibi hanımla ilerleyen saatlere kadar sohbet ediyoruz. Baba eve geldiğinde afacanlar boynuma mı sarılmıyorlar, kucağına mı atılmıyorlar. Ne çılgınlık. Ne neşe.

Evin içi sevgi yumağı. Kimse yorgun değil. Bu eve dert/keder uğramasın, diyorum içimden.

Sohbet aralarında “kimlik” mevzuu konuşuluyor. Diyor ki “ben evimin hanımıyım... beyin eşiyim... Yavrularımın annesiyim...”

Yarabbi ne müthiş ifade. Ne açık kimlik. Yozlaşmış toplumlara sunulacak asıl reçete bu. Geleceği endişeli toplumların sapışlarını ne güzel özetliyor.

Kimlik bunalımı mı çekiyoruz. Çare mi arıyoruz. Her aile hanımına bunu dedirebiliyor muyuz? İşte çare.

Ailenin gücü, içerinin sağlamlığından gelir. Şifreleri basit. Samimiyet, saygı- sevgi, sadelik.

Eğitilmiş ve kendine yeten insanlardan oluşan ailelerde akrabalık bağları daha güçlü oluyor. Yalnız bir şartla. Kadının değerleri taşıması halinde.

Aile bağları

Eskiden dediğimiz bir iki kuşak önce ailede kuşaklar arasında bağların koptuğundan yakını, ailenin temel meselesi görürdük. Misal olarak da dede ile torun gösterirdik. Dede ile torun bir arada yaşayamıyor, aile küçülüyor derdik. Öte yandan çekirdek ailenin kutsallığına ne methiyeler yazılırdı. Yani, dede- ninesiz aileler. Göçte bunu tetikledi. Olan oldu.

Dede ile torun farkı çok gerilerde kaldı. Ailede her birey neredeyse kendi fil dişi kulesini kuruyor. Kendinden bile kopuyor. Dede yokluğu, değerler eksikliği çok

İkisinin de eli boş değil. Dede tespih çekiyor. İnsanlık düzelsin, insan iyi olsun, güzellikler olsun diye. Torun telefon elinde tuşlara basıyor. Hırslarının peşinde koşsun diye.

Aile büyüklerine göre karne iyi olsun yeter. İyi insan olması mı? İyi insanlar neye yaramış. Köşesinde kalmışlar. Bırak bildiği gibi olsun.

Genç kız mutfaktan bihaber. Hazır olsun yeter. Sıkışrsa ister gelir. Uğraşmaya zaman ayırmaya ne gerek var. Evlenince başı duvara tosluyor. Kızım seni kim nasıl yetiştirdi diyorlar.

Dede-nine ayrı yaşıyor torunlar ayrı. Ayrı dünyadalar. Hem dünyaları ayrı hem de ayrı mekânlarda, şehirlerde. Ömür yeterse birbirini ya görecekler ya göremeyecekler.

Yeni nesil yepyeni. Geçmişle bağlarını kopararak yaşıyor. Üstelik herkes kabullenmiş durumda. Vahimi de hoş gelmesi. Tatlıdan zehre benziyor.

Yeni nesil, yeni kuşaktır. Elbette kopuşlar olacaktır. Uçurum hiç hesapta yoktu.

Elimizle yaptıklarımız, etiklerimizden bizler mesulüz.

Olan aileye oluyor. Yazık oluyor.

Biz bu hale nasıl düştük, neden düştük diyebilmekte bir uyanıştır. Gerisi adımlar gelmelidir.

Hentüz vakit geç değil.

İstesek aile kurtulur. Allah’ın vaadi açıktır. Yeter ki olasın.

8.HÂSILI

Aileden vururlar.

Aileden vurulur. Aileden vuruyorlar.

Batı bizi iyi çözdü. Hem de tam çözdü. Güç devlete, devlet millete, millet aileye dayanıyor. Temel aile hedefe aile. Aileden vurulur. Aileden vuruyorlar.

Aile can evimiz. Can evinden vuruyorlar. Önce aileden vurulur. Aileden vuruyorlar. En çok ailede oynuyorlar. Çağ dedi ki, zamane dediler aileyi küçülttü de küçülttüler. Yeni adı çekirdek aile. Çekirdek aile bir bomba. Girdiği yuvayı yıkıyor, dağıtıyor.

Üstümüze üstümüze gelen ne varsa; sığınacağımız, sınıksız tutunacağımız korunağımız. Bizi koruyanda, kollayanda aile. Aileye mahrem demişler. Mahrem yani kutsal alan. Dokunulmaz, örselenmez, incitilmez. Korunmalıyız, kollanmalıyız. Gözümüz gibi bakmalıyız. Özümüz gibi. Canımız gibi.

Çözülen bir ailenin tahlili yapılmalı. Ebeveynler, aile üyeleri birbirine düştükçe, çözüldükçe oluşan kodca koca yanlışlar anlatılmalı. Okuyan korkmalı. Küçük hataların biriktikçe yuvayı nasıl çatırdattığını görmeli ve ürkmeli, dönmeli yuvasına dersler çıkarmış ve tövbeler etmiş olarak.

Tabir / 2024

Andırının çok güzel tabirleri var.
Yaşlılara emmi, dayı derler.
Akranlara, dezze oğlu, emmi oğlu derler.
Mesela dayı oğlu, hala oğlu demezler.
Acaba bunun sosyolojik izahı mı var. Yoksa dile kolay geldiği için mi?
Adama dayı der oğluna dayı oğlu demez.
Kadına dezze der. Oğluna dezze oğlu der.
Belki de atalardan gelme bir soy sop söyleme, belki de sahiplenme halinin devamıdır.
Araştırılmaya muhtaç bir durum.

Trafik / 2024

Trafik Andırın'da büyük mesele. Artık yaylacılar şehir içinde trafik var diye gelmiyorlar. Gelmeyince alış- veriş olmuyor. Bu sefer esnaf şikayetleniyor.

Trafikte iğneyi kendimize batırmazken çuvaldızı başkalarına acımadan batırıyoruz.
Araç esnafın önünde olmalıymış.
Esnafın önünde araç durmazsa alış- veriş yapmıyorlarmış
Dükkânın önüne yabancı araçlar park ediliyormuş
Araç durmazsa kimse çarşıda eğlenmiyormuş
Bahane... bahane...
Cadde de araç çoğalınca dar kaldırım da yayalar yürüyemez olmuş. Bu sefer kaldırım genişlemiş. Araçlar duramamış. Esnaf şikâyetlermiş. İki araç yan yana geçemez olmuş.
Tekrar kaldırımı daralttılar. Bu sefer iki taraflı araç parkı var. Şikâyetler bitmiyor.
Ne yaparsan yap şikâyet bitmeyecek. Çarşıda memnun olan yok.
Yayalar
Sürücüler
Esnaf
Çare nedir? Çare basit. Anlayışı değiştirmek.
Otopark yapıp şehri yayalaştırmak.
Denenmedik bir bu kaldı.
Biri çıkar yapar mı?
Bekleyen derviş muradına ermiş.

Kışla Bahçesi / 2025

Andırında kimi kimle karşılaşsa/ biri biriyle karşılaşsa ilk sorusu nereye gidiyorsun olur. Merak eder. Meraklı olması havadis alma ihtiyacından ileri gelir. Sonra konu olunca, falanla karşılaştım der, duyanlarda ne yapıyormuş diye sorular. Oda, kışla bahçesine gidiyorken gördüm der.

Aslında kışla bahçesi hepimizin kurtarıcısı. Yuvarlak hesap nereye gitsek, kışla bahçesine deriz. Yalanda olmaz. Şöyle bir uğranılır. Yahut caddeden bakılır.

Kimisi de kendi sorar kendi cevaplar. Kışla bahçesine mi gidiyorsun. Evet der mecburen. Çarşıda her yürüyen kışla bahçesine gitme adayıdır. Kimleri de üzüntüsünü belli etmek için kışla bahçesine bugün gidemedim der. Kimileri de daha kışla bahçesine gidemedim der.

Birkaç yaz öyle değil. Cuma'ya giden herkes kışlaya gider. Öncesi veya sonrası eylenir.

Kışla bahçesi Andırın halikının uğrak yeridir. Uğrak değil tiryaki olduğu yerdir.

Haksız da değiller. Kışla bahçesi de hakkını veriyor.

Yürümek / 2025

Bu şehirde yürümek çok kolay. Arabalar kaldırımında sen yoldan yürürsün.

Yolda yürümenin emniyeti bir başka. Yolun en güvenli yeri, tam ortadan yürümek. Arkadan geleni de karşıdan geleni de hemen görür, sağa veya sola kaçarsın.

Zaten atalardan gelen bir yol ortası yürüme alışkanlığı varken. Eskileri hakkını yemeyelim. O devirlerde böyle araba yoktu. Belki de hiç yoktu.

İnsanlarda, arabalar da bir karar versin artık. Yol kimin, kaldırım kimin?

ADIM ADIM

*Gidiyorum adım adım
Kalamadım da yanarım.
Ben bende beni aradım
Bulamadım da yanarım.*

*Merak ettim için için
Yaşam nedir bilmek için
Varlık niye, ölüm niçin?
Bilemedim de yanarım.*

*Sordum hayat nerde başlar
Ve bu düzen nasıl işler
Gözüm neden böyle kışlar
Silmedim de yanarım.*

*Yüreğime çöktü elem
Yetmez oldu defter kalem
Tükenmedi gitti çilem
Gülemedim de yanarım.*

*Gönlümde açıldı yara
İlaç için gittim yâre
Olmadı derman ne çare
Çilemedim de yanarım.*

*İçimde yaktım narımı
Duyan olmadı zarımı
Yar boynuna kollarımı
Dolamadım da yanarım.*

*Geçmeyince yâre nazım
Gelmeyince bahar yazım
Sevmek benim neme lazım
Alamadım da yanarım.*

ÖRDEK AVCILARI VE BOĞA

İki avcı arkadaş yaban ördeği avına çıkmışlardı. Ördeklerin yanına rahatça ürkütmeden varabilmek için bir İnek postuna bürünmeye karar verdiler.

İki arkadaştan sadece İneğin ön ayakları tarafında yürütenin tüfeği vardı. Etrafı gözleyerek yavaş yavaş ilerliyorlardı.

Bir ara arkadaki heyecanla seslendi:

-Çabuk tüfeği bana ver, çabuk!

Öbürtü şaşkınlıkla sordu:

-Ne o, sürü arkada mı yoksa?

Beriki sabırsızlıkla:

-Ne sürüsü yahu! dedi. Arkadan bir boğa dörtнала üstümüze geliyor.

HOPUR DERLER

Bir zamanlar Andırın'a bir hâkim gelir. Hâkim daha yeni mezun ve ilk atamadır. Hâkimin babası olmayınca, anneside oğlu ile birlikte gelir. Hâkim bir tarla, bir bağı veya bir bahçe keşiflerine gidince, annesinide yanında götürür. Andırın'a yağmur gibi bir zopur yağar. Hâkimin anası yağmur yağıyor dediğinde, andırınlı kadınlar, yok bacı, bu yağmur değil, bu yağın zopur derler. Hâkim tarla keşfine gider. Bu tarla kimin diye bir tarlayı gösterdiğinde, yerliler bu hopur filanın hopuru derler. Aslında hopur demek Andırın diliyle çok sık orman demektir. O tarla çok sık ormandan açılıncada oraya hopur derler. Ya da ormanı kesip açmaya, ulan ağaç koymamış kesmişsin demek yerine, ulan ormanı hopur etmişsin derler. Bu davalar böyle sürüp gider. Tabi bu arada hâkim bekârdır. Hâkimin annesi Andırın'da güzel bir kız görür. Bu kız oğluna almak ister. Kızın akrabası olan kadınlara, bu kız oğluna almak istediğini söyler. O kadınlarda, abauuu teyzesi kele, o kız daha cepil. Yani daha çocuk, nasıl avratlık yapsın derler. Hâkimin annesinin bu söz karşısında diyecek hiçbir sözü kalmaz. Hâkimin annesi Andırın'da birkaç değişik olaylarla daha karşılaşır. En sonunda hâkimin annesi şöyle birkaç dörtlük söyler. Dörtlüğün hepsini bilemediğimiz için ben sadece birini sizlerle paylaşıyorum.

Yağmuruna zopur derler.

Ormanına hopur derler.

Tazesine cepil derler.

Bir güzel var Andırın'da

Diye sözü bitirir. Güzel kııda oğluna alamaz. Birkaç yıl sonrada hâkimin başka bir yere tayini çıkar. Andırın'a bekâr olarak gelen hâkim, Andırın'dan bekâr olarak gider. Sizin anlayacağınız Andırın'a kız teslim ederseniz kız alırsınız, dul teslim ederseniz dul alırsınız. Andırın emanetine çok sahip bir ilçedir.

KEÇİ PEYNİRİ

Bana bazen;"Arkadaş,sen bu kadar fıkrayı nerden buluyorsun?" Diye soruyorlar. Yahu ben bulmuyorum, aslında fıkra gelip beni buluyor! Nasıl mı? İşte böyle:

Evde peynir bitmişti. Aklıma geldi, çarşıya çıkmışken alayım diye tanıdığım bir peynirciye girdim. Her zaman o bölümde genç bayanlar olurdu. Hatta önerileri üzerine Antep'ten gelme keçi peyniri alırdım.

Bu defa eleman kızları göremeyince beni resimdeki genç çalışan karşıladı:

"Buyrun ne arzetmiştiniz?" Deyince hep yaptığım gibi:

"Keçi peyniri alacaktım" dedim.

Zannederim genç arkadaş peynir reyonunun acemisi olmalı ve koyun, keçi, inek peyniri ile kavram kargaşası yaşamalı ki:

"Hangi keçi peyniri?!" Deyiverdi. Tam da adamına sorunca:

"Ala keçinin!" Dedim.

O anda galiba etrafımızda ikimizden başka erkek yoktu. Bu diyaloga etrafımızdaki genç yaşlı kadınlar gülüştüler.

GARİP GELDİM GİDİYORUM

Şen olası şu dünyadan,
Garip geldim, gidiyorum.
Bir gönüle dolamadan,
Garip geldim, gidiyorum.

Ne bugün ne yarınım var,
Ne dostum ne yarenim var,
Ne arayan soranım var,
Garip geldim, gidiyorum.

Hayat seni neyleyeyim?
Neme gönül eğleyeyim?
Doğrusunu söyleyeyim;
Garip geldim, gidiyorum.

Dert zirvede dokuz buçuk,
Gövde çökük, akıl kaçık,
İçim buruk, gözüm açık,
Garip geldim, gidiyorum.

Gönül kargın bitmez hüüzün,
Diz dayanmaz yollar uzun,
El içinde melul mahzun,
Garip geldim, gidiyorum.

Gel denmezse gelmiyordum,
Eller gibi gülmiyordum,
Düine kadar bilmiyordum,
Garip geldim, gidiyorum.

Her geçen gün bir hedermiş,
Gelen yandım der gidermiş,
Duranoğlu bu kadermiş,
Garip geldim, gidiyorum.

DELİ GÖNÜL

Yâr peşinde koşmalardan,
Bıkmadın mı deli gönül?
Tava gelip coşmalardan,
Çekmedin mi deli gönül?

Kararlısın, gözüün kara,
Kapılmışsın umutlara,
Bazan coşup bulutlara,
Çıkmadın mı deli gönül?

Delirdiğin haller gibi,
Dağdan esen yeller gibi,
Hem de sular seller gibi,
Akmadın mı deli gönül?

Çok ağrıttın çok başımı,
Karıştırdın yaz kışımı,
Değmezlere göz yaşımı,
Dökmedin mi deli gönül?

Yıkıverip hem kendini,
Bildirdiler ya fendini,
Kerem gibi sen kendini,
Yakmadın mı deli gönül?

Bazan dalıp zevk sefaya,
Düşmedin mi dert cefaya?
Olur olmaz hep kafaya,
Takmadın mı deli gönül?

Duranoğlu her anımı,
Unutturdun nam sanımı,
Günde yüz kez bu canımı,
Sıkmadın mı deli gönül?

KENDİNE BAK

Gel üzülme hallerime,
Boş ver beni kendine bak.
Geç kalma da yollarıma,
Düş gör beni kendine bak.

Düzelse de yara bere,
Geçen güne olmaz çare,
Baharsın sen bana göre,
Kış gör beni kendine bak.

Planımı tasarımı,
Zararımı hasarımı,
Sana karşı kusurumu,
Hoş gör beni kendine bak.

Sözlerimi yaz duvara,
Demeyle ak olmaz kara,
Buralarda tek avare,
Boş gör beni kendine bak.

Günü gelip uslanacak,
Köşelerde paslanacak
Sıkışınca yaslanacak,
Düş gör beni kendine bak.

Sıcaklarda piştiğimde,
Akıl gidip şaşığında,
Güçsüz kalıp düştüğümde,
Koş gör beni kendine bak.

Belalı baş, garip akıl,
Sen kendine göre takıl,
Duranoğlu böyle bir kul,
Eş gör beni kendine bak.

SEVSEYDİN EĞER BENİ

Uzaklarda durur muydun?
Sevseydin sen eğer beni.
El koynuna girer miydin?
Sevseydin sen eğer beni.

Sitem eder yıllarıma,
Bakardın hep yollarıma,
Atlırdın kollarıma,
Sevseydin sen eğer beni.

Aşkım ile yana yana,
Sığar mıydın bu cihana?
Vız gelirdi engel sana,
Sevseydin sen eğer beni.

Sarmak varken gül sineye,
Atar mıydın gel seneye?
Sığınmazdın bahaneye,
Sevseydin sen eğer beni.

Sevda içte kalır idi,
Arayanlar bulur idi,
Olmaz denen olur idi,
Sevseydin sen eğer beni.

DURANOĞLU dert silerdim,
Mecnun ile çöl elerdim,
Ferhat olur dağ delerdim,
Sevseydin sen eğer beni.

Kulp

- Zaba'nan er vakıtlı çıktım Andırın gazasından Gadirli vilayetine de Adana'ya uğrayak dedim gendi gendime. Gatırı Maraş üzümüyken yükledim. Binmedim de yayan yörüdüm ebire gardaş.
- Eee! dedi adam; can kulağıyla dinlediğini belli ederek,
- So'ona?!
- So'onası şu. Efendime sö'öli'imm... Maraş üzümleri barmak barmak. Gabu'u ince. Isırdınmıydı çattadanak çatlar. A'azının içine şarrr diye bir şire dolar ki... Sattım. Bir çirtim bile galmadı. Cöbüm para doldu. Gatırı hana bağlayıp Araboğlu lokantasına girip bir kebab yiyeyim dedim. Çarıklarımı elime alıp dıkıldım içeri. Kebab, has epmeğinen barabar geldi. Biberler börtlemiş, salata doğranmış, ilimon yanında...
- Eeee?!
- Garnımızı doyurduk. Adana'ya gedesim duttu. Yekindim. Zorladım. Hele dedim gendime, Gozan üstünden gedi'im de bir cere yaptıri'im dedim. Vardım Gozan'a uğradım cereciye. Verdim ısımarışımı, yörüdüm tozdum Adana'ya. Döndüm gene, cereciye uğradım;
- Cereyi yaptın mı gardaş?
- Hee! Yaptım.
- Hangisi?
- Şoordaki. dedi. Bakmadı bile yüzüme. İçimden gızdım. Teresin teberik dölüne bak! dedim de sesli demedim. Adam yerine goymadı bile. Cereye baktım, gulpu yok.
- Cereci! dedim; ulan cereci! Bu cerenin gulpu yok! Başını galdırmadan ne dese beğenin?!
- Andırın'a giderken Gadirli'den geçmeyece'en mi?
- Geçece'em!
- Marak etme orada sana bir gulp dakallar! dedi.
- Yaaa!

Sarı İbiş

- Bizim Andırının “Dırın dırın,iki bakkal bir fırın!” Olduğu eski eski yıllarda, caminin bir hocası(imam) varmış. O yıllarda Andırın küçük yerleşim merkezi. Etrafı hayvancılığa müsait. Çok ailenin büyükbaş-küçükbaş hayvanları var. Sütünü, yoğurdunu herkes kendisi temin ediyor.
- Cemaatin hayvanı olur da hocanın olmaz mı? Onun da bir ineği varmış.
- Günlerden bir gün imamın ineği Kör İbiş (aslında bu isim değil. Kıssadaki kişi adı bir ırkı çağrıştırdığı için farklı ad kullanmayı uygun buldum) adlı bir vatandaşın ekinine girmiş. Kimsenin görmez tarafından ekine bir hayli zarar vermiş.
- Durumu fark eden İbiş Efendi durur mu? İneği doğruca kendi evinin ahırına hapsedmiş. Arkasından da hocanın evine ineğin akıbeti ile ilgili haber göndermiş.
- Hoca, görevinin halk üzerindeki olumlu etkisini bildiğinden, kendinden emin vaziyette Kör İbişin evine varmış. Ve: “İneği götürmeye geldiğini” uygun bir tavır ve dille anlatmış. Ancak İbişin sözleri hocanın düşündüğü gibi hiç olmamış:
- “Yook Hoca yok. İneğin ekinime çok zarar vermiş. İneğin yayıldığı yerler artık iflah olmaz. Sen yenik bedeli olarak (atıyorum bugünün parasıyla) 1000lira verirsen ancak ineği götürebilirsin” demiş.
- Hoca:
- “Yapma, etme, ben caminizin imamıyım. Benim gibi birinden para mı alınır böyle şey için? Dediye de İbiş:
- “Bana ne? Kim olursan ol. İneğine baksaydın da ekinimi yedirmeseydin” deyince hoca çaresiz, istenen parayı vermiş ve ineği evine getirmiş.
- Sonra ikinci vakti geldiğinden camiye gitmiş ve çeşmede abdest almaya başlamış.
- Ellerini yıkamış. Bir şeyler mırıldanmış. Yüzünü yıkamış, bir şeyler mırıldanmış. Sıra kollarına gelmiş, hoca meğer her uzvunu yıkarken kendisinden para alan Kör İbiş'e:
- “Ulan İbiş senin” derken yanında bir vatandaş da abdest alıyormuş.Farketmiş ki hoca her günkünden değişik sözlerle abdest almakta:
- “Hocam, benim bildiğim abdestte kollar yıkanırken Amentü duası okunur. Sizin küfür eder gibi bir haliniz var. Günaha girmiyor musunuz?” Dediğinde hoca vatandaşın yüzüne bile bakmadan o sinirli hali ile:
- “Sen de söv, sen de söv! Bugün İbişe sövmenin hiç günahı yok! Kör İbiş'e söversen sevap kazanırsın!” Demiş.

CEREN

*Kime gönöl verem cerenim varken
Sisler arasında gördüm CERENİ
Dumanlı dan Tozlu yurda giderken
Sisler arasında gördüm CERENİ*

*Tamda yaylalara çıkım zamanı
Yüreğin yüreği çekim zamanı
Dumanın yamaca çöküm zamanı
Sisler arasında gördüm CERENİ*

*Ceren senin yüreğin taş mıydı
Bilmem hayal miydi yoksa düş müydü
Mevsimlerden bahar mıydı kış mıydı
Sisler arasında gördüm CERENİ*

*Sensin benim uğraşımda, işimde
Gölge olur gezinirim peşinde
Karacoğlan Pınarının başında
Sisler arasında gördüm CERENİ*

*Düldülün dağına baktım oturdum
DAĞSEVER'im var aklımı yitirdim
Derdimin üstüne dertler getirdim
Sisler arasında gördüm CERENİ*

Gökahmetli Köyümüz

Andırının Gökahmetli köyü idi burası. Ne enfes çocukluk gençlik anılarımız geçmişti burada. Annem ve iki eksiğiyle oğulları, babam o esnada aramızda değil. 70'li yılların başları, daha o zamanlar Kadirli'ye ailecek hicret etmemişiz.

Köyümüzde evimize yakın bahçemizde ailecek bir aradayız. Bahçemizde neler yok ki, incir nar elma ayva can erik üzüm tut, boy boy kavak ağaçları. Boyumuzca envai çeşit yeşil otlar, mis gibi otlar bahar kokuları. Etrafımızda reverans yapan kelebekler, dans eden arılar ve neşe vızıltıları, omuz başlarımızda kuşların pırpır cıvıltıları, arıcık kuşlarının üstümüzde bir bulut gibi göksel şölenleri. Bahçemizin bir köşesinde korunaklı halde arı kovanlarımız ve arıları.

Ağaçların sulanması için bahçe ortasından geçen ve her daim sırlı sırlı akan, arada kuşların da içinde çimdikleri, börtü böceklerin nasiplendikleri, ortama hayat veren su arkımız.

Üstümüzde bahar kokusu. İçimizde Nevbahar neşesinin doruk esrik hali. Bu enfes ahval ve şerait içerisinde ailemizin bir kısmının yer aldığı, annem abimler kardeşlerimle bir olduğumuz, bir zamanlardaki içimizi çoğaltan aile fotoğrafımız. Bahar mevsimindeydik, baharlar gibiydik. Kendimi tutamadım dostlar, bağışlayın beni, yıllar sonra bir fotoğraf nerelere götürdü beni, şimdi mi, her daim baharımız bol olsun, vesselâm'.

KADIRLI

Dün, gün akşama evirilmek üzereyken ulaştım Kadirli'ye. Anne ziyareti için buradayım. Birkaç gün kalacağım. Anlara, derin ve nostaljik anılara daldık birden. Birikmiş ve konuşulacak ne çok şey vardı ana-oğul aramızda. Uzun sürdü akşam. Yattık sonra besmeleyle. Sabah erken kalktım, 'gün doğmadan'.

Mahmurluğu atmak için üzerimden, oyalandım biraz. Duramadım daha fazla, çaydanlığı ocağa sürdüm ve kahvaltı hazırlığına koyuldum. Mütevazı bir kahvaltı hazırladım. Çay da demini almıştı bu arada. Kahvaltı soframıza geçtik annemle.

Etrafta kimsecikler yoktu, ikimizdik, baş başa. İçimizden geldiği gibi konuşuyorduk, havadan sudan, hasretliğimiz dinsin için olacak. Uzun sürdü sabah seremonimiz haliyle. Dışarı çıktım, evin etrafını dolaştım ve evin önünde bulunan küçük bahçeye girdim. Biz küçükken diktığımız, incir zeytin nar dut asma ceviz limon ve yenidünya ağaçları gözüme ilişti. Büyümüş ve meyve de veriyorlardı artık. Bizler de büyüyorduk ama, hızlıca. Ne de çabuk geçiyordu zaman aslında.

Etraftaki komşularımızı düşündüm bir an gençliğimizdeki. Şimdi yaşlanmışlar çoğu ve bazıları da aramızda yoktular maalesef, vefat etmiştiler. Eski saf sağlam has hasbi komşu, komşuculuk ilişkilerimizi düşündüm. Nereye gitmişti komşular, bağlar, dostluklar, mahalleler ve değerleri.

Daha fazla duramadım ve gençlik yıllarımın doyumsuz

güzelliklerini yaşadığım Kadirli'nin ana ve ara sokaklarına attım kendimi birden. Gün boyu dolaştım 'avareyim' şarkısı dilimde, takatsiz kalana değin. Yitiklerimi aradım durdum, gençlik sevdalarımız da dahil olmak üzere. Sokak çöpçülerine de sordum kayıp aşklarımızı. Hayallerimiz ümitlerimiz ülkülerimiz ülkelerimiz vardı bizim bir garip duruşla, bağlanmayla.

'sahi, nerede bizim kayıp atlasımız.

Nerede bizim sabır atlarımız'

KOZAN DAĞI

Bugün öğle sonu dilimde, Ersen Dadaşların 70'li yıllarda fırtına gibi esen 'kozan dağı' türküsü eşliğinde kendimi, Kadirli'ye yaklaşık 40 km mesafede olan 'Kozan Dağı'na attım. Zirveye tırmandım. Zirvede bulunan meşhur Kozan Kalesi'ni bir uçtan bir uca, kulelerden kulelere, burçlardan burçlara dolaştım. Bazı yerlerde nefesimin tükendiğini başımın döndüğünü hissettim. Geçmiş nice adsız yiğitler alperenler canlandırdı gözümde, bizlere bir kutlu yurt ülke emanet miras bırakan. Dualarla anmaya çabaladım bir garip duruşla ve 'yakarış'la.

Görölmeye, yad edilmeye değer enfes bir tarihi mekân. Gidiniz görünüz yaşayınız derim acizane.

YUSUF EFİL

Geçen ay, Osmaniye Kadirli'de mukim anne ziyareti sonrası andırın üzerinden kahramanmaraş'a dönüşte andırın-Yeşilova Beldesi'nde ikamet eden ve bahçe tarımıyla iştigal eden ata dostu kıymetli Yusuf Efil ağabeye selam vermeden geçmek istemedim.

Uzun yıllar, Kahramanmaraş il tarım ve andırın ilçe tarım müdürlüğü

olarak bahçe tarımı faaliyetlerine çok ciddi olarak teknik destek vermeye çabaladık. Başarılı da olundu. Halen teknik destek çalışmalarımız devam da ediyor.

Bu başarıda, Yeşilova bölgesinden sorumlu ziraat teknikeri bir aziz dost Feridun yağız beyin özverili gayretleri çok önem arz etmektedir. Yıllardır o bölgeyi sorunsuz idare etmektedir.

Yusuf Efil ağabeyimiz, işinde gayretli çalışkan disiplinli fedakâr hoş sohbet cömert. Örnek-önder çiftçilerimizden. Feridun beyle birlikte gittik. Sohbet muhabbet ettik, çaylar kahveler eşliğinde. Bu yılın narenciye hasadı bereketli geçsin dileklerimizi ileterek vedalaştık ağabeyimizle. Andırın üzeri şehir-i maraş'ımıza yola koyulduk. Hatır hatıra vefa dostluk dolu ne güzel bir zaman tüneli'ni yaşamıştık.

İlk Bakışta Aşık Oldun Mu Hiç

Yalvarsan olmaz kızsın hiç olmaz
Konusan anlamaz sussan anlamaz
Seversin bilmez küssen anlamaz
Sen benim gibi sevdin mi hiç...

Acını bilmez halini sormaz
Akan kan gibi damarda durmaz
Uğruna ölürsün farkına varmaz
Sen benim gibi öldün mü hiç...

Rüzgâr beste yapar sırma saçından
Adamın aklını alır başından
Kadehler doldurur gözün yaşından
Sen gözyaşlarını sildin mi hiç...

Sen biçare kaldın mı hiç
Küskün kadehlere doldun mu hiç
Kolay değil yaşama sarılmak
İlk bakışta âşık oldun mu hiç...

Yağmurun Damlası Saçlarında

Yağmurun damlası saçlarında
Denizin kokusu saçlarında
En gizemli şiirleri söylüyor bana
Kanım kaynıyor kanında
Kimsem yok ki yanımda
Bana akıl verecek
Bana yol gösterecek
Düşmüşüm aşkın ağına
Kara sevdanın batağına
Tutan yok ki ellerimden
Anlayan yok ki dillerimden
El açıp dilenirim
Dualar ederim
Sen de anlamazsın hallerimden...

Rüzgârın sesiyim
Denizin kokusuyum
Yağmurun damlasıyım
Saçlarının sırmasıyım
Sen de anlamazsın halimden...

*Senin Suskunluğun
Cennettir Bana*

Yazma
Sakın yazma
Senin suskunluğun
Cennettir bana
Korkarım
Kızgın dillerin neler diyecek
Konuşma

Yazma
Dökme
Kırma
Kırlır barajlarım
Kan-göl olur gözyaşlarım
Sel alır gönül bağımı
Sel alır son sığınağımı

Yazma
Gül kokulu parmaklarınla
Taşlama beni
Pir Sultan misali...
Bir acı söz
Bin gönül kırar
Sus

Yazma
Kırma testisini aşkın
Bin-bir parça kristal
Bin yıl geçse yapışmaz
Aslına geri dönmez
Senin suskunluğun
Son sığınağım
Cennettir bana...

Yürüdüm

Yürüdükçe yürüdüm
Dağdan dağa
Taştan taşta
Ovadan ovaya
Bir uçtan bir uca
Bulamadım aradığımı
Hep korudum sağlığımı
Canlı tuttum umudumu
Ama
Bulamadım kendimi
Bulamadım dengimi
Bulamadım dostumu
Kimi onu hayal etti
Kimisi bunu istedi
Çoğu da erdem yoksunu
Bulamadım dostumu
Gönül er işidir
Dost söyler
Gönül iştir
Bulamadım dostumu
Karda yürüdüm
Kışta yürüdüm
Kırda yürüdüm
Çiğdem topladım
Bayırda yürüdüm
Çimende yürüdüm
Çayırda yürüdüm
Nergis topladım
Yumdum gözlerimi
Bıkmadım
Usanmadım
Hep aradım
Bulamadım dostumu
Bulamadım dengimi
Ne de kendimi...

Gül ve Diken

Memleketin birinde iki çocuk varmış beraber büyümüşler. Birbirlerini çok severlermiş. Sever se-
vişir, oynarlarmış.

Yol kenarında, insanların hayvanların sıkça geçtiği yol kenarında yetişen gül ve diken çalı gör-
müşler. İkisi de susuz kalmış, soluyormuş. İkisi de yol boyunu süslüyormuş.

Çocukların biri bakraçla su getirip gülü sulamış. Kuruyan dallarını eline dikenleri bata bata temiz-
lemiş. Gül iştaha gelmiş teşekkür ederim, teşekkür ederim demiş.

Dikenli çalı da mahzun mahsun bakıyormuş. Yok mu bana su veren, yok mu su veren bana, yok
mu beni seven diyormuş.

Öteki çocuk da kara çalının halini acımış, sesini duymuş, hemen koşarak bir bakraç su taşımış
dikenli çalıyı sulamış. Dikenli çalı sulanınca keyfi yerine gelmiş. Dalları canlanmış, yaprakları
yeşillenmiş, dikenleri büyümüş uzamış.

Yoldan geçenler gülün mis kokularını içine çekiyor, güle sevgiyle bakıyor koparmaya kıyamıyor-
larmış. Gülde iki kere teşekkür ediyormuş. Sevdikleri için koparmadıkları için. İçi içine sığmıyor
muş. Bunu gören dikenli çalı, gülü iyice kıskanıyor, kıskançlığından dikenleri uzuyor, sertleşiyor
muş. Oradan kim geçse bir kendini bastırıyor acıtıyormuş. Hatta can atıyormuş. Beni de sevin beni
de sevin diyormuş. diyormuş ama dikenleri de batıyormuş.

Ya gül? mis gibi misler kokusunu içine çekiyor, güle eğiliyor iyice kokluyormuş korkuyormuş
oradan geçenler.ama koparmaya kıyamıyormuş. Nasıl kıyabilir ki. Hem koku sağlıyor hem de gü-
lümüyormuş.

Uzaktan seyreden dikenli çalı da gülü kıskandıkça kıskanıyormuş. Güle doğru eğiliyor, kollar ne
dallarını sallıyormuş. "Ah öteki canlılar gibi bir yürüyebilseydim sana yapacaklarımı biliyordum"
diyormuş içinden. Gülün yüzünde gülücükler yağıyor "sevgili gül ne çok senin sevenin var.
Gonca güllerin mis, gibi kokuyor içine nasıl çekiyorlar koklayanlar. Kıskanmamak elde değil "di-
yormuş. Gül de masum masum bakıyor, gülümseyor" senin de sevenlerin var üzölme "diyormuş.
Dikenli çalı "ah keşke yan yana bilseydik, güzel güzel sohbet eder, koklaşır, sarmaş dolaş olurduk"
demiş. Gül de "keşke "demiş demesine de dikenli çalı bunları derken hiç de iyi niyetli değilmiş.

Tohum zamanı gelince rüzgâra yalvarmış "rüzgâr kardeş ne olur tohumlarımı güle doğru savur,
onunla arkadaş olmak istiyorum, sarmaş dolaş olmak istiyorum"şp 100 Garda nerede nereden
bilsin dileğini kıramamış güle doğru sert sert esiyormuş tohumları gül ağacının dibine düşüyormuş
Zaman çabucak gelip geçiyormuş. Aylar mevsimler gelip geçmiş. Karaçalı gülün dibinde bitmiş.
Çocuklar güle su veriyorken karaçalı da sulanıyormuş. Sulandıkça gül yavaş yavaş büyüyormuş
kara çalı ise hızlıca büyüyormuş.

Gün gelmiş boya almış. Gül ağacını güçlü dallarıyla kollarıyla iyice sarmış. Gül dikenli çalının
kolları arasında kalmış., yoldan geçenler gülü koklamak istese de karaçalının dikenini batıyor elleri
yüzleri kanıyormuş. Gülü koklayamaz olmuşlar

Gül kara çalının kolları arasında boğuluyor gibiymiş yalvarmaya başlamış." karaçalı kardeş ne
olursun fazla sıkma., canımı açıyor canımı acıtıyorsun. Sen bittin biteli beni koklayamaz oldular.
Ne olur fazla sarmalama. Beni bırak rüzgâr hoş kokumu yaysın. Geçenler gelip koklasınlar. 'gül o
denli hoş kokarken dikenli çalı iğretici kokuyormuş, yani tiksindirici kokuyormuş. Kokusu gülün
hoş kokusunu bastırıyormuş. Gül buna çok üzülüyor için için sessiz sessiz ağlıyormuş. Ağlarken de
yapraklarından birer katre damlacık akıtıyormuş.

Bu hali görenler çok üzülüyormuş. Gülde halini kimseye söyleyemiyormuş. Gülün günler geçtikçe
sulanan yapraklarının solduğunu görmüşler. Bunu karaçalıdan bilmişler. Karaçalıyı keselim gülü
kurtaralım demişler

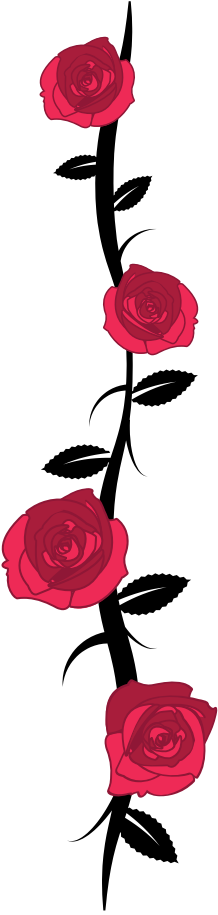
Gül sulayan çocuk baltayı eline almış, kara çalının köküne köküne balta sallamış sallamış ama hiç
iyi etmemiş. Kara çağı ile gül ağacının kökü yapışık gibi imiş. Karaçalıyı keseceğim derken gül
ağacını da kese vermiş gülü sulayan çocuk.

Bir üzölmüş, bir üzölmüş ne de üzölmüş ne de çok üzölmüş, üzüntüsüne diyecek yokmuş. Yanmış,
içi acımış. Yansa da ağlasa da nafiye. Karaçalı keserken gül ağacını da kesmiş bilmeden. Kesmiş
istemeyerek.

O günden sonra yol boyundan geçenler, burada bir gül ağacı vardı, pembe, mor, beyaz güller açardı,
tomurcukları albenili idi, kokusu uzaklara yayılırdı, ne de hoş kokardı, sulayan büyüten çocuklar
vardı, şimdi neden böyle oldu. Öğrenmişler ki su veren çocuk gülü saran kara çalıyı keseceğim diye
gülü de beraberinde kesivermesin mi?

Derler ki; işte böyle kötünün yanında iyiler de bedel öder. Kötüler iyileri yaşatmaz.

Biz devam edelim sohbetimize, duyanlar çıksın kerevetine.

Yağmur Yağarken

Perdenin ardından hep vurdu cama
Ben seni düşündüm yağmur yağarken
Ortak oldum yine çileye gama
Ben seni düşündüm yağmur yağarken

Bahar Gelmiş

Erimiş dağların karı
Bahar gelmiş Andırın'a
Artmış bülbüllerin zarı
Bahar gelmiş Andırın'a

Geçmiş gitmiş kara kışlar
Kesilmiş yağmurlar yaşlar
Çokmuş tarlalarda işler
Bahar gelmiş Andırın'a

Özenip sıcak havaya
Sürüler inmiş ovaya
Leylekler dönmüş yuvaya
Bahar gelmiş Andırın'a

Avşar Türkmen obaları
Çıkarmışlar abaları
Sökmüşler hep sobaları
Bahar gelmiş Andırın'a

Her yerde yeşiller allar
Filiz vermiş artık dallar
Çiçek açmış portakallar
Bahar gelmiş Andırın'a

Közde başaklar firikler
Yenecek olmuş erikler
Göçe başlamış Yörükler
Bahar gelmiş Andırın'a

Çayıra bağlanmış atlar
Diz boyunu geçmiş otlar
Yetmiş bizim kara dutlar
Bahar gelmiş Andırın'a

Sesi beni uyandırdı kaldırdı
Gene toprak kokusunu aldırdı
Her damlası hayallere daldırdı
Ben seni düşündüm yağmur yağarken

Açtım yüreğimi gizlemedim ki
Ellerin yolunu gözlemedim ki
Başka güzelleri özlemedim ki
Ben seni düşündüm yağmur yağarken

Aklım durdu fikrim şaştı bu gece
Yokluğunda sabrım taştı bu gece
Dert bir değil bini aştı bu gece
Ben seni düşündüm yağmur yağarken

Dört bir yanı sarmış iken tipiler
Islanırken bütün evler yapılar
Kapalıyken pencereler kapılar
Ben seni düşündüm yağmur yağarken

Cengiz'im yüzüne uymalı astar
Bülbül gül'den başka söyle ne ister
Çaresiz kalmışım bana yol göster
Ben seni düşündüm yağmur yağarken

Yaylaya

Arabaya binip biraz ön camı
Açıpda gidelim bizim yaylaya
Belki unuturum tasayı gamı
Göçüpde gidelim bizim yaylaya

Güneş yakıp karartmadan tenini
Çağırıp biçerci sarı Tekini
Hep birlikte tarladaki ekini
Biçipte gidelim bizim yaylaya

Kara çadır kurduğum o yöreler
Kesik Azgıt Halbur daha nereler
Andırın suyuyla nice dereler
Geçipde gidelim bizim yaylaya

Ateş bastı sinem tutuştu nardan
Yolumuz uzundur şöyle kenardan
Bir su doldur soğuk akan pınardan
İçipde gidelim bizim yaylaya

Toros dağlarında kaldı kökümüz
Yâr ile çul olsun Cengiz yükümüz
Kimseler görmeden şöyle ikimiz
Kaçıpda gidelim bizim yaylaya

Yaylalar

Sanki Cennetin bir eşi
Andırın'ın yaylaları
Toros dağlarının döşü
Andırın'ın yaylaları

Yörük Türkmen konar göçer
Her koyakta sümbül açar
Bizim ele koku saçar
Andırın'ın yaylaları

Dağ armudu bir daş olur
Patikası sırdaş olur
Yaşayana gardaş olur
Andırın'ın yaylaları

İşte bu topraktan genim
Sizler gibi esmer benim
Aklımdan çıkmıyor benim
Andırın'ın yaylaları

Tipi dağı sislendirir
Karı çamı süslendirir
Beni böyle hislendirir
Andırın'ın yaylaları

Cengiz düzü az gibidir
Ağustosta buz gibidir
On dördünde kız gibidir
Andırın'ın yaylaları

YAŞAR

Bizim oralarda şehire gittim demezler. Şehre indim derler. Buralar dağ kolu, daha dün babalarımız şehri iki veya üç kere görmüşler hayatında ilkinde askerlik muayenesi, biri askere gidiş, biri de orman davası, buralar şehir yakını bilmez, şehirlileşme de buralara temelli gelmez. Ne işleri ola ki, dağ kolu yazın yazı, kışın kuru meyve yer herkes, kendi kazanır, kendi harcar, kendi pişirir, kendi yer, parayla pulla da işi olmaz. Ondan gayrı şehre giden tekin olur. Biri şehre inip gördü mü parmakla gösterilir. Etrafa toplanılır, odalarda toplantılar düzenlenir. O da şehri ballandıra, ballandıra anlatır durur. Hatta derler ki; şehre iner bir gün, anlatadurur kaç gün;

İşte Yaşar'da tam bu şehre iniş, orman celbinden gitmeseymiş, jandarmalar eli kolu bağlı indireceklermiş, inmiş, iniş o iniş, gelişi o geliş, ömrü hayatında bir günlük şehir görmüş, şehir dediğinde, kasaba, buraların şehri bizim kasaba, yani kaza, hükümet oturur burada, ağalar beyler oturur. Esnaflar, kalabalık halk;

Yaşar köye döntünce, ta tepeden köye gelişi görülünce davul, zurna olsa öyle karşılardı, karşılaşmasına ama hazır ola geçer gibi dizilmişler, kiminin eli belinde, kiminin önünde, şapkasını çıkaranlarla olmuş, Yaşar merasimle toprak evinin avlusuna gidildiğin de köyün alayı orada, alayı Yaşar'a seyre, görmeye gelmiş, kadını, erkeği, kızı, kızanı, yaşlısı genci, hepsi;

Yaşar oturur Yaşar soluklanır, ibrik gelir gelmez el yüz yıkanır, millet etrafında halka olmada taşıdığı kazan kabını çıkarır, Güllü'ye kese kâğıdı doldurulmuş, ağzı bükülmüş, kırımızı beyazlı Konya şekerinden ikram ettirilir. Bir tane alacaksınız ha demeyi de unutmaz. Ayıp olmasın diye canı çekenlere kalsa avuçlayıvereceklerdir. Ama büyükler var, el alem var. Biraz da terbiyeli takınmalık var.

Ağızları tatlanınca, ağızda ki tattan çok Yaşarın tatlı, tatlı anlatısı merak edilir, tada, tat katsın isterler. Ağızları açık dinlerler Yaşar'ı Yaşar bu kazayı görüş,

Kazada neler, neler görmüş,

Ne marifetler görmüş

Kimleri görmüş

Ne yerler görmüş,

Ne harikalar görmüş

Ne tanıklıklar görmüş

Ne günler görmüş,

Ne yemiş ne içmiş

Yediği, içtiği tatlı mıymış

İnsanlar nasılmış

Ne yaşarlarmış

Soru, soru konuların kırkı bir para, Yaşar ömrü hayatında bu kadar soru olayında ve de kendine sorulan sorular, köyde sorular basitti.

Ne yapıyorsun?

Nasılısın?

Ne oldu?

Gibi ...gibi

Sorular basit, cevabı basit. Sorulan, sorular bu sefer öyle değildi. Yaşar'dan kazayı anlatmasını istiyorlardı. Biri bir yabancı yere gider gelirse "yediğin içtiğin senin olsun" gördüğün güzelliklerden haber ver derler. Bu sefer öyle değildi hem yediği hem içtiği hem gördükleri üstelik güzel çirkin fark etmeksizin Yaşar'dan anlatmak istiyorlardı, dinlemek istiyorlardı.

Yaşar köyde ilk defa sözü dinlenecekti, ilk defa söze karışınca sus, sus aklın ermez diye terslenen Yaşar ağızlar açık dinlenecekti, o da ağızlarına bir parmak bal sürer gibi ballandıra, ballandıra anlatacak aklında hep keloğlan hikayeleri var. Bire beş koyan keloğlan gibi anlatacak. Yaşar köyün Keloğlanı olmuştu.

Dinleynin ağalar

Dinleynin emmiler, dayılar

Duyun teyzeler, nineler

Duyun kızlar, kızanlar

İştin çocuklar

Giriş güzeldi, daha girişte herkes susmuş, başını Yaşar'ın başına doğru çevirmişti, gözler Yaşar'ın üzerindeydi, Yaşar göze gözden, göze geçiyordu.

Sıra Yaşar'daydı anlatıyor, elini kolunu sallıyor, sağa sola bakıyor, yerinde duramıyor gibiydi. Oradakiler aksine buz tutmuş, misali sessiz başları Yaşar'a çevrik dinliyorlardı.

Yaşar konuşuyor dinleyenler eeee diyorlardı.

Aldı Yaşar.

Vara vara kazaya vardık.

Yaşar babasıyla döğüşmüş, köyü terk ediyorum demiş, annesinin gitme Yaşar, kal Yaşar seslerini geriden son duyana kadar uzaklaşması, tepeyi aşmıştı, yol çatında komşu köyler rast gelmiş, onlara katılmış, Kazanın yolunu tutmuştu, ömrü hayatında Kazayı yeni görecek.

Kazanın önce tek, tük evleri gördü, ne çok ev varmış öyle.

Eeeee

Evleri bizim köyle gibi bir orda bir burada, biri aşağı da biri yukarı da değil, sıralı yan yana aradan yollar geçiyor yol dedim de köyün çamurlu yolu değil ha, taş döşeli taşları ufak ufak, kırmışlar yan yana döşemişler. Çarşıda öyle, çarşıdan gece atların, eşeklerin nal sesleri şakır şukur ediyor. Adamlar tek tek basıyor.

Eeeee

Sonra çarşıya vardık. Bitişik, bitişik dükkanlar çoğu tek tek katlı önlerinde tahta kocaman kapılar dayamalar var. Bazıları kapı değil de pencere dükkanların içi tıka basa dolu zerzevat, giyecek, içecek, pırtı, zahire, kutular, çuvalar, öteberiler. Bir dükkânda ne ararsan bulunurmuş.

Eeee

Kazaya girerken bayağı yürüdük, evler bitmek bilmiyordu, evlerin kimisinin altı dükkân üstü ev olanlarda vardı.

Dükkanlarda insanlar giriyor, çıkıyor, ellerinde öteberi taşıyan örgülü (file derlermiş)

Şey, ne alırsan iki gözlü terazide tartıyor, az gelirse üstüne koyuyor., kese kâğıdı dedikleri kâğıttan gazeteden yapılmış, kâğıt torbanın içine koyuyorlar.

Eeee

Yol kenarlarında dikilmiş, ağaçlar vardı. Yol ile dükkânın önüne kaldırım diyorlar.

Ağaçlar kocaman gölgesi oluyormuş. Her yerde yok tabi. Tek tanıdığım çınar vardı. Ötekileri tanımadım. Başka memleketlerden, getirip dikmişler. Bazı ağaçlara at, eşek bağlı gördüm. Demek ki alış-veriş için gelmişler.

Eeee

Kazaya girmeden önce daha evlerin dergine varmadan o çeşmede durduk, lastiklerin çamurunu sildik, üstümüzü başımızı temizledik. Çamurlu toprak yollardan yürüye, yürüye gelince üst baş kalmıyor, çamur, toz elimizi, yüzümüzü yıkadık az istirahat ettik, sonra yürüdük.

Eeee

Çarşıya girince böyle olmaza, bu kılıkla çarşıda gezilmez, büyükler var, kadınlar var, halk var ayıp olur.

Önce berbere gidilecek tıraş olunacak, sonra bahçeye gidilecek, üst baş düzeltilecek, kundurası varsa boyanacak, el-yüz temizlenecek, çarşıda gezen adamları foterli, şapkalı, takım elbiseli, temiz giyimli traşlı, ayakkabıları boyalı adamlar. Onların arasında böyle olmaz tabi. Tıraş olduk, bahçeye vardık. Üst- baş düzelttik.

Eeee

Bizim köydeki gibi kimse evde ocakta ekmek yapmazmış, sabahleyin ekmek yapılan koca dükkân var. Adına fırın diyorlar. Kapalı bir yerde ateş yanıyor. Kapağı var. Hamurları top edip, içine bizim kürekle sürüyorlar. Sonra nar gibi kızarmış, kocaman ekmek çıkarıyorlar. Adına somun diyorlar. “Çarşı ekmeği” “fırın ekmeği” de derlermiş.

Sıcacık tap taze, tatlı, yumuşak açık ekmeğin içine sar yap ye. humm fırının kokusu ta uzaklardan duyuluyor.

Eeee

Koca bahçeyi unuttum. İçinde koca koca çınar ağaçları var. Aşağısı uçurum. Öteden (güneyden)

Bir yel esiyor. İnsanın içini serinletiyor. Sıcakta terleyen alınlara ilaç gibi geliyor. Oh ferah ferah deme gitsin.

İşi olmazsa bir oturan kalkmıyor. Yer, yer toprak, çimen, süt tarafta çift oluk. Sular serin akıyor. Köyde uzaktan gelenler ferahlamak serinlemek için geliyorlar. İnsanlar oturuyor, sohbet ediyor., birbiriyle tanışıyor. Görseniz ne heybetli bir yer.

Eeee

Dediler ki, uzak yoldan geldik, acıktık, kahveye gidelim, karnımızı doyuralım kahve dedikleri bir dükkânda girdik. Duvarları bomboş, masalar, etrafta tahta sandalyeler var. Fırından sıcak pide (somunun ekmek gibi turnaklı) aldık. Bakkaldan siyah zeytin, deri peynir, demli çayları bardakta içererek (kahvaltı diyorlar) yedik. Buralarda ki gibi çorba yok. O da varda lokanta dedikleri yemek pişirilen yenene yerlerde olurmuş, humm tadı damağımız da kaldı. Siyah zeytinin ısıyorlar, bir iki lokmada yiyorlar. Deri peyniri lokum gibi üstüne çayı höpür, höpür;

Eeee

Çarşığı gezmeye başladık. Köşkere uğradık, yemeni kudura tamir ediyor. Sıra, sıra asılmış yeşil yemeniler. Önünde koca bir örs deriden bir önlük giymiş, tokmağıyla demire vuruyor. Kocaman iğne ve köşker ipi takılı iple dikeyyor. Her tarafta tamir edilecek ayakkabılar, içerisi lastik kokuyor. Hem çalışıyor hem müşteri ile konuşuyor. Dikeceği kunduranın ayak ölçümünü alıyor. Bir kâğıda ayak izini çiziyor. Buna numara derlermiş.

Eeee

Sonra hemen yanında terzi dükkân mı var. İçeride gözlüklü bir adam. Önün de boy kadar kocaman bir masa, duvarda raflar, raflardan kumaşlar var. Burada takım elbise, pantolon, ceket dikiliyor.

Elbise diktirmek isteyen önce kumaşlara bakıyor. Terzi kumaşı masaya seriyor, birini beğenen müşterinin ölçüsünü almaya geliyor. Sıra yumuşak cetvelle (adına santimetre derlermiş) beden ölçüleri alıyor. Hayırlı olsun diyor. Sonra sipariş günü veriyor. Diktiğini birkaç üzerinde denedikten sonra elbise tamamlanıyor.

Eeee

Hemen yanında manifatura var. Manifatura dükkânı, hani pırtı dükkânı diyoruz ya. İşte o Kazada birkaç tane var. Hepsisi de kocaman dükkân, dükkân da raflar var. Raflar takılı pırtı dolu, pırtı almaya gelenler, şalvarlık, elbiselik, göyneklik, gömleklik, yatak yorganlık hepsi var.

Dükkânın içinde çalışan adamlar var. Evin pırtısını, öteberisini hepsi var. Manifaturacı kumaşları, bizlere, toplanan indiriyor, açıyor, beğeniyorum, sonra metreyle katlayıp ölçüp kesiyor, toplayıp hayırlı olsun deyip veriyor.

Eeee

Karşı tarafta berber dükkânı var. Kazada bu berber ötekilere göre meşhurmuş, Kazada herkesin berberi varmış, Köylülerinde tanıdığı berber olurmuş, berberde iki tane koltuk var. Arkaya yatıyor. Duvar da ayna, çanak gibi suluk. Tıraş olduktan sonra çanağı çenesine getiriyor, içinde ki suyla yüz yıkıyor. Saç tıraşı olacıklara boğazına sofralık gibi bez bağlanıyor. Tıraş olurken berberde makas şakırtılarından insanın uyuyası geliyor. Arkada tahta sandalyeler var. Onlar da tıraş sıralarını bekliyor. Sıkılmasınlar diye radyo çalıyor.

Oturanlar sehpa da ki gazeteleri okuyor. Kimileri sohbet ediyor. Berber hocanın çenesi çok güçlü, durmadan ha bire konuşuyor. Tıraş olan da hızlı, hızlı geçiştiriyor. Tıraş bitince iş ödemeye geliyor. Borcumuz diyor. Ne verirsene diyor. Kazada ağanın eli tutulmaz diye bir laf var. Kimisinin de parasını önceden gelen (sonradan gelenin) parasını ödüyor. Kazada böyle bir gelenek varmış.

Eeee

Yanda sıra sıra lokantalar. Ne iyi adamlar esnaflar. Her lokantanın, önünde buyur eden adamlar var. Bu buyurmalarına “garson” diyorlar. Her biri yüksek sesle bağırıyor. Bizim köyün dellali gibi bağırıyorlar.

Buyurun buyurun

Sıcak yemeklerimiz var

Sulu yemeklerimiz var

Buyurun buyurun

Kuru, taze fasulye

Ezo gelin çorbası

Dolmalar, sarmalar

Karnı yanık
Haşlama
Kuzu paçası
Etli bamya
Tavada güveç
Pirinç pilavı
Buyrun buyrun

Bir yanılıp da buyur. Edilen lokantaya girsen, nasıl olsa beleş desen, yesen, tıka basa yesen seslenmezler. İçeri girsen ne yersin derler ne dersin getirirler. Çıkarken hemen para isterler. Buyur eden sizsiniz, ne parası dersiniz, buyur etmek davet etmek değil ki, biz lokantanın reklamını yapıyoruz derler. Amanın siz olun Kazaya giderseniz buyur edenlere kanmayın, yemekler mi bir tatlı, bir tatlı. Ömrü hayatında görmediğiniz, bilmediğiniz yemekler.

Eeee

Öğle olup ta yemek yiyeceksen karnının doyuracaksan, yemeklere paran yoksa, bakkalların arkasında bir tahta sıra, birkaç sandalye, orda oturup, ekmek arasına sucuk, helva koyarsın, üstüne bir tas su içersin. Cebinde bozuk paralar ile karnının doyurursun.

Eeee

Kazanın tatlıcıları da mahir. Hele kıvrım tatlıcı, halka tatlıları, koca sinin üzerine yığıyor. Görenin ağzı sulanıyor. İçeriye girersen oturur masada şerbetin içinde kaç tan yersin. Bir tane yiyeceksen ayakta küçük, katlanmış gazeteyle tutar, bir tarafından aka aka yersin. Üstüne hemen önünde çift oluklu çeşmede zincire bağlı tasla kana kana içersin. Tadına deme gitsin himm.

Eeee

Tatlı sadece dükkânda mı? Bir tablacı var. Üç ayaklı tablasında, tepsinin içinde dilim, dilim kesilmiş, her dilimin üstünde fındık; Bağırıyor,

Buyrun buyrun

Şam tatlısı, Şam tatlısı tutulup yassı kaşıkla kesilmiş bir kâğıda, bir dilim veriyor. Tadı da yemeden nasıl anlaşılır ki.

Eeee

Tekerlekli yanında sehpa üzerinde çekirdek çekirdek satan var, çekirdeği kavuruyor. Kavrulmuşu da var. Çiğ olanı da. Göz, göz. Hem güne bakan hem kabak çekirdeği satıyor. Yirmi beş kuruş gazeteden bunu yapıp içine kürekle doldurup veriyor. Tartıya gerek yok, kendi ayarlamış zaten, al eline, ayakta, otur bir yere çık, yalnız kabukları yere atmak yok. Burası şehir, şehri kirlilemek çok ayıp.

Eeee

Kasaplar sıralı koyunları, keçileri mezbaha dedikleri bir dereye kesiyorlar. Sonra sopalara şehrin dışından ikili takıp omuzlarına atıp getirip dükkâna asıyorlar. Müşteri geliyor. Alacağı yeri gösteriyor. Oradan kesiyor, tartıyor, ufalıyor, yağlı kâğıda sarıp veriyor. Her kasabın bir lokantası varmış, bıçakçı, kamacı, baltacı, tahracı hepsi de iri yarı bıyıklı adamlar. Üstlerinde mavi önlük var. Hepsisi de bizim kurbanlıklar gibi. Çile, mileli.

Eeee

Caddelerin bir boyunda kahveler var. Burada en çok kahve var. Sadece çay verilen yerlere çayhane diyorlar. En meşhuru Celalin kahvehanesi, Celal yarından çok dem,

az su çeker. Çayı koyu yapar. Kahveler çarşının güney tarafındalar. Kahveye oturmaya, sohbet, oyun oynamaya geliyorlar. Tahta masaların üzerinde örtü serili kâğıt oynamak için sererlermiş. Kâğıt oynayanlara seyredenler derken bir masanın etrafında gurup oluyor. Oynarken laflaşıyorlar, şakalaşıyorlar, hatta döğüşüyorlar. Çaycı ara sıra çay dağıtıyor. Oynarken bir kâğıda rakamlar yazıyorlar. Yenilen parasını veriyormuş, Aslında kahvelerde tanıdıkları birbirlerinin çay parasını öder. Hele yabancı biri gelirse para ödetmezler, ikram ederler. Birde Kasabanın ağaları, beyleri, kahveye girince “çay paraları benden” der, oradakiler ikram eder.

Eeee

Ağalar, beyler demişler, Kazada bunların yanında esnaflar, memurlarda var. Hepsisi Kazanın saygın insanlarıdır. Giyimleri kuşamları, konuşmaları, tavırları, hal ve hareketleri seçkin insanlar, birbirlerine selam verir, hâl hatır sorar, ayaküstü sohbet ederler. Köylülerde Ağaları beyleri görünce selamlaşır, hal hal hatır sorarlar. Bir işleri varsa konuşurlar. Ağda beyde onları kahveye çay içmeye, vaktiyle yemeğe lokantaya davet eder. Arkalarına üç, beş bin adamı düşer beraber giderler. Bazen esnaflara uğra, orada sohbet ederler. Memurlar her zaman takım elbiseli, kravatlı, boyanmış kuduralı, traşlı gezerler. Türkçeyi güzel konuşurlar. Efendim, buyurun, bey, beyefendi gibi hitap ederler. Sanki dairedemiş gibi cadde ve sokakta da gezerken davranırlar. Memurlara efendi, bey gibi unvanlarla hitap edilir.

Eeee

Esnafta öyle, saygın insanlar. Ara sıra şakalaşırlar. İstemeye kızdırmaya çalışırlar. İnsanları kırmadan mizah yaparlar. Mizahi konuşurlar. Zaman, zaman kabalaşmadan hep beyefendi hallidirler. Müşteri içeri girince ayağa kalkar buyur ederler. Ne istediğini sorarlar. Erinmeden ilgilenir, malını gösterir, bilgi verir, sohbet ederler. Mal alırsan hayırlı olsun, almazsan canın sağ olsun, yine buyurun, bekleriz derler. İçeri girince mutlaka çay ikram ederler. Zaten esnafların arasında, çayhaneler yakın olunca haber salınır, çaylar hemen gelir, oturmak için sandalye ve tabureler var. Müşterisinin parası varsa öder, yoksa veresiye defterine yazdırır. Vakti varsa yemek ikram eder. Esnaflar öğle yemeklerini evlerden getirirler. Sefer taşı dedikleri üç kap üst üste yemek evden gelir. Misafirleri olmasa ev yemekleri yerler. Birbirlerine yardım ederler. Madem bir esnafın borcunu var, komşuya haber gönderir ödünç alır sonra verir. Birbirlerini desteklerler.

Eeee

Yemek dedim de öğlen saatlerinde çarşıda bir yabancı rast gelirse yemeğe buyur edilir. Parası olan olmayana ikram eder. Köylerden dışarıdan gelenleri, tanıdıklar evlerine götürür, öğleyin yemek ikram ederler. Hatta misafir tanıdıksa akşam evinde misafir eder, yatırır.

Eeee

Kazanın kahvaltıları meşhurmüş, akşama doğru ikindi çayı dedikleri bir çay faslı olurmuş evlerde, konaklarda, komşular çağrılır, misafir edilirmiş. Çaylar demlenir, pasta, börek yapılır, meyveler, tatlılar ikram edilirmiş. Kazada herkes sobalı kahvaltısı yapıyor. Bizim köyler gibi çorba kaymak tepsie boşalt, ortadan kaşıkla ekmek doğra bandır yok, çaylı yanında pekmez, öteberili yemek diyelim. Çayın yanında peynir, zeytin, bal, reçel, tatlılar, yumurta, kızartmalar, sebzeler ne varsa, kahvaltı masası tabak, tabak,

sabahleyin fırına gidilip, pide alınır, bakkaldan peynir, zeytin, reçel alınır. Evinde olanlar mevcuttan kullanır. Çarşıda dediğim gibi peynir, zeytin, pide kahvelerde yapılır.

Eeee

Sadece kahvelerde mi yenilir. Fırınlara tava atarlar. Kazanın tavaşı meşhurmuş, et tavaşı diyorlar. Kasaba gidip bir tava yap dediğin zaman kaç kişi diye sorar sayıya göre bir tepsiyle et, domates, biber, patates, patlıcan ne varsa doğrar fırına gönderilir. Aynı işi fırıncı da yapar. Tava birkaç saat sürer. Sonra sıcak ekmekle abana, abana bandıra, bandıra yerler. Tava da tava ama yerken parmağını yersin.

Eeee

Öğlen ezan okununca Milet camiye gidiyor. Caddenin öteki ucundaki camiye ezan okununca, esnaf dükkânı kapatmadan gider. Kimse de sahipsiz diye içeriye girmez bir şey almaz. Çarşıda dolananlar, esnaflar, yerliler öğlen camide bulunur. Öğle namazı sonrası selamlaşılır, hâl hatır sorulur, yürüyerek işyerlerine gidilir. İşli olmayanlar koca bahçede toplanır, sohbet, muhabbet gırla gider.

Eeee

Kazada kunduracı, köşker den çok semerci var. Semerciler hayvan semeri yaparlar. Hayvanlarınıza getirirler., semerci ölçü alır. Örnek semer gösterir. Müşterisinin isteğine göre semer yapar. Semer yapmak zaman alır tabi. Hayvanlarına göre semer çeşidi var. At, eşek, katır, beygir semerleri. At semerine eyer diyorlar. Aynı bizim gibi. Her hayvan sahibinin tanıdığı semerciler var. Hani bizim bildiğimiz semerciler.

Eeee

Atları nalbant nallar. At, eşek, katır, günlük nallarını nalbant nallıyor. Önce nalları çıkarıyor, tırnağı eskimiş, çürümüş kısımlarını temizliyor. Yeni nalı çakıyor. Mallardan hayvanı ürkütüyor, yularıyla iyice bağlıyorlar. Şak, şuk, tak,tuk o nal çivileme sesleri n hoş.

Eeee

Demircilerin at nallayını da var, nallamayanı da Kazada 5 ya da 6 tane demirci var. Demirden her şeyi yapıyorlar. Demiri, kocaman bir körük çekerek yani demirci ocağına hava üfleyerek kömürü kor haline getirince, maşayla tuttuğu demiri ocağa sürüyorlar. Kıpkırmızı olunca örsün üzerine alıyor., bir iki kişi tokmakla, çekiçle vura vura yamultuyor, şekil veriyor. Sonunda su çanağına batırıyor, bekletiyor. Soğuyunca tekrar ocağa sürüyor kıpkırmızı olunca yeniden örsün üzerinde döverek son halini veriyor, tekrar suya batırıyor, buna çelikleme diyorlar. Bu suretle ne yapacaklarına aynı işlemi yapıyor. Demirci neler yapmıyor ki, balta, tahta, bıçak, ora, kazma, dirgen...Hani şu kullandığımız şeyler hepsini demirciler yapıyor.

Eeee

Kalaycı gördüm köreye bir çekiyor. Ocakta ki kömür nar gibi kızarıyor. Kabı sürüyor, ısıtıyor, erittiği kalayı kabın içine sürüyor, üstüne nişadır dedikleri tozu atıyor, suyla yıkıyor. Öncesinde kablı kumlu suda iyice temizliyor. O ölçü hiçbir yerde görmedim. Kazan, sefer tası, çömlek, bakır ne varsa kalaylıyor. Köylere gelen kalaycı gibi sanki.

Eeee

Kazada koca bir han var. Hayvanlarıyla gelenler gece handa kalırlar. Altta hayvanlar, üstte insanlar kalıyor. Altta hayvanlar tepişirken yatmak kolay mı? Gece uyanırlar,

hayvanlara bakarlar. Üstte büyük bir oda da otururlar, çaylar içilir, sohbetler edilir. Hayvanlar handa yemlenir, bakılır. Hem insana hem hayvana konaklama ücreti ödenir.

Eeee

Kazaya alışveriş dışında herkesin hükümetle olur. Mahkemeler, daireler, tapu işleri, nüfus işleri, ifadeler, celpeler, şikayetler, davalar, kavgalar, askerlik vergi işleri, orman işleri...Kazada ne iş varsa hükümet konağı dedikleri büyük binada bulunan dairelerde görülür. Vatandaş öyle hükümet konağına destursuz giremez. Elini yüzünü yıkar, traş olur, temiz elbise giyer, şapkasını çıkarır, elinin önünde tutar, başını eğerek, memurlara usulca yumuşak sesle konuşur. Bir derdim var, bir müşkülüm var, talebim var der. Memurlarda çatık kaşla, yüksek sesle sorarak, bazen azarlayarak konuşur, ayakta tutar, işi uzunsa “bugün git yarın gel” olmaz boşuna uğraşma bizi meşgul etme der, direnince “

“Haydi git nereye şikâyet edersen et” der. İş ya görülür ya görülmez. Bunu bilen köylülerde ya muhtarlarla ya da hatırlı bir esnafla devlet dairesine giderler. Böyle olunca iş daha kolay çözülür. Hatta otururlar. Çay bile içerler.

Eeee

Hükümet konağı ile belediye binası yan yana karşı kaldırım da belediye önünde tahta sandalye, tahta masa, tahta tabure arzuhalçiler sıralı bir derdin mi var, bir isteğin mi var hemen istida yazıyorlar. Hepsini de emekli imiş. Her şeyi biliyorlar. Kimileri gözlüklü, kafaları kel, gelen tabureye oturur, derdin ne der, dinler, sonra tak tuk tuşlarına vurarak kulpu çevirerek kâğıdı kıvrarak yazar. İmza attırır, ıstampaya batırarak kâğıda parmak bastırır. Doğru falan daireye, falana vereceksin diye tembih eder. Ücretini de alır. Bazen daireden yollarlar. Daireye gelenlere git arzuhalciye istida yazdır getir derler.

Eeee

Nüfusta tapuda işin varsa fotoğraf isterler. Doğruca Kalalı Kayaya gider fotoğraf çektirirsin, üç ayaklı tabureye oturtur, makine nın karşısında put gibi kıpırdatmadan beklettirir. Bir gün bekledikten sonra kağıtları keser eline verir. Daireye götürürsün, deftere, kâğıda, nüfus cüzdanına yapıstırırlar. Kazanın tek fotoğrafçısı var. Karısı ile beraber çalışıyor.

Eeee

Yorgancıyı unuttum. Pamukları yayımca etrafı kabartıyor. Düz bir tahta üzerine kılıfa seriyor, dikerek yorgan yapıyor. Döşek, yastık, minder de yapıyor. Yorganları katlayıp yüklüğe yerleştiriyor. Müşterilerinin çoğu kadınlar.

Eeee

Kazada vesait tek tük varmış, o da daire önünde belediyenin gösterdiği bir yerde. Adına garaj diyorlar. Oradan öteki Kazalara otobüs dedikleri çok insanın içine oturduğu (koltuklar) vesait bir tane imiş. Sabah, akşam gelirmiş.

Eeee

Yahu anlayamadım. Kimseye de kimseye de sormadım. Kazada herkes caddenin ortasından yürüyor. Biz de yürüdük durduk. Yürürken insanlar birbirini görüyor, selamlaşıyor, elleşiyor, musafaha ediyor. (Kucaklaşıyor). Hâl hatır soruyor, merak ettiği varsa sorup öğreniyor. Öyle ki tanınan biri ise, birinin bırakıp ötekine merhaba ediyor, konuşuyor. Kazada şu daracık, ufacık cadde de insanlar sohbet, muhabbetten yol alamıyorlar. Şey gördüm Ağalar, beyler veyahut daire müdürleri ile karşılaşıncı, köylüler

şapka çıkarıyorlar, hazır ol gibi duruyorlar. Kimse kimseyi küçümsemiyor. Ayakta birbirlerine dönük gözlerinin içine bakarak konuşuyor, elinin tutuyor veya omzuna atıyor, tatlı dille, nezaketle konuşuyorlar. Bazen şakalaştıkları da oluyor. Ayrılırken selam veriyorlar, haklarını helal et diyorlar. Yine buyur gel diyorlar. Bir işi varsa beraber gidiyorlar. Hele kadınlar geçerse hemen yol veriyorlar, buyur hanımefendi diyorlar. Bir şey sorsa buyur efendim buyur hanımefendi gibi tabirler kullanıyorlar. Bizim buralarda ki gibi “kız” karı” gibi kaba konuşmuyorlar.

Eeee

Kazada bir döğüş gördüm. Köy döğüşleri ney ki, aynı buradaki gibi kabileler toplanıyorlar. Bir kavga bir kavga. Büyükler oraya girip ayırıyor. Sonra jandarma geliyor. Kavga edenleri yakalıyor. Yaralıları doktora götürülüyor. Karakolda ifadeleri alındıktan sonra mahkemeye getirdiler. Elleri arkadan önde kelepçeli, zincirler birbirine bağlamış, kaçmalarına imkân yok. Çarşıdan ta Adliyeye kadar yürüttüler. Herkes gördü. Gören vatandaşlar “bunlar köylüleri de geçti Ne vahşilik böyle” dediler. Tuh çekenler, yuh çekenler, ayıplayanlar, kınayanlar deme gitsin. Utanırlarsa bu kınama onlara yeter diyenleri duydum.

Eeee

Kazada bir düğün vardı. Perşembe günü düğün evine bayrak çekermiş. Abdallar davul, zurna çalar, gençler halay çekerek oynamış. Bayrak direğine bayrak çekilir, direğin tepesine soğan takılmış. Bayrak çekilirken, silah sıkılır havaya kurşun atılmış. Evin önünde çimenlerin üzerinde hayma çatılmış. Gelenler oturuyor, Abdal gelenleri karşılar, çabalar, selamlar bahşisi alıyor. Düğün sahipleri, sadıçlar gelenleri güler yüzle karşılıyor. Hoş sohbetler ediliyor. Oturmak için buyur ediliyor. Düğüne gelen boş durur mu? Laflaşmalar, şakalaşmalar. Davul güm güm çalıyor. Hele Köroğlu havası davul vurdukça yer sallanıyor. İnsanın göbeği titriyor. Sonra halay başlıyor. Halay başı elinde mendil sallıyor, toplamıyor, Kime kime falanın şerefine. Heyy diyorlar. Davul zurna, halay seyredenler, gelenler ayrılanlar. Tam düğün meydanı.

Eeee

Akşam olunca kaza (hafta sonları daha çok giderlermiş) sinemaya gidermiş. Ufak Kazalarda iki sinema, bir hamam, bir cami var. Yeni sinema filmi gelince dellalci duran artistler öve, bağıra, çağıra mahalleyi, caddeyi dolaşıyor, filim geldi diyor. Bunu duyanlar heyecanla sinema saatlerini bekliyorlar. Hangi film oynuyorsa Kaza onu konuşuyor. Artistleri, olayları hikâyeleri. Kimi övüyor, kimi yeriyor. Filim heyecanı Kazayı sarıyor. Talebeler hafta içinde sinemaya gidemezlermiş. Okul yasaklıymış. Sinemaya tek başına gitmiyorlar, ailece gidiyorlar.

Eeee

Kazada her dükkânda radyo var. Radyo çalıyor. Evlerde de radyo var. Radyo da şarkılar, türküler çalıyor. Sabah, öğle, akşam ajans haberleri veriyor. İnsanlar meraktan susarak ajansları dinliyor. Radyoda düğmesini kıvrarak, cazurt, cuzurt seslerle konuşan bir yer bulunuyor. İsterse düğmesine basıp kapatıyor. Radyonun üstünde iç içe geçen kocaman bir çubuk var. Anten diyorlarmış. Radyo çalmayınca şap, şup vuranı da gördüm.

Eeee

Birde Kazada insanlar gazete okuyor. Her akşama doğru Kazaya otobüsle gazete geliyor. Gazeteler bir gün sonra

(ertesi gün) buraya ulaşıyor. Sabah olunca beleş namında gazeteci açıyor, üst üste yığıyor, sıraya girip gazete alınıyor. Gazeteyi alan büküp başlığı görünecek şekilde yan cebine koyuyor. Diyorlar ki burada kimin gazetesinden hangi siyaseti tuttuğu anlaşılıyormuş. Hele esnaf biz ekmek peşindeyiz partimiz olmaz derlermiş. Parti dedim de hani seçip meclise gönderdiğimiz mebuslar, liderler var ya onların grubuna diyorlar. Gazetelerin arka sayfası spor sayfası, arkası yarınlar, köşe yazıları, karikatürler, bulmaca, haberler, reklamlar varmış.

Eeee

Peki Yaşar kimi gördün kimle konuştun diye sormuyor musunuz? Madem sormadınız ben söyleyim. Belediye reisi ile karşılaştık. Beni kucakladı. Sen yukarı köyden Yaşar değil misin? Vay Yaşar canım, emmoğlu (burada en samimi tabir emmioğluydu) nasılsın iyi misin diye hatırlımı sordu. Elini omzuma attı. Gene gel dedi. Çarşıda giderken dairenin müdürü başefendi imiş, bu bizim Yaşar değil mi dedi. Yanındakiler hee dediler. Yaşar bey nasılsın, iyi misin, bir isteğin var mı, daireye buyur çay içelim dedi. Berberde traşın bitti para verecektim, şu sohbet ettiğin bey var ya dedi o ödedi. Yemek saatiydi Ağa beni gördü. Yaşar evladım buyur yemek yiyelim dedi. Lokantada kalabalık olarak masalara oturduk, yemek yedik. Ya bakkal Mehmet Kâhya, Yaşar giderken yolda yersin diye, bisküvi, sucuk, lokum çıkın etmiş vermez mi? Fırıncı Kaya giderken fırına uğra somun götür dedi.

Köylüler yesin ben den de selam söyle. Hele parti başkanı görünce bir sarılası var, görmeliydiniz. Vay bizim Yaşar gelmiş, köyün delegesi Yaşar deyip elimi bırakmıyor, oradakilere tanıtıyor. Şakalaşıyor, bir görseydiniz. Pırpırlı Karakol başçavuşu Yaşar naber demez mi? Yanındakiler şaşırıyorlar. Yahu Yaşar amma da meşhur adamışsın herkes tanıyor, herkes sana iltifat ediyor dediler. Esnafların önünden geçerken “Yaşar Efendi buyur çayımızı iç Hanemizi şereflendir “dedi durdular. Manifaturacı Ballı’da kolumdan tuttu çekti içeri buyur etti. Çay kahve ne ikram edeyim. Raftan bir kumaş şapka vererek, Kazamızı şereflendirdin bu da hediyemiz olsun dedi. Para teklif etsem de alır mı? Gazeteci beleş bir deste gazete verdi. Götür köyde okusunlar dedi. Ben de daha köyde mektep yok. Kimse okuma yazma bilmez dedim. Sen bilirsin ya dedi. Bakkal Nuri usta, birkaç tane portakala götür, köyde hastalar yesin dedi.

Eeee

Eyisi Allah. Kalanı da anlatayım.

Yaşar’ı dinleyenler oradan ayrıldıktan sonra konuştu durdular.

Adam serseri uydurup uydurup anlatıyor.

Adam neler görmüş, neler yapmış helal olsun

Yok yahu bu kadarı da olmaz

Kazayı nasıl tanımış böyle diyenler,

Kafasını kaşıyanlar

Cık cık edenler

Ağzına bal sürmüş gibi açık olanlar

Hepsi, hepsi bir haller/ haller içinde / halden hale dönseler de / olsalar da / doğru söylüyor olmasın diye şaşkınlık içindeydiler.

SÖZ

Söz vardır incitmez hiç sözü
Gülde tebessüm sözün özü
Bazen güzel bir ceylan gözü
Haldir, erkandır, adaptır söz

Ruhun izharıdır kulda söz
Gözde fer ,lisandır dilde söz
Yaprağı kırmamak dalda söz
Hoşgörü ,sevgi, üsluptur söz

Dilde petek, petek baldır söz
Kırdığın dallarda ardır söz
Gönülde yakılan hardır söz
Haddi bilmektir, edeptir söz

Geceyi geceden süzmektir
Gülü gül ile bezemektir
Baharda ayazı sezmektir
Feraset, letafet, kalptir söz

Gönülle yaren olur lisan
Bahara muştı veren nisan
Mihenk taşında ölçü insan
Renktir, ahenktir, esbaptır söz

Setr eder, beşeri bir perde
Kalbin koyunda, esen yelde
Fırtınada, yağmurda, selde
Dilde duraktır, esvaptır söz

Üslubun örtüsü , özüdür
Kelamın makbulü, azıdır
Ağaçta , kirazın yazıdır
Yoldur ,usuldür, tabiptir söz

Ateşin sudaki evhamı
Kem gözlerin olur ithamı
Tartıya koy, söyle kelamı
Vebaldi ,kordur, azaptır söz

Yusuf Bardak

ÇİÇEK AÇTI NAR ŞİMDİ

Yine yeşillendi dağı ovası
Bahar geldi çiçek açtı nar şimdi
Çukurova Koçyiğit'ler yuvası
Gelsin diye selam salmış yar şimdi

Nisan yağmurları sel olur akar
Yar oturmuş uzak yollara bakar
Göz yaşı aktıkça çok yürek yakar
Sular Coşkun dünya ona dar şimdi

Kırsal yamaçlarda keklikler öter
Bahar coşkusuyla zorluklar biter
Canlanmış bir doğa mutluluk katar
Sevda yaşamaya umut var şimdi

Kurdu kuşu barış içinde yaşar
Kuzu annesiyle yan yana koşar
Sıcak yuvalarda yemekler pişer
Yüreklerde aşk var yanar har şimdi

TABİBİ sevginin sürer izini
Kaybederse seni döver dizini
Her gece rüyada görür yüzünü
Nasıl sevdiğimi bak da gör şimdi

Musa Güven

BAYRAM'IN BAYRAMLARI ve ELİF'İN KIRMIZI KAZAĞI

Hava çok soğuk...! ve ayaz...! kuru poyraz, yerden süpürüp kaldırdığı kum zerreciklerini öylesine savuruyor ki; insanın suratına değdiği zaman saçma değmiş gibi acıtıyor, kulaklar kuru ve çatlak, değsen düşecek. Kara Kış alabildiğince sarmış her yeri, soğuk rüzgarlar kapının anahtar deliğinden ısıklık çalarak giriyor içeriye. Dağlar beyaz gelinliğini giymeye hazır. Kar, ha yağdı yağacak. Ay, öylesine parlak ki; dağın üzerinden doğarken gecenin karanlığını aydınlatıyor adeta. Çakal sesleri geliyor uzak dağ yamaçlarından. Burası Düldül Dağının kuzey eteklerinde kurulmuş, dağınık halde yerleşmiş, yirmibeş otuz hanelik bir dağ köyü. Evler topyekün toprak dam... Hava iyice karardı. Çamur sıvalı taş duvardaki gaz lambası odayı kel kör aydınlatırken; duvara yansıyan gölgelerden çeşit çeşit figürler, korkunç hayalet görseller oluşuyor. Herkes bulunduğu evlerinde bulduğu ocaklığın başına sinmiş. Kiminde heyecan, kiminde hüznün, kiminde hasret. Çünkü, yarın sabah bayram...

Kurban kesmeye gücü yetenler, evlerin hemen bitişiğindeki hayvan kuzluklarındaki kurbanlıklarını son kez yemleyip, suladılar. Teke ve koyun sesleri geliyor komşuların aharlıklarından. “Meee!.... meeeeee!....” diye.

Kardeşler kendi aralarında sohbet edip şakalaşıyor, önlerine konulan tarhana, pestil ve cevizden atıştırarak çaylarını yudumlayıp, bir yandan da yeni doğacak kardeşlerinin müjdeli haberini bekliyorlar.

Babaları Sefil Ali, ikide bir, tütün tabakasını ceketinin cebinden usulca çıkarıp, nasırlı iki parmağı arasına kısırdığı, üzerinde arapça yazı olan sigara kağıdının arasına kılı kırk yararak ustaca yerleştirdiği tütünü büyük bir itina ile dolaşarak, diliyle kağıdın kenar ucunu ıslattı, sonra dişleriyle ıslattığı bölümü kibarcı ısırdı ve parmaklarıyla incitmeden sıvazlayıp yapıştırdı, sonra keyifle dudağının yan ucuna götürdü, şavlarına dökülen tütün kırıntılarını eliyle çırpıp avucuna topladı ve zay olmasın diye, üzerinde Kıbrıs resmi olan tabakasına tekrar koydu. Başındaki yorgunluğunun timsali şapkasını düzeltti, maşa ile ocaklıkta yanan közü aldı, hafiften külünü üfledi ve sigarasını tellendirdi. Elindeki küçük bir odun parçasıyla da ocaklıktaki ateşi ölçerdi, külünü karıştırıp durdu, tâ ki gece yarısı gelen habere kadar.

Bu arada tatlı bir telaş var dı kadınların yüzünde. Sebebi; Ahraz Emine’nin doğum sancısı başlamıştı, köyün bu konuda deneyimli birkaç ehil kadını doğum işini zayıtsız tamamlamışlar, bebek dünyaya gözlerini açmıştı bile. O yıllarda doğum için hastahaneye gitmek, doktora gitmek ne münasebet? abes ve ayıp... zâten erkeklerinde böyle bir kaygıları yok... hatta o zamanlar dağdan sırtında odun şelegeği getirirken bile doğum yapıp, sırtında şelegeği, kucağında bebeğiyle evine gelen nice anaların varlığına çok şahitler. O yüzden çok rahatlar.

Ahali sabah erkenden kalktı, herkeste bir bayram telâşesi var. Kapı önleri evin kızları, gelinleri tarafından cilpintir çalısı süpürgesiyle arısı süpürülmüş, tertemiz.

Köyün Camii’sinden Bayram namazı sonrası çıkanlar, halka halinde bayramlaşıp, bir an önce kurbanlarını kesmek için acele ediyorlar. Bu arada Ahraz Emine’nin do-

kuzuncu çocuğunun dünyaya geldiği kulaktan kulağa yayıldı. Yeni doğan, henüz isimsiz bebeğin Babası Sefil Ali, mahcup ve utangaç bir şekilde “hayırlı olsun” diyenlere, “savulun Allah olmyannara da versin!” diyor, hem de bayramlarını kutluyor. İmam ve Cömeat, Çocuğun adını, Bayram sabahı doğduğu için; “Adı, Bayram olsun” dediler ve öyle de oldu. “Bayram.”

Bayram; dünyadan habersiz bir bebek, sekiz kardeşi daha var, beş ablası üç de abisi. Babası Sefil Ali, köyün en gariban, en saf, en temiz insanlarından biri. Kurban kesmeye gücü kudreti yok, hiç de olmadı zâten. Camii çıkışı mahcup ve mahzun bir şekilde, doğruca tek odalı dam evine gitti ve içeri girdi, tahta kapıyı usulca örttü, ocaklığın başına oturdu, ağzını bıçak açmıyordu. Baba olmanın zorluğunu içi sızlayarak bir kez daha hissetti omuzlarında. Evlatlarına karşı yeterince baba olamamanın burukluğunu yaşadı. İçinden binlerce ah...! Çekerek kendi hallerince bayramlaştılar. Çocuklar sıraya geçip babalarının elini öptüler. Sonra her bayram olduğu gibi birbirlerine bakışıp sustular. Bayram harçlığı diye birşey yoktu, çünkü o para denen merret yok. Çocuklara bayramlık giyecekler de alınamadı. O gün, bayram günü olması nedeniyle utandıklarından, hiç dışarıya çıkmadılar. Konu komşularının gönderdiği bayram eti payını utanarak aldı kız çocuklarından biri. Birer diki de olsa, et düştü kursaklarına. Bayram’ın dünyaya gelmesi bile Kurban Bayramı’nı değiştirmede vesselam.

Sefil Ali, çocuklarıyla birlikte bulursa yevmiye işlerine gider, yazın buğday karşılığında ekin biçer, arada bir de katırıyla dağdan odun götürür kasabaya. Tabii ki köyün zâlimi olan Keyiş Kâzım’dan fırsat bulursa. Babasından miras üç evleklik de bulgurluk yörep ve kıraç bir tarlası var. Oraya da olursa buğday, nohut, fasulye, kuru soğan v.s eker, yani geçimlerini kıt kanaat idame ettiriyorlar.

Keyiş Kâzım, lâkabından da anlaşılacağı üzere köyün en varyetli ailelerinin reisi. “Astığı astık, kestiği kestik” zalim mi zâlim biri. Kendisinden gayri kimsenin onduğunu, ol-duğunu istemez, iş yapmak isteyenleri de engeller, destek olmak yerine köstek olur. Mutlaka hile hurda ile takoz koyar. Köyün en üst tarafında konağı var, köylülerle pek muhatap olmaz. Kimse de bulaşmak istemez zâten. Köyün ormanını istediği gibi keser, yakar, tarla açar, malını mallelini yayar, dedesinden miras gibi zabdeder. Köylülerden birini, yakacak kuru odun götürürken görsün vay o gariban köylünün haline. Hiç acımaz, sürüm sürüm süründürür.

Daha yenilerde Toslak Temur, evinde yakmak için, eşeğiyle dağdan bir yük kuru odun getirirken Keyiş Kâzım’ın çocukları tarafından yakalandı, darp edildi ve eşeği elinden alındı, tehdit edildi. Keyiş Kâzım, hemen uşaklarından birini saatlerce uzaktaki jandarma Karakoluna gönderdi ve şikâyetle bulundu. İki gün sonrada Jandarma geldi. Gelen jandarmayı karşılayıp ağırladı, yedirdi içirdi. Ne kadar yalakalık var ise yaptı. Gelen yabancılara, kendini köyün orman muhafaza memuru gibi tanıttı, bilen bilmeyen devlet yanlısı, ormanları koruyup kollayan biri sandı hep. Kendini över köylüleri yerer, birazda yalandan suç uydurdu.

Neyse yine öyle oldu, Toslak Temur’un koluna kelepçeyi

taktırdı gönderdi. Gidenin akıbeti belirsiz tabii, yediği dayak, gördüğü işkence, atılan iftira Keyiş Kâzım'ın umurunda bile değil. Hatta şikâyet eden kendisi değilmiş gibi davranıp, hiçbir şeyden haberi yokmuşcasına, yaptığı bu işten büyük haz duyup, keyif aldı. Köydekilerde yukarıdan seslenerek;

“No’oldu gene, Cendermelerin götürdü’ü adam kim? Bir adama mıkiyat olamadınız mı? benim habarım olsa, O götürülen kim ise, asla Garo’ola salmazdım. Niye dersiniz? Çünkü, Baş Gedikli Garo’ol Gumandanı benim adamım, bir dedi’imi iki eylemez, gati suredde beni geri çevirmez de ondan” diyerek hem kendini ispatlamaya hem köylülere yaramışlık taslamaya hem de gözdağı vermeye çalıştı.

Duyanlar da çekindi. Bilenler içinden: “Allah eline düşürmesin Ke’eş Kâzım...şerrine pis le’enet ola...” dediler. Üstüne üstlük, Karakola düşenin yakını, önce Keyiş Kâzım’ın yanına varıp, yalvarıp, elpençe durup hal danışır. Ve yine öyle oldu.

Toslak Temur’un ihtiyar babası Emin Veli çaresiz... kodese düşen oğlunu çıkartmak için mecburen Keyiş Kâzım’ın kapısına varıp dikilerek: “Bu işi çözsün, çözsün, anca sen çözen Kâzım Ağam, ne dersin onu dutarım, yeterkine gurtar şu garibimi godesten cır navar. Biz, şehir ne’em oraları bilmek, yol yöntem bilmek. Anere O’olumu gurtarırsan, gapıda bir çit öküzüm var, birini veririm sa’a. Yedir, içir A’alara Be’elere...! Hemi gabe’eti nedir ki O’olumun?” diye yalvardı. Zayıf, yorgun ayakları ağrıyordu belli ki, çöktü oracığa, konağın merdivenlerinin korkuluğundan tutarak boynunu bütktü kaldı.

Keyiş Kâzım, Konağın ön balkonundan gonurlanarak: “hele bakarık, tabî işiniz düşünce Kâzım Ağayım, Migdarlık seçimi gelince de ırayınızı baa vermez, Kel Memmed’in o’olu İbiş Hasan’a verirsiniz. Aslında gedin İbiş Hasan’dan meded umun de’eciylim amma ileekin, O’nunda akli bişeye yetmez ki. Şehir bilmez, Garo’ol gumandanı bilmez. Anca sizi gandırır oyunuzu alır, siz de böyle gapıma gelip, zırlı zırlı yavlarırınız ba’a. Biliyunuz tabi benim yufka yürekli ve de efendime söölüyem, arka galalı bir adam olduğumu. Hele bir kaç gün geçsin baam da bakarık” diyerek şapkasını çevirdi. ‘Yukarı buyur Veli emmi!’ dahi demedi. Diyemedi.

Keyiş Kâzım’ın tek düşüncesi, derdi, öteki öküzüde almak. Birkaç gün geçti hareket yok tabii, Emin Veli’yi biraz daha yalvarttı ve öbür öküzün de sözünü aldı. Sonrada büyük bir adam gibi gonurlanarak bir pusula yazıp Emin Veli’nin eline verdi: “Bu pusulayı al. Do’oru Garo’ol Gumandanına götür benden de çok selam eyle”...dedi sadece. Yaptığı işin hepsi bu. Askerde, Ali okulunda öğrendiği yazı ile bir iki satır birşeyler yazıp verdiği yazının içeriği nedir kimse bilmiyor du tabii.

Yazıyı alan Emin Veli, içinden bin beddua, yüzüne de bin duâ ederek düştü Jandarma Karakolunun yoluna. Binbir zorlukla dört saat yürüdükten sonra Karakola vardı ki; iş çoktan bitmişti zâten. Kodesteki Toslak Temur’un normal olarak, kanunlara uygun şekilde ifadesi alınmış ve salı verilmişti. Emin Veli, Pusulayı dahi (mektubu) Karakol Kumandanına veremedi. Olan iki öküzü ve eşeğe oldu, perişanlık da cabası. Keyiş Kâzım’da, sözde adamlık yapmış oldu. Emin Veli, elindeki zarfı kimseye göstermeden, Keyiş Kâzım’ın ne yazdığını merak edip açtı, okuma yazması olmadığı için bir okuma yazma bilen bulup okutturdu ki; kâğıtta aynen şöyle yazıyor,

“Gumandan be’em, O kehreneci deyyusu eşşeg sudan geleneça’a e’ece bir dö’ödükten kerli, gıçına desdekli bir tekme vurun! Ondan kerli de savın gedsin! Siz de en gısa zamanda buyurun gelin! Bekliyorum. Size öküz kesece’em. Ben Kâzım Ağa. (İmza)” yazılı.

Bunu öğrenen Emin Veli: “hımmm, hımmm.... Vay Ke’eş Kâzım vaaaaay. Bunu ben senin yanına guyarımıyan ulan goca ke’eş. eddice’eni bulasın emi...!” Deyip sozalıp kaldı. Ardından da binbir çeşit beddua etti. Kimseye de birşey söylemeden içine attı. Oğlu Toslak Temur’unan birlikte gece geç saatlerde, o soğuk ayazı yiyerek köye geri geldiler. Geldiler amma, ikisi de can sıkıntısından burunlarından soluyorlardı.

Hattâ, Keyiş Kâzım, dağdan akıp gelen dereyi kendi bağ bahçesinde, tarlasında kullanır, suyun işi bitince de boş dereye akıtırdı. Bir başkası asla bağ bahçesini sulayamaz. Su yüzünden nice kavgalar, nizahlar oldu. Kürek sapıyla nice kafalar kırıldı amma, yine de bir düzene sokulmadı. Sefil Ali’yi su arkının içine yatırıp, çocuklarının gözleri önünde kıyasıya dövdükleri hiç unutulmadı. Bunun öcü yıllar sonra Bayram tarafından alınacak mı? tabi ki bilinmez. Zaman gösterecek.

Sefil Ali birgün, çocuklarının nafakası için Çukurova’ya yevmiye işine giderken, bindiği kamyonun uçuruma yuvarlanması sonucu, orta yaşlarda rahmete kavuştu, cenazesini paramparça topladılar dereden. Dokuz çocuğu yetim, Ahraz Emine de dul kaldı. O yıllar sigorta falan yok, yani var da yok. O köyde kimse böyle bir şeyi bilmiyor, duymamışlar da zaten. “Takdir-i ilâhi böyle imiş” denildi sadece. Ölen de öldü gitti...

Zor şartlarda büyüyen sefil Ali’nin çocukları, geçim için, zamanla peyderpey, teker, teker köyü terk edip uzak gurbetlere dağılıp gittiler, kızlar da kısmetleri çıktıkça başgöz olup uçtular yuvalarından. Kala kala ahraz anaları ve son kardeşleri Bayram kaldı köyde...

Bayram, bu bādireler devam ederken okula başladı. Okul ise, çok uzakta bir saatlik mesafede. Köyün çocuklarıyla hep birlikte binbir zorluklarla okula gidip geliyorlar. Çantalarında azık olarak bir kuru bazlama, okula varır iken de ısınmak için göturdükleri odun var minicik sırtlarında. Bayramın ayağında yamalı lastik ayakkabısı, üstünde solmuş kara önlüğü ve yamalı şalvarı var, diğer çocuklar da çok farklı değiller.

Bayram, Üçüncü sınıfa geldiğinde okul yolunda tutulduğu yağmur sebebiyle çok ıslandı, aşırı üşütme sonucu ateşli bir hastalığa yakalandı. Köyde ve yakınlarında ne sağlık ocağı ne de Doktor var. Şehir, yaya olarak katırla dört saatlik yol, gidip gelen vesait yok o devirde, yol da yok... olsada ne götürecek kimse ne de para var. Köyde iğne yapabilecek askerliğini sıhhiye olarak bitiren sadece Köse Mevlüt var.

Köse Mevlüt, Köyde hasta olanlara iğne yapıp köylülerin hayır dualarını alan, iyiliksever bir insan. Bayram’ın hasta olduğunu duyunca, o meşhur çantasını alıp eşi Hamarat Hacca ile birlikte hayırına iğne yapmak için Bayram’ın yanına geldiler, Köse Mevlüt gelir gelmez elini hemen Bayram’ın alnına koydu, ateşine baktı, fakat işler korkunçtu;

“oo...ateş çok yünsek, vah vah vahn!!!... Sana şimdi bir iğne yapayım, sabaha bişeyciğin galmaz Bayram yeğenim”. Diyerek, Askerden gelirken getirdiği dışı düğmeli siyah çantasından şilinga kutusunu çıkardı, şilingayı ve iğneni bir su kabının içerisine koyup kaynatmıştı, bir süre sonra içinde

ilaç olan cam bir şişeciğin başını önce küçük bir keskiyle kертti, sonra da küçük ilaç şişesini havaya kaldırıp ucunu parmağıyla vurarak düşürdü. İğneyle, şişenin içindeki ilacı tam bir ustalıklı çekti, havaya kaldırıp hafif çökerek iğnenin havasını aldı. Penisilin ilacı olduğu yıllar sonra öğrenildi tabii. Bayram, olup bitenleri korku içerisinde çaresiz seyrediyordu, kocaman iğneyi görünce çok korktu, anasının gözüne baktı, yapacak birşey yoktu...

Köşe Mevlüt: “Çocuğu ağız aşşa’a yatırın! ayaklarına da berk çökün! Bayram, sen de gendini sıkma bahim çocu’um” Dedi amma, Bayram sıkı da sıkı kendini ve yüzükoyun çaresizce yattı...

Ahraz anacığı, yavrusunun bacaklarına çöktü ve o anda iğne Bayram’ın kalçasına saplandı. Saplanan iğne; Bayramın hayatına, anacığının da ciğerine saplandı sanki.

İğnenin saplanmasıyla, yavru Bayram keskin bir acıyla birlikte: “yandım anaaaam... oyyyy...” diye öyle bir bağırdı ki... ağlamaktan yeri göğü inletti, yastığı avucuyla öyle bir sıkı ki, parmakları yastığa geçecekti sanki. Gözlerinden akan damlalar adeta yattığı yastığı ıslatıyor du. Bir anda yattığı yerden kalkamaz oldu, sesi soluğu kesildi ve bir süre sonra da Bayram’cağız zerakıl bayıldı.

O an Ahraz Emine’nin gözleri telaşeden büyüdü, yerinden fırlayacak sanki. Birşeyler sormak istiyordu fakat soramıyordu. Zorladı kendini, kekeleydi!... Kekeleydi!... Ama söylemek istediklerini anlatamadı. Sadece, dizlerini dövüp dişlerini sıkı, ağlayarak sarıldı, yumuldu yavrusu Bayram’ın üzerine... ağladı da ağladı...!

Bu durum karşısında, Köşe Mevlüt de çok korktu, iğnenin damara geldiğini anladı, bunun çok kötü bir durum olduğunu biliyordu... Ahraz Emine’nin gözlerine bakarak, teselli için, titre ve kısık bir sesle: “Gorkmayın! biraz sonra ayılır” diyebilirdi ancak. Ve korkulu anlar yaşayarak çaresizce beklemede kaldılar.

Biraz sonra, iğnenin yeri birden mosmor oldu, şişti. Baygın yatan Bayram, yarım saat kadar sonra babasını sayıklayarak büyük bir acıyla ayıktı, hep ağlıyor... günlerce ağladı acı çekti, kalkamadı yatağından. İltihap kapan iğnenin yeri haftalar, aylar sonra kendiliğinden iyileşinceye kadar. Nitekim kalçasındaki ağrısı gün güne hafifledi ve Bayram zor da olsa iyileşti ayağa kalktı...

Kalktı kalkmasına da fakat...? Bayram topal yürüyor artık, sağ ayağı sakat. Sefil anacığı sağır, Bayram da topal.

Hayat iyice zorlaşmıştı artık. Doktora götürecek ne paraları ne de kimseleri var dı. Köyde ancak Bayram’a bir koltuk değneği zor ayarlanılabildi. Bayram, artık koltuk değneği ile sağ bacağını sürüyerek yürüdü hep, okula giden arkadaşlarını, koltuk değneğine çöküp yaslanarak gözyaşlarıyla izedi, gidemedi okula... hayalleri bitmişti... okuyup, adam olup, sözde, anasını kimselere muhtaç etmeyecekti amma olmadı. Bir başına çaresiz kala kaldı, hayatını da hep böyle sürdürdü...

Okul arkadaşları ve Köylüler bu duruma çok üzüldüler, yokluğun sinsice sindiği haneye bir de Bayram’ın sakatlığı musallat oldu.

Bu da yetmezmiş gibi küçük çocuklar, Bayram’ı her gördükleri yerde bayram’ın arkasından: “topal Bayram, topal Bayram...” diye seslenip, alay edip, gülüşüp kaçıyorlar, çocukluk işte. Bu da cabasıydı. Tabii Bayram onlara uymuyor, aldırış etmiyordu, ama onlara terbiye vermeyen ailelerine çok içerliyordu sadece.

Köşe Mevlüt, o günden sonra köyde hiç kimselere iğne yapmadı, yapmamaya da tövbe etti. Zorlu hayat şartları ile birlikte Bayram yirmi yaşlarında genç ve yakışıklı bir delikanlı oldu artık. Köşe Mevlüt, Bayram’ı her gördüğü yerde boynunu büktü, mahcubiyetini hep dile getirdi. Çektiği acıyı içine akıttı.

Bayram da bunu hissettiği için: “Mevlüt emmi sen üzülme! sen bana sadece iyilik yapmak istedin, kasıt yoktu ki yaptığın işte. Takdir böyle imiş” diyerek, elini öpüp teselli etti.

Bayram’ın bu güzel düşünceleri ve ahlâkı Köşe Mevlüt’ün çok hoşuna gitmişti. Köşe Mevlüt’ün Elif isminde bir kızı var dı, O’nu Bayram’la evlendirip, hemde ona olan borcunu ödemek, helalleşmek ve sahip çıkmak istiyordu, fakat bu konuyu Bayram’a ve kızı Elif’e nasıl anlatacağı... düşünüp dururken... Birgün, Eşi Hamarat Hacca’ya konuyu anlattı: “Hacca, ben Bayram yeanimi her gördüğüm yerde çok üzülüyorum ve çok da mahcup oluyorum. Bu çocuğu oğlum gibi severim, çok da terbiyeli, hani diyor kine, kızımız Elif’le bu çocuğu baş göz eylesek nasıl olur? Hem ona sahip olur desdek çıkarız, birbirimize arka kala oluruz” dedi.

Hamarat Hacca, herifinin bu düşüncelerine katılarak: “çok eyi düşünmüşsün Mevlüt Efendi. Al benden de o kadar. Bayram’dan eyisini mi bulucuk gızımıza? hayırlısı olsun bakalım, hele bir düşünüp taşınalım, kızımıza da soralım” dedi.

Hamarat Hacca, durum vaziyeti kızı Elif’e anlattı. Elif, anasının ve babasının sözüne karşı gelmeyen, onların başını öne eğdirmeyen hanım mı hanım, güzel mi güzel bir kız dı.

Elif kız: “Siz ne dersiniz kanım oraya akar ana” deyince; Hamarat Hacca, Ahraz Emine’nin yanına giderek konuyu Bayram’a anlattı.

Bayram, bu teklife utanıp sıkılarak cevap verdi ve ayrıca da çok sevindi, ancak: “Hacca bibi, benim ayağım sakat, işim gücüm yok, düğün kuracak gücüm de yok, hem bu durumumda Elif beni istermi ki” dedi.

Hamarat Hacca: “Sen orasına garişma be oğlum, iki günlük dünya değil mi şunun şurası” dedi ve oradan ayrıldı.

Aradan biraz zaman geçti, karar aşaması tamamlanmıştı ki, Köyde bir düğünde Bayram ile Elif göz göze gelip karşılaştılar, ikisi de birbirlerinden utanıp konuşamadılar, zaten töreler gereği, kız oğlan öyle ulu orta mümkün değil konuşamazlardı. Bayram koltuk değneğine yaslanarak Elif’e döndü tekrar baktı, o an Elif de dönüp Bayram’a tekrar baktı ve tebessüm etti, bu bakışmalar ve tebessüm büyük bir aşkın, sevdanın başlangıcıydı artık...

Bayram’ın, Elif’i Usulüne uygun olarak istedik düğün kurma zamanı geldi çatı. Köydeki ekâbir takımlarıyla bu iş görüşülüp konuşulup tamamlandı.

Yokluk, iki ailede de hüküm sürdüğü için, “iki çitil bir mitil” hesabı, Bayram ve Elif evlendiler. Birbirlerini çok sevdiler, kendi hallerince mutlu bir yuva kurdular.

Hayat mücadelesi aynen devam ediyordu, kış yine bastırmış, damların üzeri kar ile yığılmıştı, Bayram can havliyle damın üstündeki karları kürtüyor, yaz geldiği zaman da ikisi birlikte yevmiye işlerine gidip geçimlerini idame ettiriyorlardı. Hayalleri bir çocuklarının olmasıydı, zaman akıp giderken üç yıl sonra bir kızları dünyaya geldi, fakat o doğumda Elif kan kaybından maalesef hayatını kaybetti... Kara talih ve imkânsızlık Bayram’ın peşini bırakmıyordu,

canından çok sevdiği Elif de yoktu artık. Bayram yine bir boşluğa düştü ve hayatı karardı. Bayram, bebeğinin adını Elif koydu, O'na gözü gibi baktı. Ahraz Emine, torunu öksüz Elif bebeği yanından hiç mi hiç ayırmıyordu, gittiği her yere sırtında götürüyordu.

Tabii ki gurbetdeki kardeşleri de ellerinden geleni yapmaya çalıştılar, hatta Bayram'a iş ayarlayıp yanlarına almak istediler fakat, ona uygun iş bulamadılar. Köye çok seyrek gelebildiler, az çok yardımları olmadı değil, fakat "dökme su ile değirmen dönmez" misali gibi bir durum du bu.

Acılar ve ıstıraplar peşi peşine devam etse de hayat devam ediyordu, Küçük Elif üç dört yaşlarına geldi, artık koşuyor, oynuyor neşe saçıyor küçücük evin içinde, anne sevgisinden yoksun, yalnız bir yavru kız çocuğu. Sevimli mi sevimli ve çok tatlı, saçları sarışın ve kıvrık.

Elif, Köyün içinde kendi yaştı kız çocuklarıyla oynamayı çok seviyor, can atıyor, fakat çocukluk işte, biraz oynayınca çocuklar Elif'i dışlıyorlar, oynamak istemiyorlar;

Sebebi: "senin annen yok, baban da topal" diyorlar, sebep bu... Elif onların bu hareketlerine çok üzülür ve hep ağlaya ağlaya ninesi Ahraz Emine'ye koşar sarılır. Ninesi konuşmaz, "ağlama kızım sen onlara uyma!" dercesine sarılır...sarılır...öper sadece.

Bir gün köye, katırıyla bir çerçi geldi, cıncık boncuk, giyecek v.s pazar malı satıyor. Herkes kendince bir şeyler alıyordu, Küçük Elif de Çerçide gördüğü kırmızı kazağı çok sevdi, dışı parlak muşambalı kırmızı kazağı eline aldı sevdi, okşadı, tekrar yerine koyup, sarı kıvrık saçları dalgalana dalgalana mavi gözlerini kapatarak:"babam bana bu kırmızı kazağı alır" diye binbir umutla babasına koştu.

Babası Bayram'a: "Baba bana o kırmızı kazağı al...baba... baba... no'lur baba... bak baba hemde kırmızı, kazakçı gitmeden al baba..." diye babasının elinden tuttu çekiyordu çerçiye doğru, yalvarıyordu.

Babası, Elif'in elinden tutarak çerçinin yanına doğru vardılar, Elif havalara uçuyordu minicik elleri ile kırmızı kazağı göstererek: "Baba! işte bak bu kırmızı kazak" dedi ve sevinçle tekrar tekrar gösterdi.

Bayram, koltuk değneğine yaslanarak: "Bu kazak kaç para çerçi emmi?" diye sordu.

Çerçi: Fiyatını söyledi; fakat, Bayram'a göre bayağı yüksekti.

Bayram, cebini yokladı, baktı ki para çıkmıyor, Elif'in gözlerine baktı, gözleri yaşardı, eliyle daha karıştırdı cebini, Elif umutla bakıyordu çıkacak paraya, amma çıkışmadı...çıkmadı... Elif, kazağı istemeyerek aldığı yere tekrar bıraktı.

Bayram: "Kızım sana saç kurdelesi, toka alayım" dedi ve kırmızı bir saç kurdelesi ve toka aldı.

Küçük Elif: sevincinden havalara uçuyordu, hemen saçına taktı, minik elleriyle. Çünkü iki gün sonra yine Bayram geliyordu, Bayram, Bayramda yavrusuna kırmızı kazağı alamamıştı, içine öyle bir oturdu ki... yokluk ve sefalet anlatılmaz bir duyuydu o an.

Küçük Elif, babasının durumunu daha o yaşta anladı;

Çerçi: "al bu kazağı, sonra ödersin, ödemesen de önemli değil, yavru çocuğun gönlü kalmasın" dedi ise de, kabul ettiremedi Bayram'a.

Elif: "Tamam babacığım, kurdele bana yeter, sen üzülme! yeter ki" diyerek babasını teselli etti. Bayram'da kız

Küçük Elif'e sarılarak ağlaştılar. Elif, kurdela için dönüp dönüp bin kez teşekkür ederek, babasına sarılıp öptü. Arada bir, saçındaki kurdelayı elleyley elleyley severek ve gözlerinin içi gülerken eve döndüler.

Tabii bu durumu Bayram hiç unutamamıştı. Kızı Elif'e bu kırmızı kazağı almaya içinden yemin etmişti. O'nun gönlünü almak için çırpınıyor, Köyü terk edip şehire gidecekti, kafaya koymuştu çünkü. Baba olmanın sorumluluğu rahmetli babası gibi kendinin de sırtına binmişti. Fakat sefil anasını ve kızını kime bırakacaktı? Bu durumu Köyde kendine yakın gördüğü Dişlek Rüstem'e anlattı; köyde "Dişlek Ürüdem" derler.

Dişlek Rüstem: "Şehir bizleri yutar, oralar bizlere göre değil, gel seninle burada bişeyler yapalım" diyerek Bayram'ın şehire temelli gitmesini önledi.

Tavukçuluk yaptılar, üç beş ay sonra şehire götürüp sattılar. Elleri bayağı para geçti, Bayram şehirden ilk önce, aht ettiği KIRMIZI KAZAĞI aldı Elif kızına... yanısıra da anasına fistanlık v.s. bişeyler... Yorgun ve bitkin düşmüştü Bayram, şehire giderken dört saatlik yolu katır üstünde kat etti. Dönüş yolunda ise iyice rahatsızlandı. Arkadaşı Dişlek Rüstem, arkadaşı Bayram'ın terini siliyor, elinden başka birşey gelmiyor. Issız dağ yolu burası, kuş uçmaz, kervan geçmez. Bayramı katırın üzerinden kucaklayıp ulu bir çamın gölgesine usulca indirdi ve yere yatırdı. Yatış o yatış... Bayram kalp krizinden öbür dünyaya gitmişti bile...

Dişlek Rüstem: Bayram...Bayram Bayraaaaaam.....diye bağırdı. Dağlardan yankılanan sesler "Bayram bayram... bayraaaaaam..... raaaaam..." diye inliyordu...

Bayram, Kızına aldığı KIRMIZI KAZAĞI elleriyle sımsıkı tutmuş, göğsüne çekmiş vaziyette... ses vermiyordu artık.

Dişlek Rüstem: ne yapacağını şaşırdı, başını göğeye dikti. Ellerini açtı duâ ediyordu; Bir de baktı ki; kartallar kanatlarını açmış süzülüyor yalçın kayalardan aşağı. Kime, nasıl, ne şekilde haber edecek Bayram'ın öldüğünü? Bırakıp ayrılrsa kartallar cenazeye üşürür, bunu çok iyi biliyordu. Bu sebepten dolayı ayrılamıyor. Çünkü eski zamanlarda böyle hadiseler yaşanmıştı o ıssız dağlarda. Haber verebileceği en yakın köy en az bir saatlik mesafede, vakit dar, hava kararmak üzere, ıssız yerde sessiz bekleyiş devam ederken, hava kararmıştı ki; katırıyla köylerde çerçicilik yapan adam çıktı geldi. Baktı, durum vahim ve kötü. Hemen Katırından indi bir çalıya doladı, durumu öğrenir öğrenmez, ne yapılacağını sordu Dişlek Rüstem'e.

Dişlek Rüstem: "Bu cenazeyi buradan köye götüreceksin adam lazım, çaresizim, ikimiz götüremeyiz, köy çok uzak, ayrılısam kuzgunlar yer çerçi emmi. Sen en iyisi katırına bin git! kimi görürsen de ona habar et " dedi.

Çerçi: "Ürüdem gardaş sen cenaziye sahab ol. Ben en seri şekilde en yakın bir köye varıp durumu habar edeceğim, Allah ırahmat eylesin" dedi ve "vah. Vah... vahh..." diyerek üzgün bir halde katırını dehiledi gitti. Ölenin Bayram olduğunu Çerçi daha sonra öğrendi. "Kızına kırmızı kazağı alamayan Bayram dı O"

Çerçi, Bayram'ın öldüğünü komşu bir köye haber etmiş olmalı ki; iki saat sonra 9- 10 kişiyle olay yerine geldiler. Çerçi'de yanlarında.

...../..... Devam ediyor.

Amma, bayram tadını alamadan...gitti.O zamanki durumu günümüzün şairi Hacı Musa TUNCER Yazdığı yazı ile yetinmeyip şiiri ile de özetledi.

ELLİYE YAKIN BAYRAM GEÇİRMİŞTİ BAYRAM

Bir bayram sabahı dünyaya geldi,
O yüzden adını Bayram koydular.
Ne bir yüzü güldü ne varlık bildi
Elinde olanla yetindi Bayram

Bir Bayram var idi bayramdan önce
Gün bulur gün yer di adamdı bence
Babası genç yaşta ölüp gidince
Bir yetim olarak büyüdü Bayram

Ezildi, büzüldü, çizildi Bayram,
Bir türlü gülmedi... üzüldü Bayram.
Çerçinin önünde bozuldu Bayram.
Sonra da bir yetim bıraktı Bayram

Bir çift öküz verdi, Ağa'ya haraç,
Üç evlek bulgurluk, yörep ve kıraç,
Tüm servet bu idi, ne tok, nede aç,
Kimseden bir yardım almadı Bayram.

Dışlek Ürüstem'in aklına uydu,
Kapiya bir horoz, beş tavuk koydu,
Onu da keserek misafir savdı,
Bir türlü bir iflah olmadı Bayram.

Çok küçük yaşında babası öldü
Ne bir şefkat gördü, ne yüzü güldü.
Yediği zeytini ikiye böldü,
Ekmeğine katık bulmadı Bayram.

Bayramla birlikte kırk bayram geçti
Bayrama bayramı anlatmak güçtü.
Bayram genç yaşında ölümü seçti
Bu fani dünyada kalmadı Bayram

Bayram üşütünce şifayı kaptı.
Bayram iğne yedi kıyamet koptu,
Damara değmiş ki "oy anam"... dedi
Kemiği çürüdü sızladı Bayram.

Etleri güverdi, kemik çürüdü,
İyileşti amma topal yürüdü.
Bu çile Bayram'ın kaderi idi.
Güç bela değnekle yürüdü Bayram.

Anası ahrazdi babası yoktu.
Karnı aç olsa da yüreği toktu.
Ardından söz edip yereni çok tu
Hergün içten içe eridi Bayram

İşçiydi işinin adı yevmiye
Zamanı olmadı bir kız sevmeye
Gücüde yok idi bir çift düğmeye
Dama yağan karı kürüdü Bayram

Elif'ten bir Elif bebesi oldu
Sevinçten ağlayıp gözleri doldu
Ne yazık doğumda eşi de öldü
Üzülüp çaresiz eridi Bayram.

Koltuk değneğine yaslandı Bayram
Solgun yanakların ıslandı Bayram
Çekerek ayağı sürüdü Bayram
Değneğe dayanıp ağladı Bayram

Ahraz anasının sessiz çılgılığı
Sinsice sinmişti garip yokluğu
Zamansız uçunca seken kekligi
Susuz ağaç gibi kurudu Bayram

Bayramlar gelmişti bilmedi Bayram
Bir diki et bile yemedi Bayram
Kimseye bir şeycik demedi Bayram
Sihhiye Mevlüt'ün damadı Bayram

Bayramlar bayrama Bayram olmadı
Bayram Bayramlardan bir tat almadı
Yaşadığı köyde doymadı karın,
Bir inek var idi sattılar yarın.

Kızı üç yaşında saçları sarı,
Gözleri masmavi dünya tatlısı,
Kaldılar köyünde garip ve işsiz,
Karanlık bir oda sessiz ve ıssız,

El de bişey yok ki alıp satsınlar
Karınları doyup düşüp yatsınlar,
Yevmiye iş bulup çalıştı bayram,
Mecburen ortama alıştı bayram.

Kızı bir kırmızı kazak istedi,
Pazara çıktılar para yetmedi,
Kızı babasının gözüne baktı,
Babası mahcuptu ağlayacaktı.
Bu durum özünden içini yakıtı.
Yutkundu, hıçkırdı... ağladı Bayram,

Kızının saçını bağladı bayram.
Bayram bayramlara küsmüştü artık,
Pantolon solmuştu gömleği yırtık.
Kırmızı kazağı alamaz Bayram,
Artık o pazarda kalamaz Bayram.

İçine iyice sinmişti yokluk,
Ömründe bir zaman görmedi tokluk.
Bayram'da bir yere gitmedi Bayram,
Bir türlü çilesi bitmedi Bayram.

Ah etti kırmızı kazağı aldı,
Kızı uykusunda hayale daldı.
Yolda bir kirizle düştü bayıldı,
Bayram'ın öldüğü çabuk yayıldı.
Kazak kucağında götüremedi,
Kızına kazağı yetiremedi,
Bin yemin etmişti ona bir kere.
Giydirip yavruya giydiremedi.
Bayram toprağına sessiz verildi,
Elif'in üstüne kazak serildi.
Uyandı yavrusu kazağı gördü,
Sevinci büyüktü çılgına döndü.
Bilmiyor babası uzakta idi,
Amm aklı fikri kazakta idi.
Bayram bayramlara küsüp gitmişti,
Bir ömür böylece sürüp bitmişti...

DİLEK AĞACI YAĞIZ OĞLAN VE SARI KIZ

Sarı sırma saçları vardı kızın dokuz belikli,
Gök boncuklu hal hallar takmıştı ak bileğe.
Elindeydi kızın bir eli yağız oğlanın,
Varıp vardılar Dilek Ağacına dal eğmeye.

Biraz daha uzanabilseydi kız eğer dala,
Dokunabilecekti ağaç ince zülûf, al yanağa.
Ama yine de çok sevindi ağaç dalına asılan,
Solmaz çaput da saklı, sevda kokan bu dileğe.

O yüzden ki, hiç aldırmadı yansa da canı,
Gövdesini oyan kara saplı bıçağa.
Kesiklerle oyulmuş yıllar yılı genç fidan bugün,
Dönmüştü kocamış, yorgun, anıtsı bir budağa.

Kızınca oğlan, dal dan eline batan bir kıymıkçığa.
Ne de nankör, vefasız dedi ağaç oğlancığa.
Sonra kız dönüp, yaslanınca gövdesine ağacın,
Ağaç sandı kollar kendinin, kucak kendi kucağı.

Ve kıskanırken gördüğü sarmaş dolaşları,
Çekildi özünden sular, bakamadı aşağı...
“Öyleyse” dedi ağaç, vermem ben de onlara,
Eğmem dalımı, salarım gölgelerimi uzağa.

Yar olmasın dedi bana yar olmayan,
Yorulдум çünkü düşmekten her ziyarette bu tuzağa.
“Ya öyle mi ?” dedi oğlanla kız... Öyleyse,
Biz de gider kazırız adımızı şu yalçın kayalığa.

Kız gitti diye göz göz terledi ağacın yaprakları,
Ve bakakaldı hayalleriyle giden bu hazin ayrılığa.
Ah ah !.. dedi... Bin pişmanlar oldu ağaç,
Ne gerek vardı ki durup dururken bu hasımlığa?

Herkes O'na gelmişti hâlbuki ne varsa yüreğinde,
Saklamıştı binlerce sırrı, bir de kendi dileğini toprağa.
Eğer şimdi sökebilseydi nedametle topraktan kökünü,
Yürüyecekti oğlanla kızın arkasından; ta... o yalçın kayalığa...

HOCA

Köyden kasabaya gidiyorlardı hava sıcak yolda dere boyunda, soğuk gürül gürül akan dere boyunda soluklandılar. Sıcaktı. Serinlemek istiyorlardı. Ayaklarını soyup suya soktular. Beş kişiydiler. Ayakları soğuk su içinde, duru berrak su içinde serinletmeye başladılar.

Bir zaman sonra ayakları suda hareketsiz kalınca, uyuşmuş gibi olunca, ayaklarını tanıyamaz oldular. Bir türlü hayatlarını kıpırdatıp çıkaramaz oldular. Bir hikâye akıllarına geldi, bir derviş hikayesi. Aynı durma düşmüşlerdi. Ayaklarını uyuşan ayaklarını sudan çıkaramayan yolcuların imdadına dervişçe yetişmiş de kurtarmış.

Hoca, nehrin kıyısında geziniyordu. Adamlar gördü, dere kenarında ayaklarını suya sokmuş adamlar gördü. Adamlar ayaklarını suya sokmuş serinlemekte idiler. Hoca ayaklar uyuşan adamların imdadına yetişti. Bize yardım, ne olursun bize yardım, ayaklarımıza tanıyamıyoruz, suyun içinden çıkaramaz olduk dediler. Hoca elindeki sopayla ayaklarında örtünce hemen geri çektiler. Hoca ayaklarına vuruyor, onlar da sudan çıkarıyorlardı. Ayaklarına kavuşuyorlardı.

Bu insana ermiş dediler. Yoksa suyun içindeki ayaklarımız ayaklarımızı nereden tanıyacaktı? hocanın kalp gözünün açık olduğuna kanaat getirdiler. Hoca kimsin, necisin, adını bağışla, himmet et deseler de oradan uzaklaşıverdi.

Şehre vardılar. Tanıdığı bir bakkalın arkasında tahta sıraya dizildiler., somun ekmek arasına katılmış katı pekmezi, sağından solundan akı aka yediler. Üstüne bakır taşla sırayla su içtiler. Koluyla ağızlarını sildiler yarabbi şükür çok şükür karnımız doydu, doymayanları da doyur diye dualarını unutmadılar.

Kara hoca namında bir hoca. Hoca bilir dediler, iyi alim alim Allah dediler. Hem de nefesi keskin dediler. Görmeden adamı bilir dediler. Adamın ağzının tapuşundan niyetini okur dediler. Elinden ucundan kaçan göçen olmaz dediler.

Köylüler boynu dökük bükük kasabanın yolunu tuttular işte Yolculukları bu yolculuktu. Hocaya dertlerini anlatmaya çare aramaya gidiyorlardı.

Sordular soruşturdular, aha burası dediler. Kara hocanın yanına vardılar. Ellerinde şapka, elleri şalvarla yapışık iki bacakları arasına sıkışıp ayakta durdular. Hoca neyse ki otur deyince oturdular. Girenken tembih üstüne tembih aldılar. Hocanın önünde öyle köylü oturuşu olmaz. Ne bağdaş ne yan gelme ne çömelleme. Diz bükme, namazda gibi diz üstü elleri dizleri bitişik gözler yerde, öyle sağa sola, hele hocaya bakmak hak getire. Öyle de yaptılar. Camiden de sıkışık diz çöküp oturdular. Biri ara şapkayı ne diyeceğini bilemezse de neyse ki ellerinden bırakmadılar.

Hocanın süzen bakışlarından sonra biri cesaretini toplayıp mevzuya girdi. anlatıyordu anlatırken hoca bir daha söyledi tasdik ettiriyordu he öyle tamam öyle dediğin gibi aynen öyle vallahi doğrusu var inan ol bu hak için Allah için gibi kelimeler kelimeler konuşurken ortada uçuşuyordu

Sonra birden baktılar ki dereye uyuşan ayaklarını suyun içinde bulan keramet ehli hoca olmasın mı?

Hepsi birde hatırladı

Sırıttılar

Hocada sırttı

Dertlerini anlatmış, diyeceklerini demiş, dinleyecekleri dinlemiş, anlamış, başlar sallanmış, hediyeler sunulmuş, ellere sarılmış, gerisingeri ayrılmışlardı.

Geç kaldılar. Yine de yola revan oldular. Gün ikindiye çalışıyordu. Yol uzaktı. Neyse ki yol boyunda köyler vardı. Birine uğrar tanrım misafir eder, konaklamayı tasarladılar.

Dönüş yolunda elinde azlıkları vardı. İçinde çarşı ekmeği, helva, sucuk. Bir pınar kenarında oturur, karın doyurur, kalanı da çoluğa çocuğa. Niyet sola Akıbet hayrola.

Bir köye yaklaştılar. Gün ufka batıyordu kızılık çökmüştü. Durakladılar.

Geceye kalma

Boyalı ya var mı

Akıllarına geldi. Bura tekin olmaz diye öteki köye yöneldiler. Yıldızlar tek tük çıkar olmuştu. Akşam ile yatsı arasındaydı. Köyün alt tarafında bir evde konakladılar. Misafir, umduğunu değil bulduğunu yer misali, çalkamaç, bulgur pilavı, soğan, yufka ekmek yediler. Ev sahibi de ne dualar edildi. Ne olur ne olmaz kabilinden çaldıklarını direk duvara astılar. Gece köpekler gelir kaçırır diye. Pek çok hikâye bilirdi buna dair

Sabah şafağında yola koyuldular. Gün Kuşluğa çalarken köyde idiler.

İÇİM GURBET DİŞİM GURBET

İçim Gurbet Dışım Gurbet.

Ben gurbette,
Gurbet için doğmuşum.
Öz yurdunda gurbeti,
Gurbet için yaşarım.

Kuzey-güney, doğu-batı
Mekân önemli değil...
Ha Maraş, Adana'da
Ha Edirne, Van'da.

Gurbeti yaşarım,
Kendi kafamda.
Taşımak için beni,
Toprağa basan ayağım.
Toprağa bağlı değil.

Ben yeniden, yeniden...

Gurbete koşarım.

İçim gurbet, dışım gurbet.
Gözümde gözyaşım gurbet.

Öyle bir canı sevdim ki,
Toprağımla, taşım gurbet.
Rüyamda sılayı görsem...

Gurbetle olmadığımı şaşarım...

Doğduğum köyde ölsem,
Ben gurbeti yaşarım...
Haberı olsa gurbetin,

Ah gurbetin...

İçimdeki gurbetten...
Mutluluktan coşarım.
Bilmez ki beni gurbet.

Ben gurbet için yaşarım...
İçim gurbet, dışım gurbet.
Gözümde gözyaşım gurbet.
Öyle bir canı sevdim ki,
Toprağımla, taşım gurbet.

HASRET

Şimdi bir başka serhatten sesleniyorum,
Kader batıdan doğuya attı be oğlum.
Burda dağdan dağa yaslanıyorum,
Güneş bir doğup aniden battı be oğlum.

Gitmediğim dört ili var yurdumun.
Ne suçu var ekmeğinin suyunun?
Şansı yokmuş Kars,İsparta,Burdur'un
Hakkari sıradan çıktı be oğlum.

Buralarda amanvermez dağlar var.
Sumbül Dağı,Zap Suyu var,var da var...
Gezdim memleketi hep diyar diyar,
Burdan öte sınır bitti be oğlum.

Burda şehir bir avuçluk yerededir.
Güne karşı dağlar perde perdedir.
Geceler kazançlı ve hep kardadır,
Gündüz iflas etti bitti be oğlum.

Hasretini bal eyledim kendime.
Merhem diye sürdürdüm sürdürdüm derdime.
Bilgi sunmak için bebelerine...
Baban hakkari'ye aktı be oğlum.

Gurbet,hasret,garip lügatimizdir.
Seyyah olup gezmek sanaatımızdır.
Tecelliye kızmak ne haddimizdir?
Rızık,Hakkari'ye kalktı be oğlum.

Gurbeti gösterdi hep pusulamaz.
Nerde kaldı, nerde bizim sılamız?
Kavuşturur belki bir gün Mevlamız,
Bu sene de bu iş yattı be oğlum.

Kulak ver babayın vasiyetine,
Bundan sonra baba sensin evime.
Kol-kanat geresin kardeşlerine
Kavuşmak bir hayal yattı be oğlum.

Oğlum selam sana,selam annene,
Selam Emremize,selam Hilal'e
Yaradandan reva,düşme gümane,
Görev kutsal ve haktı be oğlum.

Mesajımı mısralara yükledim.
Bir eyleyip uc-ucuna ekledim.
Bilici'yi bunca sene bekledim,
Sözünde durmadı yattı be oğlum.

ALAYI GÖÇTÜ

Mecit şehre göçtü. Köyde ona Mecit Ağa derlerdi. Şehirde tanıdıkları Mecit abi, iş yerinde Mecit Efendi, devlet dairelerin de (resmi yerlerde) Mecit Bey derlerdi.

Mecit bey dediklerinde aklına birden askerde er iken, çavuş ile kavga etmiş, komutan gelmiş iyice haşlamıştı. Haşlarken de en hafifi eşek oğlu eşekten başlanmıştı. Revire kaldırdılar. Sağa dön, sola bak, rahat dur gibi tepkilerle hayvan, sersem tabirleri işitti. Tedavi için hastaneye sevk edildi. Sivil hastanede doktor adını hitap ederek "Mecit Bey "geçmiş olsan demez mi? Afalladı. Aptallaştı. Bir saat içinde eşek, hayvan, aptal, salak, sersem iken şimdi bey olmuştu. Gülümsedi. Mecit, aslında köyde varlıklı sayılan, tarla takımı olan bir ailesi vardı. Hali vakti köy yerine göre iyiydi. Akraba, konu komşu ile geçinip giderdi.

Mecit evlenmiş, çoluk, çocuğa karışmıştı. Bu hal ona dedesinin, babasının, duasını hatırlatmıştı. Babası seferberlik görmüş, cephelerde harpten harbe koşmuştu. Yorgun, argın, çaresiz ama gururlu bir halde köyüne döndüğün de yapayalnız dı. Koca hanedan bir yaşlıca anası kalmıştı. Erkekler gitmiş, kadınlar kalmıştı. Evlendi. Yaşı ilerlediği için iki çocuğu olmuştu. Dua etti. Benden doğanların çok çocuğu olsun diye dua etti. Babanın duası tutmuştu. Tuttuğu baba duasıydı. Mecidin çocukları oldu. Yetişmeye başladılar.

Köy yerinde arka her zaman arkadır. Mal, mülk, varlık için, yaşamak için arka lazımdır. Evladı, ailesi kalabalık olan aileler, kabileler kaygısız yaşıyorlar. Birinde ufaklık sabah kavga ettiği komşusuna "merak etmeyin on senem kaldı. On sene sonra kılıma dokunamazsınız" demişti. Dediğin de yedi-sekiz yaşlarında güçsüzdü, bir şey yapamıyor, kavga edemiyordu. Delikanlı çağına gelince kavga edeceğini biliyordu. Onun için ileriye tarih vermişti.

Köy yerinde çocuk apalak, topalak olduktan sonra her birisine iş vardı. Hayat paylaşılır, mücadele paylaşılırdı. Misal olsun dersek;

Ali koyuna

Veli kuzuya

Hasan davara

Hüseyin tarlaya

Her biri bir yere giderdi. Seçimi kabiliyetine ve yaşına göre baba-ana yapardı. Kız çocukları da benzeyen vazifeler yapardı. Mecit'de çocuklarına işler verirdi. Zorlanmadan, direnmeden işine koyulurlardı.

Memleketin ağası sayılan, kasabada oturan, bu toprakların sahibi Halil Ağa köye gelmiş, Mecit yaşlı babası lie köy odasında ağır misafirleriyle sohbet ediyorlardı. Halil Ağa Mecide sordu. "Çocuklar yetişiyor maşallah çocukların hali ne olacak?"

Mecit köy kültürü içinde diyeceği, bildiği o kadardı.

Her birinin biri şî var, olacak. Davar, koyun, kuzu, çift çubuk, bağ-bahçe. Geçinip gideceğiz.

Halil Ağa daha sonra dedi. Mecit sustu. Ağa dost canlısı, ka- dirşinas, görmüş, geçirmiş, ileriye gören biriydi. Tamda bu edayla nasihat verircesine, hatta uyarırcasına söze başladı.

Mecit Ağa, sen zeki bir insansın. Baban kurtuluş harbi görmüş, gazi medarı iftiharımız bir insan. Sen de aklı başında çalışkansın.

Çocuklar geldi yetişiyor. Köy yerinde şimdilik işler güçler olsa da ileri dene olacak. Yarın büyüdüklerin de her biri ayrı ev, ayrı geçim, düşünsene kolay mı? Hele cahil kalmaları doğru olur mu?

Kalanların halini görüyorsun. Bak, en iyisi sensin. Senin de geleceğin, akıbetin belirsiz.

Çocukları kurtarman lazım. Onlara bir gelecek vermek lazım. Mecit başını kaşıdı. Sessiz dinleyen babası şapkasını çıkardı başını kaşıdı. Hiç düşünmedikleri, hayal bile etmedikleri,

akıllarından hiç geçirmedikleri bir vaziyet ile karşılaştılar. Şaşkındılar. Hele baba yani. Yani kurtuluş gazisi Dede. Afalladı, şaşkınlaştı, sonra kendini toparladı. Ağaya demedi ama içinden isyan eder gibiydi.

Biz bu toprakları yedi düvelden korumak, vatan kılmak, atalarımızın emaneti topraklarda tutunmak, yaşamak için harplerden harplere, cephelerden cephelere koşmadık mı?

Nasıl olur?

Daha yeni yerleşmiş, çoluk, çocuğa, torun, torbaya kavuşmuşken bu hal neyin nesi?

Gazi anlatmıştı. Sezmıştı. Akıbette göz vardı. Göçmemek, kalıcı olmak için verilen mücadeleye bak. Düşmanlar zorla göç ettirmek isterken şimdi biz bunca zaman sonra kendiliğinden göçecek miydik? Bunu anlamıştı.

Halil Ağa haklıydı. Köyde okul yoktu. Civar köylerde okul yoktu.

Halil Ağa susmuyordu.

Köylerde okul yok. Mecit Ağa. Çocukların yetişiyor. Çocuklar okumalı. Çocukları okut. Cahil kalmasınlar. Yoksa hem sana hem memlekete yük olurlar.

Çocuklara yazık olur. Her biri zeki, gözleri çıkmak, akıllı çocuklar.

Macit'in başı kaya ya çarpsa bu kadar zonk etmezdi. Gözlerinin önünden yıldızlar kayar gibiydi. Başa dökülen soğuk su ne ki? Hakikat ne kadar ağır ve ne kadar acıydı. Mecit ezilmişti. Mecit ne diyeceğini bilemiyordu. Yere çakılmış başını kaldırdı., babasının gözlerine baktı. Gözleri kızarmış, iki damla akmıştı. Baba çaresiz hakikati görmüş, kabullenmişti. Göç vardı.

Mecit düşünceler girdabındaydı. Ah şu köyde okul, mektep olsaydı. Benim yaşına gelseydi ben okurdum. Çoluk çocuğa karıştık. Hala okul gelmedi. Okul, okulu başına bir öğretmen gelseydi. Köyde dam mı yok. Biri okul yapardık. Okul dediğinde bir oda. Adına sınıf diyorlarmış. Çocuklarımız okusaydı. Biz cahil kaldık bari onlar cahil kalmasaydı. Ağanın dediği gibi onları okutmak için yerimizi, yurdumuzu terk etmeseydik.

Çok mu zordu bir öğretmen göndermek. Ali okulu da okuma yazma öğrenenleri bile öğretmen yapmışlar. Köylere göndermişler. Çok mu zordu. Köyde okul olsaydı da hayatımız karamasaydı. Toprağımız da kalsaydı. Ahh.

Halil Ağa ara verdiği sözüne söz ekledi. Eğer çocuklar okumazsa yarın büyücekler, ev bark sahibi olacaklar. Dam lazım. Tarlayı bölüşsen kaç, evlek düşer. Orman kesse su işler. Kavga etse mahkeme, cezaevi sürünür. Kendinden doğanları güdün, memleket karın doyurmaz. Civarlarda iş sahası yok ki gitsin çalışsın.

Tek yol okumak. Çocukları okutmak. Eğer okurlarsa tahsil, terbiye, memleketler görürler. Gözleri açılır. İşi, mesleği olur. Hayatları kurtulur. Sana yük olmazlar. Kimseye avuç açmazlar. Memlekete faydalı insan olurlar. Okumuş, tahsilli adamdandır zarar gelmez.

Halil Ağa susmuyordu.

Hem köyü tamamen bırakmazsınız. Yazı var, tatili var. Gider gelirsiniz. Yine buraları ekersiniz. Hatta hepiniz gitmezsiniz.

Halil Ağa göçün, çocukların başını kurtarın diyordu. Dediği, sunduğu acı reçeteydi. Acı içmekti. Ama acıyı bal gibi sunuyordu. Kolay mıydı yeni yurdu ter etmek. Hele Gazi babası, but topraklar için sülalesini cephelerde bırakmış, toprağına dönmüş, taze bir fidan gibi kök salıp tutunmak için çabalarken, bu tazecik fidanı kökünden söküp atmak değimliydi göçmek. Kolu kanadı kırılmak değil miydi?

Ağanın dediği hakikattı. Gerçeklerde acıydı. Eğer çocukların geleceğini düşünüyorsa, göçten başka bir yok yoktu. Tam tutunacakları zaman, tam yaşayacakları zaman, memleket kurtulmuş, harp darp kalmamışken, kıtlık azalıyorken, yokluk günleri geride kalıyorken akıbet bir tokat gibi yüzlerine çar-

piyor, el ayak tutmaz ediyor, düşünceleri bağlayan dili lal ediyordu.

Mecit bir daha babasının yüzüne baktı. Yedi düvel görmüş, cephele de aslan parçası kesilmiş, bu koca yürekli adam, şimdi suskun, gözlerinden akıttığı damla yaşla.

Biz vatani kurtardık sağ salım hürriyete kavuştuk ama memleketi şimdilerde yönetenler kalkınma davası veremediler. İş başa düşüyor, başımızın çaresine bakmak bize düşüyor, böyle düşüncelerle boğuşuyordu ama gözleri konuşuyor, tutunmaya çalıştığı toprakları terk etmeye gözünü boşluğa bakar tamam der gibiydi.

Mecit bir yanı ahır, arkası samanlık, tek katlı, koca toprak evde Gazi babasını ve anasını bırakarak, ağlamak, sarılmak, helalleşmek, çocuklarını yanına almak, yüklü hayvanla alilecek şehir yolunu tuttular.

Mecit göçmüştü.

Çocuklarını okula yazdırdı.

Kenar mahallede tuttukları bir toprak damdaydılar. Bulunduğu işe gidiyor, evin nafakasını sağlıyor, çocuklarına masraf ediyordu.

Mecit çocuklarıyla o yaz döndü. Köyde çift çubuk tarla işleri koyun, davar, hayvancılık işleri eskisi gibiydi.

Köylüler Mecit'in etrafında toplandılar. Şehri sordular.

Aldı Mecit.

Biz şehir adamı olduk dedi. Buralarda şehir derler. Koca koca kocaman olduğunu anlatmak için. Daha kocamanlarına koca şehir derler. Koca şehir yani bir derya içinde adam kaybolur. Şehir adamı korkutur. Adam şehirden korkar.

Köylüler anlamış gibi olsalar da bir şey anlamadıkları, bir daha şehri sormayışlarından belliydi.

Çocuklarda şehirden gelen çocukların etrafında toplandılar. Çocuğu ve de küçücük dünyaları içinde merak ettikleri vardı.

Şehir nasıldı?

Köy gibi miydi?

Orda ne yaparlardı?

Okul nasıldı?

Okulda ne yaptılar?

Sorular çoktu. Köyde çocukların biri kısa kol gömlek giydi. Babası kaçakçıların çuvalın içinde getirdiği cevaplardan seçerek almıştı. Kareli bir kumaştı. Köyün yaşlı başlı komşusu Koca Hasan sopasıyla kapıya dayandı.

Olmaz dedi.

Köye yeni icat getiremezsiniz dedi.

Köyün ahlakını bozamazsınız dedi.

Derhal çıkar günah dedi.

Çocuk o kısa kollu gömleği bir daha köyde giyemedi.

Çocukların biri saçını uzatmıştı. Çocuklar etrafında toplandılar. "Kız olmuş" gibi "diye alaya aldılar. Saçları yazmalı kız çocukları da uzaktan seyredip gülüyorlardı.

Mecit'in hanımı da dedikleri bezden fistanlık diktirmişti. Köylü kadınlar görmeye geldiler. Merak ettikleri neler, neler vardı.

Mecit köyle sekiz köşeli kasketle geldi. Köylüler kasketi yeni gördüler. Börk, takke, başlık, yazma neyimize dediler. Çok yakışmış bulanlar oldu, bulmayanlar.

Köye hediye ediyoruz gidilir mi? Aktardan kimi şeyler, Sümerbank basması, şalvarlık, camdan bardaklar, fincan gibi öte beriler. Birde somun getirdiler. Çarşı somunu. Şehir ekmeği. Epey almışlardı. Komşulara dağıttılar. Anaları da yufkanın arasına sarıp somun yapıp çocuklara verdiler.

Tatlı un sucukla bisküvi, lokum getirmişlerdi. Çocuklar okul da arkadaşlarından yerken görmüşle, ama almışlardı. Anasının yaptığı paluse (haside) un helvasından daha tatlı gibiydi. Köye gelirken getirmişlerdi. Arkadaşlarıyla bisküvi (piskevit) arası sucuk, lokum yediler. Pekmez, bal bilirdiler. Ama bunu yeni tadardılar, tatlılar.

Yaz geldi. Güz geldi.

O yaz köyde bir başka yaz geçirdi.

Mecitlerden mi oldu. Köye bir şeyler oldu. Göz ününde Mecit vardı.

Hasan askerliğini büyük mü büyük şehirde yaptı. Gidişi gibi

gelişi de anlı, şanlı, hüznü, gururlu olmuştu. Giderken bütün akraba, komşuları ziyaret etti. Her akşam Hasan'a yemek ikram ettiler. Gideceği gecesi anası, elini kınaladı. Gideceği vakit köylü toplandı. Kadınlar ağlaştı. Ardından bir kova su döküldü. Salavatladılar. Üç beş kişi uğurlamak için yolunu tuttular.

Hasan dönüşünü mektupta yazmıştı. Gün geldi köyde gelin alayı karşılandılar. Sarılan, sarılana. Hoş gelsinler. Nasıllar. Hâl hatır sormazlar. Askerlik anıları.

Hasan köyünü seviyordu ama, köyde gözü yoktu. Gözü yükselelerdeydi. Köyde hiçbir şeyi gözü görmüyordu.

Hasan köyden kaçır gibi ayrıldı. Ne anası ne babası istedi. Askerdeyken bir fabrika ile görüşmüş, asker arkadaşları fabrikaya girecekmiş. Hasan'da heveslenmiş. İlla koca şehir, illa iş. Köyde ne yapacaksın. Ya çobanlık ya çiftçilik ne karın doyurur ne geçindirir. Katır kuyruğu misali ne uzatır ne kısaltır. Kafaya koymuştu. Fazla durmadı, şehrin yolunu tuttu.

Hasan köyden ilk göçen, bekar gençti. Anası konuştu durdu. Gurbet ellerde tek başına deyip durdu.

Mehmet'e Memo derlerdi. Memoya üç gün, üç gece köy düğünü çaldılar. Gelin koca toprak eve geldi.

Büyükle, kardeşler, üç gelin bir evde. Gelin ben burada kalmam yeni ev isterim demiş, köyün altında yamaca bir toprak dam yapmışlar. Burada çoluk, çocuğa karışmıştı.

Memo babasından tarla takım istedi. Babası ayrı, gayrılık niye, bak evimiz ayrı olsa da hep beraber ekip biçiyoruz, kazancımızı bölüşüyoruz. Ayrı hane sahibi olmak, aynı saban kulpu tutmak, ayrı kağıt sürmek kolay mı? Yapamazsın eke-mezsın demiş, kabul etmemişti. Kardeşleri de niye ayrı baş çekiyordun, ikilik çıkarıyorsun, köy gibi yerde tarla-takım bölmekte neyin nesi demiş, çıkmışlardı. Babasına da köye yeni icat çıkarma, dirlik düzenliğimizi bozma, buna çift bozan derler sonu hayra alamet olmaz demiş, büyüklelerinden meseller anlatmış, temsiller getirmişti. Nereye varırsa varsın der diretirdi. Baba son sözü demişti. Bölüşürüz ama bölünmeyiz.

Meranın arkasında hanımı vardı. Biliyorlardı. Konu komşuda geçimsiz bilirdi. Çocukların yetişiyor, ayrı hane, ayrı baş ol-malıym dese de kabul görmeyince "o zaman bana da ayrılık düşer, yol gurbete çıkar" demiş, duyunca babası dizine vurmuştu. Şimdi sıra yapma Memo, etme Memoya gelmişti.

Memo evin öteberilerini hayvanlara yüklerken bir köy toplanmış, kimi seyretmiş, kimi yardım etmişse de hepsi acımişti.

Her hane, hanesinden biri ayrılıyor gibi sızlıyordu içinden bir parça kopuyordu. Köyde kocaman bir boşluk doğuyordu. Köy yeni bir devre giriyordu. Seferberlikten beri, açlık kıtlık, yerleşmek, tarla-takım edinmek, mal, mahsul sahibi olmak, rahata ermek derken köyde beklenmedik şeyler oluyordu.

İlk habercisi Memoydu. Memo göçüyordu.

Memo göçtü. Memonun adam öyle kaldı. Köyden bir parça koptu. Görenler acıdı kaldı.

Memo geride bir hikâye bıraktı.

Camisiz, ezansız köy olmaz dediler. Önce oba (mahalle) iken öteki köyden ayrılmış, yeni köy olmuşlardı. Artık köy olduk, camisiz köy olmaz dediler. Bir toprak dam yaptılar. Köyün orta yerinde. Dama çıkacak, uzun ağaçtan bir merdiven yaptılar. Hoca çıksın ezan okusun diye.

Hocasız köy olur mu dediler. Uzak memleketten bir hoca tuttular. Ürünlerden ne çıkarsa verdiler. Hoca bekardı, kalacak yeri yoktu. Köyde taş duvar, ağaç işleri işini yapan (adına hacı usta derlerdi) Hacı evin dışında bir göz yer var. Orda kalır derdi. Şimdi köyün camisi vardı. Hocası vardı. Her ezanda caminin yanındaki çeşmede kollar çemrenir, eşhedüler çekilir, ıslak ayaklarla camiye koşulurdu.

Hacı usta hocayı severdi. Cami duvarının dibinde, kütük üzerine oturulur. Sohbet ederlerdi. Köy yeri, ötesi bilinmiyor.

Bekar hoca ile Hacı ustanın kızının adını çıkardılar.

Köylü, hoca burada derhal köyü ter ket dediler.

Köylü hacı ustaya burada kalamazsın köyü terk et dediler.

Mesel ağırdı. Mesele namus meselesiydi. Bir kere dilllenmişti, aslını astarını bilmeden, bilmiş gibi gizi, gizli, usul, usul konuşulur oldu.

Hacı usta eve kapandı. Hanesi ve kapandı. Doluya koydular, boşa koydular olmadı. Köy bir gözle bekar oldu. Gör ki başa ne gelir. Büyüklein sözüydü. Başa gelmişti.

Bir habersiz, hem de gece otu Hacı usta çoluk, çocuk göçtü dediler. Köy sabaha bir acıyla daha uyandı. Göçecek ne vardı diyenler, onu göçecek kadar eden, dokunanlardı, dediklerini düşünüp edenlerdi. Köyün en acımasız yanını Hacı usta tatmıştı. Halbuki her hanede emeği vardı. Taş duvar örmüş, dam olmadan çatmış, kapı, pencere yapmış, yere elleriyle biçtiği tahtalardan tahta döşemişti. Kimin ihtiyacı olsa koşar, para pul istemezdi. Harmana derdi. Onun harmana lafı hep dillerdeydi.

Hacı ustadan kimsesinin alıp veremediği yoktu. Yoktu ama köyün acımasız yüzü ortaya çıkmış, feleğin tokadı bu iyilik sever haneye inmişti.

Hacı usta abisini zor ikna etmişti. Son sözü namus belası olunca susmuşlar kalmışlardı. Malı, mülkünü hanını kardeşine bırakmıştı.

O haneye köyden bakanlar bizim yüzümüzden oldu deyip köyden koşanlar vardı.

Hacı usta artık yoktu.

Murtaza bıyıkları yeni terlemiş, yeni yetme bir gençti. Kanı hızlı akardı. Çobanlık yapardı. Sürüsü komşu köyün merasına geçmiş, çobanlar arasında kavga çıkmıştı. Meryem 'de buna şahit olmuştu. Hatta çobanların elinden bu komşu köylü çobanı kurtarmıştı. Göz göze de gelmişlerdi. Haydi var git köyüne çoban, bir daha meramıza gelme bile demişti. Demişti de Murtaza hep demiş gibi gelmişti.

Uzun hikâyeden sonra Murtaza ile Meryem iki komşu köylü âşık olarak dile düştüler. Murtaza'ya sorsan kara gözlerine vurulmuştu. Meryem'e sorsan mahcup bakışları yakmıştı.

Meryem'in babası inatçı, zalim, kibirli, mal düşkünü olunca ne mümkün. İstesen ne yazar. Kapıya bir kere gelmişler, onda da kovulmuşlardı. İş sarpa sarmış, olmaza varınca, olmazlar olmuş Murtaza Meryem'i kaçırmıştı. Köye de inemediler, dağların mağaralarında kaldılar.

Murtazanın babası bir hal çaresi buldu. "Gidin buralardan" dedi. Koca şehre gidin, başınızı kurtarın dedi. "Bela yoksa yakar" dedi. Koca şehre giden Hasan'a selam yolladı. Çıkin hazırlandı, harçlık verildi.

Murtaza göçmüştü. Murtaza yüzünde ailesi, köy epeyce eza çektiler. Murtaza yoktu. Bilen de yoktu. Murtazanın hikayesi, çobanların gönül hikayesi oldu. Yoktu ama hikayesi vardı.

Mecit'in babasını köyde bırakıp, çocuklarını okutmak için şehre göçmelerinden sonra, o yaz çocukların şehri ballandıra anlattısı, dinleyen çocukların ağzından su akmalarına şahit olan hürü bacı, çocuklarının gözlerindeki ışığı görünce içi cız etmiş, ben de çocuklarımı okutacağım demiş, kocasına açmış, koyum kuzu, bağ bahçe iş ne olacak, kim arkamızda duracak demiş, şiddetle köylük yerde itiraz edince, okuma işini iyice kafasına koyup ben çocuklarımı alıp giderim. Mecit öyle yapmadı mı onlardan neyimiz eksik demiş, çocuklarımı köyde hema edemem demiş, demi demişti.

Dediğini de yaptı. Çocuklarını aldı, şehre götürdü. Saçımı süpürge yaparım, temizliğe giderim, ahır satarım, kazanırım, aç, susuz bırakmam yine de okuturum derdi. Kadın başını şehirde ne yapacaksın diyen kocasına her tartışmasında. Şehirde temizlik işleri yapardı. Bir kenar mahallenin tek katlı evinde yaşardı.

Hürü bacının köyden ayrılışını bir kınadılar, bir kınadılar. Evlerini uğursuz saydılar. Kocasını yapayalnız, perme perişan bırakan Hürü'ye neler söylemediler. Kıyamet alameti diyenler de çıktı.

O yaz, çocukların köye gelişlerinde şehri anlatması onlara gelmişti. Ballandıra şuurda dursun dinleyen köylü çocuklarının ağzı karışık kalıyordu.

Hacı usta köye döndüğün de kardeşlerinin haline acıdı. Kendi şehirde ustalık yapıyordu. Yanında adamı olsa daha çok iş yapardı. Kardeşini geldiği yazın gözüne güzünde götürdü.

Köye bir hal oluyordu. Bu defa iki aile daha göçtü. İki ev bo-

şaldı. Böyle giderse köy boşalacak diye korkanlar vardı. Bu gidişler evler viran, köy harap olacak diyenler de çıktı. Korkuyor mu söylüyorlardı, tahmin mi ediyorlardı. Ama gidişat dedikleri gibi oluyordu.

Gidenlerin başına yine köylüler toplanıyor, ama bu sefer daha az acırken yeni bir merak soruyordu. Acaba bu defa kim göçecek, sıra kime gelecek.

Bir yaz koca şehirde askerlik yapıp, tezkere aldıktan sonra köyüne dönüp, az kalıp, ailesinin istememesine rağmen şehrin yolunu tutup orada ise girip fabrikada çalışıp izin alıp köye gelince, köyün gençleri ile düşüp kalkıyordu. Gençler meraktan soruyor o da daha da meraklandırarak konuşmalar yapıyordu.

İzin sonrası, beş genci kandırmış, evlerden isyan halleri görmüşse de aklı çalışan gençler kimseyi dinlememiş Hasan'ın büyüklü sözleri vaatleri peşinde kulakları, gözleri kapalı köyü geride bırakırken, geride kalan göz yaşlarına takılmıyorlardı. Kaza şehir de ta uzaklarda fabrikada çalışmaya gidiyorlardı. Gitmeden önce Hasan komşulara, alenen biçare dili döndüğünce anlatmış, çok söylemiş, gurbet sancısı, acısı akılarını almıştı. Dinlemiyorlar, anlamıyorlardı. Hasan'a göre gençler köyden kopmayacak, yeni gelecek gelirken para biriktirecekler, kazanacaklar, parayla öküz, inek, davar alacaklar. Vergi borçları ödenecek, kötü mü olurdu. Hem çocukların gözü açılacak, parası olduğu için daha kolay evlenecekler, düşün masrafı yapacaklar, altın alacaklar...Hasan neler, neler söyledi. Gençler aklılarınca neler söylediler.

Köyde bir yandan evler göçüyor, bir yandan gençler yeni gelir umuduyla şehre çalışmaya gidiyorlardı. Hasan öğrenmişti. Köyde genç adama gelecek yoktu. Tarla bakım az, maldilik karın doyurmaz. Gençler yetişiyor. Akıbet köyü terk olacak. Hasan'ın bildiğini gençlerde biliyordu. Ama büyükler bilmiyordu. Ne var diyorlardı. Geçinip gidiyoruz. Memleketi terk etmek, gurbet ellere gitmekte neyin nesi? Atalarımız bu topraklarda nasıl yaşadılar. Biz niye yaşamayalım. Harpten, seferberlikten, kıtlıktan çıkalı daha ne oldu ki? Yerimizde duramıyoruz. Halimize şükretmiyoruz. Bir kara saban, bir boz bazlama, biraz ağırtı neyimize yetmiyor. Halimize şükredip gidiyoruz. Mezarlarımız orda. Yerimiz yurdumuz burada. Nasıl göçerik.

Büyükle böyle düşünüyorlardı. Kedilerini var edenin toprak olduğunu biliyorlardı. Topraktan kopuşun onmaz acılar çektiğine inanıyorlardı. Bu topraklardan kopanların, gidenlerin geri dönmeyeceğini de. Bir ata sözünün tuttuğu günlerdi. "İnsanoğlu ayırık köküne benzer. Nereye atsan orda biter "

Köy yerinde kavga çok olur. Memiş de kıt kanaat geçinen köylülere göre sefil bir babanın evladı gençti. Çobanlar arasında kavga çıktı. İş büyüdü, aileler, kabileler arasına sıçradı. Yaralanıp hastaneye gidenler, iş çatalaştı. İş zora bindi. Memişin babası Durmuş emmiye köy hayatı cendere gibiydi. Hayat zora bindi. Yaşanmaz hale geldi. Daha da beteri olmadan köyü terk etmek kararı aldılar. Doğrusu mecbur kaldılar. Durmuş emmi, sefil biriydi ama görüyordu. Memiş mapusta, çıksın bile köye dönemezdi. Köyde yaşatmazlardı. En iyisi göçmek. Köyden göçenler olmuştu. Şikayetlenen geri dönen yoktu. Allah dediği boğazı aç bırakmaz dedi. Rızımız nerdeyse orda yaşarız dedi. Malları elden çıkardı. Şehrin yolunu tuttu. Durmuş emmide göçtü.

Çolak Kadir'e ne demeli. Dağda ağaç keserken, odun yaparken düşmüş, kolu kırılmış, kırıkçılar sarmış, sonra tutmaz olmuş, çolak Kadir'e kalmıştı.

Kadir'e köyde kimse kız vermiyordu. Komşu köyden bir kız buldular. Biraz sakat, biraz pehlülce. Varırım ama köyü terketmiycen demiş. Babası da bir göz oda yaparız. Orda kalsınlar demiş. Çolak'ta bir daha nerde kız bulacağım, köyü terk eder hanımın köyüne yerleşirim, orda yaşarım, çobanlık ederim demişti.

Evlendiler, baş göz oldular. Çolak Kadir'de köyünü terk etti. Neyse ki gittiği yer yakındı, biliniyordu.

İç güvenlik, elin köyü, el alemi. Kolay mı? Kadir'e huzur yok.

Kadir gün yüzü görmez olunca, karısını alır hem de gece hem de bir çıkınla, sırtında heybeyle şehrin yolunu tutar. Köylülerinin yanına gitmek, orda iş bulmak, çalışmak planı yapar. Köye haber gelir. Çolak Kadir karınsın köyünü terk etmiş. Karısını alıp şehre göçmüştü. Köyde heyelan oldu. Beş –on tane eve boşaltma kararı çıktı. Köylüler direndiler. Bizim damlarımız topraktan. Atadan beri kullanırız. Bir şey olmaz. Taş yuvarlansa da dama gelmez. Yerimizden yurdumuzdan memnunuz. Damları boşaltmayız. Jandarmada gelse boşaltmayız. Devletin emrine göre, ev sahipleri hak sahibi olacak, devlet şehirden ev verecek. İhtiyar heyeti toplandı. Köylü toplandı. Dediler ki madem geçinemiyoruz, hakkımız ölmesin, göçecek olan varsa hakkımızı ona verelim. Verdilerde köyden kimden memnun değilse onu yazdılar.

Köye yine göç yolu başladı. Bir duvarın dibine oturmuş, çökmüş, iki seferberlik görmüş köyün hocası köyü konuşuyordu.

Köye ne oluyor böyle

Köylü göçüyor

Ağacın gövdesine girmiş bir kurt gibi, göç köye girdi

Yeni yetmeler yetişiyor durmuyor

Fakirlik var diye göçüyorlar

Zengin olacağız diye göçüyorlar

Çoluk-çocuk okutma bahanesiyle göçüyorlar

Kavga ediyorlar göçüyorlar

Evleniyorlar göçüyorlar

Ne olacak köyün hali dediler. Anlıyorlardı ama bilemiyorlardı. Bildikleri köy göçüyordu. Giden gelmiyordu. Gelen de tutunamıyordu. Bir haller oluyordu. Ama bu hal ne haldi.

Hemfikir oldukları söyleyemedikleriydi.

“Dünyanın çivisi kopmuş. Artık çivi tutmuş “

Köyde çocuklar memedi oyunu oynarlardı.

Memedi met met

Göleği kat kat

Heybede tuz yok

Mehmet’e kız yok

Yıllar geçti. Çocuklar hala oynuyorlar mı kim bilir. Anadolu insanının gönlünde Mehmet adının bir başka havası vardır. Derler ki bu ad saygı olsun diye Muhammed’e karşılık konmuştur. Mehmet’te bir utanma, eziklik, hicab vardır. O kadar da masumiyet ve güven. Masum insanları Mehmet adıyla çağırılmazlar mı?

Askerlikte de öyle. Mehmet semboldür artık “Mehmetçik “

Bir yerin de sayan adamlara Mehmet adı takılır. “Geldi Mehmet gitti Mehmet “ Memet oğlu Memet “ Toplum kucaklamıştır Memedi. Bağrı yanık anaların diline yatan Mehmed olmuş. Mehmet bir türküdür. Ona koşulan bir şeydir.

Karasabanın kulpundan tutan Mehmet bıyıkları terlemiş yeni bir devirdi onun için. Evin yükü onun üzerinedir. Mehmed oyunu oynayan çocuklar yanından geçerken duyguludur. Çocuklar sanki kendi kaderini türküleştirmişler. Şimdi ona doğru çağırıyorlar. Mehmet hala köyde yaşamaktadır. Orda bir boz bazlama bulunsun yeter. İnsanca yaşamının şartıdır bu. Geçim davasıdır sürer gider. Gündüz külahlı gece silahlı gezildiği de olmuştur. Kafanı fesinin altına çek dendiğin de olmuştur. Olan olmaktadır ama, hayat bir boz bazlamanın uğruna eriyip gitmektedir. Korkulan şey Muhannete muhtaç olmamaktır. Mehmet insanının atar atar yarbaşında tuttuğunu da bilir, düştüğün de kapını çalmadığında. Bu yüzden Anadolu insanı her şeyi muhkem ister. İşini ve her şeyi. Toplar toplatırır evine. O kışı rahat geçirir. Yazın sıcaklarda renk alır renk verir. Çalışmaya ekmek yoktur. Çalışmazsan ayıplanırsın. Ayıplanmak neye çekersin çileni. Çiftin bozulmayadursun. Tekrar tersine dönsün bir kere. Uğursuzluk çöksün evin üzerine.

Çöktü de.

Bir gün Mehmet yoruldu dedi. Bunca yaşında babasına, dedesine karşı kullandığı en anlaşılır, bilinir sözdü.

Söze girmez dinlerdi. Tembih edilirse baş sallardı. İş buyu-

rusa tamam derdi. Mehmet’in konuştuğunu pek bilen olmazdı. Az konuşan suskun, dinleyen biriydi.

Yeni yetişip de köyde kalan gençlerin arasında sayılıyordu.

Başka bir şey daha oldu. Şehre çalışmaya gidenler var ya. Köye dönüp teyze, amca, hala, dayı gibi akraba kızlarla evleniyorlardı. Yahut da yavukluları bekliyor, köye gelip evleniyorlar. Üç gün, üç gece düğün sonra evlendiği kızı alıp koca şehre götürürdü. Şimdi köy kızları evlenip şehre göçen kızlara imreniyorlardı. Neden imrenmesinler ki, şehre gidip köye gelenlerin el yüzü açılmış, akça pakça olmuş, kavruk suratlar gitmiş ıslıl ıslıl parlıyor. Elleri taptaze. Giydikleri köy kıyafeti gibi değil. Yazmaları renkli. Fistanları basmadan. Ayaklarında yemeni kara lastiği çoktan atmışlar. Hele dilleri. Dillerini eğerek, bükerek, ince nazik konuşuyorlar, konuştuklarını belli ediyorlar. Ya yürüyüşleri. Bir endam, bir çalım deme gitsin.

Kimlere hediyeler getirmeler krem dedikleri bir şeyi yüzlerine sürüyorlar, ellerine de. Köyün kili yerine sabun dedikleri kalıp bir şey. Su değdikçe köpürüyor. Saçları tertemiz, parlak yapıyormuş. Öyle dışarıda, bir köşede leğen içinde, killi su dökünerek yıkanmayı yadırgıyorlar. Hemen evin bir köşesine gusulhane yaptırıyorlarmış. Dışarıda olur mu, çok ayıp diyorlarmış. Eve gelenler rahat konuşuyor, hâl hatır soruyorlar. Söze karışıyorlar, fikir beyan ediyorlar. Dahası beyine ismiyle hitap ediyor, emir veriyor, çocuğu kucağına veriyor. Erkeklerin, akrabaların arasında oturuyor, sohbet ediyorlar. Utanmıyorlar, çekinmiyorlar. Gözleri açılmış

Köyde ki kızlar şehirde ki kızlara böyle bakıyor, hayatlarına imreniyor, evleneceği gencin şehre göçmesini hayal ediyor, köyde kalan gençleri küçümsemeye başlıyorlardı.

Mehmet’in üzerine çok gidilince nihayet ağzında ki baklayı çıkarmıştı. Dilinin altında söyleyemediği bir şey vardı. Halinden seziyordu.

Nihayet anasına, yalnızken uygun bir yerde usulca söylemişti. Eğer burada kalırsam, bu gidişle köyde ki kızlarda varmaz olacak. Köyde ki kızların halini görmüyor musun?

Anası himm demiş, anlamamazlığa vurmuş sormuştu. Mehmet’in gözlerindeki ayrılık ışığı, anasının gözlerine vurmuş, ana yüreği gözlerinden yaşlar dökülmüştü.

İşte bu Mehmet koca şehrin yolunu tutmuştu. Köylüler aynı fabrikada Hasan ustanın yanında çalışırlar, fabrikanın yanındaki barınaklarda yatarlardı. Biriktirdikleri paranın hayalini kurarlardı.

Kimi babasına verecek

Kimi vergi borçlarını ödeyecek

Kimi tarla alacak

Kimi dam yapacak

Kimi evlenecek

Kimi altın alacak

Hepsinin gözü geldiği topraklardaydı. Koca şehri gurbet sa-
yıyorlar, bir gün döneceğini düşünüyorlar, buraları, buraların yarınını aklına bile getirmiyorlardı.

Akılları silaydı. Akılları memlekette kalmıştı. Giden gelen etrafına toplanırlar, teferruatlı haberler alırlardı. Memleketten konuştuklarında içleri ısınır. Buralar yabandı, soğuktu. Memleket sıcaktı.

Mehmet’te aynı duyguların adamıydı.

Başka memleketli biri, memleketten aldığı habere göre köylülerini Alamanıya gitmek üzere yazıyorlarmış, sesin de adını yazalım demişler. O da çok sevdiği Memedi bizim köylü yazalım beraber Alamanıya gidelim dedi. Mehmet kırmadı. Şimdi ta gavur memleketin hayaline dalıyordu.

Mehmedin Alamanıya gittiği haberi geldi. Üç-dört sene köye dönmedi. Köylüler haberi alınca Alamanıya neresi dediler. Mecit’in gazi dedesi biz cihan harbinde cephede iken başımızda Alaman komutan vardı. Bilirim Alamanları çok çalışkanlar. Bağdat demiryollarını da Alamanlar yapmış. Toros dağlarının delinmez kayalarını onlar delmiş. Yaman adamlar. Gazi dedenin anlattıklarını köylüler dinliyordu ama Alaman diye, bildikleri yol vergisini ödeyemeyince dağlarda yol yaptıkları sırada kullandıkları Alaman kazmasından bilirlerdi.

Alamanya neresi diye birbirine sorduklarında herkes şapka çıkarıyor, başını kaşıyordu.

İşte bu Memet köyüne geldi.

Köye gelişi hadise üzerine hadise oldu.

Önce ne diyeceklerdi. Ne diyeceklerini bilemediler. Hani koca şehre gidenlere “şehirli” diyorlardı ya!

Memet Alamanyaya gidince o zaman... Köyün pehlülü isim takmayı severdi. Mehmedin etrafında dolanıyordu. Memette ona şeker veriyordu. Eliyle işaret ederek, Alaman, Alaman, Alamancı... Demesin mi? Memet Alamancı Memet oluverdi.

Herkes Memeti görünce ağzı açılıyor, dili boğazına akıyor, eliyle ağzını kapatırken, gözleri fal taşı gibi açılıyordu.

Köylü Memet gitmiş, bambaşka biri gelmiş Alamanlara benzemiş dediler. Başında foter şapka. Boğazında yular gibi bşr şey. Takım elbise, ayağında kundura, omzunda asılı bir çanta gibi bir şey adına radyo dediği.

Yere tek tek, dölek dölek basıyor, hafif sağa sola yalpalayarak yürüyor, görenleri arkasından baktırıyordu.

Gençler geliyor Mehmedin elbisesine, çantasına dokunuyor, tanımaya çalışıyorlardı. Kızlarda daha da merak etse de uzaktan bakarlardı.

Mehmet radyonun düğmesini çeviriyor, anteni çıkarıp uzatıyor, cazur cüzur seslerden sonra Türkçe konuşan kanal çıkıyordu.

Köylülerle sabah, öğle, akşam ajansını anlatmıştı. O saatlerde Mehmet gülde toplanılıyor, ajans dinleniyordu.

Köylüler şaşkıncı. Görmediklerini gördüler. Duymadıklarını duydular.

Mehmet cömertti. Hediyeler getirmişti. Ailesi, akrabalar, komşular, büyükler, çocuklar hepsini düşünmüştü. Hele çocuklar onların sevdiği boyalı şekerdi. Mehmedin peşinde dolanırlardı.

Mehmet uzun uzun Alamanyayı anlatıyordu. Memleketimiz de şehirleri bilmeyen köylüler tek duydukları oraları, bilse-lerdi buralarla mukayese ederlerdi. Bilmediklerinden sohbeti ağzı açık dinliyorlar, baş sallıyorlardı. Mehmet ne dese inana-mıyorlardı ama inanmış gibi yapıyorlardı.

Anlaşılan Mehmet’te göçmüştü. Ta uzaklara gavur ellerine, Alamanyaya.

Köyün kızları Mehmet’e yanıklılar.

O boy, o pos, o biçim, o endam, o çalım, o caka, o fiyaka, o tavır, o duruş, o bakış, yakışıklılık kimse de yoktu.

Mehmedin gönlü kimeydi? Kime kayıktı?

Talih kuşu kimin başına konacaktı?

İzin bitmeden Mehmet ile teyze kızı Meryem’in yedi gün, yedi gece düğünü çalındı. Davullar, zurnalar, sinsinler, gü-reşler, aylar.

Çocukken oynadıkları Mehmet oyununda “Memede kız yok” der dalga geçerken şimdi bütün kızlar Memedin emrine ama-deydi. Şimdi Memede kız çoktu. Hem de köyün bütün kızları. Haydar yaşlanmış, babasını terk etmiyordu. Babası ölene kadar buraları bırakmamıştı.

Baba ocağını, evin bacasını söndürme derdi. Haydar’da susar, gözleri çaresiz kabul ederdi.

Çok zaman geçmedi. Haydar şimdi dededen kalma evin sahi-biydi. Hayat omuzlarına binmişti.

Komşuları akrabaları arasında göçenler Haydar’ın aklını çal-dılar. Burada servetin bir iken Şehirde on olur dediler.

Malı mülkü şehre göç dediler. Bak falan, filan, filankes di-yerek misaller getirdiler. Bak çoluk, çocukta yetişiyor, bak gençler durmuyor. İleride bağlansa da durmazlar.

Kafası iyice karıştı.

Haydar’da göçtü.

Şehre göçenler, köye gelip akraba komşu kızını alıp, düğün dernek kurup şehre dönerler.

Çocuklar göçenlerin de çocukları şehirde okur, arkadaşı, çevre edinirlerdi. Çocuklar evde köylü, dışarıda şehirlidir.

Mecit’in oğlu da vardı, kızı da. Oğlu sınıfta bir kız arkadaşına tutkundu. Okul bitti. Mecit köyde bir akrabasının kızıyla ev-

lendirmek istiyordu. Anasına, oğluna sor, köyden kimi ister demişti. Oğlu da anaya köyde olamayacağına inanarak tu-tulduğu kızı tarif etmişti. “Beli ince, göğsü geniş, boyun uzun, gözleri yeşil, teni beyaz “Anası şaşırmıştı. Köyde böyle bir kız...ötesini diyememişti. Mecit bunları duyunca hem şaşırdı hem aptallaştı.

Mecit kızını akrabalarına vermek istedi.

Diretti, diretti baba dayattı dayattı. Ana alttan aldı aldı. Kız, Mecit’ göre anası gibi inattı. Köyde çocuk sahibiydik, şehirde çocuk seyircisi olduk dedi, dertlenirken birine. “Şehir yeni. Takma “öğüdünün karşılığını almıştı.

Melek bacı Meciti zar zor susturdu. Oğlana şu sevdiği kızı alalım dedi. Gidip istediler. Kız tarafı “bizim köylüye verecek kızımız yok. Gitsin akraba köylüsüyle evlensin “demezler mi? Mecit, dediğime geldiniz. Demez mi?

Yahya’da göçmüş, köyde ana, babası kalmıştı. Ana gidince baba ortada kaldı ya! Aldı şehre getirdi. Çok zaman geçmedi Sadık Efendi (şehirde efendi unvanı taktılar) isyan etmeye başladı. Yahya kal diyor, Sadık Efendi kalmam diyordu.

Sadık efendi “Ben köye gideceğim” diyordu. Çok sinirliydi.

Evet çoluk, çocuk büyümüştü.

Zaman bozuldu

Kıyamet alameti

Küçük büyüğün arkasına gidecek gayrı

Büyük küçük kalmadı

Söz tutan mı var

Adından biz baba olacağız

Ben babama yapmadım bunlar neye bana yapıyor

Ben köyde doğdum köyüme döneceğim

Şehir de doğdular diye.

Sizin babanız köylü değil mi? Her yere sizi köye götürmedim mi?

Bu deden, amcan bu dayın, eş dost demedim mi?

Bir gün buralara geri döneceğimizi bilmiyor muydunuz?

Ne olacak analar...

Analarını adam eden ben değil miyim?

Dedi, dedi çaresiz kaldı. Yenilmişti “Bari ölürsen götürün “dedi.

Mecit çalıştığı, beğenilen, sevilen biriydi. Dostları vardı. Giyim kuşam şehirli olsa da akşam çalışıyordu.

Bazen da şehirli halleri dostu Mecit’e ben köylüleri hiç sevmem. Kaba saba olurlar demişti. Mecitte susmuştu. Mecit dostunun görüştüklerinin köylüler de olduğunu görünce şa-şırmıştı. Sözüne bakarsan sevmiyor, özüne bakarsan seviyor. Köyde mevsimler aylar geçti. Güneş ufukta battı. Niceleri şa-faktan doğdu. Devran döndü.

Akranları gidince bir Mehmet oğlu Mehmet kalmıştı. Şaş-kındı, kararsızdı, umutsuzdu. Korkuyordu da duydukları, göç hikayeleri böyle yapmıştı.

Köyün yaşlı, başlısı Gazi Dedenin yanına vardı.

El öptü, hatır sordu.

Gözlerde fer gitmiş, kulak duymaz olmuş, eller titremeye başlamış, bugün görmüş, harpten çıkmış, saç sakal ağarmış yaşlı, başlı babamdan bir akıl almak istiyordu.

Bu hal ne haldi?

Köyün başına gele neydi?

Gazi dedi, kulağın dibinde bağıra bağıra konuşulunca an-lamış, epey susmuştu. Gözü yere çakıldı, bastona dayalı, gözü yere çakılmıştı. Kalakaldı.

Teker bir kere tersine döndü. Teker bir kere tersine dönmeye görsün.

Susmuştu Mehmet

Alayı göçtü diyebilirdi

Sustular

Harp darp çıktı, seferberlik oldu

Kitlık oldu

Yokluk oldu

Çokluk oldu

Alayı göçtü.

GÖR

Sen bizim elleri bilmezsin yaren
İlkbaharı karlar erisin de gör
Anlatması kolay olmuyor inan
Sarı çiçek suya yürüsün de gör

Erimez ki karı açılsın yollar
Taşa keser buzlar yürümez sular
Bekleriz dört gözle gelse şu bahar
Sümbüller yollara düzüksün de gör

Yükseği bir başka düzü bir başka
Sevgi filizlenir dönüşür aşka
Halaylar kurulur köçekler başta
Hele çiftte davul vurulsun da gör

Tirşiğin çorbası çaredir derde
İpil ipil boy gösterir her yerde
Buhur buhur kaynatılır seherde
Hamarat ellerde demlensin de gör

Bir cümleyle tarif etmek mümkün mü
Her mevsimde kabullendik hükmünü
Fukaranın sabah akşam öğünü
Bulgur aşı ile buluşsun da gör

Oynaşır kuzular çayır çimende
Kıratları esir olur kemende
Doğasında çare vardır her derde
Hünerli ellerle buluşsun da gör

Kıvrım kıvrım yollar döner dolaşır
Nere gitse sonu yâre ulaşır
Toplanır güzeller mâni söyleşir
Yankısı dağlarla buluşsun da gör

Hastalara tavsiyemdir çok için
Bütçeyi zorlamaz hoş olur geçim
Dilimde tüy bitti anlatmak için
Doktorlardan ferman biçilsin de gör

Al yeşil bağlanır başlara eğil
Yaşanmayan hayat hiç hayat değil
Ağaların yaylasıdır meyremçil
Çayır çimen güle dönüşsün de gör

Tarhana çorbası kaynar kazanda
Çıra kandil olur karanlık handa
Bulgur pilavının tadı yağında
Kokusu bacadan savrulsun da gör

Dağlarımız yüksek başı daz olur
Yörebinde yavru ceylan kovulur
Çobanların kıv sesleri hay olur
Köpekler kurtlara ulusun da gör

Atlar şaha kalkar kırbaçlanınca
Türküler söylenir yayla yolunca
Ne ararsan bizim dağın salında
Kar ile karsambaç yapılsın da gör

Çağşırın sırrını söylemem size
Havası bir başka can verir yüze
Açar damarları girer genize
Rüzgâr esip Sinem gerilsin de gör

İmrek olur gelinleri kızları
Geyiklere kafa tutar yozları
Oralara bağlayan bu bizleri
Billurdan mı sular, içilsin de gör

Yaylamız var yeşilova otağı
İlçemizdir arif insan yatağı
Seyret gün batarken elmalı dağı
Bir günün geceye dönüşünü gör

Yük sırtında düşer yola mayalar
Çan sesiyle yankılanır kayalar
Zemheriler zehmetiler sayalar
Cemre toprakla buluşsun da gör

Renk cümbüşü olur koylar yamaçlar
Gün ikindi olur başlar telaşlar
Oynanır sinsinler yanar ataşlar
Türkülerle halay çekilsin de gör

İlkbaharda bahçaların tımarı
Toprak ısındıkça gel gör hüneri
Bir düğün misali geçer günleri
Meyveler dallarda sararsın da gör

Dedeler baş bağlar dökülür poşi
Hep başta oturur destenin başı
Depreşir gençlerde sevda savaşı
Uykusuz geceler düşlensin de gör

Ulu Torosların adamıyız biz
Boyumuz uzundur benzimiz yağız
Seksen bir diyarın hepsinde varız
Bir tirşik şöleni yapılsın da gör

Hayat böyle geçer bitmez telaşla
Göçülür yaylaya eşli oymakla
Hoş olur sokumu ballı kaymakla
Anamın elinden yapılsın da gör

Tarife şayandır yazılan şiir
Bir adı hükümet bir adı şehir
Anlasana agam Andırın zahir
Kabaktan bir dolma yapılsın da gör.

Göçmen kuşlar dem sürerler ovada
Bölük bölük turnamız var havada
Kendim gurbet elde gönlüm sılada
Gözyaşımla sular sel olsun da gör

AĞANIN EŞEĞİ

Ağada olsa eve/haneye/konağa her şey lazım. At, eşek, katır.

Ağanın bir eşiği varmış. Her işe koştururlarmış. Odun, değirmen, yük, su, erzak. Ne akla gelirse taşımış.

Atlara binilir, tımar edilir. Öreklenir, yem verilmemiş. Eşeğe gelince kimsenin aklına gelmezmiş. Kuru bir yere bağlanır, aç susuz ayakta beklenir.

Eşek bakılmadığından günden güne zayıflarmış.

Ağa eşiğin halini görür üzülürmüş. Ağanın iki kâhyası varmış. Kâhyalara tembihlesede iki kâhya olduğu için birbirleriyle çekişir, eşeğe bakmazlarmış. O dermiş sen bak, o dermiş sen bak. Çekişir dururmuş. Kâhyalar çekişirken eşekte aç kalırmış.

Bir gün zayıf çelimsiz, kemikleri çıkmış komşunun eşiği ipi kırmış. Ağanın eşiğinin yanına gelmiş. Bu hal ne? Demiş. Sen ağanın eşiği değilmisin. Canlı kanlı, temiz, tavlı olmalısın. Yediğin önde, yemediğin arkada olmalı. Benden beş beter olmuştun. Demiş.

Ağanın eşiği iç çekmiş dert yanmış. Ağanın iki kâhyası var. İyeşiyorlar. Bana tenezzül edip bakmıyorlar. Yem vermiyorlar, çayıra salmıyorlar, tımar etmiyorlar. İşleri güçleri at. Ata bakarken yarışıyorlar. Beni unutuyorlar.

Komşu eşek, böyle olmaz. Gel ipi kır, beraber kaçalım. Çayırılar meraları keyfimizce gezelim, yayılalım, tavlanalım.

Ağanın eşiği olmaz deyince komşu eşek neden olmaz diye sormuş. Eşek başlamış anlatmaya.

Ağa, kâhyalara eşeğe bakın diye tembihledi, kâhyalar çekişti, bakmayınca bu hale geldiğimi gören ağa üzüldü, kâhyalara; “ikinizi de kovacağım. Yeni kâhya alacağım. Yeni kâhya eşeğe bakacak” dedi. “Ağa yeni kâhya alacak. Ağanın sözü var onu bekliyorum” demiş.

Komşu eşek oradan uzaklaşırken

“ölme eşiğim yaz gelsin

Ağaya kâhya yenilensin”

Diyormuş.

AĞANIN OĞLU

Ağa bu ya oğlu yetişip tahsil çağına gelince tahsilli, terbiyeli, görgülü olsun diye ecnebi memlekete tahsile göndermiş. Zaten şımarık tek oğlan dışarı da hayatın şuhluğunu, debdebesini görünce daha da şımarmış.

Gün gelmiş uzun zamandır gelmediği memleketine gelmiş. Hali değişik, tavrı değişik, giyinişi değişik, hatta konuşması bile değişmiş. Bu hal ağanın dikkatini çekmiş. Hayli huylanmış. Gencin hali hiç değişmeyince ağa bir ders vermek istemiş. Oğlunu çiftliğe götürmüş.

Dirgen

Harman zamanıymış. Buğday harmanına gelmişler. Yerde duran ağaçtan tarım aletini gören oğlu bilmişlik yapıp ağa babasına sorar. “Bu ne” der. Baba da “ayağıyla eğri uca bas bakalım” der. Oğlan bozuntuya vermez çatal tarafına basar. Ucu kalkan aletin sapı alnına yapışır. Acıyla kıvrılan oğlan “vay dirgen....” der. baba da aslını unutan oğluna iyi bir ders verdiğine sevinir.

Eşek

Ağa, aldığı dersten ıslah olmayan oğlana bir ders daha düşündür. Çiftliğe gelirler. Karakaçanı görür oğlan. Babasına sorar. “baba bunun adı neydi ? ”baba da “kuyruğundan tut kuvvetlice çek” der. O da bozuntuya vermeden eşiğin kuyruğunu kuvvetlice çeker. Kuyruğu acıyan karakaçan çiftiyi savurmaz mı? Yerde debelenen oğlan “vay ananı eşşşek” deyince baba tokadı içirir. “eşşek oğlu eşek seni” der.

At

Oğlan ata binmek ister. Öve öve bitiremediği yabancı memlekette ne atlara bindik, talim aldık deyince babası acemi atı göstererek “binde göreyim nasıl eğitim almış sını” der. Oğlan yine kibrine yediremez hemen kâhyanın başını tuttuğu huysuz, acemi ata atlar. Bir iki deh demesiyle at hoplar da hoplar. Aslını unutan oğlan yere serilir. Babası da oh neyi oldu der gibi içinden geçirir. “Hani sen iyi at binicisiymişsin, talim almışsın ne oldu” . Deyip ekler. Hiç acemi, huysuz ata binilir mi der. Oğlan hava atmanın bedelini öder.

Köpek

Sıra köpeğe gelir. Buranın köpekleri ne kadar kıllı, kaba, vahşi, sevimsiz. Batı da köpekler ne kadar sevimli, şirin, temiz, insanlara dost diye babasına sayar durur, köpekler aşağıda boğuşurken. Baba iyicene içerler. “Yok, evladım buranın köpekleri bildiğin gibi değil. Çok uysallar. Sen unutmuşsun. Bak şu kemik kemiren köpeği sev. Bak nasıl hoşlanacaksın.” Oğlan bozuntuya vermez köpeğe yaklaşır sevmek ister. Köpekte kemik elden gidecek diye vermek istemeyip hırlayıp üzerine atılınca biraz hırpalanır. “İt, defol, it” derken baba “ it oğlu it” lafını yapıştırır.

Tavşan avı

Sıra tavşan avına gelir. Ağa oğlunu da ava götürür. oğlan silah sıkamaz, önündeki tavşanı birkaç kere kaçırr. Köylüler, ecnebi memlekette okuyan ağanın oğlu için şöyle der; “E bire ağa! Biz senin oğlunu gâvur ellerin de okudu bir halt oldu belliyorduk, amma bir tavşanı bile vurmaktan aciz!” derler.

Ağa iyi dersler verir. Konuşmadan. Aslını ne çabuk unuttun demeye getirir. Kırmadan. Havalı, kabadayı, sonradan görme ve dahi aslını unutan oğlan mahcup mu mahcup olur. Eski bildiklerinin kıymetini bilir. Bir daha görgüsüzlük yapıp soru sormaz.

Ağanın oğlunun hikâyesi dillere düşer. Okuyup aydın olduğunu, memleketin kültür, gelenek ve değerlerini küçümseyen, yabancıya hayran gençlere güzel bir mesel olur söylenir durur.

Ekinler Altın Rengini Aldığında

Anlatmak imkansızdı seni,
Ellerin herkesi kışkandıracak kadar, güzeldi.
Hiç güneş görmemiş gibi.
Kalbin çarparken bir veda öncesi
Titreyerek tutunca, ellerimi,
Avuçlarında sıcaklığı vardı çukur ovanın.
Meltemler savururdu taranmış saçlarını,
Dokunmaya kıyamadığım.
Seninle, o ağacın altında, yanyana,
Yanı başımızda gibiydi yıldızlar,
Ve sen bir bilsen,
Hissedip anlatamadığım.
Seninle kaç ev yapacaktık gökyüzünde,
Güneşe yakın bir yerde.
Baş, başa yitik bir galakside,
Bir düş sonrası.
Senin en sevdiğin, benim mavi gömleğim,
Hiç eskimeyecekti.
Bütün yıldızlar miras kalacaktı, çocuklarımıza.
Hani, özleyince dönecektik,
Dünya denen gurbete.
Yorgun kırlangıçlar konacaktı,
Kurumuş alıç dallarına.
Ekinler altın rengini aldığında,
Siyah üzümler, siyah olacaktı.
Bir bağ bozumunda. Hani dönecektik seninle,
Gelmedin işte.

Bir Eylül Günüydü

Hava soğuk ve sis
Yağmur da çiseliyordu
Yürü dediler
Yutkundu kalktı yürüdü
Delikli ayakkabısı, çeketini yırtık.
Acılar çizgi çizgi yüzünde
Kırgın mısın dediler
Isırdı dudaklarını
Sustu
Gözlerini sıktı, yürüdü. Sustu
Seviyor musun dediler
Islandı kirpikleri
Sensizce ağladı
Ceketinin koluna sildi gözlerini
Sustu
Kayboldu kızıl ufuklarda
Gitti uzaklara ıssız bir yolda
Dönüp bakmadı bir daha
Bir adı kaldı
Bir de gözyaşları ıssız sokaklarda.

Irmakları Ağlar Bulurum

Ay seyrindeyken Dünyanın
Dağ başı sessizliğindeyken sana
İçimden yağız atlar geçer, dörtnele
Nalları kıvılcımlar salar her yana
Irmakları ağlar bulurum her akşam
Burkudur ruhum sensiz,
Bir sessiz çığlık kopar, geceye ramak kala
Dağlar ince bir uğultu salarken zamana
Her ağaç dalında bin hüzün
Her zerresinde ayrılığın acısını yaşarken Sararan yaprak.
Toprağa düşen her yaprağın yasında, ben
Olanca sessizliğine bürününce gecenin
Son çığlığı kalır Kulaklarımda, sonbaharın
İçimde anlaşılmaz bir ses, ruhumda ahlalır
Bir mucize olsa bir gün, aniden
Kaybolsa saçımı dolduran aklar.

SERÇE KUŞ VE ADAM

Sabahları zar zor kalktığı için kahvaltı edemedi apar topar atıyordu kendini evden dışarı. Her akşam yatarken şahsi aracıyla gitmeyeceğini, toplu taşıma kullanarak işe gideceğini kararlaştırıyordu. Aldığı maaş yetmediği için otobüs ile giderek ekonomi yapmak istiyordu, ama haftanın en fazla iki günü otobüsü kullanıyor, diğer günler kendi aracıyla gidiyordu işe. Arabasıyla gittiği zamanlarda yol üzerinde bulunan pastane, fırın ya da çeşit çeşit börekler, unlu mamuller satan bir dükkânın önünde durup, fiyatı uygun olan simit, poğaça gibi kahvaltılık bir şeyler alır, iş yerinde ikinci kattaki on bir kişilik sıkıcı ofisin köşesinde bulunan masasına otururdu. Çayının gelmesini bekler ve oyalanmadan karnını doyururdu. Düzenli çalışan, işini ciddiyetle yapan, aldığı paranın hakkını fazlasıyla veren bir çalışandı Mustafa. Ofisteki masası odanın köşesinde bulunuyordu. İş yerinin en önemli işlerinden birinden sorumluydu ama ofisin en kötü yerindeydi masası. Köşede yazın sıcak, kışın ayağını buz tutturan soğuklara rağmen hiç şikâyet etmez, kendi halinde çalışırdı. Köşede bulunan masasını her zaman düzenli ve temiz tutardı. Ofise ilk taşındıklarında masasının sağ yanında bulunan dosya dolabını tertemiz silmiş, kapaklarını çıkararak yer ergonomisi sağlamış birimle alakalı dosyaları, geçmiş yıllardan başlamak üzere son derece titizlikle dolaba yerleştirmiş, kendine ait düzenini burada da kurmuştu. Dolabın hemen bitiminden başlayan ofisin tam ortasına denk gelen üç bölümlü, iki kanatları sağlam sollu açılan bir pencere vardı. Bu köşeyi bu yüzden seçmişti aslında. Arada dışarı bakar rahatlarım diye düşünmüştü bu pencereyi görünce. Oturduğu masadan pencereden dışarı bakınca karşı çaprazda bulunan bulvar, bulvarın kaldırımı, kaldırımın gerisinde bulunan heybetli çam ağaçları görünüyordu. En son da ise çok güzel kocaman bir dut ağacı vardı. Dut ağacı yolun sonunda kaldığından oturduğu yerden görünmüyordu.

Mustafa attığı her adımı düşünen, çevresine, insanlara karşı son derece duyarlı ve düzenli bir insandı. Bu huyu zamanla bu karmaşık dünyada kendisine çoğu zaman mutsuzluk veriyordu. Farkındaydı ama çizgisini hiçbir zaman bozmamaya çalışıyordu. Haksızlığa uğrasa da kimseye haksızlık yapmıyor, kimseye kin tutmuyor, hiç kimseyi ve hiçbir şeyi şikâyet etmiyordu. Sadece işini sessiz sedasız kimseye sıkıntı vermeden bitiriyordu. En zor işlerde bile muhakemesini işe başlamadan yapıyor, işini sorunsuz bitirmeye çalışıyordu. Ebetteki herkes kendisi gibi düzenli ve hassas çalışmıyordu. Bu anlaşması zor insanlarla dolu bir ortamda tabii

ki Mustafa gibi insanlar arada sırada bunalıyor, mutsuz oluyordu. Bu da galiba normaldi. Artık istese de istemese de alışmıştı. Çünkü hayatın her alanında, iş yerinde ve dışarıda kendi ne kadar düzenliyse, başkaları o kadar düzensizdi, kendi ne kadar çalışkansa, başkaları o kadar tembeldi, bunun farkındaydı ve kimseye kızmadan, kimseye zarar vermeden, kırmadan dökmeden hayatına devam ediyordu.

İşinin olmadığı zamanlarda pencereden dışarı bakar, uzun uzun düşünürdü. Kimse bilmezdi ne düşünür neye dalar giderdi bu Mustafa. Bir sabah simidini yemiş bitirmiş, simitten dökülen susamlar kese kâğıdının içinde bolca kalmıştı. Çok fazla susam dökülmüştü simidin içinde bulunduğu kese kâğıdının dibine. Kese kâğıdını eline aldı masasından usulca kalktı ve pencerenin kanadının birini açtı. Susamları pencerenin önüne serpererek döktü ve pencereyi kapattı. Karşı masada bulunan arkadaşına dönerek, “belki bir kuş gelir yer” dedi. Uzunca bir süre pencereden dışarı baktı bekledi bekledi, bir tane bile kuş gelip susamları yememişti. Ertesi sabah geldiğinde ilk iş pencereyi açıp dün döktüğü susamları kontrol etmek oldu. Susamların çoğu öylece duruyordu, az bir kısmı eksikti, o da rüzgârdan savrulmuş olmalı diye düşündü. Karşıdaki bulvarın kenarındaki çam ağlarına ve en sonda bulunan dut ağacına kadar ağaçların dallarını inceledi, uzun uzun baktı. Ağaçlarda neşeyle oradan oraya uçuşan, şen şakrak ötüşen serçeleri görünce neşesi yerine geldi. Bir hafta bu böyle sürdü. Her sabah geldi. Yediği simit ya da poğaça kırıntılarını topladı. Pencerenin kenarına boylu boyunca dizdi. Gelen giden ne bir serçe oldu ne de başka bir kuş. Mustafa umutluydu, dışarıda bulunan ağaçlardaki kuşlardan umudunu hiç kesmedi. Pencerenin önündeki eşiği yemlemeyi hiç bırakmadı. Serçeler minicik sevimli kuşlardı, gitgide serçelere merak sarmıştı. Yemlerini serçelerin yemesini istiyordu, serçeleri tutsak etmeden her gün pencerenin önünde besleyerek kendisine alıştırmak istiyordu. Bir gün veteriner hekim olan bir arkadaşının yanına gitti. Arkadaşı da Mustafa gibi düzenli, dürüst, işini ciddiyetle yapan, hayatın tüm karmaşasına ve acımasızlığına karşı çizgisini ve dik duruşunu bozmayan adam gibi adamdı. Arkadaşından serçeler hakkında bir sürü bilgi aldı. Serçelerin otuza yakın türünün olduğunu, Afrika’da bulunan altın serçe adında iri bir türünün bulunduğunu, orada ekilen tarlalara ciddi zararlar verdiğini, Anadolu’da bulunanların çevremizde gördüğümüz sırtı ve kanatları kahverengi, karın bölgesi gri olan serçeler her ne kadar yabancı gibi görünseler de diğer türlere göre

daha evcil olduklarını öğrendi. Mustafa “Evet” dedi. Daha önce bir ayakkabı boyacısını, elindeki ekmek parçasını serçeye yedirirken gördüğünü anlattı. Bir anda kendisini iş yerindeki pencerenin önünde elinde bir parça ekmek kırıntısını sevimli mi sevimli, birkaç serçeye yedirirken hayal etti. Ciddi görünümlü dışardan soğuk ve sert gibi görünen Mustafa, aslında çok duygusal, iyi niyetli bir insandı. Elindeki kırıntıları serçelere yedirirken kurduğu hayal sırasında kendini o kadar mutlu ve hafiflemiş hissetmişti ki kafasındaki tüm dertler sıkıntılar yok olmuştu. Mustafa adeta bir kuş gibi kanatlanıp uçmuş, içi huzur dolmuştu.

İkinci haftada gelen giden olmadı. Mustafa kuşları artık sevginin, aşkın, mutluluğun gelmesini bekler gibi beklemeye başlamıştı. Umudunu hiçbir zaman kaybetmedi. Her gün yaptıklarını tekrarlamaya devam etti, günleri ve haftaları da saymıyordu artık. Kaç zamandır pencere önünü yemliyordu unutmuştu. Bir gün sabah çayını içti, poğaçasını yedi, kırıntılarını pencerenin önüne bıraktı, pencereyi kapattı. Arkasını döndü elindeki kese kağıdını geri dönüşüm kutusuna attı. Dalgın bir halde yerine oturdu. İşine odaklandı. Önünde halledilmesi gereken çetrefilli bir iş vardı. İşe dalmış çalışırken kafasını birden kaldırdı ve pencereye baktı. Pencerenin eşiğinde üç tane serçe son hızla kafalarını aşağı yukarı makine gibi kaldırıp indiriyordu. Yemleri gagalarıyla aceleci bir tavırla yiyorlar bazen havalanıp uzaklaşıyorlar sonra tekrar gelip yemlerini yiyorlardı. Bunu gören Mustafa karşı masada oturan arkadaşına içi sevinç dolu, ses tonundan mutluluklar saçarak “Bak kuşlar geldi yem yiyorlar, artık alıştılar gördün mü?” dedi. Arkadaşı kafasını kaldırdı baktı kuşları gördü. Çok isteksiz bir tavırla, Mustafa’nın şevkini tuzla buz olan cam parçası gibi kırarak, başını belli belirsiz sallayarak zoraki onayladı.

Günler haftaları, haftalar ayları, aylar yılları bitiriyordu acımasızca. Ömürden ömür gidiyordu. Her gün her hafta her ay Mustafa’nın tek mutluluk kaynağı evdeki küçük kızı, işteki her gün belli saatler gelip yemlerini yiyen serçe kuşlardı. Onlara genel bir ad takmıştı, serçe kuş adını vermişti hepsine. Hiçbirini ayırt etmeden serçe kuş diyordu onlara. Kuşlar üç taneydi. Uzun süre üç kuş geldi Mustafa’nın sofrasına. Sonra üçüncü serçe gelmez oldu, yoktu. Onun yokluğunu ilk gün fark etmişti. O gün diğer kuşlar yemlerini bitirene kadar gözünü ayırmadan pencerede bekledi onu, kuşlar yem yerken masasından hiç kalmazdı. Onlar ürkmessin rahat rahat yesinler diye serçelerin kahvaltısı bitene kadar bekledi ve izledi masasında hiç kımlıdamadan. Üçüncü kuş gelmemişti, üzüldü. Ertesi gün yine iki serçe geldi, üçüncü arkadaşları ya da kardeşleri yoktu derin bir hüznün kapladığı içini. Ama yokluğuna alıştı. Diğer iki serçe gelmeye devam ettiler. O kadar çok alışmışlardı ki birbirlerine kuşlar

artık ondan ürkmüyorlardı. Hatta Mustafa’nın bazen onlara yem vermeyi unuttuğu zamanlar oluyordu. İlk defa yem vermeyi unuttuğunda serçelerden bir tanesi pencerenin eşiğinden gagasını cama vurmuştu. Tık tık, tık tık seslere irkildi Mustafa. Kuşu kendine bakarken ve gagasını cama vururken gördü. Serçelerden kafası ve boynu hafif siyah tüylü olanı ona bakarak Mustafa’yı çağırıyordu kahvaltıya, acıkmıştı. Cama tıklarken diğer serçe de yanına geldi konu pencerenin eşiğine. O da beklemeye başladı. Mustafa kuşların kendisini bu şekilde beklemelerine ve çağırımlarına çok mutlu oldu. Şimdi daha iyi anlamıştı kuşların kendine alıştığını. O gün aksi gibi kahvaltıyı evde yapmıştı. Kuş dostlarına verecek hiçbir şeyi yoktu. Arkadaşlarına tek tek sordu ve biraz bisküvi buldu onlara. Elleriyle bisküvileri kuşların yiyeceği kadar ufaladı ve minik dostlarına verdi. Her günkü heyecanla ve çeviklikle yediler yemlerini serçeler. Her gün olduğu gibi karınları doyduktan sonra özgürlüğe uçtular. Mustafa onlara yem vermeyi unutursa onlar cama tıklayarak Mustafa’yı uyarıyorlardı. Aralarında anlatılamaz bir bağ oluşmuştu kuşlarla bu güzel adam arasında.

Bu iş yerinde yaklaşık onbeş yıldır çalışıyordu sıkıntısına, stresine, iş yoğunluğuna yöneticilerin saçma sapan baskılarına alışmıştı ama yine de buradan gitmek istiyordu. Farklı iş yapmak istiyordu. Karmakarışık bu ortamdan uzaklaşma kararını tartıştığı bir iş arkadaşı yüzünden vermişti. Sonra bardağı taşıran başka damlalar ve haksızlıklara uğraması artık onu oraya katlanamaz hale getirmişti. Gitme vakti yaklaşıyordu, kararını vermişti. Kararı kesindi. İşteki sevdiği birkaç arkadaşı onunla konuşmuş hatta oyalamışlar ama faydası olmamıştı, sonuç değişmiyordu. Gidecekti.

Kuşları onu yaz kış demeden, her mevsim, her gün yalnız bırakmıyorlar, gelip gidiyorlardı. Sadece hafta sonları onları görmüyordu. O zamanlar için de Cuma günü akşam pencerenin önüne bolca ekmek kırıntısı bırakıyordu. Aşağı yukarı iki yıldan fazladır kuşlar ona o kuşlara dost olmuştu. Gitme vakti gelmişti Mustafa’nın, yaz başıydı. O gün kuşlarına son yemlerini verdi. Vedalaştı onlarla ve çekip gitti. Oradan gittiğine, yıllardır emek verdiği yerden ayrıldığına birkaç tane arkadaşından ayrıldığına ve serçelerden, dostlarından ayrıldığına çok üzüldü. Karşı masada oturan arkadaşına emanet etti onları, “Aç bırakma en azından yiyecek bir şeyler bırak pencere önüne” dedi. Gittikten birkaç gün sonra aradı arkadaşını serçeleri sordu. Önceleri geliyorlar haberini aldı. Mutlu oldu birkaç zaman sonra tekrar sordu, artık gelmediklerinin haberini aldığı anda hüznünlendi ve yeni iş yerinin sürgünlü penceresini açarak pencerenin eşiğine ekmek kırıntıları koydu. Ne gelen vardı ne giden.

KÖY İNSANI BAŞKA

Sormayın aslımı bir garip köylü
Ne ağayım ne bey, nede paşayım.
Ne çileler çektim ne kahr çektim
Felek bırakmadı engel aşayım

Ben hile katmadım alın terime
Gelmedik belamı kaldı serime
Yağmur yağmadıki derelerime
Nasıl kabarayım nasıl coşayım.

Biz köyde binerdim yalbirdak Taya
Geceler bakardık Yıldıza Aya
Alışık değilim Köşke Saraya
Bırakında viranemde yaşayım.

FEYMÂNİ'yim emeklerim hoş oldu
Sanmayinki hayat bana hoş oldu
Baharım güz oldu yazım kış oldu
Yol yokuşa düştü nasıl koşayım.

BİR KADİRLİ YÖRESİ BOZLAĞI

Aşağıdan yukarı Misis deprendi,
Bir yel esti yine bendim bozuldu.
Allâhısmaladık deyince yârim,
Gözlerimden kanlı yaşlar süzüldü.

Uçuktan kalkınca Yarbaşı doğru
Anavarza Çarşıntının bir uğru.
Firkatınan söyler Şefrenin oğlu
Yollarımız Ağcasazda düz oldu.

Tezce geçin Çarşıntının Gölünden
Aşın gidin Amezerin yolundan
Karsın Bükü, Kızılının Belinden
Dedeye varınca bendim bozuldu.

Bir kurban alında Dedeye varın
Dedeye varında bir öğüt alın
Süleymanlı yakın, Kaleye konun
Yârin göçü sarp yollara dizildi.

Zindağan derlerde bir hoşça yayla
Çık Yoğunoluğa gör Tahta hayle
Karıcıkız Gediğin, Öşüre söyle
Büğemenin pınarları buz oldu.

Der Âşık MEHMET'im gönül alıcı
Gönül arzuladı Çokağın ucu
Çık Başikesiğe gözle Mazgacı
Gayranlığa yurt taşları dizildi.

HUY

İnsan var; kurumuş ağaç'a benzer,
Aşı tutmaz ise dal neye yarar ?
İnsan var; ağzına geleni söyler,
Mânâsız, mantıksız dil neye yarar ?

İnsan var; bağ dikmiş bahçıvanı yok,
İnsan var; ev yapmış ağıtavanı yok,
İnsan var; yaşamış adı - sanı yok,
Nesil'i faydasız kul neye yarar ?

İnsan var; heybetli amma er değil,
İnsan var; hükümdar olmuş hür değil,
İnsan var; sözüyle, özü bir değil,
Köpek derisinde bal neye yarar ?

İnsan var; çoban dut sinek yayamaz,
İnsan var; okumuş kırk'ı sayamaz,
İnsan var; taş taş üstüne koyamaz,
Parmağı hünersiz el neye yarar ?

İnsan var; habersiz ince duygudan,
İnsan var; kaldırmak güçtür uykudan,
İnsan var; geliri gayrimeşrudan,
Bereketsiz para - pul neye yarar ?

Saydımaya, bunlardan birisiyim ben,
Demeki; FEYMÂNİ durusuyum ben,
Demiş mahlûkâtın irisiyim ben,
Karıncadan korkan Fil neye yarar?

ANA

Dünyaya getirir besler büyütür,
Kaderine düğüm düyler Analar.
Kundaklara sarar sallar avutur,
Uyu diye ninni söyler Analar.

Herkim Anasının gönlün hoş eyler
Mevlâm onu bir günahsız kuş eyler
Bir iyilik görse bin alkış eyler
Yavrusuna dua eyler Analar.

Doğru tutar isem Farzı, Sünneti
Sırata - Mizana etmem minneti
Ayağınız altındaymış Cenneti
Ayet - Hadis böyle söyler Analar.

FEYMÂNİ - Analar bir Taç gibidir
Ana ziyareti bin Hac gibidir
Bahçede meyvesiz ağaç gibidir
Evatsız dünyayı neyler Analar.

LAKAPLAR

Ha kel Hasan ha kelten Hasan. Öyle demeyin, çok şey fark eder. Lakaplar var ya anlayan anlar. az konuşan çok da düşünmeyen- hinoğluhin demeyeceğim -insanımız var ya tek kelimeyle sizi okur, oraya kur, ortaya kor. Hani şu yayla köylerindeki Kadirler gibi. Esasen Kadir dönmezmiş. Abdulkadir denecekmiş. Kadir kıymet deriz. Bir de kadir kıymet bilmek deyimimiz olacak. Acaba o mu kast ediyor. Kadir. İşte üç köyün kadirinin üçünün de köyleri karıştırması, dedikodudan tut ta iftiraya kadar tut. Köylüler ellerinden illallah gelmiş. Kadirler birbirlerini tanımazlar mı? İsimlerini duyan yaka silkilecek ettiler. Neydi adları? kel Kadir, kör Kadir, kelten Kadir, en sonunda iş duaya kaldı, çaresiz kalınca Allah şehirlerinden korusun dedi köylüler.

Ahmet bu hikâyeyi lise talebesi arkadaşlarına anlatınca dinleyenler koca çukur köylerinde yani kendi köylerinde, Mehmetlere takıldı adı., kel Mehmet vardı kör Mehmet vardı, deli Mehmet vardı. Üstelik Mehmet'in çeşitlemeleri vardı. Mehmet Memmet memo Memmet Mehemet ,memiş, memik, memili, memoş... falan filan .biz de de Mehmet'ler meşhur, hem de Kadir cinslerinden deyince, babasının adı Mehmet üstelik karamehmet olan çocuk köpürdü de köpürdü. Arkadaşının babasının adının Ahmet olduğunu biliyordu ya Ahmet üzerine tekerlemelere girince, ortalık kızıştı ve de karıştı. İş döndü dolaştı Ahmet Mehmet Savaşı'na geldi. Talebeler iki safa ayrılınca, bir kavle vardılar. dediler ki haydi haydi bir yarış yapalım. Bir tarafımız Ahmet lakapları, öbür tarafımız Mehmet lakapları bulsun. Ne de olsa tatil geliyor, dönüşte kim çok takma ad bulduysa ona ödül verelim, olur mu olur. Haydi o zaman. İki tarafta ava çıktılar. Topraklarında Karaahmet, koca Ahmet, deli Ahmet gibi kötürüm Mehmet, fazlı Mehmet, koca Mehmet, kara Mehmet gibi... gibi.

Talebeler, köylerinde lakap avlarına çıktılar. Köy yerinde lakap sormaya araştırmaya ne hacet zaten. Baktılar ki, birbirilerini lakaplarıyla çağırıyorlar. Birbirinden bahsi geçerken lakaplarıyla anlatıyorlar. Lakabını söylemeden kimse kimseyi tanımıyor. Talep ederiz sadece elde kalem yazmak kalıyor.

İş, kaplara gelince, kafa lakapları takılınca, kimileri lakaplar yokmuş. Lakapsız adam mı var mı buralarda. Yiğit lakabıyla anılır. Lakapsız yiğit olmaz. bir de ne görsünler. Herkesin de lakabı var. Herkes yiğit misali herkesin lakabı var. Kadın erkek fark etmiyor. Kimlerin lakabı yok ki.

Ahmetler

Mehmet 'ler

Aliler

Hasanlar

Kadirler

Osmanlar

Mustafa'lar

Hüseyinler

Ahmet ile Mehmet lakabı yarış çıkacakken baktılar ki orta bıç lakap dolu tuttular onları da yazmaya başladılar

Tatil bitti. Okul günleri başladı. Bir akşam yarışa koyuldular. Jüri dedikleri arkadaşları, sırayla Ahmet ile Mehmet lakapları dinliyordu, söylenenleri saydılar. İş iyice karıştı. Sıra birinciye, kimin kimi yendiğine geldi. İrkisi de yenilemedi dediler. Bu sefer öteki lakaplara geldi. Sırada, hesapta yokken ötekiler lakapları da saydılar. Arkadaşları, sıkılmış edayla tamam dediler. Yine yenilemediler dediler. İkisini de birinci ilan ettiler. Kollarını kaldırdılar. Geriye derken hafızalarında ve saman yapraklı defterlerinde karalanmış lakaplar kaldı.

Şimdiki aklım olsaydı diyor. Talebelerin sarı defterlere yazdıkları lakapların sayfalarını yırtar saklardım. Şimdi elimde bir hazine olurdu. Bin pişman şimdi. Neyse ki, o günlerden aklında kalanlar var. Birde her gün duydukları lakaplar.

Düş Gibiyim

*Hasretini demledim gurbetin ocağında
Sensiz yaşasam bile yaralı kuş gibiyim
Sabahım rehin oldu gecenin kucagında
Tedirgin uykularım bölünen düş gibiyim*

*Sensizliğin hazanı bedenimi sarıyor
Hangi yola yürüsem bir çıkmaza varıyor
Deli gönlüm her yerde yine seni arıyor
Baharları unuttum dört mevsim kış gibiyim*

*Kavrulur yanar içim görünüürde duman yok
Ele geçer de sözüm gönlüme hiç ferman yok
Gözlerimde fer sönmüş dizlerimde derman yok
Mecnun'unu kaybetmiş Leyla'ya eş gibiyim*

*Bir sevdanın uğruna kor ateşlerde yanan
Gece gündüz demeden her gün adını anan
Hiç tereddüt etmeden dediklerine kanan
Kimsesiz bir mezarda isimsiz taş gibiyim*

*Soldurdun dallarımda açan gonca gülleri
Kim teselli eder ki umutsuz bülbülleri
Tertemiz duygularla dolaşırken çölleri
Yorgun argın bedende ağrıyan baş gibiyim*

Çok Şeyler Bilir Çok Şeyler Yaparmış Anam

BU ŞİİR ANAMIN NEZDİNDE TÜM ANALAR İÇİN YAZILMIŞTIR

Bakmayın şimdi böyle olduğuna
Çook şeyler bilir cook şeyler yaparmış anam
Bakmayın şimdi boş boş dizlerine vurduğuna
Çook şeyler bilir cook şeyler yaparmış anam

Bakmayın şimdi televizyonu açamadığına
Kumandayı düzgün kullanamadığına
Telefonla birini arayamadığına
Bir mesaj bile atamadığına
Aslında cook şeyler bilir cook şeyler yaparmış anam

Bakmayın şimdi tüpü yakamadığına
Tüpün çakmağını çakamadığına
İpi iğnelere takamadığına
Evine dört dörtlük bakamadığına
Çamaşır makinesini çalıştıramadığına
Elektrikli süpürgeyi kullanamadığına
Evet evet çok şeyler bilir çok şeyler yaparmış anam

Bakmayın böyle yemekle arası olmadığına
Soğanı, patatesi üşenerek soyduğuna, doğradığına
Eskisi gibi ocağa tandır taşı koyamadığına
Konuya komşuya sık sık varamadığına
İşlerde kendini çok yormadığına
Artık boş boş hayaller kurmadığına
Çok şeyler bilir çok şeyler yaparmış anam

Öyleyse bir öncesine bakalım, neler olmuş neler bitmiş:
Mesela on dört yaşında gelin olmuş
Aslında ne gelini be, bildiğimiz çocukmuş
Belki de yetim diye baştan savulmuş
Daha oyun oynama yaşına bile doyamamış
Belki de gelin olmayı bir oyun sanmış
Kim bilir belki de hiçbir şeyin farkına varamamış
İşte bu dönemler anam bir şey bilememiş, bir şey yapamamış

Sonra allamışlar, pullamışlar
Al bir ata bindirmişler
Edeleri bakakalmış
Bir anası iki bacısı
Hüngür hüngür ağlamışlar
Birkaç sokak gezdirmişler
Yeni evine indirmişler
Çeyizini, bohçasını
Arkasından göndermişler
Kader demiş buna anam hiçbir şey yapamamış

Kayınbaba, kaynana adamın dede, ninesi
Çocuk dedede büyümüş, uzun hikâye gerisi
Geldiği evden daha geniş, şimdiki evi doğrusu
Sadece öter bu evde büyükbabanın borusu
Büyük ana -kaynata topal ama iyi birisi
İş belletir, güç belletir sevgili gelinine
Hiçbir şey esirgemez, hemen verir eline
Der ki yalnız, erkekler huzurunda muket olasin diline
Anam önce gelinliği öğrenir yavaş yavaş
Yasakları, kuralları, sonra ekmek bir de aş
Anlar ki şakası yok evliliğin, geçimin
Herkesin başında bu işler ve de bütün alemin
İki buçuk yıl bekler asker olan kocasını
Bir erkek gibi loğlar damını, kürür bacasını
Harman -hasat, mal -melal, bütün işleri
Belki de bu yüzden dökülmeye başlar dişleri
Zor o yıllar gelin olmak el kapısında
Katı kurallar var birde insanlar arasında
Mesela kaynataya, kayınlarına gelinlik yapacaksın
Öyle bağırmayacak, az konuşacak, fısıl fısıl olacaksın
Sabahın köründe kalkıp, en son yatacaksın
Öyle olur olmaz uzanmayacak, fazla uyumayacaksın
Söylenen kötü sözleri yutacaksın, duymayacaksın
Ağlamak mı istiyorsun gizli gizli ağlayacaksın
Dedik ya çok şeyler görmüş çok şeyler yaşamış anam

Dile kolay tam yedi sene çocuk beklemiş
Sanırım çocuk gelinin çocuğu mu olur dememiş
Üstelik de suçu hep kendinde bellemiş
Olsun diye bir bebek, bir sürü kocakarı ilaçları yemiş
Vazgeçmiş bir ara, nasipte varsa olur demiş
Evet evet, çok şeyler yaşamış, çok şeyler görmüş
anam

Aldırmamış, hısımın, hısımın dedikodularına
Yaparım bu çocuğu demiş sanki inadına inadına
Sadık kalmış yine de kendisini horlayan kocasına,
kaynatasına
Katlanmış çevrenin, el alemin onca baskılarına
Bir anlam verememiş belki de tüm bu olanlara
Çok şeyler görmüş çok şeyler yaşamış anam

Yaşı erince kemale, gebe kalmış ilk çocuğuna
Kurban üstüne kurbanlar adanmış, doğacak
yavrusuna
Utandırmış herkesi, alınca biricik bebeğini koynuna
Ne hameliler ne muskalar takmış oğlunun boynuna
Öyle bir sımsıkı sarılmış, öyle bir bakmış ki oğluna

İşte bundan kelim işler girer gibi olmuş yoluna
Artık çalım eder olmuş anam sağına- soluna
Çok şeyler görmüş çok şeyler yaşamış anam

Ardından üç oğlan, beş kız daha doğurmuş
Kızın biri küçücükken kazayla ölmüş
İşte ömrünü kalan çocuklarla yağurmuş
Bakalım bundan sonra neler görmüş, neler olmuş

ANAM BUNLARI KISACA ŞÖYLE ANLATMIŞ:

“Bir derken sekiz çocuk olunca
Bunların geçim kaygısı da beni alınca
Her şey yalan gibi geliyor şimdi anlatınca
Erken kalkacaksın, bir kazan çorba yapacaksın
Her gün aynısı olmaz, takipçisi olacaksın
Çıtmıgı dibekte döveceksin, iyice ezeceksin
Maltası ayrı, toğgası ayrı tarif ister bunu bileceksin
Bulgurunu, simidini, sütünü iyi ayarlayacaksın
Bir gözün kazanda olacak, dibine yakmayacaksın
Soğumadan leğene koymayacak, kimsenin ağzını
yakmayacaksın
Bunun için diyorum çok şeyler bilir, çok şeyler
yaparmış anam

Haa çepeli, yani bulaşığı külle yıkayacaksın
Donu, yani çamaşırı don teknesinde yuyacaksın
Haftada bir değil ha, bunu ayda bir yapacaksın
Çocukların çimmesi var, bunu da araya sokacaksın
Sabun bulamadıysan saçlara kil kullanacaksın
Sonra şaptada kuruyan pırtıları sen toplayacaksın
Dedim ya çok şeyler bilir çok şeyler yaparmış anam

Evin suyunu çeşmeden sen getireceksin
Adam yem yemlerken, sen ahır kürüyeceksin
Evi, kapıyı, ahır, ahır kapıyı sen süpüreceksin
Her gün yanniği sen yayacaksın
Bulguru, unu elekle sen eleyeceksin
Tandır, kömmeyi, bazlamayı sen pişireceksin
Söküğü, yamayı, düğmeyi sen dikeceksin
Gördün mü cancağazım, her bir şeyi bileceksin
Evet, çok şeyler bilir çok şeyler yaparmış anam

Hem ev işi yapacaksın hem yazı işi
Yerine göre kadınsın, yerine göre er kişi
Harmanda, hasatta, çapa da sen varsın
Bir yazıdasın, bir damdasın, bir çadırdasın
Çadır demişken çoğu zaman yayladasın
Çobanla, kadınlarla birde çocuklarlasın
Birde inekler, koyunlar, kuzularlasın
İnekleri gecedan, koyunları kuşlukta sen sağacaksın
İşte böyle, çok şeyler görmüş çok şeyler yaşamış
anam

İnince yayladan çadırlar yazıya -yabana
Aşlık derdi başlardı hemen arkasına
Kazan gerekir, çul gerekir bulgur kaynatmasına
Ağça gatiğiyle birkaç kadın gerekir tarhana
yoğurmasına
Sap gerekir, bedri gerekir, naylon gerekir sermesine
Bir erkek çocuğu gerekir gece onu beklemesine
Çok şeyler bilir çok şeyler yaparmış anam

Kış için hazırlığı hep sen yapacaksın
Yağları erinik yapıp, hamzana dolduracaksın
Altı aylık kengerini, çirişini kurutacaksın
Mekeyi saplarından örüp, duvara asacaksın
Tarhanaya dikkat et, çuvalın ağzını iyi yamayacaksın
Olursa fırsatın, durumun, pekmezini, kuru incirini
unutmayacaksın
Anla işte, çok şeyler bilir, çok şeyler yaparmış anam

Kış gelmeden yünleri, kılları ayıklayacaksın
Kirmenle, iği ile onları eğireceksin
Bitmedi ipleri kelep kelep bükeceksin
Kazanlarda onları rengarenk boyayacaksın
Bu ipleri imece usulü ıstar için ıyacaksın
Tüm bunlardan sonra ıstarı hazırlayacaksın
Çok şeyler bilir çok şeyler yaparmış anam

Kış geldi, ıstarı mutfağın tam ortasına kuracaksın
Her bir şeyini yerli yerinde oturtacaksın
Varan -gelenini, künç ağacını, kirkidini
unutmayacaksın
Her bir nakışını, desenini ilmek ilmek atacaksın
Acımayacaksın kirkide, vurdukça vuracaksın
İşte böyle çullar, çuvallar, kilimler dokuyacaksın
Anladın sen, çok şeyler bilir çok şeyler yaparmış
anam

Daha saymakla biter mi yaptıklarımız
Süslemeler yaptığımız, pullarımız boncuklarımız
Dantellerimiz, nakışlarımız, oylarımız
Diktiğimiz fistanlarımız, şalvarlarımız, golcıklarımız
Abalar, kıl şalvarlar hepsi de bizim dokumalarımız
Asbaplara, çullara, çuvallara yaptığımız onca
yamalarımız
Çok şeyler bilir, çok şeyler yaparmış anam”

Bakmayın şimdi siz melu melül baktığına
Bakmayın şimdi siz işine gelmeyi duymadığına
Bakmayın şimdi siz böyle olduğuna
Çook şeyler bilir çok şeyler yaparmış anam...

ADA ORMANI'NDA GEZİNTİ

O gün de tıpkı diğer günler gibiydi. Sincap Örne ve ailesi birlikte güzel bir kahvaltı yapmışlardı. Sincap Örne kahvaltı sonrası ormanda güzel bir yürüyüş yapmak istedi. Dışarı çıkmadan önce aynada kendini şöyle bir süzdü... Bembeyaz dişleri, parlak güzel tüyleri, misket gibi duran şirin gözleri, kıvrık pofuduk bir kuyruğu olduğu için kendini çok şanslı hissetti.

Sincap Örne yürüyüş yaparken, iyi ki bu güzel havada dışarıya çıkmışım diye düşündü. Bazen yerde ilerliyor, bazen de uzun ağaçların dallarına tırmanıyor güzel havanın tadını çıkararak ormanda geziniyordu.

Derken Tavşan Barney'i gördü uzaktan. Bir an düşündü. Acaba kuyruğum onun ki gibi kısacık olsa daha mı iyi görünürdüm? Diye düşündü.

Tavşan Barney çok geçmeden gözden kayboldu.

Sincap Örne gezintisine devam etti. Yaprakların arasından geçiyor, taşların üzerinden sekerek gidiyordu.

Sonra Karga Gargi'nin yakında ki bir dala konduğunu gördü.

"Günaydın Sincap Örne, bugün ne güzel bir gün!" dedi Karga Gargi.

"İuu gü günaydın Karga Gargi... Evet hava çok güzel. Eminim gökyüzünde süzülerek sen de güzel bir gün geçiriyorsundur." Dedi Sincap Örne.

"Hem de nasıl!!" dedi Karga Gargi ve kanatlarını çırparak uzaklaştı.

Sincap Örne yine düşüncelere dalmıştı. "Keşke benim de kanatlarım olsaydı. Gökyüzünde rahatlıkla süzülebilirdim..."

Sincap Örne gezintiye devam etti ama artık daha durgun ve düşünceliydi.

Biraz ilerde Aslan Mörfy'i gördü. Aslan Mörfy ağaca pençelerini sürterek daha da sivri olmalarını sağlıyordu.

Sincap Örne'nin uzaktan kendisini izlediğini görmüştü.

"Merhaba küçük dostum. Herşey yolunda mı?" diye seslendi.

Sincap Örne, Aslan Mörfy'e yaklaştı ve "Merhaba... Şey aslında... İyiyim. Sanırım..." dedi.

"Emin misin? Biraz düşünceli görünüyorsun." Dedi Aslan Mörfy.

Sincap Örne kafasındaki karmaşık düşünceleri Aslan Mörfy'e anlatıp anlatamayacağını düşündü ve ona anlatmaya karar verdi.

"Aslında gün benim için çok güzel başlamıştı. Ailemle güzel bir kahvaltı yapmıştım, bu güzel havada gezinti yapmak istemiştım. Sonra Tavşan Barney'i gördüm. Kuyruğu sanki benimkinden daha pofuduk görünüyordu. Acaba benim kuyruğumda öyle olsa diye düşünmeden edemedim..."

Ardından Karga Gargi'ye rastladım. Gökyüzünde ne de güzel süzülüyordu. Benim de kanatlarım olsa, en yüksek dallara çıkardım, tırmanmama gerek bile kalmazdı...

Sonra sen, Aslan Mörfy, seni gördüm. Ne de büyük ve sivri pençelerin var öyle. Benimkilerse ne kadar narinler..."

Aslan Mörfy, Sincap Örne'den bunları duymayı beklemiyordu. Durdu ve biraz Sincap Örne'yi süzdü...

"Bizler birbirimizden çok farklıyız Örne... Hem Aslanlar olarak bizim bile birbirimizden farklı yönlerimiz var. Kimimizin yelesi gür, kimimizin pençesi büyük. Aynı türde bile farklılıklar olurken, birbirinden farklı türlerde elbette farklılıklar olabilir. Mesela pençelerim senin pençelerinden büyük ve sivri olabilir ama beni o yüksek ağaca çıkaramazlar. Hepimiz bu ormanda farklılıklarımızla yaşıyoruz ve bizleri özel kılan da bunlar zaten. Yoksa hepimiz birbirimizin aynısı olsak, çok sıkıcı olmaz mıydı? Hey hem sen kendini neden kıyaslıyorsun ki? En başta kendini olduğun gibi sevip kabul etmen gerek. Unutma kendini beğenmiyorsun ama önceki liderimiz sendin ve bizleri birçok olumsuz koşullardan kurtaran da sendin!" Dedi.

Sincap Örne Aslan Mörfy'e bakakaldı. Aslan Mörfy söylediği herşey de çok haklıydı. Örne ona gülmüseddi ve güzel sözleri için teşekkür etti.

Sincap Örne eve dönüş yolunda Aslan Mörfy'nin söylediklerini düşündü. Yuvasına girmeden önce şöyle bir gökyüzüne baktı. Temiz havayı bir kez daha soluyarak içeri girdi. Aynanın karşısına geçti. Şöyle bir kendini süzdü...

Sincap Örne bembeyaz dişleri, parlak güzel tüyleri, misket gibi duran şirin gözleri, kıvrık pofuduk bir kuyruğu olduğu için kendini çok şanslı hissetti.

Kara Tren

Tren yola çıktı, düdüğü çaldı.
 Bütün yolcuları içine aldı.
 Geride sessiz bir istasyon kaldı.
 Sen göklerin kızı, neden binmedin?
 Bahar yağmurları yağdı, dindi de;
 Giden tüm yolcular geri döndü de;
 Gökteki yıldızlar yanıp, söndü de;
 Sen seher yıldızı, neden sönmedin?

Gitti Geri Dönmedi

Gökte şimşekler çaktı
 Yağmur yere inmedi
 Bir yolculuğa çıktı
 Gitti geri dönmedi
 Ağrı yaksan yakılmaz
 Yollarına bakılmaz
 Bu ayrılık çekilmez
 Gitti geri dönmedi

Çiçek

İlk baharda açan kırmızı çiçek
 Artık kış geliyor, açamazsın ki
 Renklerin solacak, neşen bitecek
 Hayat böyle işte, kaçamazsın ki

Çiçekler döker, yaprak sararır
 Yolcular yolların sonuna varır
 Rüzgâr esmez olur, dalgalar durur
 Ektiğin ekini biçemezsin ki

Merdiven

Merdivenler tahtadan,
 Bir gün eskir yıkılır.
 Kalbe çıkan merdiven,
 Ebedi sağlam kalır.

Üzüme Dost

Ağustos biterse, eylül gelecek.
 Yarısı sonbahar, yarısı da yaz.
 Sonra kış gelecek, karlar yağacak.
 Her taraf bembeyaz, bir gelinlik kız.
 Zamanın önünde kim durabilir.
 Sonbahar giderse, ilkbahar gelir.

İz

İniş yokuş uzun yollar,
 Çoğu gitti, azı kaldı.
 Sıra sıra geçti, yıllar.
 Birer birer izi kaldı.

İnsan

İnsan bu hayatı başta anlasa
 Ömür dediğimiz kısa mı kısa
 Bin sene yaşamış Hazreti Musa
 Yine de çok çabuk geçmiş seneler

DEĞİNMELELER

İNSAN

*Sen yoluna bak, çünkü içindeki ışığı yakacak olan da söndürecek olan da sensin.
Sen kendini bildikçe başkalarının söylediklerine umursamadan ışığın şiddetini artırarak yolunu aydınlatmaya devam edeceksin.
Ve arkana baktığında ışıktan rahatsız olanların karanlıklar içerisinde kaldıklarını fark edeceksin.
Yüzünden gülümsemeni, kalbinden merhametini, yolundan ümidini eksik etme, yol senin yolun, bırak konuşan konuşsun....
Bugün ve bundan sonra her kim varsa sevdiğim, sevebileceğim hep sevdikleriyle olsun.
Kimin neyi eksik hep bir yetişeni, getireni olsun. Her neyimiz varsa bir olsun, bölüşecek birileri olsun!
Bu zor zamanlarda hepimizin sağlığı iyi, yüzü güleç olsun.
Evinizden neş'e, işimizden bereket, kalbimizden aşk eksik olmasın! Birbirimize saygımız, hürmetimiz olsun...
Muhabbetimiz sevgiden, gönül dilinden olsun.
Bir elin verdiği öbürü bilmesin, yaptığımız iyilik göstermelik olmasın! Soframızdan bolluk eksik olmasın, Kahkahamız içten olsun.
Karnımızda, gözümüzde tok olsun.
Elimiz dar'a düşmesin, düşerse de kapımız çalınır olsun! *Bu Hıdırellez her kim iyilik, güzellik diler ise hepsi gerçek olsun...
Sevgi ne güzel şey, Sevgi güzelleştiriyor, güçlendiriyor, enerjini yeniliyor ve Ortak noktamız sevmek ise o yollar mutlaka birleşiyor. Ruhlar anlaşınca yaşların önemi de kalmıyor*

DOĞA

İnsanoğlu doğanın olağanüstü güzelliğinden hep ilham almıştır. Çoğumuz doğada zaman geçirdiğimizde kendimizi yenilenmiş hissederiz. Bize yiyecek ve şifalı otlar sunmasının dışında, tabiat ana yorgun ruhları canlandırmaya yardımcı olur

Günün ardından; Doğada vakit geçirmek, Güneşe, Aya, yıldızlara gökyüzüne, yeşile, maviye toprak anaya kısacası huzura yolculuk gibidir. Ayaklarınız yere basar ama kalbiniz ağaçların dalları arasında dans eder. Ruhunuz şarkı söyler mesela... Derin derin nefes alınca havadaki kekik ve ıtırli bitkilerin aroması içinize işler. Sizi bilmem ama ben doğada toprağın kokusunda ağaçların arasında hayatı, yaşadığımı tüm hücrelerimle hissediyorum. Ruhum dans ediyor ve hafızam en güzel çocukluk anılarına kadar uzanan bir yolculuğa çıkıyor...

Aslında orada görürsünüz börtü böceğin ve tabiat ananın kendi gerçekliğini yaşadığını. Dikkatli bakarsanız tıkr tıkr işleyen muazzam bir dengenin varlığına da şahit olursunuz. Sizden bağımsız kendi ritmi içinde ve dengede. Hayat dediğimiz zaten denge değil mi? Dengede kalsak mesela her şey daha bi güzel olmaz?

Nehir çağlar insan demlenir.

Orman şarkısını söyler insan demlenir.

Gökyüzü sana eşlik eder ışıldar,

yolunu açar güneş ağaçların arasından ve göz kırpar sana devam et diye.

Dingin bir zihinle bu yürüyüş, tümüyle anda olmaktan doğan arı bir mutluluk hali yaratır.

Çünkü siz varsınızdır orada tüm bedeniniz ve ruhunuzla, var olmanızdır.

Çünkü siz yaşarsınız ve yaşam ölmez. Ağaçlardasınız siz, kelebekler 'de balıklar da havada ayda güneşte.

HAYAT

Hayatı yaşamamanın iki yolu vardır; ya hiçbir şey mucize değilmiş gibi ya her şey mucizeymiş gibi demiş Einstein ben ikinci yolu tercih ediyorum. Hayat seni seviyorum hayatıma giren ve çıkan herkese sonsuz teşekkür ediyorum.

Hayat bu kadar basit bir şeydi işte. Yaptıklarımız, yapamadıklarımız, yapmak istediklerimiz, özlediklerimiz, pişman olduklarımız, olmadıklarımız... Hepsi basit, minicik şeylerdi ama ulaşamadıkça, çözemedikçe yine verdikçe bize kocaman geliyordu. Hiçbiri, hiçbir bedel olamıyordu, özlemini çektiğimiz o şey her ne idiyse... sevildiğini bilmek, bir vicdan rahatlığı, bir tabak yemek bir sağlıklı nefes... Hayat bu işte; basit, küçük bir hadise... Çocuk saflığında durdursak şu hayatı...

Daha kirlenmeden o çocuk saflığında durdursak.

Bir salıncağa o ilk kez binme heyecanında

Anne elini bir anlık bırakıverip boşluğa koşma

özgürlüğünde durdursak.

Bir pazar sabahı Adam Olacak Çocuklarda alınan 10 puanlarda durdursak

Durdursak öylece

Ve büyümeden, kirlenmeden, incinip incitmeden, kavgaya savaşa tutuşmadan durdursak.

“Selam olsun gönül dağlarından” gönülden gönüle akan selamımız, dinleri aşkın duamız olsa.

Barış Ağabey dönse gittiği yerden

Devam etse prensler ve prenseslerle

sohbetine kaldığı yerden.

Selam olsun gönül dağlarındaki yerine Barış Ağabey!

Selam olsun artık parçası olduğun o rengarenk

bahçeye, selam olsun yüzünden yansıyan dost

yüzünü görebilenlere!

Hayat sevince güzel. En güzel misafirlerim. Dostluk, kardeşlik adına ne dersin de fark etmez. Özünde hissettiğin şey güven ve samimiyetse ve yanında huzurlu mutlu hissediyorsan eğer senden güzeli yok. İşte o zaman hayat yaşamaya değer oluyor.

ZAMAN

Zaman bana şunu öğretti; yolun sonu diye bir şey yok çünkü her son yeni bir başlangıç...

Sessiz sessiz bedenimi ve ruhumu dinleyerek zihnimin oyununa gelmeyerek yeni ve güzel bir yolculuk daha beni bekliyor.

Ben yolun sonundan çok yolun kendisini sevenlerdenim...

Zaman, durmak bilmeyen bir nehir gibi. Bugün var olan her şey, yarın değişebilir. İnsan, çoğu zaman geleceğin sonsuz olduğunu sanarak yaşar, hep bir şeyleri sonraya bırakır. Bir gün yapacağını düşünerek fırsatları kaçıtır. Oysa zaman, bizim planlarımızı beklemez. Bugün açan bir çiçek, yarın solabilir.

Bugün söyleyemediğin bir söz, belki de hiçbir zaman söylenemeyecek hale gelebilir.

Bu yüzden, ertelemeyi bırakmalı ve hayatın sunduğu güzellikleri şimdi yaşamaya başlamalıyız. Geleceğin belirsizliğini unutmadan bugünün kıymetini bilmeli ve içimizden geçenleri hayata geçirmeliyiz.

AVCININ GÜNLÜĞÜNDEN ÇİNÇİK MARTAVALI

Çakaralmaz ile gitmiştim ava
Serçelerle doldu bir anda hava
Vurduğum çinçikle kaplandı ova
Marsa kadar uçtu gerisi sanki

Maşallah deyin de gelmesin göze
Gagasından pena yaptım bin saza
Burun kıvrıran var, yazılan söze
Tanımyor onu kimisi sanki

Duruşuna baksan, sanki küheylan
Dışı başka içi bambaşka hayvan
Korumalı ondan kendini insan
Tırnakları beton çivisi sanki

Bu da kim demeyin bakıp da ona
Görenler eylerdi yerden temenna
Bizimki yakındı yüz elli tona
İki yüz ton gelir irisi sanki

Kaşalotla mukayese, geç onu
Kırk ayda bitirir yüz bin aç onu
Doymadım seyretmeye hiç onu
Gözleri okyanus mavisi sanki

Kırk kasapla yüzdüm tenini onun
Erciyes'e astım gönünü onun
Yüz ırgatla ölçtüm, enini onun
Bin yüz elli metre çevresi sanki

Sürek avı yapıp peşinden gidin
Elde kamerayla, pusuya yatın
Avına çökerken temaşa edin
Fantomu andırır sortisi sanki

Otuz ay uçarmış uykuyu kaçmadan
Seksen yıl yaşarmış hiç su içmeden
Formunda olursa bir gün geçmeden
Bin tane yumurtlar dışısı sanki

Bırakmaz huyunu ecel gelmeden
Geçirir ömrünü yerde kalmadan
Kuşlar havalanmaz izin almadan
Sanırsın onların reisi sanki

Gölgesini gören ürkermiş ondan
Çakalların şefi korkarmış ondan
Kartallar, şahinler bıkarılmış ondan
Kahramanlık dolu mazisi sanki

Günlük elli çuval yemle doyan o
Harmanları dört bin yıldır soyan o
Avşar'a, Cerit'e posta koyan o
Toros dağlarının şakisi sanki

Kalbini matkapla oyduktan sonra
Kanadını Çin'e yadıktan sonra
Etinden Erzurum doyduktan sonra
Adana'ya yeter yahnisi sanki

Yolunan teleği sığmadı hana
Yalnızca bir uyluk yakın kırk tona
Çalışırsa İGDAŞ sadece ona
Yüz on saat pişme süresi sanki

Yerini alamaz başkası onun
Ruhumuzu okşar, şarkısı onun
Altından değerli dışkısı onun
Harran'ı gübreler küspesi sanki

Sakatat kısmının hakkını verin
Ondaki lezzeti tadarak görün
Doksan gün boyunca günde üç öğün
Orduyu doyurur beytisi sanki

Kaf Dağı'nda bile hükmü yürürmüş
Su içtiği zaman umman kururmuş
Nice avcılardan postu korurmuş
İstiklal savaşı gazisi sanki

Kapanır tüyünden bütçe açığı
Anlatır methini reklam kuşağı
İstanbul'u besler sade iç yağı
İzmir'e çok gelir yarısı sanki

Kadirli, Andırın, Afşin'den başka
Antalya, Kayseri, Mersin'den başka
Sakarya, Ankara, Samsun'dan başka
Bursa'yı doyurur sotesi sanki

Kanatları için yüz mangal yaktım
Dokuz bin turist var uzaktan baktım
Altmış kamerayla resmini çektim
İbikleri Eyfel Kulesi sanki

İçimden haykıran sesi dinledim
Onun sayesinde hayır işledim
Hava kurumuna teslim eyledim
Kırk uçak aldırır derisi sanki

Mitilini atıp öldüğü yere
Görevini yaptı vermeden fire
Teşrif etti belki günde yüz kere
Kırk yıl ağıt yaktı karısı sanki

Ciğerinden çıkan saçma yüz kürek
Bin kırk kurşun yemiş soldaki böbrek
Delibal'ım çinçik değil mübarek
Makine kimyanın bayisi sanki

DELİBAL – Celil ÇINKIR

HAYAT, YÜK ve YOL

Eski zamanlardı. Vesait siz yollar. Yollarda vesaitler in olmadığı zamanlar. Kağrı, at arabası, yaylı yolları. Yük hayvanı yolları. Keçi yolları. Şimdikilerin bildiği patika yollar. Hangisi olursa olsun, toprak yollar. Kışın çamur, yazın tozan yollar. Tabiatla barışık, eğri büğrü, dolambaçlı, meyilli uzayıp giden yollar.

Herkes bu yollarda. Kim olursa olsun bu yollara düşerdi. İster atlı ister yaya. Yollarda insan yol alırdı. İnsana yolcu, taşınana yük derlerdi. Yük o ki, kimi zaman insan taşır, çokça da hayvanlar taşırdı. At, katır, eşek cinsinden yük hayvanları vardı. Arabalar, kağrılar da yöreye göre isimlendirilir, şekilleri değişirdi.

Yol üzre yapılan işe, yolculuk denir. İnsanlar yük taşıyorsa kendi namına yük taşıyorsa yüklü, başkasının namına taşırsa hamal denirdi.

Yolda insan yükünü; çıkın, torba, heybe, çuval, şelek, yüklük gibi gereçlerle taşırdı. Yük ister hafif ister normal olsun yol aldıkça ağırlaşır, taşınmaz olurdu. Hafif ağırlaşır, taşınmaz olurdu.

Ağırlıkları taşıyan veya götürdüğümüz eşyalar da çeşit çeşit. Çıkın, heybe, torba, çuval, kazan kabı, sırtlık, omuzluk, şelek, sopa, urgan... Gibiler. Neticede sırtlanır gidersen.

Yükü ağırlaşanlar götüremez olunca; ya gereksizleri atar veya arkadaşıyla paylaşır veyahut ta nöbetle taşırlardı. Yükü hafifletmekti murat. Bu paylaşımına yol arkadaşlığı derler. İnsan tanımanın en kestirme yolu da yol arkadaşlığı. Ya yolda bırakır ya da yolu paylaşır.

Ağırlık taşıyanlar, yük ve yolu düşünür. Yol uzarsa yük giderek ağırlaşır. Yol kısa ise, yükün ağırlığına katlanılır. Her iki ihmal yoksa sıraya paylaşım girer. Yük paylaşılır. Yol almanın yükü hafifler. Anlaşıyor ki, yalnız başına yürümenin zorlukları

var. Yol arkadaşı olursa, yol almak kolaylaşacaktır. ‘çıkma tek başına yola, başına gelir bela’ sözümüz ne haklı demiş.

Yük fazla veya ağır olunca hayvanlar ile taşınırlar. Hayvan yüklü iken binilmez. Hayvanında hakkı ve hukuku var. Yolunda hukuku var. Yolcunun da. Derler ki, biriyle yedi adım yürürsen yol arkadaşın olur. Yol hukuku doğar. Hak geçer. Yolculuk pekte hafife alınmaz. Herkes te yol ehli olamaz. Herkesle yola çıkılmaz.

Yolda yük taşımayı meslek edinenler var. Adı hamal. Hamal uzun, kısa mesafelerde yük taşısa da indirme, bindirme, yükleme işini de hamallar yapar. Hamallık bedenlen, aklen kuvvet ister. Kaslı bir beden. İşinin ehli bir zanaatkarlık. Hamalın planı yük ve yol üzere kurar. Planı beden ve akıl ile yapar. Aksi halde ceremesini çeker.

Akıllı yolcu, baştan götüreceği kadar yükü yüklenir. Yolda yük almaz. Aksine fazlalıkları atar. Yol arkadaşıyla paylaşır.

Yolda yüklü hayvanla gidenler, bir zaman sonra su başlarında hayvan yükünü çözer, hayvanı dinlendirir, yemeler, sularlar. Yol almanın yoludur bu. Hayvanın yol hakkıdır dinlenmesi.

Bir de yol bulmak var. Doğru yol, uzun yol, kestirme yol, sapan yollar, düz yollar, inişli- çıkışlı yollar. Yollar bir çizgi gibi. Dümdüz gitmez. Tol çatallanır, sağa sola ayrılır. Doğru yolu bulmak ya tecrübe veya akıl yürütme ister. Yolun güvenlisi var, tehlikeli var. Çıkma var, geçit vermeyeni var. Yolu bilmeden yola koyulursan yol sormalısın. Atalar sora Bağdat bulunur demez mi? Öğretiler ya. Ormanda kaybolursan yön aramalısın. Yoksa yolu takip e3dersen döner durursun. Ormandan çıkamazsın.

Bir de yolda yürüme var. İnişte, yokuşta, engebeli yolda, düz yolda, cangılda. Her zeminin atılacağı adımlar var. Düz yolda uzun adımlar atarken, engebeli yollarda keçi veya eşek rehberin olmalıdır. Keçi yürüyüşü yormaz. Eşek meyil tutar. Yiğitliğe vurup çıkılan yokuşlar yorar. Yolda, boydak, yüklü, yaya, atlı gidersen adımlar ayrı ayrı.

Ve de yol hakkı var. Yolun hakkı, kendin hakkı, arkadaş hakkı, yük hayvanı hakkı. Yol hesap kitap üzere yürünür. Kendi hakkın; kendini yormamak, eziyet etmemek, bedenine yüklenmemek, ağrısızya çare bulmak. Arkadaş hakkı ağır. Ne ilerlemek ne geride kalmak. Hoş sohbetler ederek yolu kolay kılmak. Yolcu hakka uyarsa, yol ehli, yoldaş derler. Yaşanmışlıklarda unutulmaz yola

dair. Yol arkadaşlığı daimdir. Yolda uyar oğlu olanlar rahat eder. Yolda lider olmadan yol alınmaz. İki kişi iseniz biriniz baş olsun hikmetli deyişi boşa değil. Tek başınıza iseniz kendinizi yönetmelisiniz.

Hikâye gerek ya.

İki hamal yüklenerek yola çıkarlar. Biri, genç, toy, acemi. Öteki yaşını başını almış, yollara ömür vermiş, gücü azalmış ama direnci ile ayakta, sırtında yük.

İhtiyar yükü fazla, gencin yükü azdı. Biraz giderler yaşlı olan mola verirdi. Genç denecek ne var daha yorulmadık der istirahat etmezdi. Kaç kere böyle oldu. Yaşlı hamal mola veriyor, az dinleniyor, su yudumluyor, terini soğutmadan kalkıp yola revan oluyordu. Genç olan bunları yapmıyor, gençliğine güveniyordu. Genci sık sık uyarıyordu. “Yükünü indirip sen de dinlen. Bak ilerde yorulursun, dermanın kalmaz. Yükün ağırlaşır. Ne yükünün hafifliğine ne de gençliğine güven. Yarı yolda kalırsın.”

Epeyce yol aldılar. Genç olan yoruldu. Hiç dinlenmediği için, soluklanmadığından dolayı, nefeslenmediğinden, bedenini dinlendirmediklerinden, dizlerinin bağı gevşedi, nefes nefese kaldı, yoruldu kaldı. Hali gören yaşlı hamal, otur dinlen dedi. Dinlendi, nefes aldı, su yudumlandı, yükünü çözdü, ferahladı.

Üstelik gencin yükünü biraz kendine aldı, onunkini hafifletti. Yol arkadaşının yükünü paylaşmıştı.

Yolda mola verdiler, nefes aldılar, sulandılar. Yola daha diri, daha kavi olarak koyuldular.

Varacağı menzile feraset le vardılar.

Er meydanlarında gürleşen iki pehlivan misalidir yol almak. Er meydanında nice pehlivanlar geldi geçtiler. Yolda gelip geçen niceleri gibi. Güreşte ütenler, dinlenen, soluklanan, güreşi ve usullerini bilenler, fırsatları yakalayıp kaçırmayanlar oldular. Yani baştan yüklenmediler. Zamanı gelince rakibine yüklendiler, yük aldılar.

Nice pehlivanlarda, hırslarına kapılıp dinlenmeyip güreşe devam ederler de çabucak yorulurlar. Usulü bilen zayıfta olsa, yorulan ve aklını kullanmayan rakibini alt eder. Dışardan bakıldığında güçlü, iri yapılı kazanır deseler de yenen usul bilen olur.

Hayat yola benzer. Hayatta yola benzer.

Yol var. Önünde uzun bir ömür. Yol arkadaşların var. Kendin, e3şin, baban, annen, evlatların, yakınların, akrabaların, eşin dostun, iş çevren, yaşadığın yerdekiler, toplum, ülken....

İnsan hayat yolunda yükünü yürümeye başladıktan sonra yüklenmeye başlar.

Akıllı yolcu gereksiz (dünya yükünü) yüklenmez. Yükünü ayıklayarak, atarak yol alır. Yeni yük

alacaksa, seçer, yükleneceği kadar yüklenir. Dünya yükü ağır. Taşındıkça ağırlaşır ve de çoğalır. Nice yolcular (yaşayanlar) dünya yükü altında kalakaldılar, yol alamadılar. Ömür yolu heba oluverdi.

Akıllı yolcu, kaldıracığı kadar yük yüklenir. Nitekim ilahi adalette, kimseye kaldıramayacağından fazla yüklenmez. Ancak insan oğlu, kendini dünyalı sanıp yolun bitmeyeceğine aldanıp dünya kadar yük edinir de taşıyamayıp altında kalır.

Mezarlıklarda geç. Nice pehlivanlar, yapılı adamlar, zayıflar, kendini beğenmişler, mağrurular, dertliler, garipler... Ömrünü yolda geçirenler. Dinlenmediler, ha bire yük yüklendiler. Taşıyamayacakları kadar, götüremeyecekleri kadar. Yüklerini atmadılar. Yüklendiler, yüklendiler. Şimdi yükleriyle birlikte toprakta yolculukları sona erdi. Yüklerinden meseller, anılar, diyecekler kaldı.

Halbuki işimiz yükü taşımak, altında ezilmek değil. Unutmayasın yük taşıdıkça ağırlaşır. Dinlenerek, soluklanarak, fazlaları atarak yükünü hafifletirsin yük ala ala yol alırsın ama, yükü boşalta boşalta ilerlersin. Eskiler mal saklayana kirli çıkın derlermiş. Evini çöp ev yapanlar. Geçmişte ne ele geçtiyse kıyamayıp atamayanlar, hatırası var deyip saklayanlar. Buyur. Yıllar geride kaldı. Eline geçti. Hamallıktan öte ne kaldı. Birde zihni meşgul edip insanca düşünmemek ve yaşayamamaktan gayrı!

Esas yük kafanın içinde. Lakin sen kendine güvenmekte, aldanmakta, her şeyi kafanın içine yük etmedesin. Zihnini art ve hafifle. Dinlenmiş olarak yeniden yola koyulur taşırsın yükünü. Bizim işimiz, bugünü yaşamak. Ne dünün yüklerini atmamacasına taşımak, nede yarının yüklerini kaygı edercesine yüklenmek., bugünden yarına yük taşıma. Yarın yeni yükler seni beklemede. Taşındıklarını paylaşmayı, kapışmayı beklemedeler.

Düşün, dündeki kaygıların, dertlerin, gündüz beynini törpüleyenler, gece unutmayanlar. Şimdi neredeler. Unutulup gittiler. Derler ki, unutağın yükleri taşıma. Nedir yük yüklenme telaşın?

Hakikat şu ki, hepimiz şu kısacık hayat yolunda hırsla ha bire yük yüklenerek koşmadayız. Herkesin yükü ağırdır kendince. Herkes yükünü hafif görüp yenileri yüklenmededir durmamacasına. Yükünü omuzlarınızdan atmayı düşünmemededir. Halbuki, beden, zihnen, nefsen, ruhen hafifleyerek yaşamak ne güzel. Mesela gülümseyerek yaşamak, nice yükleri atacaktır omuzlarımızdan.

İnsan yük taşımak üzere yaratılmıştır. Yüklerimizi; en doğru, en bilinçli, en planlı şekilde taşımak ve hayat dediğimiz yükün altında ezilmemek mesuliyetimizdir.

Babam Kızı

(KINA TÜRKÜSÜ)

Irak yere gelin gitti
Gelmez gayrı babam kızı
Gurbet gurbet ömür bitti
Gülmez gayrı babam kızı

Babam kızı babam kızı
Yok bir şeyin tadı tuzu
Bu nasıl bir yazgı kader?
Acep şimdi ne hal eder?

Gaynanası başın dider
Bilmez gayrı babam kızı
Babam kızı babam kızı
Uğra bize bāzı bāzı

İçindeki yara derin
Günden güne solup erin
Bu konakta aslā yerin
Dolmaz gayrı babam kızı

Atla da bin kır atına
Çok gecikme babam kızı
Burcu burcu elin oban
Kıymetini bilmez yaban
Yol gözlüyor anan, baban
Salmaz gayrı babam kızı

Babam kızı babam kızı
Kurban olam babam gızı
Çok bekledik yirmi yıldır
Hani gelecektin bildir
Bin kır ata yaldır yaldır
Atla da gel babam kızı

Atla da bin kır atına
Kükre de gel babam kızı
Sefil bacım ataş yakar
Selintinin odunuyla

Kocan sefil akli yetmez
Anasının yuduğuyla
Babam kızı babam kızı
Tez gel nevar babam kızı

Not: Gelin giden kızlara hem ağıt, hem öğüt.

Işık ve Gölge

“Işıkların içinde bir gölgenin merakı ile yatağından doğrulmayı istedi. Gözlerini ışığın parlaklığı ile kısarken kalkamadığını, bir şekilde yatar halde kendini engelleyen bir gücün olduğunu fark etti. Fark etse de önemsemedi durumunu. Sadece ışık içinde gölgeye odaklanıyordu. Kendini ona doğru çeken gerçekliği zihninde tanımlamaya çalışıyordu. Neden yatar halde olduğunu, kalkamadığını, ışığın varlığı; bunların hiç anlamı yoktu o an. Bir gölge ve o gölgenin koyu griliğinin kapladığı alan...”

Telefonun alarmı çalmaya başlamış, etrafında farklı insan seslerinden oluşan bir uğultu vardı. Gözlerini araladığında yatak odasının aralık kapısı, kapı yanında aynalı yüksek komodini seçti. Sağ yan üzerinde yatıyorken sırt üstü yatar pozisyona geçti. Tavana dikti bu kez gözlerini. Kartonpiyer süslerini bir baştan bir başa takip etti. Kartonpiyerlerin birleşim yerlerini bir kez daha inceledi. Kulağına karısının sesi, bu sese karşılık verilen kızlarının sesleri geliyordu. Kollarından güç alıp geriye doğru kendini çekip yarı oturur yarı yatar halde yatağın ayakucunda siyah tekerlekli sandalyeye gözleri ilişti.

İşte acı gerçeği, şimdi sandalyeye geçmeli; mutfaktan gelen kokulardan kahvaltının hazır olduğunu anladığından toparlanmaya başladı. Alıştığı gerçeklik beş yıldır her sabah onun değişmeziydi. Kollarından güç alıp bel üstünü kıvrarak yatak içinde dönüp sandalyeye uzandı. Sandalyeye geçebilecek konuma kendini ayarlayıp pratikleşmiş bir kol ve beden hareketiyle sandalyeye oturdu. Önce lavaboya geçip elini yüzünü yıkadı. Mutfaka geçerken koridorda küçük kıızıyla karşılaştı. Günaydın niyetinin samimiyetiyle kıızıyla sarılıp mutfaka ulaştı. Büyük kıızı masadaydı. Babasının geldiğini görünce yerinden kalkıp babasını öptü, yerine oturdu. Karısının sırtı dönük tezgâhta bir şeyler hazırlıyordu. Ona normal bir sesle “günaydın” dedi. Karısı sırtı dönük karşılık verdi kocasına.

Karısına gözü takıldı. Griydi baştan ayağa. Gri bir ceket, gri bir etek vardı karsının üzerinde. Ceketin boyun kısmından görünün siyah bir gömlek yakası görünüyordu. Grilik aklında bir şeyleri canlandırdı. Işık.. gri bir silüet... ışık ve gri bir gölge...gölge... grilik... bir travma başladı o an. Uyanmadan önce gördüğü rüyanın içindeydi yeniden. İçi daraldı. Kalbi sıkıştı. Aklına yatmayan bir nedensizlikle griliğe takıldı. Ölümün sınırından dönmüş biriyim, hele de şimdi ölsem umurumda değil, diye düşünürken şu an mutfakta kaskatı kesilmesinin nedenini bir türlü anlayamıyordu. Küçük kızının tezgâhtan aldıklarını masaya koymasını görmüyordu. Büyük kızının “baba, çay” demesini de duymadı. Karısı yüzünü dönmüş alnındaki derin çizgiyle “İyi misin, Ahmet?” dediğini de duymadı.

Gözlerini açtığında tavana görüyordu. Tavanda kartonpiyerler yoktu. Kare bir LED lamba vardı. Evinde değildi. Sağ kolundaki yanma hissiyle koluna serum takıldığını fark etti. Ardından oda bir köşede koltuk üzerinde kıvrılıp uyur halde büyük kızını gördü. Hastanedeydi. Yorgundu. Baş ağrısı vardı. Kafası çok karışık. Ne olduğunu kendine hatırlayamıyordu. Hastane yatağında boylu boyunca yatar halde oluşuna bir neden de bulamıyordu. Kızı uyuyordu, onu uyandırmak istemedi. Solundaki pencereden havanın karardığını gördü. LED lambaya bakar halde yaşadıklarını hatırlamaya çalıştı. Zorladı beyninin her hücresini. Gri kıyafetleriyle karısını hatırlayabiliyordu tek. LED lambalara bakarken baş ağrısının da etkisiyle uyumaya yeltendi yeniden. Gözlerini kapadığında LED lambalarının etkisiyle parlak bir ışığa bakıyordu sanki. O geceyi anımsadı. Karşısında devleşen ışığın ardından da ne olduğunu hatırlayamadığı anlara döndü. Sonrası beş yıldır tekerlekli sandalye süreci. Trafik kazası yaptığı anlatılmış, sakat kaldığı söylenmiş hepsi o. Kaza adına hiçbir şey anımsamamak ne kötü. Bir de rüya kâbus arası gördüğü ışık ve gölgenin ardından şimdi yine gözlerini hastane odasında açmıştı. Yine hiçbir şey hatırlayamıyordu. İki farklı ışığın hayatında bu denli kopukluğa neden olmasına canı sıkıldı.

Sabahında Ahmet Bey geçirdiği ikinci kalp krizini atlatabayıp tüm müdahaleler rağmen öldü. Küçük kıızı Nefise babasının yatağında hıçkırıklarla ağlarken büyük kıızı salonda kadın misafirlere çay veriyordu. Karısı Hayriye Hanım, mutfakta taziye için gelen diğer kadınlarla sigara içiyordu. Apartmanın küçük bahçesinde ise hem Ahmet Bey’in hem de Hayriye Hanım’ın erkek kardeşleri erkek misafirlerle ilgin ileniyordu. Apartmanın bahçe duvarı üzerinde taziye için gelenlere bakan gri siyah renkleriyle bir kedi bakıyordu. Kedi kimsenin umurunda değildi. Kimse de kedinin umurunda değildi tabi. Yalnız kedinin bir özelliği vardı. Kedi, tekerlekli sandalyeyle ilk kez apartman bahçesine inen ve bir süre bahçede mayıs güneşinin tadını çıkaran Ahmet Bey’le karşılaşmıştı. Küçük bir yavruydı. Ahmet Bey’in yanına gelmiş; kucağa alınmış, sevilmişti Ahmet Bey tarafından.

Daha nice bahçeye inişlerde Ahmet Bey’in dostuydu bu kedi. Eşi ve kızları evde kedi istemediğinden kedi hep apartman çevresinde kalmıştı. Her defasında haberleşmişler gibi Ahmet Bey bahçeye geldiğinde kedi orada Ahmet Bey’i bekler dururdu. Buna en çok küçük kıızı Nefise şahitti. Kapıcı Recai Efendi de bu kediyi bilir Ahmet Bey’in kedisi diyerek onu korur kolları. Recai Efendi emekli olup gitse de yeni gelene durumu anlatmış kediye bakmasını tembihlemişti. Taziye için gelenlere çay dağıtan yeni kapıcı kediyi görünce irkilmiş gibi oldu. Elinde çay tepsisiyle doğrulmuş kediye vermişti dikkatini. Son bir iki bardağı da dağıttıktan sonra kedinin yanına gidip onu okşamak istedi. Elini uzatırken kedi ürkip ani bir refleksle kaçırverdi duvarın üzerinden.

Cenazenin ilk günü akşamı tüm misafirler dağılıp da ana ve kızlar baş başa kaldığında berrak bir gecede parlak dolunay vardı gökte. Evin tüm lambaları kapanıp da perdesi çekilmemiş bir iki pencereden ay ışığı her yeri aydınlatıyordu.

▲ ARADIM BULAMADIM

*Kurumuş bir gül gibisin içimde
Geçmişe gitsem de bulamam seni
Hazan mevsimi geldi yine...
Bir bir eksiliyor dostlar da hayattan.*

*Yıllarca aradım seni
Varlığın bir hayal gibiydi.
Yayla rüzgârı fısıldadı,
Yüksek kayaların eteğinde,
Bir kalp gibiydi yaşadığın,
Küçük ev.*

*Sevgi memleket gibidir,
İnsanın aklından hiç çıkmaz.
Ama herkese uğramıyor
Böyle kutsal bir sevgi...*

▲ YALNIZLIK

*Şehirdeki bütün renkleri yok edip
Her şeyi beton grisine boyadılar
Denizin insanı
Yalnız bırakma halleri
Soğuk mavilik dalgalanırken
Yalnız martılar uçuşur
Boğazın üstünde
Kadıköy den Beşiktaş'a*

*Soğuk değil
Kayıtsızlık ve duyarsızlıklar
İliklerine işler. İnsanın,
Asıl o zaman üşürsün.
Asıl o zaman yalnız olduğunu anlarsın.*

*Çoğu zaman
Bir zarf vardır elinde
Ama içi boştur.*

*Bazı insanların da kendileri vardır.
Aslında yoklar.
Varmış gibi görünen insanların arasında
Yaşadığın koca bir yalnızlıktır.*

▲ DÜŞ

*Dün gece bir düş gördüm
Ama hayra yoranım yok,
Boyumu aşan,
Yeşil ekinler arasında yürüyordum.
Tepeye varınca,
Bir oğlak sürüsünü,
Ağıldan dışarı süren,
Yaşlı bir kadın...
Telaşlı ve gayretli,
Kendisi öleli yıllar olmuştu.
Oğlu da geçen sene öldü,
Çocukluk arkadaşımı.*

▲ YÜZ ve ZAMAN

*Yoksulluktan yüzü gözü
Görünmez olmuştu.
Şimdi dağların kucığında,
Sisin çökmesini bekliyor.*

*Sis de gece gibidir.
Her şeyi bir anda,
Görünmez kılar, saklar
Yoksulluğu bile.*

*Mekân zamanın evidir.
Yaşlandığında geçtiğini anlarsın
zamanın.
Sadece taşlar yaşlanmaz
Yıldızlar mahallenin ışıkları gibi,
Hep yanı başımızda
Göklerden ayrı değiliz
Bulutsuz bir gecede,
Yukarıya bak yeter.*

Ayşe Nur Doğan'dan Çizgiler

KALDI MI OLA

Yuka ekmeğine şeker sucuğu
Sarıp sarıp yiyeenlerden kaldı mı
Modası geçmeyen asker gocuğu
Bürünüp de giyeenlerden kaldı mı

Türküler alırdı kulak pasını
Kayıp ettik adamların hasını
Çukurova kuşu turaç sesini
Detli dertli duyanlardan kaldı mı

Çepelleri bir derede külinen
Bazen çamur ara sıra kilinen
Çamaşırı makinasız elinen
Sürte sürte yuyanlardan kaldı mı

Vefa vardı akrabada dostunda
Beş vakit namazı koyun postunda
Ayazlar düşünce buzun üstünde
Üşümeden kayanlardan kaldı mı

Tarlada takımda çocuğa bakan
Gocasın gelince ayağa kakan
Namahrem görünce kaşını yıkan
Çile dolu bayanlarda kaldı mı

Dahyorum geçmiş denen deryaya
Sözlerim geçmiyor yalan dünyaya
Savurup kendini kara sevdaya
Kerem gibi yananlardan kaldı mı

Yaşanan her şeyden ibret almayı
Fakir komşu ile ekmek bölmeyi
Kışa hazırlığa biber dolmayı
Kaşık ile oyanlardan kaldı mı

Gün doğmadan goca sıcak çökerken
Orak ile sarı ekin biçerken
Gara patosunan harman çekerken
Ayran içip doyanlardan kaldı mı

Geçitoğlum dertlendikçe dertlenir
Ateş düşer paf yüreği örtlenir
Gören göze gönül nasıl katlanır
Allah şükür diyenlerden kaldı mı

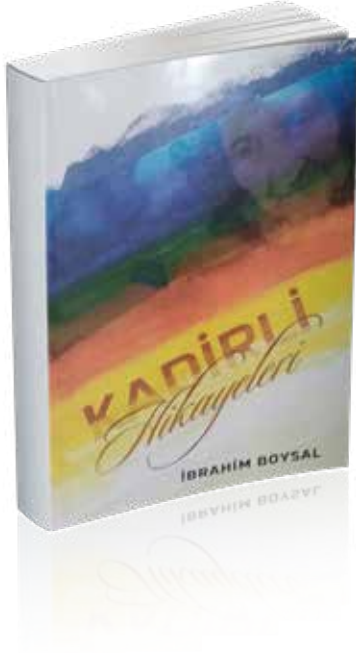
İbrahim Temiz'den Çizgiler

Songül Pampal

İKİ KİTAP

KADIRLİ HİKAYELERİ

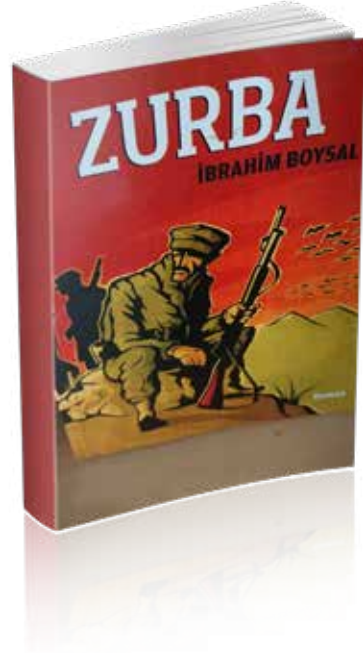
Dönük, Kadirli Hikayeleri, Zurba, Küçük Kara'nın Ölümü adlı yapıtlarıyla sıcaktır dostum, hemşerim, yazıdaşım İbrahim Boysal. Yalın, düzgün Türkçesiyle, yerel ağızla ne güzel anlatır yöremizin insan yönlerini. Açlığı, susuzluğu, özlemi gelenekselliği... Bir zaman KAVAK KADIRLİ ŞUBE BAŞKANLIĞI yapan dostum emekli matematik öğretmenidir. Kadirli'ye geldiğimi duyduğu anda iki eli kanda da olsa mutlaka yanıma gelir. O beni namaza, ben onu meyhaneye çağırırım. Aramızdaki güzellik böylesine barışıktır. Ne o meyhaneye gelir ne ben camiye giderim... Amma kültürel alanda söz söyletmem. Kendi çabasıyla, Toros ayaklarında, DİKİRLİ köyünde bir EĞİTİM MÜZESİ kurmuştur. Müşür Kaya Canpolat'ın "Kadirlili olsun da çamurdan olsun" deyimine cuk diye oturan biridir. Takdimimdir efendim.

Mehmet Doğan Karakuş

İBRAHİM BOYSAL KADIRLİ HİKAYELERİ
KİTABINI ŞÖYLE ANLATIYOR.

Yeni kitabı Kadirli Hikayelerini tanıtan Boysal, "Bu kitapla yakın kültürümüzün sosyal davranış ve ritüellerini topluma hatırlatmak istedim. Geçmişin aynı zamanda gelecek olduğunu bilmeyen toplumlar kültürlerini kaybederler. Toplumlara bir arada tutan işte bu gerçektir. Kültür toplumun mayasıdır. Kadirli Hikayelerinde unutulmuş kültürümüzle mayalanmış aşımızdan bir sunu yaptık. Amacım günümüz insanına dünkü hayatımızla ilgili bir pencere açmaktır" dedi.

Başak Gazetesi

ZURBA

Bir kuş sürüsüdür. Yağmura duranda mevsimler, göğ mavılanır. Mavıdan eflâtuna, eflâtundan mora, mordan karaya çalar... Göğ kararır. Soğuk soğuk kararır. Her ışıkiye çocuğuna, bu kararık günlerden ötürü kuşların zurbalaştığı zamanda babasının dağdan ineceği söylenir. Kim söyler bunu? Nenesi, anası, dezzesi söyler. Zurba bir kuş sürüsüdür. Mora çalan bulutlarda yağmur serinliğinin ardı kardır. Yaşlılar bunu bilir. Çocuklar bilmez. Bakar da bakarlar, evlerinin önündeki bol dallı, bol yapraklı dut ağacının başına. Çünkü zurbalar gelip gelip buraya, dut ağacının soyunuk dallarına konar. Babası, işte o zaman gelecektir...